

Motion till riksdagen 2018/19:2988

av Jan Björklund m.fl. (L)

Liberalernas budgetmotion 2019

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.
2. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget 2019 enligt förslaget i tabell 3 i motionen.
3. Riksdagen godkänner beräkningen av inkomsterna i statens budget för 2019 enligt förslaget i bilaga 1 i motionen och tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen ska återkomma med lagförslag i överensstämmelse med denna beräkning.
4. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden och övriga utgifter för 2019 enligt förslaget i bilaga 1 i motionen.

Inledning

Sverige behöver mer liberal politik. Liberalernas budgetmotion för 2019 innehåller reformer för sänkta skatter på jobb och företagande, mer kunskap i skolan, starkare försvar, ökad trygghet och en återuppbyggnad av den personliga assistansen.

Liberalernas budget pekar ut riktningen för de liberala reformer som nu behövs.

Sverige är i stort behov av liberala reformer för att möta framtidens utmaningar. Den rödgröna regeringen har avstått från att genomföra nödvändiga strukturreformer på en rad viktiga politiska områden. Istället har politiken tagit en vänstersväng med högre skatter och högre trösklar in på bostads- och arbetsmarknaden. Under kommande mandatperiod blir behovet av reformer än mer påtagligt då konjunkturen kommer att vika och arbetslösheten öka. Liberalernas budgetmotion för 2019 innehåller en rad liberala reformer som Sverige nu behöver.

Allt börjar med en bra skola

Var sjätte elev lämnar idag grundskolan utan gymnasiebehörighet. Var tredje elev klarar inte gymnasiet. Lärarbristen är stor och våra klassrum präglas av stök och oordning. Detta innebär att elever slås ut istället för att ges möjlighet att förverkliga sina drömmar. Trots skolans stora utmaningar har inga större kunskapsreformer genomförts under förra mandatperioden.

Liberalernas kunskapsreformer under alliansregeringen bröt ett 25 år långt kunskapsfall. Nu vill vi fortsätta med kunskapsreformer för skolan genom att förstatliga skolan, fortsätta stärka läraryrket, skapa mer ordning och reda samt införa betyg från årskurs fyra.

Kraftigt sänkta skatter – avskaffad värnskatt

Sverige behöver ett enkelt skattesystem som uppmuntrar arbete, utbildning och sparande och som möter den internationella konkurrensen. Låga skatter på jobb och företagande innebär ökade incitament för att arbeta och mer frihet att bestämma själv för den enskilde.

Liberalerna vill genomföra en skattereform som kraftigt sänker marginalskatterna genom höjd brytpunkt för statlig skatt och avskaffad värnskatt. Vi säger även nej till avtrappat jobbskatteavdrag och föreslår sänkta flyttskatter.

Stärk försvaret – 24 miljarder för att nå 2 procent av BNP

Sverige och vår del av världen befinner sig i en orolig säkerhetspolitisk tid. Med ett upprustande, nyckfullt och aggressivt Ryssland bör svensk försvarspolitik anpassas. Vår frihet och demokrati måste försvaras.

Försvarsförmågan i Sverige måste öka. Liberalerna föreslår att försvarsanslaget inom tio år ska uppgå till 2 procent av BNP. Utöver detta bör Sverige söka medlemskap i Nato, utbilda 10 000 värnpliktiga till 2025, utöka förbandsverksamheten och stärka vår förmåga för att skydda Sveriges sjöterritorium och luftrum.

Mer trygghet – stärk samhällskontraktet

Idag upplever människor att samhällskontraktet brister. Polisen kommer inte när man ringer 112, antalet skjutningar ökar i takt med otryggheten, sjukvården har växande köer och personer i behov av personlig assistans nekas grundläggande rättigheter.

Liberalerna satsar på att stärka grunden i vårt välfärdssamhälle. Du ska kunna lita på att samhället finns där när du behöver det som allra mest. Vi satsar stort på ett stärkt rättssamhälle, en bättre sjukvård med mindre köer och att återupprätta den personliga assistansen.

Finansiering

För att finansiera en skolpolitik med fokus på kunskap, sänkta skatter och ett stärkt försvar föreslår Liberalerna en grön skatteväxling där skatter höjs på det som är skadligt för miljön. Andra finansieringsförslag från Liberalerna är effektiviseringar inom arbetsmarknadspolitiken, avvecklade byggsubventioner och stopp för utbyggda transfereringar.

Reformer BM19

	2019	2020	2021
Allt börjar med en bra skola	7 515	15 247	17 642
Lönehöjning och karriärtjänster för lärare	2 170	4 596	5 021
Utökad skolplikt inkl. halverat sommarlov för nyanlända	1 775	2 160	1 730
Obligatorisk lärarfortbildning	1 000	2 000	2 000
Fler undervisningstimmar i grundskolan (inkl. matematik)	895	3 090	4 390
18 000 lärarassistenter	500	2 000	3 100
Satsning Yrkehögskoleutbildning	250	250	250
Lärlingsatsningar	249	255	255
Obligatorisk språkförskola (inkl. fortbildning)	220	340	340
Bibliotekssatsning	200	200	200
Skriftligt ordningsomdöme och ökad studiero	100	200	200
Varje människa behövs	1 961	2 751	3 555
Införande av inträdesjobb	776	1 541	2 345
5 000 nystartsjobb och YA-jobb till nyanlända kvinnor	640	640	640
Individanpassad integration, kvalitetslyft sfö och åtgärder mot segregation	420	445	445
Bekämpning av hedersvåldet	125	125	125
Reparera tryggheten	3 931	5 033	7 090
Satsning på polisen: höjda polislöner med i snitt 4 000 kr/månad från 2019, påbörjad utbyggnad med 5 000 fler poliser och totalt 10 000 fler polisanställda m.m.	2 370	2 850	4 245
Utökad finansiering till rättsväsendet	955	1 625	2 330
Kommunala trygghetsvakter	500	500	500
Förstärkning av tullens brottsbekämpande verksamhet	150	150	150
Tillgänglig sjuk- och hälsovård	5 230	5 980	5 980
Vårdbiträden	2 300	2 300	2 300
Primärvårdslyft	1 250	2 000	2 000
Prestationsbaserad vårdgaranti (kömiljard)	1 000	1 000	1 000
Högekostnadsskydd för tandvård	430	430	430
Digitaliseringsmiljard till sjukvården	250	250	250
Frihet måste få kosta	5 520	8 320	9 120
Återupprätta den personliga assistansen	2 000	2 500	3 000
Frihet för årsrika (laga-mat-garanti, ensamhet, m.m.)	1 610	2 610	2 610

	2019	2020	2021
Höjt bostadstillägg för pensionärer	300	600	900
Försvara friheten	4 187	8 414	12 661
Kraftig förstärkning av försvaret med 10 000 värnpliktiga till 2025	4 000	8 000	12 000
Förstärkt totalförsvaret och införande av civilplikt	187	414	661
Ökade drivkrafter för att jobba och studera	29 640	30 520	31 400
Höjd brytpunkt för statlig skatt	15 100	15 700	16 300
Slopad värnsskatt	6 300	6 600	6 800
Breddad skattesänkning för låga arbetsinkomster	3 100	3 100	3 100
Nej till avtrappat jobbskatteavdrag	3 000	3 300	3 500
Slopad löneskatt för äldre	1 440	1 220	1 100
Sänkt gräns för jobbskatteavdraget för äldre till 63 år	500	400	400
Höjd jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet	200	200	200
Liberala klimatsatsningar	2 500	2 500	2 500
Nationella klimatinvesteringar	1 500	1 500	1 500
Klimatinvesteringar såsom laddstolpar, elbussar och klimatsmart industri	1 000	1 000	1 000
En förbättrad bostadspolitik	1 300	2 700	3 300
Uppskov vid försäljning av privatbostäder	1 300	1 900	2 500
Skatteavdrag för bosparande	0	800	800
Övriga skattereformer	4 737	4 837	5 137
Avvisade skatteökningar	1 837	1 837	1 837
Återställande av skatt på ISK-konton samt skattefritt sparande upp till 100 000 kr	1 300	1 600	1 900
Återinrättad skattefrihet för förmån av privat hälso- och sjukvård	1 100	900	900
Personaloptioner	600	600	600
Skatteavdrag för ideella gåvor	300	300	300
Slopat tak för FoU-avdrag	200	200	200
Summa reformer i tabell	66 521	86 302	98 385

Finansiering BM19

	2019	2020	2021
Nej till utbyggda subventioner	14 238	15 211	16 414
Inneffektiva klimatåtgärder och subventioner såsom elcykelpremie, klimatrådgivare etc.	10 773	11 273	11 651
Avvecklade byggsbuvntioner	3 465	3 938	4 763
Liberalernas skattefinansiering	12 990	14 970	17 760
Grön skatteväxling (bonus–malus, plastpåskatt, dieselsubventioner, osv.)	5 690	5 950	6 320
Nej till skattereduktion för fackföreningsavgift	3 100	3 100	3 100

	2019	2020	2021
Nedtrappat ränteavdrag	1 600	3 200	5 500
Avskaffande av avdraget för övriga utgifter under inkomstslaget tjänst	1 100	1 100	1 200
Regionalt anpassat reseavdrag	600	700	700
Slopad regional nedsättning av arbetsgivaravgifterna	500	600	600
Avskaffande av gruppregistrering av moms	400	320	340
Minskad utbyggnad av arbetsmarknadspolitiken	7 452	8 394	8 747
Nej till utbyggda transfereringar	5 762	5 390	5 586
Övriga avvísningar av utbyggda transfereringar	4 862	4 790	4 886
Återställd tidsgräns i sjukförsäkringen	900	600	700
Skatteintäkter egna satsningar	3 010	4 470	6 190
Kvalificering till välfärden	600	700	700
Avskaffade undantag för nyanlända rörande aktivitets- och sjukersättning	300	400	400
Avskaffade undantag för nyanlända rörande garantipension	300	300	300
Avvisning av ineffektiv landsbygdspolitik	517	1 378	1 274
Övrig finansiering	6 693	9 197	9 862
Summa finansiering i tabell	51 262	59 710	66 533

Liberalernas bedömning av svensk ekonomi

En vikande konjunktur väntar

Ekonomi i Sverige mattas nu tydligt av. Efter år av en stark ekonomi väntas nästa mandatperiod i stället präglas av fallande BNP-tillväxt. Regeringens bedömning är att tillväxten på 2,5 procent 2018 viker nedåt till 2,1 procent 2019 och faller ytterligare till 1,6–1,7 procent åren 2020 och 2021. BNP-tillväxten per capita fortsätter vara mycket låg och faller under den kommande prognosperioden till under 1 procent per år.

Den senaste konjunkturstatistiken visar rentav på krympande BNP. Enligt Statistiska centralbyrån minskade Sveriges BNP med 0,2 procent tredje kvartalet 2018, säsongrensat och jämfört med andra kvartalet 2018. Det är den första BNP-minskningen sedan 2012.

Samtidigt väntas sysselsättningen stagnera och arbetslösheten plana ut på relativt hög nivå. Tillväxten i arbetade timmar väntas varje år under prognosperioden vara lägre än den lägsta siffran som uppmättes under den förutvarande mandatperioden. Tillväxten i antalet sysselsatta faller varje år under prognosperioden och sysselsättningsgraden planar ut. När konjunkturen nu toppar kvarstår en arbetslöshet på 6,4 procent av arbetskraften och ingen ytterligare sänkning prognostiseras. Tvärtom stiger arbetslösheten något mot slutet av prognosperioden. Också jämviktsarbetslösheten bedöms stiga något under kommande år.

Övergångsregeringens bedömning av de offentliga finanserna präglas av att budgetpropositionen, i enlighet med de av regeringen redovisade principerna och om

inte särskilda skäl föreligger, är en prolongering av 2018 års budget. Det innebär att det reformutrymme som normalt uppstår i huvudsak inte tas i anspråk vilket leder till en, i propositionen bedömt, konstlat högt offentligfinansiellt sparande åren som kommer. För innevarande år bedöms det offentligfinansiella sparandet till 0,4 procent av BNP. Det innebär att sparandet är något under den nivå som Konjunkturinstitutet bedömt vara i långsiktig linje med överskotts målet.

Den offentliga nettoförmögenheten fortsätter stiga och den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld fortsätter falla ner mot och under riktvärdet på 35 procent i det uppdaterade finanspolitiska ramverket. Även här påverkas prognoserna dock av budgetpropositionens karaktär av övergångsbudget.

Andra prognosmakares bedömning av det ekonomiska läget

Bedömningen att konjunkturen nu vänder nedåt återkommer också hos andra prognosmakare. I både Konjunkturinstitutets, Riksbankens och Riksgäldskontorets senaste prognoser faller BNP-tillväxten till 1,9 procent 2019 för att sedan i stort ligga still. Det är noterbart att samtliga bedömare nu gör en betydligt mindre positiv bedömning än regeringen före valet presenterade i samband med Harpsunds-sammanträdet.

Vad gäller prognosen för sysselsättningstillväxten ligger övergångsregeringens bedömning i huvudsak i linje med andra prognosmakare, medan bedömningarna av arbetslösheten framåt spretar mer. Både Riksbanken och Riksgälden spår något högre arbetslöshet åren som kommer än övergångsregeringen, medan Riksbanken har en lägre bana där arbetslösheten 2019 och 2020 planar ut på 6,2 procent. Även den sistnämnda prognosmakarens bedömning är dock högre än regeringen bedömning före valet.

Prognosen för offentligfinansiellt sparande i regeringens budgetproposition är baserad på beslutad eller presenterad politik. Ingen prognos görs över hur framtida politiska beslut påverkar sparandet i offentlig sektor. Då det offentligfinansiella sparandet i regel stärks över tid vid oförändrade regler innebär det att övergångsregeringens prognoser även i normalläget överskattar det offentligfinansiella sparandet under prognosperioden. Det samlade utrymme för ofinansierade reformer bedöms här av Konjunkturinstitutet till knappt 120 miljarder kronor. Samma institut bedömer det offentligfinansiella sparandet till 0,7 respektive 0,8 procent av potentiell BNP åren 2019 samt 2020. Riksbankens motsvarande bedömning är 0,9 samt 0,7 procent.

En högkonjunktur som slösats bort

Under föregående mandatperiod har regeringen under lång tid fört en politik i strid med det finanspolitiska ramverk som gemensamt satts upp. Finanspolitiska rådet har därför både 2015, 2016 och 2017 konstaterat att regeringen under föregående mandatperiod har misslyckats med att nå överskotts målet. År 2018 var det Finanspolitiska rådets bedömning att finanspolitiken visserligen var förenlig med överskotts målet givet dåvarande regeringens prognoser, men att dessa prognoser i sig var för optimistiska.

Det är mot den bakgrunden noterbart att det offentligfinansiella sparandet 2018 skrivs ner i den aktuella budgetpropositionen jämfört med i förra årets budgetproposition till 0,4 procent av potentiell BNP. Konjunkturinstitutet menar att

nivån inte är förenlig med överskottsmålet. Konjunkturinstituts egen prognos är att sparandet 2018 blir än lägre och landar på 0,2 procent av potentiell BNP.

Det innebär att regeringen fortsätter som den gjort tidigare. Sverige sparar avsevärt mindre än vad vi som land gjort under någon av de senaste högkonjunkturerna. Det gör oss sämre rustade när nästa lågkonjunktur kommer. Sparandet i den nuvarande högkonjunkturen är till och med det lägsta sedan 1970-talet. Att den finansiella nettoförmögenheten är god och statsskulden är låg urskuldar inte att regeringen fört en politik i strid mot det finanspolitiska ramverket.

Reformplan för Sverige: Liberalernas finansplan

Din frihet är målet för Liberalernas politik. Vårt parti bildades inte för att gynna en särskild grupp eller försvara något enskilt intresse. Alla strider vi tar handlar i stället om en enda sak; att du ska ha friheten att forma ditt eget liv och ta ansvar för din väg framåt. Den friheten ska gälla varje människa, oavsett bakgrund och förutsättningar.

Liberal politik handlar om att förändra Sverige så att varje människa får större frihet och fler möjligheter. När det har skett framsteg i världen beror de nästan alltid på att liberala idéer någonstans har fått fäste. I flera decennier nu har friheten och välståndet ökat i världen och Sverige:

- Fler och fler länder har gått från diktatur till demokrati – för att liberala idéer om varje individs fri- och rättigheter slagit rot.
- Miljoner människor har lyfts ur fattigdom – för att liberala idéer om frihandel och fri företagsamhet fått fler följare.
- Sjukdomar har utrotats, tekniska landvinningar har gjorts och idéer som räddar liv och ökar vårt välstånd har utvecklats – tack vare kunskap, forskning och samarbete.
- Tolerans och öppenhet har gjort det möjligt för allt fler att leva, tänka, tro och älska som de vill – för att kollektivismens ideologier förlorat mark till liberal individualism.
- Kvinnor och män får alltmer rättvisa förutsättningar – för att fler erkänner de rättigheter som varje människa har oavsett kön.
- Välfärdssamhället stärks av socialliberala reformer – för att fler inser att friheten och möjligheterna måste finnas för alla.

Ibland har dessa idéer tagits för självklara. Men i dag vädrar liberalismens fiender morgonluft, utomlands och i Sverige. I riksdagsvalet 2018 gick en fjärdedel av rösterna till partier på yttersta höger- och yttersta vänsterflanken. Den auktoritära nationalismen har aldrig haft en starkare politisk bas i Sverige än nu. Den vill ha slutenhet och nationalism i stället för öppenhet och samarbete. Den vill underordna människors kulturer, religioner, livsstilar och könsroller sin egen samhällsvision. Den förnekar klimathotet samtidigt som den inte intresserar sig för några lösningar.

Populism har även fått påverka den förda politiken under de senaste fyra åren. På område efter område har friheten minskat i stället för att öka. Det är alldeles för svårt att få sitt första jobb, eftersom arbetsmarknaden är stängd. Unga och nya svenskar fastnar i bostadsköer, trångboddhet och andrahandsboenden för att alla förändringar för en friare bostadsmarknad stoppas. Det har varit stopp för nya kunskapsreformer i skolan. En

tvekande hållning till det europeiska samarbetet gör att Sverige bromsar i stället för att bidra till ett starkare EU som hittar gemensamma lösningar.

Tack vare en stark ekonomisk världskonjunktur har Sverige haft goda tider. Men nästa lågkonjunktur närmar sig, och Sverige är dåligt rustat. Trots att skatterna har höjts med 60 miljarder kronor under föregående mandatperiod har Sverige fått längre vårdköer, färre poliser och bristande krisberedskap, och utsläppen av växthusgaser minskar inte längre. Denna mandatperiod kan inte fortsätta som den föregående. Det behövs omfattande och breda strukturreformer som för Sverige i liberal riktning.

En öppnare arbetsmarknad

Alliansregeringens reformer åren 2006–2014 bedöms av Finansdepartementet långsiktigt ha ökat antalet arbetade timmar med motsvarande ca 270 000 årsarbetskrafter genom ett flertal utbuds- och efterfrågereformer. Riksbanken har tidigare beräknat att Alliansens politik skulle ge 120 000 jobb, men man konstaterar i en analys som presenterades i slutet av 2017 att denna bedömning varit för låg. Sedan 2014 har däremot reformer som långsiktigt ökar sysselsättningen lyst med sin frånvaro. Flertalet bedömare har under mandatperioden konstaterat den samlade effekten av den rödgröna regeringens politik som antingen marginell eller negativ.

Det här behöver nu ändras. Att ha ett jobb och egen försörjning ökar människors frihet. Det är nyckeln till integration och nyckeln till självständighet. Mitt i högkonjunkturen växer och befästs en tudelning på arbetsmarknaden där nyanlända, och delvis även unga, har svårt att etablera sig. Samtidigt har många arbetsgivare svårt att hitta rätt personal och vi ser en arbetsmarknad där matchningsproblemen fortsätter öka. Det är uppenbart att den regering som suttit föregående mandatperiod inte har gjort tillräckligt för att skapa möjligheter och dynamik för svenska företag att anställa fler människor och för att fler ska komma i jobb.

Denna motion pekar ut riktningen för en annan politik. Dörrar som tidigare har varit stängda måste öppnas upp. Det handlar om inträdesjobb så fler kommer in på den svenska arbetsmarknaden, en breddad skattesänkning på låga inkomster och en omprioritering av arbetsmarknadspolitiska program och åtgärder. Det kompletteras med en politik för fler svåra och högproduktiva jobb i Sverige, bland annat genom förslag som underlättar för utländska talanger att studera i Sverige och stanna kvar efter sina studier. Den mandatperiod som nu inletts behöver också innehålla reformer av arbetsrätten för att bidra till sänkta trösklar in på en mer välfungerande arbetsmarknad.

Sveriges arbetsmarknad karaktäriseras i dag av stora klyftor. Det har vuxit fram en stor grupp arbetslösa som har mycket svårt med dagens struktur att ta sig ur utanförskap och arbetslöshet. Nästan 300 000 människor befinner sig i vad Arbetsförmedlingen kallar för en utsatt arbetslöshet. Trots att arbetslösheten har sjunkit generellt har nyanlända och personer utan gymnasieexamen inte fått det enklare att få ett jobb. Tiotusentals människor syns inte ens i statistiken då de ännu inte fått uppehållstillstånd. Samtidigt har många arbetsgivare svårt att hitta rätt personal. Det är uppenbart att inte tillräckligt görs för att skapa möjligheter och dynamik för svenska företag att anställa fler människor så att fler kan komma i arbete.

Vi behöver skapa fler vägar in på arbetsmarknaden, möjliggöra för människor att byta arbetsinriktning under livets gång och underlätta för fler människor med drömmar att förverkliga dem i Liberalernas Sverige.

Liberalerna vill införa inträdesjobb. Det är en ny anställningsform med något lägre lön och väsentligt minskad byråkrati, jämfört med dagens anställningsstöd som riktar sig åt nyanlända och unga med låg utbildning. Det skapar fler vägar in i arbete och kommer leda till fler arbetstillfällen. Det måste finnas valmöjligheter på svensk arbetsmarknad, människor ska inte bli tvingade till att studera i stället för att börja arbeta. För att det ska vara görligt krävs det att Sverige möjliggör för fler arbetstillfällen utan förkunskapskrav.

Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen, OECD, IMF och Finanspolitiska rådet har alla pekat på att de höga ingångslönerna i Sverige försvårar integrationen. Den politik som fört oss dit har skapat ett omfattande bidragssystem med dyra arbetsmarknadsprogram som stryper jobbmöjligheter och tillväxt. Därför behövs en omläggning av politiken, och då behövs fler möjligheter för nyanlända med låg utbildning. Inträdesjobb är en viktig del i detta. I dag tar det alldeles för lång tid för nyanlända, framförallt nyanlända kvinnor, att etablera sig på arbetsmarknaden. Utrikesfödda som har vistats i Sverige i över sju år med en låg utbildningsnivå har i genomsnitt en sysselsättningsgrad på under femtio procent.

Sverige behöver en ny Arbetsförmedling som prioriterar arbetsmarknadens mest utsatta arbetslösa. I dag har vi en myndighet som slösar skattebetalares resurser utan att personer som verkligen behöver stöd får det. Liberalerna vill därför minska myndighetens omfattning och satsa på de insatser som fungerar och utöka stödet till utsatta grupper på arbetsmarknaden. Vi föreslår därför att Arbetsförmedlingen läggs ned till förmån för en mindre och smalare myndighet som konkurrensutsätts av privata aktörer inom stöd och matchning.

Dessutom vill vi slopa de subventionerade anställningar som är onödigt dyra och inte förbereder deltagarna för riktiga jobb. Liberalerna vill i stället satsa på riktiga arbeten genom regelförenklningar och ökade incitament samt, i de fall anställningsstöd behövs, nystartsjobb som är både billigare och effektivare än subventionerade anställningar.

Ett problem med nystartsjobben, och flera arbetsmarknadsprogram, är att det är en stor överrepresentation av män. Fler än dubbelt så många män deltar i ett nystartsjobb. Samtidigt ser vi hur sysselättningsskillnaden mellan kön har minskat – men inte för utrikes födda kvinnor och män. Liberalerna vill skapa fler vägar för kvinnor in på arbetsmarknaden. Nyanlända kvinnor är underrepresenterade på arbetsmarknaden och därför vill Liberalerna verka för att fler företag erbjuder fler nystartsanställningar eller YA-jobb för nyanlända kvinnor.

En bostadsmarknad med mer marknad och mer bostäder

Fler människor måste få tryggheten att ha ett eget hem. Färre företag måste misslyckas i sina rekryteringar eftersom det är svårt att flytta dit jobben finns. Därför behöver den svenska bostadsmarknaden fler bostäder.

För att det ska bli verklighet behövs enklare regler, mindre krångel och kortare planprocesser. Dagens regelverk hämmar konkurrensen inom byggsektorn vilket leder till högre produktionskostnader och dyrare bostäder för medborgaren. Med nuvarande lagstiftning påverkar dessutom konsumenters efterfrågan bostadsmarknaden i oacceptabelt låg grad.

De principer som ligger till grund för budgetpropositionen för 2019 innebär att Sverige fortsätter satsa på storskaliga byggsubventioner. Här behövs en ny politik – en

som inte fortsätter med mångmiljardsubventioner till byggföretag. Misshushållning av skattebetalarnas pengar kommer inte att lösa bostadsbristen. I stället behövs en politik för ökat byggande och fler flyttkedjor.

I denna motion föreslår vi att avskaffandet av taket för uppskov av reavinster i samband med fastighetsförsäljning permanentas och att räntan på den uppskjutna reavinstbeskattningen avskaffas. För att främja framväxten av en sparande- och amorteringskultur trappar vi under en tioårsperiod ner ränteavdraget från 30 till 20 procent, och ett skattegynnade bosparande till första bostaden införs. Med dessa åtgärder kan också det förhöjda amorteringskravet avskaffas.

Den svenska bostadsmarknaden är i behov av fler genomgripande reformer, varav alla inte i första hand är budgetrelaterade. Centrala liberala inslag i en sådan politik är fri hyressättning i nyproduktion, reformerad hyressättning i befintligt bestånd och enklare byggregler. Detta beskrivs närmare i Liberalernas bostadspolitiska motion.

Ett reformpaket för mer kunskap

Liberalerna sätter skolan först. Trots att antalet niondeklassare som lämnat grundskolan utan gymnasiebehörighet aldrig har varit högre än under den mandatperiod vi nu lagt bakom oss har inte de reformer genomförts som är nödvändiga för att stärka skolans kunskapsuppdrag. Den politik som förts under förra mandatperioden har inte handlat om att fokusera på elevernas kunskap, utan om stopp för nya reformer, avskaffade kontrollstationer för att utvärdera elevers kunskaper och försök till att begränsa föräldrars och ungas möjligheter att själva välja skola. Lärarkrisen är akut. Uppemot 80 000 lärare riskerar att saknas om 15 år om inget görs.

Vi behöver återuppta byggandet av kunskapsskolan. Liberalernas reformer av skolan mellan 2006 och 2014 bröt ett 25 år långt kunskapsfall. Vi står nu redo att fortsätta reformera skolan genom att bland annat fortsätta stärka läraryrket, se till att klassrummet präglas av lugn och ro samt införa betyg från årskurs fyra. I denna motion konkretiserar vi en sådan politik bland annat genom resurser till fler lärarassistenter, bättre utbildningsmöjligheter och utökad undervisningstid så eleverna hinner lära sig mer.

Inom tio år ska vi åter ha en kunskapsskola i världsklass. För det krävs ekonomiska reformer, men också en förändrad attityd till skolan. Lärare och rektorer ska respekteras för sina kunskaper och ha de befogenheterna som krävs för att skapa studiero i klassrummet. Sverige behöver fortsätta arbetet med att lyfta läraryrket och höja lärarnas status.

Skickliga lärare är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Liberalerna vill höja lönerna för skickliga lärare och reformera lärarutbildningen för att göra läraryrket mer attraktivt. Lärarnas karriärmöjligheter ska stärkas, och särskilt för ämneslärarna där de framtida bristerna är som störst. För att höja kvaliteten behöver ämneslärarutbildningen centraliseras till de större universiteten. Ämneslärarutbildningen bör förändras så att undervisningen i ämneskunskap och metodik utökas på bekostnad av allmän pedagogik.

Inrätta lärarassistenter

Många lärare upplever att annat än undervisningen stjälar deras tid, t ex att vara matvakt, städa efter lektioner, pappersarbete och föräldrakontakter. Utbildade lärare måste

avlastas för att få tid att kunna förbereda och ägna sig åt sin huvudsyssla: att undervisa. Liberalerna föreslår därför en satsning på lärarassistenter i Sveriges skolor. En reform som fullt utbyggd skulle innebära 18 000 nya lärarassistenter. Lärarassistenter ska kunna ta över olika administrativa arbetsuppgifter från lärarna och fungera som stöd både i klassrum och på skolgården. Arbetsuppgifter kan till exempel vara att vara rastvakt, frånvaroregistrering eller administration kring nationella prov och andra prov.

Satsa på skolor i utsatta områden

För elever i skolor i utsatta områden där arbetslösheten är hög och utbildningsnivån låg är utmaningarna extra stora samtidigt som det är de mest oerfarna och minst utbildade lärarna som arbetar där. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utsatta områden ska dessa erbjudas särskilda karriärtjänster med bättre löne- och arbetsvillkor.

Förskola för lärande och språkutveckling

Förskolans betydelse för barns utveckling är central. Alla barn ska av det skälet ges möjlighet att gå i förskolan. Även om förskolan inte ska vara någon skola så är det viktigt med ett lärande perspektiv. Alla förskolegrupper ska ledas av en högskoleutbildad förskollärare som har det pedagogiska ansvaret. Svenskundervisningen ska börja dag ett i Sverige. Liberalerna vill införa obligatorisk språkförskola för nyanländas barn så att både barn och föräldrar får tid för svenskan, och samtidigt öka kraven på närvaro och resultat i sfi-undervisningen och integrationsinsatser.

Statlig skola och fokus på faktakunskaper

Kommunaliseringen av skolan var ett misslyckande. För att ge alla elever en likvärdig skolgång bör staten ta tillbaka ansvaret för det offentliga skolväsendet. Staten ska finansiera undervisningen och utforma ett nationellt utvärderingssystem för likvärdighet. Läroplanen ska revideras med ökad betoning av faktakunskaper i olika ämnen och mindre av att eleverna själva ska ta eget ansvar för sin inläring. Ju tidigare skolan upptäcker att en elev behöver extra stöd desto större chans är det att denne kommer att nå kunskapsmålen. Därför ska kunskapsuppföljningen stärkas med att införa betyg från årskurs fyra.

Bildningsresan börjar i skolan

Alla barn och unga ska få möta professionella kulturutövare i skolan och se och höra, men också själva få utöva, t.ex. teater, film och musik. Kultursatsningen Skapande Skola ska även omfatta gymnasiet.

Extra tid för nyanlända elever

De nyanlända som kommer till Sverige i förskole- och lågstadieåldern klarar sig ofta förhållandevis bra i skolan. För de nyanlända som kommer till Sverige i tonåren är förutsättningarna betydligt sämre. För att ge nyanlända elever en chans att nå kunskapsmålen är det rimligt att förlänga skolplikten till 18 år när så krävs. Liberalerna vill även ge alla nyanlända elever extra lektioner i svenska och låta rektorer få större

möjlighet att anpassa läroplanen för dessa. Vi vill också halvera sommarlovet för nyanlända elever som behöver mer tid att läsa svenska. Ett särskilt preparandår inrättas för nyanlända elever som siktar på att snabbt börja på gymnasiets teoretiska program.

Tioårig grundskola och mer tid för lärandet

I ett internationellt perspektiv sker skolstarten i Sverige sent. I majoriteten av de europeiska länderna är skolan tioårig och skolstarten sker vid sex års ålder. Under föregående mandatperiod gjordes den tidigare frivilliga förskoleklassen obligatorisk, men Liberalerna vill i stället att den ordinarie skolstarten sker vid sex års ålder även i Sverige. Därmed förlängs skolplikten till tio år och förskoleklassen omvandlas till den första av tio årskurser i grundskolan. Fördelen med detta är att grundskolans läroplan och kunskapsmål börjar tillämpas redan för vetgiriga sexåringar och att skollagens rätt till stöd gäller sexåringarna. Liberalerna vill även successivt utöka den generella undervisningstiden så att den närmar sig ett OECD-snitt. Särskilt bör denna utökning av undervisningstiden ske i basämnena.

Försvara valfriheten

Kvaliteten och valfriheten ska värnas. Därför försvarar Liberalerna det fria skolvalet. En förutsättning för friskolor är att de uppfyller kvalitetskrav och präglas av långsiktigt ägande. I stället för att begränsa valet av skola vill vi införa ett aktivt val av skola där kommunerna får ansvar för att förbättra informationen så att det blir självklart för alla att göra ett aktivt skolval. Kommunala skolor ska också i begränsad omfattning kunna frångå närhetsprincipen för att få till stånd en jämnare fördelning av nyanlända och asylsökande i skolorna på samma sätt som de fristående skolorna i dag kan frångå kösystemet.

Utveckla vuxenutbildningen och inrätta fler lärlingsutbildningar

Det behövs nya former av vuxenutbildning och fler lärlingsanställningar. När Liberalerna i regeringsställning ansvarade för utbildningspolitiken inrättades Yrkehögskolan, som ger eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov. Yrkehögskolan har visat sig framgångsrik och bör byggas ut ytterligare. Studietakten är hög och andelen examinerade som har arbete året efter sin examen ligger mycket högt. Med inspiration av Yrkehögskolan vill vi gå vidare och införa yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå, med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen ska rikta sig till personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för andra.

Högre studier och forskning i världsklass

Genom att Sverige förblir en högskole- och forskningsnation i världsklass kan nya företag och jobb skapas. De högskoleutbildningar som har högst kvalitet ska få tillskott för att kunna anta fler, och de mest framgångsrika forskarna ska få resurser att föra forskningen framåt. Den akademiska friheten, den fria grundforskningen, möjligheten att studera på bra högskolor i hela landet och karriärvägarna för yngre forskare ska värnas och vidareutvecklas.

Studiemedelssystemet ger möjligheter för alla, oavsett ekonomisk bakgrund, att bedriva högre studier. Det är en viktig del i Liberalernas politik för social rörlighet. De tidigare genomförda förändringarna i studiemedelssystemet ligger fast.

Varje människa behövs – förbättra integrationen

En människas bakgrund ska inte få avgöra hennes framtid. Den övertygelsen ligger bakom liberalers engagemang för bättre integration. Den som flyttat till Sverige från ett annat land har med sig kompetens, erfarenheter och framtidsplaner. Invandringen har gjort Sverige bättre. Att det är möjligt att plugga, jobba och finna kärleken över gränserna handlar om varje människas frihet. Att företag kan rekrytera rätt kompetens, oavsett om det gäller kockar eller it-expert, är en nyckelfaktor för Sverige som dynamisk ekonomi. För forskningen och kulturlivet är utbyte över gränserna en självklarhet. Sverige har tagit, och ska fortsätta ta, ett stort ansvar för att ge förföljda människor en fristad. Men integrationen måste fungera bättre. I dag lever alltför många utan jobb och med bristande språkkunskaper. Utanförskapet och bidragsberoende cementeras och riskerar att gå i arv. Kvinnors frihet begränsas av hedersförtryck och i förorter och utanförskapsområden råder ofrihet och otrygghet.

Det behövs en liberal integrationspolitik som ger människor fler möjligheter och ställer tydliga krav. Det handlar om att hålla ihop vårt land och att ge alla människor framtidstro. Den som invandrat till Sverige ska inte bara släppas över gränsen, utan också släppas in i samhället på riktigt så att hen kan bygga sin framtid.

Sverige behöver en långsiktigt hållbar asylpolitik. I väntan på gemensamma EU-regler ska svensk migrationslagstiftning ligga mer i linje med andra EU-länders. Fram tills en blocköverskridande överenskommelse är på plats ska den tillfälliga asyltagstiftningen förlängas. I samband med att den tillfälliga lagen förlängs vill vi undersöka möjligheterna till en generösare familjeåterförening. Dagens svenska asylsystem, byggt på individuell prövning av asyl- och skyddsskäl och möjlighet att överklaga avslagsbeslut till domstol, är mer rättssäkert än ett system där politiker avgör vilka individer som får stanna. När det av politiska skäl görs avsteg från detta urholkar det tilltron till asylsystemet, vilket dessvärre har blivit fallet med reglerna om uppehållstillstånd på grund av gymnasiestudier som i praktiken innebär att 9 000 unga vuxna får stanna på grund av motiv som inte har med asyl- eller skyddsskäl att göra. Det råder nu stora oklarheter runt om i kommunerna hur dessa unga ska kunna ordna eget boende och egen försörjning.

Satsa på svenska språket

Att kunna svenska är biljetten in i det svenska samhället, till jobb och egen lön. Om fler utrikes födda kvinnor lär sig svenska och får en egen lön ökar deras frihet och självbestämmande. När en nyanländ kvinna får jobb skapas positiva effekter för hela familjen. När barn och unga kan svenska ökar också deras chanser att klara skolan.

Förskolan spelar en viktig roll för barns lärande och språkutveckling och kan spela en avgörande roll för de barn som inte talar svenska eller som inte har svensktalande föräldrar. Genom en obligatorisk språkförskola får fler barn till nyanlända större chanser att tidigt få med sig svenska språket och får på så sätt också ökade chanser att klara skolan. Dessutom kan barnens deltagande i förskolan ha en positiv effekt på nyanlända föräldrars, särskilt kvinnors, möjligheter att få jobb.

Sfi måste förbättras och det behövs ett långsiktigt sfi-lyft för att höja kvalitén på undervisningen. Sfi måste bli mer flexibelt och individanpassat för att bättre kunna möta varje individs förkunskaper. Dessutom måste det ställas tydligare krav på både deltagande och resultat. Det är uppenbart att det för många tar alltför lång tid att klara av sfi-studierna. Här behövs tydliga krav men det måste också vara möjligt att läsa sfi i en snabbare takt än i dag. För många kan det vara bättre att lära sig svenska på jobbet i stället för att sitta i en skolbänk. Även föräldralediga ska lära sig svenska och kommuner måste anordna kurser i svenska för föräldralediga.

Liberalerna har länge drivit på för att den som vill bli medborgare ska göra ett språk- och samhällsprov. Vi menar att kunskaper i svenska och om det svenska samhället och demokratiska värderingar är centralt för att kunna bygga sin framtid i Sverige. Det ska vara obligatoriskt att delta i samhällsinformation och språkundervisning från dag ett. Alla ska få information om grunderna för vårt demokratiska, jämställda och sekulära samhälle.

Mer tid i skolan

Många nyanlända elever behöver mer tid i skolan för att klara skolans kunskapsmål. Vi vill ge nyanlända elever mer tid i skolan och extra undervisning i svenska. Det behövs särskilda insatser för skolor i utsatta områden där många nyanlända elever bor. Genom särskilda karriärtjänster och lärarassistenter blir det fler vuxna i skolan. Vi vill också se ett stopp för nya religiösa friskolor eftersom de motverkar integration och vi tvekar inte inför att stänga skolor som inte ger eleverna bra undervisning.

Jobb och egen lön ger frihet

Vi vägrar att hänvisa människor till bidrag, utanförskap eller till låtsasjobb. Ett riktigt jobb och en lön att leva på är alltid bättre, även om första jobbet är enklare och lönen något lägre. Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen, OECD, IMF och Finanspolitiska rådet har alla pekat på att de höga ingångslönerna i Sverige försvårar integrationen. Med lite lägre lön på första jobbet och enklare regler för att anställa kan arbetsgivare ha både råd och möjlighet att anställa. Därför fortsätter vi driva på för att införa inträdesjobb och utveckla RUT-reformen.

Förväntningarna och kraven på att delta i etableringsinsatser måste öka. Kopplingen mellan deltagande i etableringsinsatser och rätten att få ersättning behöver tydliggöras. Om man inte deltar måste man få sänkt etableringsersättning.

Fokus på jämställdhet och att bekämpa hedersförtrycket

Liberal integrationspolitik handlar även om att försvara jämställdhet, kvinnors frihet och självbestämmande. I mer än hundra år har liberaler kämpat för kvinnors frigörelse, och Sverige är i dag ett av världens mest jämställda länder. Kvinnor och män ska mötas av samma förväntningar på att jobba, försörja sig, lära sig svenska och stå på egna ben. Svenska myndigheter ska inte bidra till att upprätthålla strukturer som minskar kvinnors frihet.

Att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck är en av de viktigaste jämställdhetsfrågorna i dag. Det handlar om att försvara flickors och kvinnors, lika väl som pojkars och mäns, frihet och om att motverka framväxten av parallellsamhällen.

Liberalernas öronmärkta fyraårssatsning på en halv miljard kronor för att bekämpa hedersförtrycket ligger fast.

Bryt fattigdomsfällan i bidragssystemen

En ny arbetslöshet har fått fäste i Sverige. Som en konsekvens fördjupas bidragsberoendet som många gånger permanentas och riskerar att gå i arv. Våra förslag för att bryta fattigdomsfällan i bidragssystemen är generella, men har en särskild betydelse för vår integrationspolitik då människor som kommer till Sverige ska kunna stå på egna ben och slippa långvarigt bidragsberoende.

Utanförskap och bidragsförsörjning ska inte gå i arv. Därför måste vi göra mer för att fler ska kunna lämna bidragen. Genom att fokusera på vad människor kan bidra med visar samhället tilltro till människors förmåga. Vi vill sänka skatten för den som lämnar försörjningsstöd för arbete.

Alla kommuner måste ställa krav på en motprestation för att få försörjningsstöd för den som är arbetsför. Det kan handla om att man som arbetslös ska läsa sfi, ta ett praktikjobb eller söka arbete även utanför kommungränsen.

Därtill behövs en bidragskommission som ska ta fram förslag på hur man kan bryta det långvariga bidragsberoendet. Det kan handla om att se hur bidragen bör minska för personer som aktivt förlänger arbetslösheten genom att tacka nej till jobberbjudanden eller undersöka om etableringstillägget kan individualiseras. Det behövs också ett bidragstak så att det alltid lönar sig att arbeta i förhållande till att leva på bidrag.

Det är viktigt för legitimiteten i välfärdssystemen att vissa grupper inte särbehandlas. Därför vill vi ta bort de särskilda regler som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och övrigt skyddsbehövande vad gäller aktivitets- och sjukersättning samt garantipension.

Tryggare förorter

Rättssamhället har förlorat sin legitimitet och kontroll i många utsatta bostadsområden och förorter. Många upplever att samhället övergivit dem.

Här behövs självklart förebyggande arbete, skola och jobb för att barn ska få en bra start i livet. Men det räcker inte. När det går snett måste samhället reagera.

Rättsstaten måste återupprättas. Och framför allt: fler måste få hopp om framtiden genom jobb, lyckade skolresultat och en bättre boendemiljö.

De närmaste åren behövs stora satsningar på fler poliser och fler trygghetsvakter. Det behövs också mycket tidigare sociala insatser för att fånga upp ungdomar på väg in i kriminalitet.

Skolan i många utsatta områden har stora utmaningar. Skolsegregationen måste motverkas. De elever som har sämst förutsättningar ska ha mer ekonomiska resurser, men också möta de skickligaste lärarna. Fler vuxna i skolan kan bidra till ökad studiero och lugn. Fler skolor som inte ger eleverna den kvalitativa skolundervisning de har rätt till måste stängas. Inga nya religiösa friskolor ska öppnas eftersom de riskerar att isolera barnen från resten av samhället och motverka jämställdhet och likabehandling av flickor och pojkar.

Bostadssegregationen är ett betydande samhällsproblem. Vi vill ha fler hyresrätter men vi vill också att det ska finnas bättre valmöjligheter att äga sin bostad – även i de utsatta områdena. Trångboddhet får stora sociala konsekvenser särskilt för barn. Otillåten vidareuthyrning måste motverkas. Eget boende, EBO, ska inte avskaffas men

dess negativa konsekvenser måste begränsas. Migrationsverket ska kunna begränsa EBO i vissa kommuner eller kommundelar.

Flera bostadsområden måste långsiktigt lyftas. Det behövs färre kortsiktiga projekt och fler strukturer som håller över tid. Vi har förslag om svenska BID (Business improvement district). Därtill vill vi återinföra ett prestationsbaserat stimulansbidrag till kommuner och stadsdelar som aktivt jobbar med att förbättra situationen i områdena.

Frihet för människor med funktionsnedsättning

LSS-reformen var ett stort framsteg i arbetet för full delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättningar. Det mest uppmärksammade inslaget i reformen var rätten till personlig assistans. Tanken var att människor som dagligen är beroende av olika stödinsatser skulle få ett reellt inflytande över sina liv, t.ex. över vem som skulle ge hjälp och stöd.

Liberalerna fortsätter att kämpa mot urholkningarna av rätten till assistans därför att vi vet att detta handlar om människors frihet. Vi reserverar därför 2 miljarder kronor för att återställa LSS för alla de 2 700 människor som blivit av med den på grund av regeringens politik.

Personlig assistans är en avgörande frihetsfråga för den som berörs. Personer med omfattande funktionsnedsättningar ska få möjlighet att leva, inte bara överleva. För oss liberaler är det alltid prioriterat att öka friheten för dem som är i störst behov av andras hjälp.

Därför kommer vi aldrig att acceptera den utveckling som nu pågår där LSS-reformens grundläggande principer hotas. På grund av regeringskrav på Försäkringskassan att hålla tillbaka utvecklingen av antalet timmar som beviljas personer med assistans och på snålare rättspraxis har ett mycket stort antal människor de senaste åren förlorat rätten till statlig assistansersättning. Andelen som beviljas assistansersättning vid en ny ansökan är lägre än någonsin.

Den statliga utredningen om LSS har med ensidigt fokus på kostnadskontroll spätt på oron i stället för att skingra den. Det behövs en utredning. LSS-reformen är över två decennier gammal. Den är lappad och lagad, samtidigt som samhället och situationen för personer med funktionsnedsättningar förändrats. Men fokus i utredningen måste vara att utveckla LSS-reformen, inte att avveckla den. Det räcker dock inte med förändrade direktiv till utredningen. Oron behöver skingras nu. Det behövs tydliga besked att personer med omfattande funktionsnedsättningar ska få möjlighet att leva, inte bara överleva.

År 2015 hade 16 152 personer insatsen personlig assistans via LSS med mer än 20 timmar i veckan via Försäkringskassan. I november 2018 var det knappt 14 500 personer, och antalet sjunker månad för månad. Naturligtvis beror inte detta på att människor som tidigare haft omfattande behov av att använda personlig assistans helt plötsligt fått sin personliga situation förbättrad till den grad att de inte längre behöver någon assistans. Gapet mellan siffrorna illustrerar i stället de mänskliga konsekvenserna av åtstramningen av den förda politiken. Om andelen av befolkningen skulle ha varit densamma som 2014 skulle antalet personer som haft personlig assistans vara ungefär 17 200. Det betyder att det är 2 700 personer som har drabbats av LSS-nedskärningen.

Trygghet mot brott

Tillvaron krymper för den som inte känner trygghet. Att veta att polisen kommer när det verkligen behövs, att känna sig trygg i sitt bostadsområde, att inte känna sig tvungen att avstå från en kvällspromenad – allt detta handlar om frihet i vardagen.

Jämfört med många andra länder är Sverige ett jämförelsevis tryggt land. Men det gäller inte alla som bor här. Den senaste nationella trygghetsmätningen visar att människors känsla av trygghet har minskat och att det finns stora skillnader mellan olika grupper i befolkningen. Polismyndigheten har identifierat 61 områden i Sverige där det finns påtagliga problem med kriminella nätverk, och det finns 23 särskilt utsatta områden där kriminella grupper upprättat parallella maktstrukturer.

Liberalernas mål är att antalet poliser inom sju år ska vara minst 25 000, och att antalet polisanställda totalt ska öka med 10 000 personer. Minst hälften av ökningen ska utgöras av poliser. Vi är beredda att tillskjuta de resurser som krävs för att möjliggöra detta och förbättra polisens effektivitet.

Under föregående mandatperiod har utvecklingen gått åt rakt motsatt håll. Antalet poliser har sjunkit, både räknat i absoluta tal och än mer om hänsyn tas till att Sveriges befolkning har vuxit under samma period. Antalet platser på polisutbildningen har ökat och nya polishögskolor har öppnats, men inte ens de befintliga platserna går att fylla. Ungefär var femte plats på polisutbildningarna står tom.

Polisyret är ett av de viktigaste yrkena i ett fungerande samhälle, och det är av största betydelse att rätt personer söker sig dit. I vår satsning på ett utbyggt polisväsen är därför en central del att göra polisyret mer attraktivt. Därför öronmärker vi drygt 1,3 miljarder kronor för att redan från nästa budgetår finansiera en generell lönesatsning för landets poliser. Lönesättningen ska även i fortsättningen vara individuell, men Liberalernas satsning motsvarar i genomsnitt 4 000 kronor i höjd månadslön för en polis, i ett steg.

Det behövs en nystart för att svensk polis ska fungera bättre – i hela Sverige. Då måste polisyret bli mer attraktivt och lönerna höjas. Liberalerna är det enda parti som tydligt är berett att finansiera detta genom en riktad lönesatsning som får fullt genomslag från år ett.

Det tar tid att utbilda de 25 000 poliser som Sverige behöver. Under en övergångstid ska staten därför öronmärka bidrag till kommuner så att fler ordningsvakter kan anställas i kommunal regi. Därför tillskjuter vi medel till statsbidrag för att medfinansiera hälften av totalkostnaden för minst 2 000 helårstjänster som trygghetsvakt. Om kommunerna väljer att prioritera deltidsanställningar, t.ex. för att lägga tyngdpunkt på trygghetsskapande åtgärder under helgkvällar, kan det totala antalet nya tjänster som trygghetsvakt ligga väsentligt högre än så, kanske närmare 5 000–6 000 personer.

Det behövs en samlad förstärkning av resurserna till rättsväsendets myndigheter. Den utbyggnad av polisväsendet som Liberalerna förespråkar måste gå hand i hand med utbyggda resurser till åklagarväsende, domstolar och kriminalvård inklusive frivård. Kommunernas roll i det brottsförebyggande arbetet ska stärkas, frivilligkrafterna ges ökade resurser och samverkan mellan polis, socialtjänst och skola byggas ut. Så kan fler unga räddas från att dras in i en kriminell livsstil, fler brott förebyggas, fler gärningsmän gripas och lagföras och fler efter frigivning hitta vägen ut till ett liv utan kriminalitet.

Frihet måste försvaras – stärk försvaret

Vi liberaler är obotliga optimister. Vi tappar aldrig tron på individens förmåga att ständigt utvecklas och hantera nya utmaningar. Men vi är också realistiska och ser verkligheten för vad den är.

Sveriges säkerhetspolitiska läge har allvarligt försämrats på grund av den auktoritära utvecklingen i Ryssland. Dagens ryska statsledning tvekar inte heller inför öppen aggression och olaglig annektering av territorium. Den ensidigt utropade ryska annekteringen av Krim är det allvarligaste hotet mot den europeiska säkerhetsordningen sedan kalla krigets slut.

Ryssland fortsätter att agera aggressivt och oförutsägbart mot sina grannländer. Ryssland beskjuoter ukrainska handelsfartyg som försöker passera Kertjsundet och fortsätter att verka för att understödja den väpnade konflikten i Ukraina som har lett till 10 000 människors död. Ryssland har under de senaste tio åren angripit två grannländer med folkvald representation.

De skäl Putin angav för att invadera Georgien och Krimhalvön skulle lika gärna kunna användas för de baltiska länderna. Genom medlemskap i EU och Nato är dock de baltiska länderna ett mycket svårare byte för Ryssland. Samtliga länder i Baltikum har erfårit cyberattacker från Ryssland vid upprepade tillfällen och när Baltikum rustar för krig ses Sverige som den svaga och opålitliga länken. Sveriges ovilja att fördjupa samarbetet med Nato och rusta sitt försvar försätter de baltiska länderna i ett mycket utsatt läge. Vid en konflikt i Baltikum kommer Sverige på ett eller annat sätt bli indraget i konflikten. Ryssland har placerat kärnvapen i Kaliningrad som kan nå stora delar av Sverige och har under det närmaste året simulerat angrepp på Sverige i övningar med hundratusentals man.

Under den gångna mandatperioden har underfinansieringen av Försvarsmakten förvärrats. Försvaret riskerar nu att fortsätta tappa försvarsförmåga om mer resurser ej tillförs. Regeringen har beställt försvarsmateriel vi inte haft råd med, vilket har påverkat resurserna till Försvarsmaktens så kallade basplatta väsentligt.

Frihet kostar. Liberalerna är beredda att betala notan. Det är mot den bakgrunden som Liberalerna vill tillföra fyra miljarder i ökade anslag årligen till försvaret. Inom tre år innebär det att försvaret med Liberalernas politik får en förstärkning med 24 miljarder kronor. Det är ett rejält men högst nödvändigt tillskott. Inom en tioårsperiod ska anslagen till försvaret åter nå upp till 2 procent av BNP.

Utöver dessa nödvändiga förstärkningar av försvaret behöver Sverige även ansöka om Natomedlemskap och fördjupa försvarssamarbetet inom EU. Ensam är inte stark. Ensam är bara ensam.

Ett stramt finanspolitiskt ramverk och stärkta finanspolitiska institutioner

För att långsiktigt kunna finansiera satsningar på välfärd och trygghet, sänkta skatter på arbete och företagande samt en skola med kunskap för alla, är det avgörande att Sverige också i fortsättningen har ett välordnat finanspolitiskt ramverk som för politiken i en stram och ansvarsfull riktning. Det finanspolitiska ramverket säkerställer finansiell stabilitet och en beredskap att klara framtida kriser, och det har tjänat Sverige väl. Förtroendet för Sveriges offentliga finanser är högt, och statskulden är relativt låg.

Liberalerna har tillsammans med fem av riksdagens partier kommit överens om ett överskottsmål om 0,33 procent av BNP över en konjunkturcykel. Detta mål är välavvägt och långsiktigt hållbart. Det utgör en bättre lösning än det balansmål som regeringen förespråkat, som på sikt skulle ha riskerat att öka statens skuldsättning.

Liberalerna har sedan tidigare efterlyst ett särskilt tak för den offentliga skuldkvoten, det vill säga att statsskulden inte får överstiga en viss nivå. Detta uppnås nu genom att det i den blocköverskridande överenskommelsen ingår att ett skuldankare på 35 procent av BNP ska införas från och med 2019. Denna nivå ligger på behörigt avstånd från det krav på att statsskulden inte får överstiga 60 procent som kommer med EU:s tillväxt- och stabilitetspakt. Förtroendet för Sverige som ett land med offentliga finanser i god ordning kommer härmed att bevaras under överskådlig tid. Skuldankaret utgör också en kontrollmekanism som motverkar en uppbyggnad av långsiktiga underskott i statens finanser.

Som nämnts tidigare har dock regeringen under föregående mandatperiod misslyckats med att nå målet för det finansiella sparandet även i ett läge när konjunkturen bedöms vara i balans. Detta utgör ett brott mot det finanspolitiska ramverket. Konsekvensen av att målet underskrids blir att framtida generationer skuldsätts.

Överenskommelsen om ett justerat överskottsmål innehöll delar som syftade till ett stärkt oberoende och en stärkt ställning för Finanspolitiska rådet, något som Liberalerna krävt sedan tidigare. Bland annat får rådet en uttrycklig uppgift i sin instruktion att årligen bedöma om det föreligger en avvikelse från överskottsmålet. Rådets oberoende ökas genom att valet av rådets ledamöter bereds av en valberedning där ledamöter av riksdagens finansutskott ingår.

Liberalerna anser att dessa reformer är steg i rätt riktning, men vill vidta ytterligare åtgärder för att vidga Finanspolitiska rådets uppdrag. Rådet bör få i uppdrag att även utvärdera oppositionspartiernas ekonomiska politik och jämföra oppositionens förslag med budgetpropositionen med avseende på effekterna för de offentliga finanserna, sysselsättningen och fördelningspolitiken. Det skulle ge möjlighet till en större samsyn i den ekonomisk-politiska debatten vad gäller bedömningen av reformers effekter för de offentliga finanserna, sysselsättningen och fördelningspolitiken, och minska risken för ofinansierade förslag och överbudspolitik. En närliggande modell används sedan länge i Nederländerna. För att möjliggöra detta föreslår Liberalerna ökade anslag till rådet, vilket framgår av denna motion. Det behövs för att rådet, med sin oberoende ställning, fortsatt ska kunna bedriva verksamheten med uthållighet och hög kvalitet.

Sverige behöver en ny skattereform

Sverige behöver ett skattesystem som är enkelt och överskådligt, som uppmuntrar arbete, utbildning och sparande och som möter klimatkrisen. Där är vi inte i dag. I stället har vi ett skattesystem som inte tar tillräcklig hänsyn till det internationella konkurrens- och omvandlingstryck som globaliseringen för med sig. Det är snart 30 år sedan den senaste omfattande skattereformen – det uppdämda reformbehovet är stort.

Det måste bli billigare och enklare att anställa, vi måste öppna upp arbetsmarknaden för dem med låg utbildning. Fastighetsbeskattningen behöver reformeras i riktning mot ökad rörlighet på bostadsmarknaden samtidigt som skattepolitiken måste bidra till att dämpa och stabilisera prisutvecklingen på bostäder. Klimatkrisen ökar behovet av att

öka kostnaderna för utsläpp och miljöskadlig verksamhet, enligt principen förorenaren betalar.

Sverige behöver därför en genomgripande reformering av skattesystemet som omfördelar tyngdpunkten i beskattningen. Huvudinriktningen ska vara att de skatter som håller jobben och sysselsättningen tillbaka tydligt sänks. I denna budgetmotion pekar vi ut centrala inslag i en sådan ny skattepolitik, till exempel avskaffad värnskatt och höjd brytpunkt för statlig skatt.

Ansvar för strukturella reformer inom skattepolitiken åligger nästkommande regering. Skatten på jobb och företagande behöver sänkas och misshushållning med skattepengar upphöra. Skatten på klimat- och miljöskadlig verksamhet behöver höjas så att var och en bär mer av kostnaderna för den egna påverkan på miljön. Skattesystemet måste bli enklare och överskådligt. Fastighetsbeskattningen behöver reformeras i riktning mot ökad rörlighet samtidigt som skattepolitiken bör bidra till att stabilisera prisutvecklingen på fastighetsmarknaden. Därför vill vi se en bred och fullt finansierad skattereform.

Det svenska skattesystemets största problem är att vi har världens högsta skatter på arbete. Sveriges höga marginalsatser på arbete bidrar till att en persons produktivitet inte lönar sig, utbildningspremien är låg och att antalet arbetade timmar hålls tillbaka. Liberalernas viktigaste skattepolitiska prioritering är därför att skatterna på arbete, både på kort och på lång sikt, ska sänkas. Vi vill att betydligt färre ska betala statlig skatt och att den högsta marginalsatzen ska närma sig snittet i OECD. Ambitionen måste vara att som minst återgå till den förra skattereformens princip där enbart 15 procent av löntagarna betalade statlig skatt.

Sänkt skatt på arbete är även ett led i att bryta den svenska arbetslöshetens struktur, med betydande sysselsättningsproblem för ungdomar med låg utbildning, för utlandsfödda och för personer med funktionsnedsättning. Det måste gå att både leva och bygga upp ett startkapital för företagande eller en lägenhetsinsats också med en låg inkomst. Höga skatter cementerar livschanser utifrån socioekonomi. När det är dyrt att anställa begränsas den del av tjänstesektorn som skulle kunna fungera som en språngbräda in på arbetsmarknaden för dessa grupper.

Liberalerna vill därför ytterligare sänka skatten på ett sådant sätt att det breddar arbetsmarknaden med fler lågtröskeljobb, och samtidigt göra det mer lönsamt att gå från bidrag till arbete. Det handlar bland annat om att sänka beskattningen på en ny anställningsform för låga inkomster och om att vidareutveckla RUT-avdraget. Sverige behöver också genomföra riktade skattesänkningar som breddar arbetsmarknaden för äldre och gör det mer lönsamt att stanna kvar i arbetslivet längre.

Det ska vara attraktivt att driva och investera i företag i Sverige. En skattereform bör därför dels sänka bolagsskatten, och dels inkludera reformer för att underlätta företagande, finansiering och rekrytering. Sänkt optionsbeskattning, moderniserad expertskatt, sänkt skatt för forskningsintensiva företag och skattefritt sparande på investeringssparkonto är några exempel på reformer som vi vill genomföra de kommande åren. Kapitalinkomstskatten bör på sikt ta steg mot ökad enhetlighet.

En skattereform måste driva på omställningen till en grön, koldioxidneutral ekonomi. Den som smutsar ner eller skadar klimatet ska betala för det, vilket innebär att det totala uttaget av miljö- och klimatskatter kan komma att öka jämfört med i dag.

En genomgripande skattereform kan inte enkom utgå från vad som är effektivt för statsfinanserna. Inriktningen för en skattereform måste också vara att värna den enskildes rätt till sina egna pengar, att i lägre grad styra hur var och en väljer att

använda sina pengar samt att använda de pengar som staten tar in på ett mer välmotiverat sätt.

På sikt vill vi som liberalt parti ha ett så lågt skattetryck som möjligt, samtidigt som vi ser att det de kommande åren finns enbart begränsade möjligheter att sänka skattetrycket. Det finns självfallet utrymme att sänka enskilda skatter, men vid en genomgripande reform måste skattesänkningarna vara fullt ut finansierade.

Finansieringen av en ny genomgripande skattereform bör delvis ske genom höjda miljöskatter och större enhetlighet genom nedtrappade avdrag såsom till exempel ränteavdrag. Generella konsumtionsskatter har lägre negativa effekter på tillväxt och sysselsättning än andra skatter. Men det krävs även utgiftsminskningar. Ineffektiva byggsubventioner är exempel på sådant som ligger utanför statens grunduppgifter och inte kan motiveras på bekostnad av den enskildes rätt att själv få behålla och vara fri att bestämma över sina egna inkomster. Genom rätt prioriteringar kan en skattereform med fokus på sänkta skatter på jobb och företagande genomföras och dessutom vara fullt finansierad.

Skattefrågor

Liberalerna står upp för det strävsamma Sverige

Sverige är ett land där alla människor ska ha utrymme att välja sin egen väg i livet. För att ge alla människor bra möjligheter krävs en balans mellan grundläggande skyddsnät och att staten inte får bli så stor att den står i vägen. Välfärdsambitioner kräver i sin tur hög sysselsättning och tillväxt. Ingen välfärd är möjlig utan att det först finns välstånd att fördela.

Skattesystemets huvudsyfte är att finansiera de offentliga åtagandena, men genom sin utformning bör det gynna produktivitet. Det är företagsamma människor som driver ekonomin framåt och skapar välstånd. I dag motverkas entreprenörer, innovatörer och alla de människor som anstränger sig och tar risker. Sverige har inte råd att straffa ambition, vi behöver en ny skattereform.

Det nuvarande skattesystemet tar inte i tillräcklig grad hänsyn till det internationella konkurrens- och omvandlingstryck som globaliseringen för med sig och samtidigt växer klyftorna på arbetsmarknaden. Det är inte ett problem att människor tjänar olika mycket pengar, tvärtom är löneskillnader tecken på att ansträngning tillåts löna sig. Utan möjlighet att jobba sig rik blir klassresor omöjliga. Den sammanpressade lönestrukturen håller kvar människor i den ekonomiska grupp där de har sin bakgrund. Dessutom stänger arbetsmarknadens höga trösklar ute de som inte har tillräckliga resurser för att nå upp till tuffa krav på produktivitet. Många av dem som står utanför arbetsmarknaden är utrikes födda med låg utbildning. Det är uppenbart att arbetsmarknaden i dag inte är anpassad för den som har låg utbildning och låga kvalifikationer.

Skattesystemet måste motverka framväxten av en ny underklass. Det måste bli billigare och enklare att anställa och vi måste öppna upp arbetsmarknaden även för dem med låg utbildning. Fastighetsbeskattningen behöver reformeras i riktning mot ökad rörlighet på bostadsmarknaden samtidigt som skattepolitiken måste bidra till att dämpa och stabilisera en exceptionell prisutveckling. Klimatkrisen ökar behovet av att öka

kostnaderna för utsläpp och miljöskadlig verksamhet, enligt principen förorenaren betalar.

Alla statens utgiftsökningar innebär att enskilda personer får bära en större skattebörd. En genomgripande skattereform kan inte enbart utgå från vad som är effektivt för statsfinanserna. Inriktningen för en skattereform måste också vara att värna den enskildes rätt till sina egna pengar. På sikt vill vi som liberalt parti ha ett så lågt skattetryck som möjligt. Liberalerna ser behovet av en skattereform där inriktningen ska vara att skatter på jobb och sysselsättning sammantaget tydligt sänks. En skattereform behöver vila på en stabil och bred parlamentarisk grund, och skattesänkningarna i en reform ska vara fullt ut finansierade.

Utbildning och produktivitet ska löna sig

Liberalernas viktigaste skattepolitiska prioritering är att skatterna på arbete, både på kort och på lång sikt, ska sänkas. Det är centralt för att utveckla arbetslinjen, öka antalet arbetade timmar i den svenska ekonomin och stärka den svenska konkurrenskraften.

Fler måste få jobb och egen försörjning och vi måste agera utifrån den verklighet som råder. En ny arbetslöshet växer fram där de arbetslösa i huvudsak är människor som överhuvudtaget inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Det är uppenbart att arbetsmarknaden i dag inte är anpassad för den som har låg utbildning och låga kvalifikationer. Många av dem som står utanför arbetsmarknaden är utrikes födda med låg utbildning. Denna grupp kommer med stor sannolikhet att öka de kommande åren allteftersom fler som nu finns inom Migrationsverkets system får uppehållstillstånd och därmed tas in i jobbstatistiken.

Snabba och kraftfulla åtgärder krävs för att göra arbetsmarknaden tillgänglig för nyanlända med både låg och hög utbildningsbakgrund. Dessvärre blundade regeringen under förra mandatperioden för integrationsutmaningen. I stället för strukturreformer för fler jobb har politiken varit inriktad på breda skattehöjningar och återställare. Utbyggnaden av olika program bidrar främst till att den öppna arbetslösheten ersätts av en dold.

Den skattehöjarpolitik som har präglat de fyra senaste åren har gjort det mindre lönsamt att arbeta och driva företag. Det är fel väg att gå. I stället måste ambitionerna för sysselsättning och tillväxt höjas. När fler jobbar kan vi finansiera de satsningar på välfärden som behövs för att alla i vårt land ska ha samma livschanser. Liberalerna tar ansvar för ett öppet Sverige som breddar sin konkurrenskraft i den globaliserade världen.

Jämfört med nästan alla andra länder har Sverige höga marginalsatser redan vid medelhöga inkomster och de högsta marginalsatserna på de allra högsta inkomsterna. Det bidrar mycket starkt till att utbildningspremien i Sverige är låg. Det lönar sig för dåligt att utbilda sig. Höga marginalsatser bidrar även tydligt till ett mindre effektivt skattesystem där de arbetade timmarna hålls tillbaka. Marginalskatten vid medelhöga och höga inkomster måste därför sänkas. Därför ska brytpunkten för statlig inkomstskatt tydligt höjas, värnskatten avskaffas och nedtrappningen av jobbskatteavdrag för högre inkomster tas bort. På sikt bör de högsta marginalsatserna närma sig snittet i OECD.

Höjd brytpunkt för statlig skatt

Liberalerna föreslår en kraftig höjning av brytpunkten från dagens cirka 39 000 kronor per månad till 44 400 kronor per månad. Därmed återställs principen från 1990 års

skattereform att max 15 procent av löntagarna ska betala statlig skatt. Liberalernas förslag innebär att en genomsnittlig lokförare, apotekare, specialistsjuksköterska, barnmorska, veterinär, psykolog eller präst helt slipper betala statlig inkomstskatt. *Förändringen beräknas 2019 minska intäkterna på inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt med 15 100 miljoner kronor.*

Avskaffad värnskatt

Liberalerna föreslår att det andra steget i den statliga inkomstskatten, den så kallade värnskatten, avskaffas. Det är en prioriterad reform för att öka incitamentet av att utbilda sig och ta ansvar. Det är också en central reform för att möjliggöra ökad internationell konkurrenskraft i det svenska näringslivet. Liberalerna finansierar i denna motion hela den direkta kostnaden av att avskaffa värnskatten, krona för krona. Det finns dock skäl att anta att de långsiktiga kostnaderna av att avskaffa värnskatten är betydligt mindre än de kortsiktiga och direkta. Genom beräkningar i FASit utförda av Riksdagens utredningstjänst kan de långsiktiga effekterna kvantifieras. Beräkningarna avser innevarande budgetår.

FASit skattar ett ökat arbetsutbud till följd av att värnskatten avskaffas. Om detta förändrade utbud får fullt genomslag på antalet arbetade timmar innebär det att dessa, i ekonomin som helhet, ökar med 0,09 procent. Den ökningen innebär i sin tur ökade löneinkomster, vilket får effekten att inbetalningar av kommunal och statlig inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och moms stiger. Det senare är den långsiktiga effekt som uppstår i samband med att beteendet anpassas på det sätt modellen skattat. När beteendeanpassningen har fått fullt genomslag väntas skatteintäkterna ha ökat så att självfinansieringsgraden uppgår till cirka 67 procent. Förändringen i antalet arbetade timmar består i stort sett av ett förändrat arbetsutbud för dem som redan arbetar, alltså förändringar längs den intensiva marginalen. Resultatet är ett punkttestimat och bör tolkas med försiktighet. För att värna de offentliga finanserna räknar vi därför inte in dessa dynamiska effekter i denna budgetmotion. *Avskaffandet av värnskatten beräknas för 2019 minska inkomsterna under inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt med cirka 6 300 miljoner kronor.*

Förstärk jobbskatteavdraget

Vi avvisar regeringens skatterabatt på fackföreningsavgifter, och inför i stället en breddad skattesänkning på alla låga arbetsinkomster. Det gör att skattesänkningen kommer alla till del, även de 30 procent löntagare som i dag inte tillhör någon fackförening. Genom detta möjliggörs en breddad skattesänkning så att i praktiken alla arbetstagare får en skattesänkning på i snitt runt 580 kronor per år. *Detta beräknas leda till en budgetförsvagning med 3 100 miljoner kronor under inkomsttitel 1140 Skattereduktioner. Avskaffandet av återinförd avdragsrätt för fackföreningsavgift förstärker statens finanser med 3 100 miljoner kronor för 2019 under inkomsttitel 1142 Fackföreningsavgift.*

Liberalerna återställer den avtrappning av jobbskatteavdraget för månadsinkomster över 50 000 kronor som trädde i kraft 2016. Avtrappningen har varit ännu ett led i den socialdemokratiska politiken att göra det dyrare att arbeta och leder, tillsammans med den statliga inkomstskatten och värnskatten, till mycket höga faktiska marginaleffekter. *Ett återställande av avtrappningen av jobbskatteavdraget innebär att statens finanser*

försvagas med 3 000 miljoner kronor för år 2019 under inkomsttitel 1140 Skattereduktioner.

Kvalificering till välfärden

Liberalerna anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som, liksom alltid tidigare, är reglerad och där särskild vikt ligger vid att värna asylrätten, underlätta rörlighet över gränser och främja möjligheterna till arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt. På kort sikt måste det först och främst säkerställas att mottagandet fungerar. På medellång sikt krävs genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden för att alla människor som kommer till Sverige ska ha en möjlighet att få ett arbete, egenförsörjning och frihet över sitt eget liv.

Vi utgår ifrån varje människas potential och egna ansvar och att alla vill anstränga sig för att bli en del av vårt land. Samhällets förväntningar ska vara tydliga och varje människa ska ges de verktyg som behövs för att kunna försörja sig själv. I regeringsställning medverkade Liberalerna till att det år 2014 infördes en jobbstimulans som innebar att en person med försörjningsstöd under två år får behålla 25 procent av en inkomstökning. Vi vill att jobbstimulansen utökas till 50 procent. De budgetmässiga konsekvenserna beskrivs närmare under utgiftsområde 25.

Lägre skatt på personaloptioner

Liberalerna vill ha skatteregler som underlättar för nystartade och snabbväxande företag – i dag och i framtiden. Sverige står inför en mycket hård internationell konkurrens där vi inte har råd att sätta hinder i vägen för människor som bär på nya idéer. Dagens skatteregler kring personaloptioner, även efter de förändringar som gjorts, är inte tillräckligt attraktiva. För innovationsföretaget med litet kassaflöde är det svårt att betala nyckelpersoner en lön motsvarande vad de personerna kan få i andra delar av näringslivet.

Liberalerna vill sänka skatten på personaloptioner för att underlätta nyföretagande och innovationskraft. Därför ska personaloptioner under fler förutsättningar än i dag vara kvalificerade och därmed skattegynnade. Förvärv av andelar genom kvalificerade personaloptioner ska då inte förmånsbeskattas. När andelarna säljs beskattas kapitalvinsten enligt vanliga regler. Detta betyder att inkomstskatten byts mot kapitalskatt och att arbetsgivaravgiften byts mot bolagsskatt på summan som motsvarar arbetsgivaravgiften.

Liberalerna kan tänka sig skilda modeller för hur optionsbeskattningen ska kunna utvecklas inom ramen för gällande EU-rätt. Det förslag som läggs i denna budgetmotion vidgar kraftigt antalet företag som kan dra nytta av dagens lagstiftning kring kvalificerade personaloptioner. *Detta medför sänkta skatteintäkter under inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt med 300 miljoner kronor, sänkta intäkter under inkomsttitel 1115 Kommunal inkomstskatt med 400 miljoner kronor och sänkta intäkter under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter med 300 miljoner kronor samt ökade skatteintäkter under inkomsttitel 1320 Skatt på företagsvinster med 500 miljoner kronor och ökade intäkter under inkomsttitel 1310 Kapitalskatt, hushåll med 300 miljoner kronor. För att kompensera kommunsektorn för skattebortfallet behöver*

dessutom anslag 1:1 Kommunalekonomisk utjämning under utgiftsområde 25 ökas med 400 miljoner kronor.

Slopat tak för FoU-avdrag

2014 infördes det ett FoU-avdrag i Sverige, som innebär att delar av lönekostnaden för anställda som ägnar sig åt forskning eller utveckling kan dras av ifrån företagens arbetsgivaravgifter. Avdraget har ett tak som uppgår till 230 000 kronor per månad för alla anställda. För större företag har avdraget därför begränsad ekonomisk betydelse. Det är problematiskt med tanke på att det är de större företagen som dominerar FoU-investeringarna. Sverige har en mycket låg subventionsgrad jämfört med andra länder. I ljuset av att multinationella företag är betydligt mer fria att förlägga nya satsningar i regioner och länder där det är mest lönsamt har Sverige en nackdel.

För att Sverige ska vara attraktivt som lokaliseringsland för FoU-investeringar är det även nödvändigt att vi har ledande kompetensförsörjning och forskning inom strategiska områden för näringslivet. FoU-avdraget bör omfatta även större företag genom att taket tas bort. *Kostnaden för att ta bort dagens avdragstak innebär minskade skatteintäkter under inkomstitel 1210 Arbetsgivaravgifter på 200 miljoner kronor.*

Det ska löna sig att spara

Regeringen har höjt skatten på investeringssparkonton från 0,75 till 1 procentenhet över statslåneräntan. Som försvar har framförts att investeringssparkonton fortfarande kommer att vara skattemässigt gynnade jämfört med konventionell kapitalbeskattning. Skillnaden mot konventionella former av sparande i kapital är ju dock att medel insatta på investeringssparkonton beskattas oavsett om värdepappren på kontot sjunker eller stiger i värde. Därför bör beskattningen av investeringssparkonton vara måttfull.

Framför allt skickar en höjning av skatten på investeringssparkonton en mycket oönskad signal om att det inte ska löna sig att spara. Såväl den enskildes trygghet och handlingsfrihet som samhällsekonomins stabilitet gynnas av att hushållen har besparingar i enkelt likviderbara medel. I Liberalernas Sverige ska det alltid löna sig att spara.

Liberalerna återställer därför den tidigare skattenivån för investeringssparkonton. För att ytterligare stimulera ett brett sparande föreslår vi dessutom att den som sparar i investeringssparkonton inte ska behöva betala någon skatt alls på de första 100 000 kronorna. *Liberalernas förslag innebär att statens finanser försvagas med 1 300 miljoner kronor för år 2019 under inkomstitel 1310 Skatt på kapital.*

Det ska bli lättare att spara ihop till sin första bostad. Därför föreslår Liberalerna att ett skattegynnade bosparande införs från och med 2020. Liberalernas modell innebär att den som sparar på ett bosparkonto ska kunna få skatteavdrag motsvarande 20 procent av belopp som sparas under året, upp till ett takbelopp på 20 000 kronor.

Förläng arbetslivet

I syfte att fler ska välja att arbeta kvar länge i arbetslivet medverkade Liberalerna i regeringsställning till att införa ett förhöjt jobbskatteavdrag för äldre. Det förhöjda jobbskatteavdraget gäller för personer som under året fyller 66 år eller är äldre.

Det förhöjda jobbskatteavdraget har, tillsammans med ett förhöjt grundavdrag, utvärderats av IFAU som funnit tydliga sysselsättningseffekter. De riktade

skattelättnaderna ökade sysselsättningen under året närmast efter 65-årsdagen med 1,5 procentenheter bland dem som hade en beskattningsbar arbetsinkomst åtminstone något av åren tre till fem år tidigare. Därmed förstärks också deras pensioner. Pensionsmyndigheten föreslog 2015 att åldersgränsen för det förhöjda jobbskatteavdraget ska sänkas för att uppmuntra människor att arbeta längre. För människor med låga pensioner lönar det sig i dag inte i tillräcklig omfattning.

Liberalerna föreslår därför att åldersgränsen justeras ned med två år för att även inkludera personer som vid årets ingång är 63 år. Det betyder att denna grupp får starkare drivkrafter att förlänga arbetslivet genom att de gynnas skattemässigt. *Förändringen beräknas försvaga statens finanser med 500 miljoner kronor för år 2019 under inkomstitel 1140 Skattereduktioner.*

I budgetpropositionen för 2016 höjde regeringen löneskatten för äldre. Konsekvensen blir att incitamenten för äldre att arbeta minskar. I en tid då vi måste uppmuntra människor att arbeta längre skickar det helt fel signaler.

Därför föreslår Liberalerna att löneskatten för äldre slopas. *Förändringen beräknas försvaga statens finanser med 2 480 miljoner kronor under inkomstitel 1270 Särskild löneskatt samt med 40 miljoner kronor under inkomstitel 1140. Förändringen leder till att statens finanser stärks med 210 miljoner kronor under inkomstitel 1210 Arbetsgivaravgifter, med 100 miljoner kronor under inkomstitel 1310 Skatt på kapital, hushåll, 90 miljoner kronor under inkomstitel 1320 Skatt på företagsvinster under 2019, 30 miljoner kronor under inkomstitel 1120 och med 70 miljoner under inkomstitel 1111 Statlig inkomstskatt. Kommunernas finanser stärks med 280 miljoner kronor.* Förslaget medför även att statens utgifter minskar med 70 miljoner under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och statsförvaltning. Statens utgifter ökar i stället med 20 miljoner kronor under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, med 10 miljoner kronor under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn och med 10 miljoner kronor under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Sänkt pensionsskatt för äldre

Liberalerna gick till val 2018 på att avskaffa skillnaden i beskattning mellan inkomst och pension. Vi står bakom förslaget i övergångspropositionen att göra en ytterligare sänkning av skatten på pensioner, vilket innebär att den punkt nu närmar sig när skillnaden i beskattning helt kan tas bort. I regeringsställning medverkade Liberalerna till flera skattesänkningar på pensioner, och vi välkomnar att ett ytterligare steg nu tas.

Utvidgat RUT-avdrag

RUT-avdraget har underlättat för hundratusentals svenskar att få vardagen att gå ihop och att få egen försörjning. Liberalerna föreslår att RUT-avdraget vidgas till att omfatta tvättjänster, samt hämt- och trygghetsjänster. Därmed ökar enhetligheten i RUT-avdraget när inte bara flyttstädning utan också själva flytten omfattas av avdraget. Att flyttjänster omfattas av RUT innebär också att kostnaderna för flytt minskar, vilket bidrar till att öka rörligheten på bostadsmarknaden. Förslagen innebär att statens finanser försvagas med sammanlagt 600 miljoner kronor för 2019 på inkomstitel 1140 Skattereduktioner.

Liberalerna föreslår också att taket i RUT-avdraget höjs till det tredubbla. Förbättringen kommer dem till del som behöver mycket hjälp i vardagen och därför är beroende av att kunna utnyttja en stor del av avdraget. *En höjning av taket i RUT-avdraget försvagar statens finanser med 130 miljoner kronor under inkomsttitel 1140 Skattereduktioner.*

Liberalerna anser att det är bättre att sänka skatten på arbete generellt än att skapa svåröverskådliga regler om skatteavdrag för den som arbetar. Som ett led i att förenkla systemet vill vi därför i kombination med sänkta skatter på arbete avskaffa avdraget för övriga utgifter under inkomstslaget tjänst. *Detta stärker statens intäkter med 300 miljoner kronor under inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt och kommunernas intäkter med 800 miljoner kronor under inkomsttitel 1115 Kommunal inkomstskatt.*

Från sjukfrånvaro till arbete

De senaste åren har sjukfrånvaron stigit. Ökande sjukfrånvaro innebär att fler personer som skulle kunna bidra på arbetsmarknaden och försörja sig själva hamnar i isolering och ensamhet. Ju längre sjukfrånvaron pågår, desto svårare blir det att återgå i arbete.

För att bryta trenden mot ökad sjukfrånvaro krävs en rad åtgärder. Liberalerna föreslår att den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen återinförs. Vi föreslår vidare att en femtonde karensdag införs och att sjukpenningen betalas ut på fortsättningsnivå tidigare än i dag. Dessa åtgärder stärker incitamenten för människor som är på väg tillbaka in i arbete att ta steget fullt ut. Återinförandet av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen är vidare en signal till såväl den enskilde men framför allt till Försäkringskassan att betrakta sjukskrivning som i normalfallet en tillfällig åtgärd och inte ett varaktigt tillstånd, och att vidta alla åtgärder för att göra det möjligt för den enskilde att återgå till arbete.

Dessa förändringar påverkar i huvudsak statens finanser på utgiftssidan genom minskade utgifter för Försäkringskassan, men leder till att kommunerna får minskade skatteintäkter. Att fler återgår i arbete leder till att arbetsgivaravgifterna förväntas öka. *Statens utgifter minskar med 4 600 miljoner 2019 under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, medan utgifterna ökar med 1 770 miljoner kronor under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Sammantaget förstärks statens finanser med 200 miljoner kronor under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter, med 100 miljoner under inkomsttitel 1120 Allmän pensionsavgift. Samtidigt försvagas kommunernas finanser på skattesidan med sammantaget 300 miljoner kronor för 2019 under inkomsttitel 1115 Kommunal inkomstskatt.*

Tydligare regler för kvalificering till välfärden

Det är viktigt för legitimiteten i välfärdssystemen att vissa grupper inte särbehandlas. Därför föreslår Liberalerna att de särskilda regler som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och övrigt skyddsbehövande vad gäller aktivitets- och sjukersättning samt garantipension tas bort. Med förändringen kommer flyktingar att behandlas på samma sätt som anhöriginvandrare och andra kategorier av invandrare. *Reformerna innebär sammantaget en minskning av kommunernas intäkter med 200 miljoner under inkomsttitel 1115 Kommunal inkomstskatt. Reformerna medför även minskade utgifter*

för staten med 500 miljoner 2019 under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, med 600 miljoner under utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom. Statens utgifter ökar dock också med 200 miljoner kronor under utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.

Ökad rörlighet på bostadsmarknaden

Den svenska fastighetsbeskattningen präglas av mycket höga skatter vid försäljning och inköp av bostäder. Sverige har sannolikt den högsta sammanlagda beskattningen på reavinsterna från bostadsförsäljningar i hela OECD. Det bidrar bland annat till lägre rörlighet på bostadsmarknaden och en större bostadsbrist än vad som annars vore fallet. Flyttskatterna, särskilt i form av uppskovsbegränsning och räntebeläggning på uppskovsbelopp, måste sänkas. Reavinstbeskattningen vid fastighetsförsäljningar ska sänkas för att öka rörligheten på bostadsmarknaden. Avskaffandet av taket för uppskov av reavinsterna i samband med fastighetsförsäljning måste permanentas.

Samtidigt bör räntan på den uppskjutna reavinstbeskattningen avskaffas. År 2008 infördes en ränta på uppskjuten reavinst och reavinstskatt. För en person eller ett par med fullt uppskov innebär räntan på motsvarande 3,25 procent en årlig utgift på cirka 7 250 kronor. En så betydande extra skatt gör uppskov och bostadsbyten mindre gynnsamt och påverkar rörligheten på bostadsmarknaden. Boverket har beskrivit räntebeläggningen, tillsammans med uppskovstaket, som ”en betydande skatteskärpning”. *Liberalerna föreslår att uppskovsbeloppet inte beläggs med ränta. Förändringen beräknas försvaga statens finanser med 1 300 miljoner kronor för år 2019 under inkomsttitel 1310 Skatt på kapital, hushåll.*

Sänkt flyttskatt bör kompenseras med en gradvis nedtrappning av ränteavdraget. Under en tioårsperiod bör ränteavdraget sänkas från 30 till 20 procent av räntebeloppet. Detta bidrar till att kyla ner bostadsmarknaden och förhindra överhettning. *Förslaget förstärker statens finanser med 1 600 miljoner kronor för 2019 under inkomsttitel 1310 Skatt på kapital, hushåll.*

Höjd skatt på obebyggd tomtmark

Samtidigt föreslår Liberalerna, i linje med resonemangen i bland annat SOU 2015:48, att den statliga fastighetsskatten på obebyggd tomtmark förhöjs för sådan mark som är avsatt för byggnation av hyresfastigheter. Detta ökar drivkrafterna för markägare att snabbare bebygga detaljplanelagd mark avsedd för flerfamiljsfastigheter. *Som en följd av detta beräknas skatteintäkterna på inkomsttitel 1350 öka med 400 miljoner kronor år 2019.*

I dagens läge med ett omfattande behov av nya bostäder måste skattesystemet skapa incitament för markägare och byggherrar att bygga bostäder i stället för att använda marken för andra ändamål. Liberalerna föreslår därför en höjning av fastighetsskatten för kommersiella lokaler med 0,5 procent. *Förslaget förväntas förstärka statens intäkter med 4 700 miljoner kronor för år 2019 under inkomsttitel 1350, samt försvaga intäkterna med 1 000 miljoner kronor under inkomsttitel 1320 Skatt på företagsvinster.*

Ökad miljö- och klimatstyrning

Utsläppen från transportsektorn måste minska och åtgärder krävs för att nå det långsiktiga målet om en fossilfri fordonsflotta. Vi utgår från principen att förorenaren ska betala och vi vill ha en ekonomisk styrning som sker på ett kostnadseffektivt och långsiktigt sätt. Vi föreslår en bred grön skatteväxling där skatter på miljö- och klimatpåverkande verksamheter höjs. Det är mer verksamt att beskatta det som ska bort än att subventionera och rabattera det som ska gynnas. Därmed syns mer av den faktiska miljöbelastningen på prislappen, samtidigt som ekonomiskt utrymme skapas för skattesänkningar på annat som ska uppmuntras, såsom arbete och företagande.

Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar

Liberalerna vill stärka de ekonomiska drivkrafterna till att introducera mindre miljöskadliga fordon. Under föregående mandatperiod har vissa miljöanpassade bilar fått nedsatta förmånsvärden. Vi vill gå längre och föreslår i stället att förmånsvärdet av bilar som inte är miljöbilar höjs med 20 procent eller maximalt 16 000 kronor per år.

På värdet av förmånen betalas sociala avgifter i form av arbetsgivaravgifter och egenavgifter och individen betalar inkomstskatt. En höjning av förmånsvärdet för bilar som inte är miljöbilar innebär att individens beskattningsbara inkomst ökar. De offentliga finanserna påverkas därmed positivt av ökad intäkt från både inkomstskatt och arbetsgivaravgifter. Samtidigt blir företagets bolagsskatt lägre. *Förändringen beräknas stärka statens finanser med 430 miljoner kronor under inkomstitel 1111 Statlig inkomstskatt och med 690 miljoner kronor under inkomstitel 1210 Arbetsgivaravgifter. Förslaget beräknas försvaga statens finanser med 150 miljoner kronor under inkomstitel 1320 Skatt på företagsvinster. Förslaget förstärker kommunernas finanser med 720 miljoner kronor under inkomstitel 1115 Kommunal inkomstskatt.*

I och med detta kan förmånsvärdet för miljöanpassade bilar återställas till den tidigare nivån. *Förändringen stärker statens finanser med 60 miljoner kronor 2019 under inkomstiteln 1111 Statlig inkomstskatt och 90 miljoner kronor för år 2019 under inkomstitel 1210 Arbetsgivaravgifter. Även kommunernas finanser förstärks med 100 miljoner kronor under inkomstitel 1115 Kommunal inkomstskatt. Statens finanser beräknas minska med 20 miljoner kronor under inkomstitel 1320 Skatt på företagsvinster.*

Omvänd miljöbilsbonus

Liberalerna föreslår vidare en reformering av miljöbilsbonusen. Enligt principen om att förorenaren ska betala föreslår vi en omvänd miljöbilsbonus. Miljöbilsbonusen bör utformas såsom en förhöjd skatt på bilar med negativ klimatpåverkan, i stället för en särskild premie på bilar med låg klimatpåverkan. Liberalerna föreslår därför en omvänd miljöbilsbonus där bilar som inte skulle vara berättigade för en miljöbilspremie enligt gällande regelverk skulle få en förhöjd fordonsskatt med 2 000 kronor per år under de första fem åren. *Förslaget leder till minskade utgifter för staten med 1 240 miljoner kronor under utgiftsområde 20, med 10 miljoner under utgiftsområde 2 och med 10 miljoner under utgiftsområde 22. Förslaget beräknas utöver detta stärka statens finanser med 10 miljoner under utgiftsområde 1140 Skattereduktioner. Förslaget beräknas försvaga statens finanser med 650 miljoner kronor under intäktstitel 1470 Skatt på vägtrafik, med 30 miljoner kronor under intäktstitel 1210*

Arbetsgivaravgifter, med 20 miljoner kronor under inkomsttitel 1320 Skatt på företagsvinster och med 10 miljoner kronor under inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt. Förslaget beräknas totalt att stärka statens finanser med 540 miljoner kronor 2019. Förslaget leder också till minskade intäkter till ålderspensionssystemet om 10 miljoner kronor och minskar även kommunsektorns utgifter med 40 miljoner kronor.

Dubbdäcksavgift

Liberalerna föreslår att en dubbdäcksavgift enligt norsk modell införs för att minska det utsläpp av partiklar som användningen av dubbdäck medför. Detta skulle förbättra luftkvaliteten i storstäderna. *Förslaget kommer att stärka statens finanser med 130 miljoner kronor på inkomsttitel 1470 Skatt på vägtrafik.*

Regionalt anpassat reseavdrag

Sverige är ett glest befolkat land och förutsättningarna för resande mellan hem och arbete skiljer sig åt mellan olika delar av landet. Ett avdrag för reskostnader mellan hem och arbete är motiverat för att öka rörligheten på arbetsmarknaden och göra det enklare för människor att kunna ta arbete på annan ort än hemmet. Reseavdraget bör dock reformeras för att huvudsakligen inriktas mot de mer glest befolkade delarna av landet. Liberalerna föreslår därför en regional anpassning av reseavdraget. Förslaget innebär att reseavdraget görs mer generöst i kommuner där kollektivtrafiken kan antas vara mindre väl utbyggd, medan avdraget stramas åt i kommuner där möjligheten att använda kollektivtrafiklösningar bör betraktas som större.

Förslaget minskar statens utgifter med 600 miljoner under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Förslaget beräknas därutöver stärka statens finanser med 100 miljoner kronor under inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt jämfört med regeringens proposition. Det stärker dessutom kommunernas finanser med 600 miljoner kronor under inkomsttitel 1115 Kommunal inkomstskatt. Det försvagar statens finanser med 100 miljoner kronor under inkomsttitel 1140 Skattereduktioner. Sammantaget stärker förslaget statens finanser med 600 miljoner kronor för 2019.

Beskattning av dieselbränsle

Klimatavtalet från Paris underströk vikten av att avskaffa olika former av subventioner och stöd till fossila bränslen. Därför föreslår Liberalerna ett slopande av nedsättningen av energi- och koldioxidskatt för diesel inom gruvindustriell verksamhet. Dieselsubventionerna inom jordbruket bör också successivt avskaffas och en europeisk flygskatt måste införas.

Slopandet av nedsättningen av energi- och koldioxidskatten på diesel i gruvindustriell verksamhet innebär att statens skatteintäkter ökar med 300 miljoner kronor under inkomsttitel 1430 Energiskatt, 8 miljoner under inkomsttitel 1154 Skattereduktioner, 3 miljoner under inkomsttitel 1260 Avgifter till premiepensionssystemet och med 120 miljoner kronor under inkomsttiteln 1440 Koldioxidskatt. Det innebär samtidigt att kommunernas inkomster försvagas med 53 miljoner kronor och att statens intäkter försvagas med 14 miljoner kronor under inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt, 6 miljoner under inkomsttitel 1120 Allmän pensionsavgift, 39 miljoner under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter, 17 miljoner

under inkomsttitel 1320 skatt på företagsvinster och 20 miljoner kronor under inkomsttitel 1310 Skatt på företagsvinster.

SlopanDET av nedsättningen av koldioxidskatten i jordbruket innebär att statens skatteintäkter ökar med 690 miljoner kronor under inkomsttitel 1440 Koldioxidskatt, med 13 miljoner under inkomsttitel 1154 Skattereduktioner och med 5 miljoner under inkomsttitel 1260 Avgifter till premiepensionssystemet. Förslaget medför att statens finanser försvagas med 64 miljoner kronor under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter, med 9 miljoner under inkomsttitel 1120 och med 28 miljoner under inkomsttitel 1320 Skatt på företagsvinster och att statens intäkter försvagas med 22 miljoner kronor under inkomsttitel 1111. Det innebär samtidigt att kommunernas intäkter minskar med 87 miljoner kronor under inkomsttitel 1115 Kommunal inkomstskatt. Sammantaget innebär Liberalernas förslag inom området dieselbeskattning att statens finanser stärks med 580 miljoner kronor för 2019.

Biodrivmedel bör användas där det gör mest nytta, till exempel inom flyg och tyngre transporter. Vi är positiva till ett reduktionspliktsystem med krav på drivmedelsleverantörer att leverera en viss andel biodrivmedel och viss klimatprestanda per år men vi anser att det bör ha en tydlig styrning mot just tung trafik.

Läckageskatt

Användningen av handelsgödsel bidrar till övergödning av vattenområden. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. Det är därför angeläget att användningen av sådan gödsel minskar och att jordbrukets allmänna miljöpåverkan sjunker. För att uppnå detta syfte bör en ny läckageskatt för jordbruket införas. *Skatten beräknas stärka statens finanser med 357 miljoner kronor under utgiftstitel 1154 Skatt på bekämpningsmedel och gödsel, med 7 miljoner under inkomsttitel 1140 Skattereduktioner samt med 3 miljoner under inkomsttitel 1260 Avgifter till premiepensionssystemet jämfört med regeringens proposition. Statens intäkter beräknas försvagas med 12 miljoner under inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt, med 45 miljoner under inkomsttitel 1115 Kommunal inkomstskatt, med 5 miljoner under inkomsttitel 1120 Allmän pensionsavgift, med 33 miljoner under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter och med 14 miljoner under inkomsttitel 1320 Skatt på företagsvinster.*

Nej till flygskatten

Den 1 april 2018 infördes en flygskatt som ska betalas per passagerare som reser från en flygplats i Sverige. Att flyget liksom all annan miljöpåverkande verksamhet ska bära en större del av sina miljö- och klimatkostnader är en ståndpunkt som Liberalerna instämmer i. Den nuvarande flygskatten beskattar alla flygresor lika oavsett utsläppsnivåer eller hur mycket biodrivmedel som finns i tanken. Det är därmed en skatt på resande istället för att ha fokus på utsläppen och bör därför avvisas. Vi vill i stället öka flygbolagens incitament att minska sina utsläpp genom en avgift på flygets koldioxidutsläpp. De flyg som släpper ut mer ska helt enkelt betala mer än de som släpper ut mindre. Teknikutvecklingen går framåt och ett modernare flygplan släpper ut betydligt mindre än äldre modeller. I väntan på en europeisk skatt på flygets utsläpp vill vi att fler plan ska flyga på biobränsle. Vi vill också införa en obligatorisk klimatdeklaration vid köp av flygresor.

Att avvisa införandet av en flygskatt leder till att statens finanser försvagas med 1 467 miljoner kronor 2019 under inkomsttitel 1450 Övriga skatter på energi och miljö.

Skatt på plastpåsar

Plast som sprids i naturen måste bekämpas. För att styra konsumtionen mot mer återvinning och förnyelsebara råvaror vill vi införa en plastpåseavgift. Genom att göra det dyrare att köpa bärkassar av fossilplast hoppas vi minska användningen av plastbärkassar vid vardagsinköp, vilket skulle vara till nytta för miljön. Vi välkomnar att många företag inom handeln redan tagit initiativ som visar på att användningen av plastpåsar minskar. *Liberalerna föreslår att en skatt på plastpåsar införs, vilket leder till att statens finanser förstärks med 400 miljoner kronor för år 2019 under inkomsttitel 1411 Mervärdesskatt, hushåll, och med 1 600 miljoner kronor under inkomsttitel 1450 Övriga skatter på energi och miljö.*

Skattefrihet för förmån av privat hälso- och sjukvård

Liberalerna vill återinföra skattefriheten för förmån av privat hälso- och sjukvård. Det är inte motiverat att beskatta arbetsgivare som tar ansvar för sina medarbetares välbefinnande. Att beskatta privata sjukvårdsförsäkringar bidrar även till att minska tillgången till vård och de samlade resurserna i den svenska sjukvården. *Förslaget försvagar statens finanser med 500 miljoner kronor för 2019 under inkomsttitel 1142 Arbetsgivaravgifter och med 300 miljoner under inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt. Förslaget beräknas leda till ökade intäkter för staten med 600 miljoner kronor under inkomsttitel 1320 Skatt på företagsvinster. Förslaget försvagar kommunernas finanser med 700 miljoner kronor under inkomsttitel 1115 Kommunal inkomstskatt. Förslaget leder även till minskade intäkter till premiepensionssystemet med 200 miljoner kronor.*

Övriga liberala skatteförändringar

Den offentliga sektorn har problem med personalförsörjningen inom ett antal viktiga yrkesgrupper. En viktig anledning är svårigheten att göra karriär, såväl vad gäller kompetensutveckling som löneutveckling. Staten, landstingen och kommunerna är för dåliga på att ta hand om sina mest kompetenta medarbetare.

Liberalerna föreslår bland annat riktade statsbidrag för karriärtjänster för specialistsjuksköterskor och lärare inklusive en satsning för fler förstelärare. *Sammantaget leder satsningarna till ökade intäkter för staten med 150 miljoner kronor under inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt, med 300 miljoner kronor under inkomsttitel 1115 Kommunal inkomstskatt, med 325 miljoner kronor under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter. Satsningarna leder även till ökade intäkter till ålderspensionssystemet med 75 miljoner kronor.*

För att förbättra bemanningen i skolan och sjukvården vill vi införa 18 000 lärarassistenter i skolan samt återinföra vårdbiträden i sjukvården. Det skapar bättre förutsättningar för lärande i skolan samt ger en bättre användning av vårdens resurser, och gör att fler människor får möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. *Satsningarna leder till ökade intäkter för staten med 460 miljoner kronor under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter. Satsningarna ger ökade intäkter till kommunerna med 600 miljoner kronor under inkomsttitel 1115. Satsningarna leder även till ökade intäkter till ålderspensionssystemet med 150 miljoner kronor.*

För att reparera tryggheten i samhället så prioriterar vi att förbättra lönevillkoren för poliser, utöka bemanningen i polisväsendet och att införa fler trygghetsvakter i kommunerna. *Satsningarna leder till ökade intäkter för staten med 440 miljoner kronor under inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt, med 620 miljoner kronor under inkomsttitel 1115. Satsningarna medför även ökade intäkter till ålderspensionssystemet med 150 miljoner kronor.*

Liberalerna föreslår att mervärdesskatten på förevisning av naturområden (naturguidning) återställs till sin tidigare nivå. Liberalerna prioriterar skattesänkningar som varaktigt skapar fler jobb, minskar utanförskapet och bidrar till ett hållbarare samhälle före symbolsatsningar. *Ett återställande av tidigare moms nivå på naturguidning förstärker statens finanser med 290 miljoner kronor 2019 på inkomsttitel 1410 Mervärdesskatt, hushåll.*

År 2002 infördes en regional nedsättning med 10 procentenheter av arbetsgivaravgifterna för företag verksamma i främst Norrlands inland. Underlaget får vara högst 71 000 kronor per månad och stödet därmed högst 7 100 kronor per månad. De undersökningar som gjorts i Sverige av sambandet mellan ändrade arbetsgivaravgifter och förändrad sysselsättning pekar alla på att den påverkas i begränsad omfattning eller inte alls. I de fall en viss sysselsättningseffekt påvisas ter den sig ofta vara dyrköpt. Liberalerna föreslår att den regionala nedsättningen av arbetsgivaravgifterna slopas. *Förslaget ökar statens intäkter med 600 miljoner kronor under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter och med 100 miljoner kronor under inkomsttitel 1240 Egenavgifter. Förslaget försvagar statens intäkter med 200 miljoner kronor under inkomsttitel 1320 Skatt på företagsvinster.*

Liberalerna föreslår ett sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen. *Förslaget förstärker statens finanser på inkomstsidan med 100 miljoner kronor under inkomsttitel 1140 Skattereduktioner men försvagar statens finanser med 400 miljoner kronor under inkomsttitel 2000 Inkomster av statens verksamhet. Kommunernas finanser minskar med 600 miljoner under inkomsttitel 1115 Kommunal inkomstskatt.*

Liberalernas förslag om effektivisering av arbetsmarknadsprogram leder till minskade skatteintäkter under inkomsttitel 1115 på 2 370 miljoner kronor, en budgetförstärkning under inkomsttitel 1120 på 580 miljoner kronor och en budgetförstärkning under inkomsttitel 1140 med 660 miljoner kronor.

Möjligheten till gruppregistrering för mervärdesskatt har gjort det möjligt för företag i den finansiella sektorn att undkomma kostnaden för ingående mervärdesskatt, vilket ytterligare har ökat deras skattefordel i jämförelse med andra sektorer. Den sammantagna skattefordelen innebär därmed att den finansiella sektorn ökar på bekostnad av andra sektorer och vinsterna i den finansiella sektorn kan antas bli högre. Ett sätt att göra beskattningen mer neutral mellan den finansiella sektorn och övriga sektorer är att ta bort rätten till gruppregistrering till mervärdesskatt. Det har av Finansdepartementet bedömts att de legala kraven på den finansiella sektorn inte utgör tillräckliga skäl för att den finansiella sektorn ur skattehänseende ska gynnas. Inte heller i övrigt finns tillräckliga skäl för att behålla möjligheten till gruppregistrering till mervärdesskatt.

Mot denna bakgrund bör reglerna om gruppregistrering till mervärdesskatt för företag inom den finansiella sektorn slopas. Även möjligheten till gruppregistrering till mervärdesskatt för företag i inkomstskatterättsliga kommissionärsförhållanden bör slopas. *Förändringen beräknas 2019 öka mervärdesskatteinbetalningarna på inkomsttitel 1410 Mervärdesskatt, hushåll med 400 miljoner kronor.*

Utöver ovannämnda förslag finns det reformer som inte påverkar statens inkomster men dock kommunsektorns skatteintäkter på inkomsttitel 1115. *Det rör sig om ett delvis genomförande av förslagen i SOU 2013:52 om moderniserad studiehjälp (en försvagning med 120 miljoner kronor).*

Liberalerna vill sänka den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta. *Detta försvagar statens finanser med 370 miljoner kronor under inkomsttitel 1600.*

Liberalerna föreslår förändringar av systemet med periodiseringsfonder från och med 1 januari 2020. Förslaget innebär införandet av en gemensam maxgräns för periodiseringar på 30 procent för alla företag. För ett företags fem första verksamhetsår höjs avdraget för periodiseringsfonder till 50 procent.

Den som ger en gåva till ideella organisationer bör kunna göra avdrag för detta. Liberalerna vill införa skatteavdrag för gåvor som såväl privatpersoner som aktiebolag och andra juridiska personer ger till ideella aktörer. *Reformen innebär minskade intäkter för staten med 300 miljoner under inkomsttitel 1140 Skattereduktioner.*

Liberalerna anser att det är rimligt att drycker med alkoholhalt mellan 2,25 och 3,5 volymprocent beskattas som alkohol och inte som livsmedel. *Reformen förväntas innebära en ökning av statens intäkter med 300 miljoner kronor under inkomsttiteln 1410 Mervärdesskatt.*

Utgiftsområden

Utgiftsområde 1: Rikets styrelse

Arbetet mot terrorism behöver gå hand i hand med det långsiktiga och förebyggande arbetet mot radikaliserings och våldsbejakande extremism, som främst förekommer inom den islamistiska våldsbejakande miljön, den vänsterautonoma miljön samt den högerextrema vitmaktmiljön. Det finns fortfarande mycket kvar att göra innan Sverige har en välfungerande struktur för att förebygga våldsbejakande extremism, och de anslag som föreslås i övergångsregeringens budgetproposition kommer inte att räcka. *Liberalerna ökar anslaget för statsbidrag till förebyggande verksamheter i civilsamhällesorganisationer och kommuner mot våldsbejakande extremism under anslag 6:1 med 5 miljoner kronor.*

Extremismen i sina olika skepnader är ett påtagligt hot mot vissa religiösa minoriteter och deras samfundsverksamheter. Det gäller i synnerhet den judiska minoriteten, men även mot många moskéer finns en hotbild. Säkerhetsarbetet för att skydda de utsatta trossamfundet och säkra rätten till en fri religionsutövning behöver förstärkas. *Liberalerna anvisar ytterligare 3 miljoner kronor under anslag 6:1 för att bygga ut arbetet med säkerhet för trossamfund.*

Principerna för en övergångsbudget gör att Valmyndigheten har föreslagits få samma anslag 2019 som 2018, trots att kostnaderna för att genomföra ett val till Europaparlamentet är lägre än de sammantagna kostnaderna för val till kommuner, landsting och riksdag. Anslaget till Valmyndigheten bör anpassas bättre till den faktiska beräknade utgiftsnivån. *Detta innebär en budgetförstärkning under anslag 6:1 på 92 miljoner kronor.*

Liberalernas minoritetspolitik handlar om att stärka individens rätt att använda sitt språk, vara delaktig i sin kultur och förbättra individens tillgång till undervisning, kultur

och välfärdstjänster på sitt minoritetsspråk. Sametingets roll som förvaltningsmyndighet ska vara tydligt skild från rollen som folkvalt organ för samer. Samernas rätt att utöva renskötsel och utnyttja marker i enlighet med urminnes hävd ska värnas och samernas ställning som urfolk ska upprätthållas.

När Liberalerna i regeringsställning ansvarade för minoritetspolitiken ökade antalet kommuner som ingick i förvaltningsområdena kraftigt, och rätten till undervisning i minoritetsspråk förbättrades. Under föregående mandatperiod var anslagen för åtgärder för nationella minoriteter i princip frysta under flera år, vilket hindrade en fortsatt utökning av förvaltningsområdena. Även om anslagen därefter har höjts är det nödvändigt med en ytterligare höjning för att anslutningen av nya kommuner inte ska ske på bekostnad av sänkta ambitioner och försämrade förutsättningar för de kommuner som tidigare ingått. *Liberalerna anvisar därför ytterligare 5 miljoner kronor under anslag 7:1.*

Den romska minoriteten har under historiens gång utsatts för omfattande övergrepp och kränkningar, och många romer befinner sig fortfarande i utanförskap. Ett genomförande av den nationella strategin för romsk inkludering kräver långsiktiga och uthålliga åtaganden, vilket Liberalerna prioriterar. *Liberalerna tillför därför ytterligare 5 miljoner kronor under anslag 7:2.*

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräknings justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslagen 2:1, 2:2, 2:4, 4:1, 5:1 och 6:3.*

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	0	RUT Dnr 2018:1398
2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
2:3 Riksdagens fastighetsanslag		
2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
3:1 Sametinget		
4:1 Regeringskansliet m.m.	-36 000	RUT Dnr 2018:1398
5:1 Länsstyrelserna m.m.	-7 000	RUT Dnr 2018:1398
6:1 Allmänna val och demokrati	-84 000	Prop. 2018/19:1, egna beräkningar
6:2 Justitiekanslern		
6:3 Datainspektionen	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
6:4 Valmyndigheten		
6:5 Stöd till politiska partier		
7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	5 000	Egna beräkningar
7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	5 000	Egna beräkningar
8:1 Mediestöd		
9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information		
Summa	-122 000	

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
Specificering av anslagsförändringar		
2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	-1 000	Justerad pris- och löne- omräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	-2 000	Justerad pris- och löne- omräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	-1 000	Justerad pris- och löne- omräkning. RUT Dnr 2018:1398
4:1 Regeringskansliet m.m.	-36 000	Justerad pris- och löne- omräkning. RUT Dnr 2018:1398
5:1 Länsstyrelserna m.m.	-7 000	Justerad pris- och löne- omräkning. RUT Dnr 2018:1398
6:1 Allmänna val och demokrati	5 000	Ökat anslag till statsbidrag mot våldsbejakande extremism. Egna beräkningar
6:1 Allmänna val och demokrati	3 000	Säkerhet trossamfund. Egna beräkningar
6:1 Allmänna val och demokrati	-92 000	Besparing allmänna val. Prop. 2018/19:1
6:3 Datainspektionen	-1 000	Justerad pris- och löne- omräkning. RUT Dnr 2018:1398
7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	5 000	Ökat anslag till nationella minoriteter och nya förvalt- ningskommuner. Egna beräkningar
7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	5 000	Ökat anslag för den nationella minoriteten romer. Egna beräkningar

Utgiftsområde 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning

Inom finansmarknadspolitiken är det fortsatt centralt att minska risken för att det finansiella systemet drabbas av allvarliga problem. Liberalerna vill se ett stabilt finansiellt system som präglas av högt förtroende med väl fungerande marknader som tillgodoser hushållens och företagens behov av finansiella tjänster samtidigt som det finns ett högt skydd för konsumenter. Det finns i dessa perspektiv särskilda skäl att överväga vidare åtgärder för att dämpa hushållens skuldsättning. Finanspolitiska rådet menar att man för länge sedan borde ha slagit in på en linje med nedtrappade ränteavdrag och inte gått på kvantitativa begränsningar, alltså amorteringskrav, som nu är fallet. I denna motion föreslår Liberalerna därför att ränteavdragen under en tioårsperiod gradvis trappas ned med 1 procentenhet per år från 30 till 20 procent.

Liberalerna välkomnar ett allt närmare europeiskt samarbete på detta område. De senaste åren har vi sett en snabb utveckling där det i EU etablerats en gemensam tillsynsmekanism för banker, en gemensam resolutionsmekanism för banker och en gemensam resolutionsfond. Sverige bör inte ställa sig utanför, utan söka medlemskap i denna så kallade bankunion.

Liberalerna har tidigare föreslagit att myndigheten Finanspolitiska rådet ska få en stärkt finansiering. Detta står vi fast vid. Myndigheten har sedan 2007 i uppgift att oberoende granska regeringens politik, dess budgetpropositioner och regeringens ekonomiska bedömningar. Vår erfarenhet är att rådet ger nödvändig stadga åt den finanspolitiska debatten. Finanspolitiska rådet har dock gett uttryck för att myndighetens tilldelade anslag inte ger möjlighet till en uthållig och oberoende verksamhet av tillräckligt hög kvalitet. *Av det skälet föreslår Liberalerna att anslag 1:6 Finanspolitiska rådet stärks med 10 miljoner kronor.*

Regeringen införde 2018 ett anslag för solceller på så kallade bidragsfastigheter, det vill säga historiska fastigheter tillhöriga Statens fastighetsverk. Syftet är att energieffektivisera dessa fastigheter. Liberalerna menar att arbete med energieffektivisering måste kunna bedrivas inom ordinarie anslag och att det är oklart i hur stor omfattning solceller kan installeras med hänsyn till de kulturhistoriska värdena hos fastigheterna. *Liberalerna föreslår att anslag 1:10 Bidragsfastigheter minskas med 25 miljoner kronor.*

Sedan 2008 har Finansinspektionen som mål att stärka konsumenternas ställning på finansmarknaden genom finansiell folkbildning. Det är i grunden bra. Komplexa finansiella produkter och asymmetrisk tillgång till information för säljare respektive köpare gör att konsumenter utsätts för risker på finansmarknadsområdet, särskilt då förmedlare och rådgivare får provision från de som säljer produkterna. Det är därför viktigt att stärka konsumentmakten genom insatser för att höja den generella kunskapsnivån om finansiella produkter och vilka rättigheter och skyldigheter som följer med deltagande på finansmarknaderna. Vi anser dock att denna uppgift rymms inom myndighetens ordinarie anslag, och återställer därför den anslagshöjning som regeringen genomförde i budgetpropositionen för 2017. *Av det skälet föreslår Liberalerna att anslag 1:11 minskas med 7 miljoner kronor.*

Liberalerna står fast vid att det anslag om 5 miljoner kronor som Upphandlingsmyndigheten fick 2018 för att vägleda kommuner och landsting i statsstödsfrågor inte varit motiverat. Det är viktigt att kommuner och landsting har kännedom om regelverket kring upphandlingar, men Upphandlingsmyndigheten bör kunna ge denna vägledning inom ordinarie anslag. Kommunerna och landstingen har också möjlighet att söka vägledning på annat håll, exempelvis från Sveriges Kommuner och Landsting. För att effektivisera de offentliga upphandlingarna föreslår Liberalerna en utredning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att införa en nationell portal för utannonsering av samtliga offentliga upphandlingar. Sverige är i stort sett det enda EU-land där en sådan funktion saknas. *Liberalerna föreslår därför att anslag 1:17 minskas med 5 miljoner kronor.*

Övergångsregeringen föreslår ett antal anslagshöjningar för Myndigheten för digital förvaltning, bland annat med anledning av att myndigheten övertar uppgifterna att tillhandahålla tjänsten Mina meddelanden samt främja e-handel i staten. Liberalerna anser att digitalisering är en viktig uppgift för den offentliga sektorn och att svensk förvaltning ska ligga i framkant när det kommer till att utnyttja digitaliseringens möjligheter. Även om Sverige nu fått en centralt ansvarig myndighet så vidmakthåller

vi vikten av att digitaliseringen av det offentliga även fortsättningsvis måste pågå i varje myndighet och kommun. Vi menar också att de tidigare ansvariga myndigheterna tydligt bör få i uppdrag att samråda om sina erfarenheter inom respektive digitaliseringsområde med den nya myndigheten.

Inom detta utgiftsområde redovisas av beräkningstekniska skäl också effekter av reformer som Liberalerna föreslår och som påverkar flertalet utgiftsområden. Två sådana beräkningstekniska anslag är uppförda i denna budgetmotion. *För det första är ett anslag 1:20 Statens hyreskostnader uppsatt. Därpå redovisas en besparing om 20 miljoner kronor år 2019. För det andra är ett anslag 1:21 Statens lönekostnader uppsatt. Därpå redovisas en utgiftsminskning om 70 miljoner kronor år 2019.* Besparingen är hänförlig till den slopade löneskatt för äldre som Liberalerna föreslår. Under samma anslag återfinns också de konsekvensändringar för statlig verksamhet som är en följd av Liberalernas miljöpolitiska förslag för att förorenaren ska betala. *Under anslaget återfinns därför även besparingar på 20 miljoner 2019 för slopad nedsättning av koldioxidskatt i jordbruket, 12 miljoner 2019 för slopad nedsättning av energi- och koldioxidskatten på diesel i gruvindustrin, 11 miljoner 2019 till följd av införandet av läckageskatt samt 10 miljoner kronor 2019 till följd av förstärkt malusystem.*

Liberalerna ser flera möjligheter till fortsatt effektivisering av myndigheternas lokalförsörjning. Den allmänna inriktningen är att Ekonomistyrningsverket (ESV) bör få en starkare roll än i dag i att styra mot kostnadseffektiva lokallösningar. ESV har bland annat föreslagit en metod för att begränsa anslagsmedlen för de myndigheter som disponerar lokaler i centrala Stockholm. Metoden innebär att rikthyran för Stockholm innanför tullarna ska reduceras till 80 procent av den fastställda rikthyran från och med ett visst beräkningsår. Metoden bör tillämpas vid första möjliga tillfälle att teckna om avtalet. Utgångspunkten ska vara att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län och att befintliga myndigheter i centrala Stockholm i fler fall än i dag bör överväga alternativa placeringar i exempelvis närförorter.

Det finns dock myndigheter som av olika skäl inte har möjlighet eller är lämpliga att vara lokaliserade i andra lokaler eller andra områden. Det gäller museer såsom Nationalmuseum och Waldemarsudde och myndigheter som till exempel Regeringskansliet och Kungliga biblioteket. Myndigheter med sådana förutsättningar föreslås utgöra undantag från beräkningsmetoden.

Den statliga förvaltningspolitiken ska bedrivas så att den svenska offentliga sektorn fortsätter att vara en av världens mest effektiva. Anslagen för myndigheternas verksamheter höjs varje år i takt med att pris- och lönenivåerna i samhället ökar. För att ge ett ökat effektiviseringsstryck och ta tillvara besparingsmöjligheter hos myndigheterna föreslår Liberalerna fortsatta reduceringar av pris- och löneomräkningen (PLO) med 20 procent årligen. Detta påverkar ett flertal anslag i denna budgetmotion, vilket redovisas närmare under respektive utgiftsområde. *Inom detta utgiftsområde påverkas för år 2019 anslagen 1:9, 1:11, 1:12 och 1:15.*

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Statskontoret	0	RUT Dnr 2018:1398
1:2 Kammarkollegiet	0	RUT Dnr 2018:1398

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:3		Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter
1:4		Arbetsgivarpolitiska frågor
1:5		Statliga tjänstepensioner m.m.
1:6	10 000	Egna beräkningar
1:7		Konjunkturinstitutet
1:8	0	RUT Dnr 2018:1398
1:9	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
1:10	-25 000	Prop. 2017/18:1
1:11	-8 000	Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2018:1398
1:12	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
1:13		Bokföringsnämnden
1:14		Vissa garanti- och medlemsavgifter
1:15	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
1:16		Finansmarknadsforskning
1:17	-5 000	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2018:1398
1:18	0	RUT Dnr 2018:1398
1:19		Statens servicecenter
		Nya anslag
1:20	-20 000	RUT Dnr 2018:1397
1:21	-123 000	RUT Dnr 2018:1273, RUT Dnr 2018:1274, RUT Dnr 2018:1275, RUT Dnr 2018:1277, RUT Dnr 2018:1401
	-174 000	Summa
		Specificering av anslagsförändringar
1:6	10 000	Ökade resurser för utvidgad granskning. Egna beräkningar
1:9	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:10	-25 000	Avvisning av solcellssatsning. Prop. 2017/18:1
1:11	-7 000	Avvisning av anslagsökning rörande finansiell folkbildning. Prop. 2016/17:1
1:11	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:12	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:15 Riksrevisionen	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:17 Upphandlingsmyndigheten	-5 000	Avvisning av vägledningsfunktion för statsstödsfrågor. Prop. 2017/18:1
1:20 Statens hyreskostnader	-20 000	Beräkningstekniskt anslag. Reducerade rikthyror för vissa myndigheter. RUT Dnr 2018:1397
1:21 Statens lönekostnader	-70 000	Konsekvensändring Slopad löneskatt för äldre. RUT Dnr 2018:1401
1:21 Statens lönekostnader	-20 000	Konsekvensändring Slopad nedläggning av koldioxidskatt i jordbruket. RUT Dnr 2018:1275
1:21 Statens lönekostnader	-12 000	Slopad nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT Dnr 2018:1274
1:21 Statens lönekostnader	-11 000	Konsekvensändring Läckageskatt. RUT Dnr 2018:1273
1:21 Statens lönekostnader	-10 000	Konsekvensändring Malus-system för privata fordon. RUT Dnr 2018:1277

Utgiftsområde 3: Skatt, tull och exekution

Det ska vara lätt för medborgare och företag att göra rätt för sig. Den som kommer i kontakt med myndigheterna ska få en enhetlig behandling och känna förtroende för rättssäkerheten i regelsystemen. Detta ska gälla oavsett exempelvis geografisk hemvist, kön, funktionsnedsättning, religion eller etnisk bakgrund.

De regelverk och rutiner som myndigheterna själva ansvarar för ska vara så enkla som möjligt. För att medborgare och företag ska känna stort förtroende för verksamheten är det väsentligt att myndighetsutövningen är enhetlig och rättssäker. Det gäller till exempel handläggningstider och rättstillämpning. Myndigheterna inom området ska därför fortsätta att prioritera insatser för att ytterligare förbättra dessa delar av verksamheten.

En väl fungerande skatteadministration och skatteuppbörd är central i ett välfungerande samhälle. Medborgarnas förtroende för skattesystemet är avgörande för möjligheten att upprätthålla finansieringen av den offentliga sektorn. De förändringar som gjorts på skatteområdet under föregående mandatperiod riskerar i flera fall att försämra skattesystemets legitimitet och den långsiktiga skattemoralen.

Medborgarens kontakt med myndigheter inom området bör även förbättras genom ett fortsatt arbete för att tillgodogöra sig myndighetsservice på elektronisk väg. Hit hör exempelvis tjänsten Mina meddelanden. Antalet användare av denna tjänst har under

2018 passerat 2 800 000, vilket är glädjande. Liberalernas grundsyn är att huvudregeln för all offentlig posthantering ska vara att den sker digitalt, via antingen Mina meddelanden eller annan e-tjänst, såvida inte användaren begär att kommunikationen sker på annat sätt. Ansvaret för Mina meddelanden har nu övertagits av Myndigheten för digital förvaltning.

En rapport från Inspektionen för socialförsäkringen bedömer att så kallad onödig efterfrågan (det vill säga ärenden som kommer in till myndigheten efter att medborgarens tidigare kontakter eller informationssökning inte har lett till önskat resultat) uppgår till hela 41 procent vid kontakter med Skatteverkets skatteupplysning gällande samtal om beskattning och folkbokföring. Detta visar tydligt att det finns mer att göra för att förbättra utformningen av blanketter och webblösningar, särskilt med avseende på språket.

De senaste årens snabba tekniska utveckling och låga utvecklingskostnader för lättillgänglig, konsumentvänlig teknik har öppnat scenen för en rad kreativa entreprenörer och företag i delningsekonomin, såsom Uber, Airbnb och Taskrunner. Men i Sverige har politiken och lagstiftningen ännu inte hunnit anpassa sig till denna utveckling. Jämfört med reguljära anställningsförhållanden eller tjänsteköp gör delningsekonomin det svårare för både säljare och köpare att göra rätt skattebetalningar och för Skatteverket att kontrollera om så skett. I Estland har skattemyndigheten slutit avtal mellan företag i delningsekonomin som åtar sig att automatiskt förse myndigheten med alla nödvändiga uppgifter för att kunna fatta rätt skattebeslut. Ett motsvarande avtal håller för närvarande på att tas fram också i Norge. Liberalerna föreslår att regeringen ger Skatteverket i uppgift att ta fram en auktoriserad app eller annan teknisk lösning där Skatteverket erbjuder en enkel möjlighet för aktörer i delningsekonomin att genom sin egen app direktrapportera in nödvändiga kontrolluppgifter. En sådan auktorisation ändrar i sig inte skatteplikten, men skapar en trygghet för både köpare och säljare om lagligheten i transaktionen, och således en grund för den bredare delningsekonomin att utvecklas samtidigt som intäkter till vår gemensamma välfärd säkerställs.

De öppna gränserna och en alltmer globaliserad ekonomi innebär att hoten mot befintliga skattebaser ökar. Sverige har att förhålla sig till behovet av internationellt konkurrenskraftiga skatter, såväl i utformning som nivåer. Den senaste tidens uppmärksammade exempel på skatteflykt och misstänkta skattebrott accentuerar också behovet av tillräckliga regelverk och resurser för att mota sådana yttringar. Liberalerna har här föreslagit bland annat en vidare definition av begreppet högriskkund i svensk penningtvättslagstiftning, vilket skulle tvinga banker och finansinstitut att vidta ytterligare åtgärder och kontroller. Det är också fortsatt viktigt att myndigheterna inom utgiftsområdet samverkar med andra myndigheter, såväl svenska som utländska.

För Liberalerna är internationalisering, utbyten och handel positiva och för samhällets utveckling helt avgörande företeelser. Detta ställer särskilda krav på en väl fungerande och rättssäker myndighetsutövning av tullkaraktär. Tullen är en del av vår första försvarslinje gällande såväl otillbörlig varukonkurrens som internationell brottslighet och terrorism.

För Tullverket ska målet för utgiftsområdet uppnås genom en avvägning mellan två skilda mål. Verket ska dels eftersträva säkerhet i leveranskedjan och förebygga och bekämpa brottslighet inom tullområdet samt verkställa uppbörden av beslutade tullsats, skatter och avgifter, och dels eftersträva att medborgare och företag känner förtroende för Tullverkets verksamhet, i synnerhet att tullförfarandet ska vara enkelt och

obyråkratiskt. Detta är en svår balansgång, särskilt i en tid då in- och utflödet av varor och människor är stort och tullen därför pressad.

Tullverket är rättsstatens frontlinje i kampen mot illegal införsel av vapen, narkotika och andra föremål som utgör en del av den grova, organiserade brottsligheten. För att försvara medborgarnas frihet och trygghet i alla delar av landet krävs en genomgripande upprustning av rättsstatens förmåga att förhindra och bekämpa brott. På grund av detta är det väsentligt att Tullverket får ytterligare tillskott. *För att ytterligare stärka Tullverkets brottsbekämpande förmåga anslår Liberalerna för år 2019 resursökningar om 150 miljoner kronor under anslag 1:2.* Anslagshöjningen förutsätts bli permanent och motsvarar alltså 600 miljoner kronor under mandatperioden.

Inom tullområdet vill Liberalerna markera vikten av att Sverige fullt ut deltar i och aktivt verkar för fler EU-gemensamma lösningar. Den unionstullkodex som började tillämpas den 1 maj 2016 är i detta perspektiv mycket välkommen. Storbritanniens väntade utträde ur EU under 2019 kommer att ställa stora krav på tullverksamheten. Med tanke på detta finns det anledning att se över Tullverkets förändrade förutsättningar. Detta gäller i synnerhet de förändringar i handelsflöden som kan tänkas uppstå vid ett förändrat regelverk och de förändrade behov som följer för kontroll av klareringar och bedömning av uppbörd.

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräkningsjusteras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:2 samt 1:3.*

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Skatteverket	-17 000	RUT Dnr 2018:1398
1:2 Tullverket	144 000	RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
1:3 Kronofogdemyndigheten	-5 000	RUT Dnr 2018:1398
Summa	122 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Skatteverket	-17 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:2 Tullverket	150 000	Förstärkning av tullens brottsbekämpande verksamhet. Egna beräkningar
1:2 Tullverket	-6 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:3 Kronofogdemyndigheten	-5 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Utgiftsområde 4: Rättsväsendet

Liberalerna presenterar här en bred satsning för att kraftigt förstärka rättsstatens förmåga att bekämpa brott och bidra till trygghet i samhället. I ett samhälle utan

fungerande rättsväsende är det bara de resursstarka som kan freda sina intressen.

Rättsstaten är en liberal uppfinning som ger den rätten till varje människa.

Trygghet är en frihetsfråga. Tillvaron krymper för den som inte känner trygghet. Att veta att polisen kommer när det verkligen behövs, att känna sig trygg i sitt bostadsområde, att inte känna sig tvungen att avstå från en kvällspromenad – allt detta handlar om frihet i vardagen.

Jämfört med många andra länder är Sverige ett jämförelsevis tryggt land. Men det gäller inte alla som bor här. Allmänhetens upplevda trygghet i samhället har minskat, något som visas av utvecklingen i den nationella trygghetsundersökningen (NTU), en frågeundersökning som sedan 2006 utförs årligen av Brottsförebyggande rådet. Efter många år av ökande trygghet vände kurvorna åt fel håll år 2016, och den negativa trenden fortsatte även 2017. Otryggheten är nu tillbaka på ungefär de nivåer som rådde vid mätningarnas start. Andelen som anser att otryggheten påverkar deras egen livskvalitet ligger på ännu högre nivåer än vid tidigare mätningar.

Polismyndigheten har identifierat 61 områden i Sverige där det finns påtagliga problem med kriminella nätverk, och det finns 23 särskilt utsatta områden där kriminella grupper upprättat parallella maktstrukturer.

Våldsbrottsligheten är omfattande, inte minst till följd av betydande narkotikahantering. Till detta ska fogas bidragsbrott, skattefuskar och smuggling av sprit och tobak. I spåren av detta växer otryggheten generellt och brottsligheten ökar i dess spår. Det gäller särskilt de utsatta områdena, där det finns många ungdomar som riskerar att dras in i omfattande kriminalitet i de organiserade gängerna.

Svensk polis står inför stora utmaningar. Varje dag gör tusentals polisanställda ovärderliga insatser. Men bland poliser finns också en växande frustration över att man inte ges rimliga förutsättningar att sköta sitt jobb. Polistätheten har fallit, och antalet poliser har minskat efter att de föregående åtta åren ha ökat kraftigt. Polisen själva uppger att de inte klarar att utreda. Försöksverksamheten med snabbspår för enklare utredningsverksamhet har varit lyckad, men orimligt många utredningar som kräver mer arbetsinsatser blir liggande på grund av resursbrist.

Till detta kommer behovet av att klara rättsstatens närvaro både i glesbefolkade områden och i städernas utsatta bostadsområden med hög risk för social oro. Bland poliser finns också en växande frustration över att man inte ges rimliga förutsättningar att sköta sitt jobb.

När avhoppet ökar från poliskåren och antalet lösta brott faller brant måste vi kunna tala om en kris. Även om det finns tecken på att de fallande resultaten nu börjar stiga igen ligger dagens siffror på brottsupplösning långt under tidigare nivåer.

Svensk polis möter samtidigt utmaningar av ett nytt slag. Den organiserade brottsligheten har blivit allt mer sofistikerad, och det finns tecken på att fler personer har kopplingar till organiserade nätverk än vad som hittills antagits. I en aktuell studie från Institutet för framtidsstudier beräknas över 15 000 personer i Sverige ha kopplingar till olika former av organiserad brottslighet och extremism. En annan utmaning är de nya former av brottslighet på nätet som är svårutredda och snabbt växande.

Det behövs omfattande insatser där polisens arbete hänger ihop med vad som görs i skola, socialtjänst och en integrationspolitik för jobb. Kommunerna måste få ett nationellt uppdrag att faktiskt också vara brottsförebyggande och inte bara trygghetsskapande. Men polisen måste både bli fler och få skarpare verktyg i kampen mot brotten.

Åklagarna sitter med anställningsstopp, samtidigt som arbetsituationen är starkt ansträngd och det tar flera år att utbilda en åklagare. Även kriminalvården behöver byggas ut. Det behövs fler anstaltsplatser, samtidigt som det också är önskvärt att fler får avtjäna sina straff, om de sköter sig, på alternativa sätt utanför anstaltsmiljön.

Den gångna mandatperioden är i viktiga avseenden fyra förlorade år. Det behövs en nystart för att rättsväsendet ska fungera bättre i hela Sverige. Det behövs också fortsatta reformer av rättsväsendets myndigheter. I denna budgetmotion lägger Liberalerna fram ett antal förslag för effektivare polis och rättsväsende samt bättre förutsättningar för lokalt brottsförebyggande arbete.

Sverige behöver minst 25 000 poliser – och fler civilanställda

Sverige är ett av de länder i Europa som har lägst polistäthet. År 2010 hade Sverige 216 poliser per 100 000 invånare, en siffra som sedan dess sjunkit till 200. Genomsnittet i Europa ligger på drygt 300 poliser per 100 000 invånare.

Vid utgången av 2017 hade Sverige 19 741 poliser, den lägsta siffran sedan 2009. Samtidigt växer Sveriges befolkning kraftigt och nya säkerhetshot växer fram. Den tidigare regeringens målsättning att öka det totala antalet polisanställda med 10 000 personer till 2024 har hittills inte gett avtryck i några konkreta budgetsatsningar.

Det grova våldet som följer i spåren av gängbrottslighet och organiserad kriminalitet kräver stora polisresurser. Nya uppgifter läggs på polisen för gränsbevakning och inre gränskontroll i en tid med stora migrationsströmmar och många som söker sig till Sverige. Även den förhöjda hotbilden vad gäller terrorism kräver mer av polisen.

Detta sker samtidigt som antalet poliser som lämnar yrket i förtid har mer än trefaldigats på senare år. Avhoppet har ökat från 135 poliser år 2010 till nästan 500 poliser år 2017. Det finns inga tecken på att avhoppet minskar.

Polisen är i dag underbemannad, och avhoppet är ett växande problem. Vi kan vända detta om politiken vill. Liberalerna anser att målet måste vara att Sverige har minst 25 000 poliser inom sju år och att det totala antalet polisanställda är minst 30 000 år 2024.

Liberalerna vill se en kraftig ökning av antalet poliser de kommande åren och är beredda att tillskjuta de resurser som behövs. Vi föreslår en kraftig förstärkning av Polismyndighetens anslag i syfte att nå målet om 25 000 poliser.

Den lokala polisenbristen brister i hela landet och många poliser upplever med rätta att de egna resurserna inte räcker till. Utbyggnaden behöver därför få genomslag i hela Sverige – både på landsbygden och i storstädernas utsatta miljöer. Utbyggnaden av antalet poliser ska åtföljas av en ökning av antalet civila utredare och andra civilanställda.

Det kommer att gå snabbare att anställa civil personal medan den kraftiga ökningen av antalet poliser blir fullt märkbar först efter ett tag, när de nya poliserna är färdigutbildade. *För att finansiera utbyggnaden av Polismyndigheten tillskjuter Liberalerna 1 035 miljoner kronor på anslag 1:1.*

Kommunala trygghetsvakter för ökad trygghet

Vi inser att det tar tid att utbilda de 25 000 poliser som Sverige behöver. Under en övergångstid ska staten därför öronmärka bidrag till kommuner så att fler ordningsvakter kan anställas i kommunal regi. Dessa kommunala trygghetsvakter ska

samverka med polisen och bidra till trygghet på gator och torg. Brottsutsatta kommuner ska prioriteras.

I Liberalernas budgetalternativ inför vi ett statsbidrag för detta ändamål, vilket ska medfinansiera hälften av totalkostnaden. Räknat på helårstjänster möjliggör detta totalt 2 000 trygghetsvakter. Om kommunerna väljer att prioritera deltidsanställningar, t.ex. för att lägga tyngdpunkt på trygghetsskapande åtgärder under helgkvällar, kan det totala antalet nya tjänster som trygghetsvakter ligga väsentligt högre än så, kanske närmare 5 000–6 000 personer (med lönekostnad motsvarande 2 000 helårstjänster). *För att bidra med halva lönekostnaden för kommunala trygghetsvakter anvisar Liberalerna ytterligare 500 miljoner kronor per år under anslag 1:15.*

Höj polislönerna och förbättra villkoren

För att polisorganisationen ska kunna byggas ut måste det vara tillräckligt attraktivt att vara polis. Så är det inte i dag. Tvärtom är det fler som lämnar polisyrrket i förtid och många utbildningsplatser står tomma. Otillräcklig lön, onödig byråkrati och brister i organisationen spär på missnöjet. Som nämnts ovan har antalet avhopp i förtid från polisyrrket på senare år ökat kraftigt, och det finns inga tecken på att avhoppet minskar.

Samtidigt står många platser på landets polisutbildningar tomma. Höstterminen 2018 stod nästan var femte plats på polisutbildningarna tom när det hade gått tre veckor efter terminsstart. Målet var att 800 nya polisstuderande skulle påbörja sin utbildning, men slutsiffran blev bara 663. Det var ändå en viss förbättring mot vårterminen 2018 när vakanserna var ännu fler. Polismyndigheten har varnat om problemen med att fylla platserna på polisutbildningarna, samtidigt som nya utbildningsorter har öppnats.

Om i denna situation antalet poliser ska öka ställs vi alltså inför ett vägval. Den ena vägen är att sänka ambitionerna, till exempel genom lägre kompetenskrav på polisstuderande. Då skulle utbildningsplatserna fyllas genom att personer som i dag anses okvalificerade kan tas in. Den andra vägen är att göra polisyrrket mer attraktivt så att fler söker sig dit.

För Liberalerna är vägvalet enkelt. Polisyrrket är ett av de viktigaste yrkena i ett fungerande samhälle, och det är av största betydelse att rätt personer söker sig dit. I vår satsning på ett utbyggt polisväsende är därför en central del att göra polisyrrket mer attraktivt.

Till att börja med öronmärker vi resurser för en generell lönesatsning för landets poliser med effekt redan år 2019. Poliser har i dag en medianlön på 33 000 kronor i månaden. Det tar dock oftast många år att komma upp i den lönenivån. En fjärdedel av poliserna tjänar under 28 900 kronor i månaden och var tionde polis tjänar 26 900 kronor eller mindre. Genom att lämna yrket och gå till t.ex. bevakningsföretag eller andra uppgifter i privat sektor kan poliser ofta höja sin lön väsentligt.

Lönesättningen i Sverige är i allt väsentligt en fråga för arbetsmarknadens parter. I detta fall behövs politiska initiativ eftersom staten är monopolarbetsgivare. Lönesättningen ska även i fortsättningen vara individuell, men Liberalernas satsning motsvarar i genomsnitt 4 000 kronor i höjd månadslön för en polis. *För att finansiera en riktad lönesatsning för poliser motsvarande en genomsnittlig höjning av månadslönen på 4 000 kronor anvisar Liberalerna ytterligare 1 335 miljoner kronor år 2019 under anslag 1:1.*

Vi vill också förbättra polisernas möjligheter till kompetensutveckling och kvalificerad vidareutbildning. Tillgången till sådan vidare utbildning är sämre för

poliserna än för flertalet andra statliga yrken, vilket är något som Polisförbundet lyft fram som ett problem. God utvecklingspotential inom yrket är för oss en naturlig del av goda arbetsvillkor. För att möta dagens och morgondagens kriminalitet ska poliserna ges bättre möjligheter till kompetensutveckling och kvalificerad vidareutbildning för att stanna och utveckla sig i yrket. *För detta reserverar vi ytterligare 100 miljoner kronor årligen från 2019 under anslag 1:1.*

En synlig polis som koncentrerar sig på rätt saker

Det behövs snabbt fler poliserna i yttre tjänst, och det kan inte vänta tills nya poliserna är färdigutbildade. Men den snabba byråkratisering som skett på senare år måste lika snabbt kunna vändas till sin motsats. Därför måste kravet på Polismyndigheten vara att antalet poliserna i yttre tjänst ökar från 9 000 till 11 000 inom ett år (en ökning från 45 till 55 procent).

Detta mål är mycket ambitiöst, och för att polisen ska kunna uppnå det måste politiken hjälpa till med all kraft. Därför behöver fler uppgifter överföras från polisen till andra myndigheter (tillståndshandling, passhandling, transporttjänster åt andra myndigheter med mera). Det finns också uppgifter som helt enkelt kan avvecklas, vilket beskrivs närmare i våra rättspolitiska motioner.

Därutöver behöver polisen ges resurser för att flytta administrativa funktioner från polisutbildade till annan personal som nyanställs. Poliserna ska inte behöva vara arrestvakter eller bemanna receptioner, och även vid t.ex. upprättande av rapporter och anmälningar kan många arbetstimmar avlastas poliserna. Därför behövs civil personal som kan överta befintliga arbetsuppgifter från poliserna, vilket ligger inom ramen för den generella utbyggnad av polisväsendet som beskrivs ovan.

Arbetet med att få ut fler synliga poliserna i yttre tjänst kräver poliserna som är besjälade av att arbeta ute bland medborgarna. Inom svensk polis finns många sådana skickliga, engagerade poliserna. Tyvärr möter dessa medarbetare alltför ofta en internkultur där det ses som mer prestigefyllt att arbeta i inre tjänst. Arbetsgivaren har också varit alltför dålig på att ge de poliserna som gör en viktig insats i yttre tjänst, och som vill stanna kvar där. Därför är det en viktig arbetsgivarfråga att synliggöra och ge erkännande åt det viktiga arbetet i yttre tjänst. Den lönesatsning som Liberalerna föreslår innebär också att det möjliggörs en kraftig löneförbättring för poliserna som står längst fram i ledet i det polisiära arbetet i yttre tjänst.

Byråkratiseringen måste brytas och de delar av polisreformen som ökat den administrativa överbyggnaden måste justeras. Avsikten med reformen var att drygt 20 länspolismyndigheter skulle avskaffas och ersättas med sju polisregioner. Men i verkligheten har de sju regionerna inrättats, samtidigt som länspolismyndigheterna har blivit kvar under namnet polisområden. Antalet poliserna som arbetar i kontorsbefattningar har ökat kraftigt och poliserna i yttre tjänst har blivit färre. Alltför många specialenheter har slagits sönder och beslutsbefogenheterna är oklara. Att all polisverksamhet i Sverige är inordnad i en gemensam myndighet är dock en önskvärd effekt av polisreformen och det ska därför bestå.

Polisen ska finnas och markera närvaro där brotten begås, på de tider brotten begås. Mobila poliskontor gör att polisen lättare kan arbeta flexibelt. Till exempel kan de fylla en viktig funktion på platser i städer där många brott begås kvällstid, eller för att höja närvaron på turistorter under säsong.

Stärk utredningsarbetet och det lokala arbetet

Polisens utredningsverksamhet står inför stora utmaningar. Brottsligheten förändras och vissa svårutredda brottstyper, som nätrelaterad brottslighet, har blivit vanligare.

Avgörande för en effektiv utredningsverksamhet är också att stödfunktionerna fungerar, bland annat snabb tillgång till forensiska analyser eller andra analyser inom rättsgenetik, rättskemi och rättsmedicin. Dessa verksamheter har i dag en mycket hög arbetsbelastning. *Liberalerna anvisar 20 miljoner kronor under anslag 1:1 för att förstärka verksamheten vid Nationellt forensiskt centrum, samt 10 miljoner kronor under anslag 1:8 Rättsmedicinalverket.*

Liberalerna vill höja ambitionerna vad gäller polisens löpande samverkan med kommunerna, både vad gäller lägesanalyser vad gäller brottslighet och otrygghet och vad gäller det lokala brottsförebyggande arbetet. Det behövs ökad kunskapsspridning, förstärkt samverkan mellan polis, kommuner och övriga aktörer och ökat stöd till olika brottsförebyggande projekt runt om i landet. *För att förstärka polisens arbete i den lokala samverkan med kommuner m.m. tillskjuter vi 50 miljoner kronor under anslag 1:1 Polismyndigheten.*

Vi vill i lag förtydliga kommunernas roll för lokalt brottsförebyggande arbete inom sina ansvarsområden. Vi anser också att de medel som i dag anvisas till regional samordning för brottsförebyggande arbete gör bättre nytta på den lokala nivån. Det är tillräckligt med den nationella samordning som Brottsförebyggande rådet svarar för, men de konkreta insatserna bör genomföras på lokalplanet. *Liberalerna ökar därför anslagen för bidrag till brottsförebyggande arbete i kommunerna med 30 miljoner kronor under anslag 1:15. För att delfinansiera detta minskar vi medlen för regional samordning av brottsförebyggande arbete under samma anslag med 10 miljoner kronor.*

Liberalerna har medverkat till och i flera fall varit pådrivande för att lagstiftningen mot terroristbrott har skärpts i flera steg på senare år, men vi anser att ytterligare steg behöver tas. Samtidigt behövs också höjda ambitioner för det lokala brottsförebyggande arbetet för att motverka radikaliserings och värvning till terrorism. Våra förslag till straffrättsliga skärpningar framgår av vår särskilda kommittémotion om terrorism och våldsbejakande extremism. *Därutöver ökar vi anslagen för lokala åtgärder mot radikaliserings och värvning till terrorism med 35 miljoner kronor under anslag 1:15.*

Fördubbla kränkingsersättningen

Liberalerna vill kraftigt förstärka kränkingsersättningen till brottsoffer.

Kränkingsersättningen är en del av brottsskadeersättningen och syftar till att ge brottsoffret ersättning vid vissa brott som innebär en särskilt allvarlig kränkning av offrets person, frihet eller frid. Exempel på sådana brott är misshandel, rån, olaga hot, hemfridsbrott, fridskränkingsbrott, överträdelse av kontaktförbud och de allra flesta fall av sexuella övergrepp. Liberalerna anser att kränkingsersättningen bör fördubblas jämfört med i dag, något som t.ex. skulle möjliggöra att ersättningen vid våldtäkt blir 200 000 kronor i stället för dagens 100 000 kronor. *För att möjliggöra fördubblad kränkingsersättning ökas anslag 1:11 med 80 miljoner kronor.*

Återupprätta beredskapspolisen

Liberalerna vill återupprätta beredskapspolisen. Beredskapspolisen, som fanns fram till 2012, ska kunna fungera som en reservpolis som kallas in vid kriser eller andra

situationer när den ordinarie samhällsorganisationen är som mest ansträngd. Skogsbranden i Västmanland 2014, flyktingkrisen hösten 2015 och de tillfälliga gränskontrollerna är tre aktuella exempel på situationer när det hade varit av stort värde att kunna utnyttja beredskapspolisen som en extra resurs.

Liberalerna vill skapa en modern beredskapspolis på 5 000 personer, som ska kunna kallas in i fler situationer än förut. Tjänstgöringen ska byggas på frivillighet och tidsbegränsade kontrakt för personer som har detta som ett åtagande vid sidan av sitt ordinarie arbete. Beredskapspolisen ska vara tillgänglig i hela landet och ska stå under befäl av polis när den kallas in i tjänst. Vårt konkreta budgetyrkande återfinns under utgiftsområde 6.

Åklagarväsende, domstolar och kriminalvård

Åklagarmyndigheten behöver ökade resurser för att möta det ökande ärendeflöde som blir följderna av Liberalernas utbyggnad av polisen. Vidare kan det förutses att det svenska rättsväsendet kommer att behöva hantera fler komplicerade ärenden med internationell anknytning. *Liberalerna förstärker därför resurserna till Åklagarmyndigheten med 150 miljoner kronor under anslag 1:3.*

Även domstolarna kommer att möta ett ökande ärendeinflöde i takt med att fler brott kan utredas och lagföras. *Liberalerna förstärker resurserna till domstolsväsendet med 150 miljoner kronor under anslag 1:5.* Detta anslag ökar successivt under kommande år.

Liberalerna anser att rekryteringen till uppdraget som nämndeman i första instans behöver breddas, så att fler nämndemän har annan bakgrund än partipolitisk. I högre instans ska målen enbart avgöras av lagfarna domare. Den kostnadsbesparing som det innebär att successivt avveckla nämndemännen i hovrätt och kammarrätt ska användas till att förbättra den ekonomiska ersättningen till nämndemän i första instans.

Kriminalvården har påtagliga kapacitetsbrister, samtidigt som myndigheten behöver ges bättre förutsättningar att hjälpa den dömda att bryta med en kriminell livsstil. Det behövs mer resurser till behandlingsprogram för att hantera aggressionsmönster eller bryta med missbruk och bättre möjligheter att lära sig ett yrke eller läsa in grundskole- eller gymnasiekompetens i fängelset. *Sammantaget ökar Liberalerna därför resurserna till Kriminalvården med 400 miljoner kronor under anslag 1:6.*

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneomräkningen justeras ned med 20 procent årligen. För att värna polisverksamheten undantas dock Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. *På detta utgiftsområde påverkas anslagen 1:3, 1:4, 1:5, 1:6, 1:7 och 1:8.*

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Polismyndigheten	2 540 000	Prop. 2018/19:1, Polismyndigheten PM A012.751/2018, egna beräkningar
1:2 Säkerhetspolisen		
1:3 Åklagarmyndigheten	147 000	RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
1:4 Ekobrottsmyndigheten	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
1:5 Sveriges Domstolar	134 000	RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
1:6 Kriminalvården	378 000	RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
1:7 Brottsförebyggande rådet	0	RUT Dnr 2018:1398
1:8 Rättsmedicinalverket	9 000	RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
1:9 Gentekniknämnden		
1:10 Brottsoffermyndigheten		
1:11 Ersättning för skador på grund av brott	80 000	Egna beräkningar
1:12 Rättsliga biträden m.m.		
1:13 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.		
1:14 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar		
1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	555 000	Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:16 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden		
1:17 Domarnämnden		
1:18 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet		
Summa	3 841 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Polismyndigheten	1 335 000	Lönesatsning för i snitt 4 000 kr högre månadslön för poliser. Egna beräkningar
1:1 Polismyndigheten	1 035 000	Utbyggnad av Polismyndigheten med sikte på 25 000 poliser inom sju år samt utbyggnad av antalet civilanställda. Prop. 2018/19:1, Polismyndigheten PM A012.751/2018, egna beräkningar
1:1 Polismyndigheten	100 000	Förstärkt kompetensutveckling och vidareutbildning för poliser. Egna beräkningar

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Polismyndigheten	50 000	Riktad satsning för förstärkt samverkan mellan polis och kommuner. Egna beräkningar
1:1 Polismyndigheten	20 000	Ökade medel till forensisk analys vid NFC. Egna beräkningar
1:3 Åklagarmyndigheten	150 000	Resursförstärkning till åklagarväsendet. Egna beräkningar
1:3 Åklagarmyndigheten	-3 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:4 Ekobrottsmyndigheten	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:5 Sveriges Domstolar	150 000	Resursförstärkning till domstolsväsendet. Egna beräkningar
1:5 Sveriges Domstolar	-16 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:6 Kriminalvården	400 000	Resursförstärkning till Kriminalvården. Egna beräkningar
1:6 Kriminalvården	-22 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:8 Rättsmedicinalverket	10 000	Förstärkt kapacitet vid Rättsmedicinalverket. Egna beräkningar
1:8 Rättsmedicinalverket	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:11 Ersättning för skador på grund av brott	80 000	Fördubblad kränkingsersättning. Egna beräkningar
1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	500 000	Kommunala trygghetsvakter. Egna beräkningar
1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	35 000	Åtgärder mot radikaliserings och våldsbejakande extremism. Egna beräkningar
1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	30 000	Ökat brottsförebyggande arbete i kommunerna. Egna beräkningar
1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	-10 000	Omprioritering av regional brottsförebyggande samordning till förmån för lokalt arbete. Prop. 2016/17:1, egna beräkningar

Utgiftsområde 5: Internationell samverkan

I en värld där människor inte får välja sin ledare, sina livsplaner eller sin partner har Sverige en särskilt viktig uppgift, att främja, stötta och uppmuntra demokratiska värderingar över hela världen. Det är framför allt demokratisering som driver på en ekonomisk, miljövänlig och feministisk utveckling. Liberalerna vill att Sverige i EU, FN och andra internationella organisationer ska vara en stabil röst för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Europeiska unionen utgörs av ett stort antal demokratier och bland dem återfinns också många av världens mest jämställda stater. Därför måste EU fortsatt vara den viktigaste utrikespolitiska arenan för Sverige. Vi måste fortsätta att uppmana ett öppet, frihandelsinriktat och effektivt Europa och även en effektiv gemensam utrikespolitik. Det är viktigt att EU och Sverige fortsatt arbetar för att närområdet går i demokratisk riktning.

Liberal utrikespolitik kan aldrig vara undantagslöst pacifistisk. Det gäller även ur ett feministiskt perspektiv, inte minst eftersom kvinnor oftast drabbas hårdast i konflikter. Friheten måste ibland försvaras med vapenmakt. Den avgående regeringen har varit djupt splittrad angående FN:s kärnvapendeklaration, vilket vi förmodar har lett till kompromissen att i stället storsatsa i studier om nedrustning. Vi menar att detta bör rymmas inom befintliga medel. *Detta leder till en budgetförstärkning för 2019 på 9 miljoner kronor under anslag 1:6 och 3 miljoner kronor under anslag 1:7.*

Det finns ett fortsatt behov av internationell kris- och konflikthanteringsförmåga. I arbetet för global fred och säkerhet har FN en särställning. Dessvärre är organisationen ineffektiv och drabbad av motsättningar mellan demokratier och diktaturer. Vi vill reformera FN för att göra organisationen mer handlingskraftig och trovärdig – inte minst när det gäller respekten för de mänskliga rättigheterna. Omvärlden måste ingripa när civilbefolkningar far illa i väpnade konflikter.

Liberala demokratier ska alltid stå på rättvisans och frihetens sida i både ideologiska och geopolitiska konflikter. Trots att vi har ett väl utvecklat samarbete med försvarsalliansen Nato och trots att Ryssland sedan länge har utgått från att det är med Nato Sverige vill samarbeta med i krig eller kriser, fortsätter regeringen att påstå att den militära alliansfriheten tjänar vårt land väl. I själva verket har det i Sveriges fall alltid handlat om en allianslöshet. Vårt säkerhetspolitiska läge är därmed mycket farligt. Vi kommer definitivt att behöva agera ifall en konflikt utvecklar sig i Östersjöområdet. Ryssland ser oss som en potentiell fiende och Säpo uppger att Ryssland bedriver psykologisk krigföring mot Sverige. Ryssland övar på väpnade angrepp mot Sverige och minst en bedömd ubåtskränkning har inträffat. Samtidigt saknar vi de säkerhetsgarantier från Nato som följer med ett medlemskap. Mot bakgrund av utvecklingen i det alltmer aggressiva Ryssland måste Sverige omedelbart ansöka om medlemskap i Nato. Det krävs för att den svenska regeringen ska kunna garantera sina medborgares säkerhet. *Mot bakgrund av det vill Liberalerna tillföra anslag 1:1 10 miljoner för år 2019 för att skyndsamt ta fram en färdplan för svenskt Natomedlemskap.*

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Avgifter till internationella organisationer	10 000	Egna beräkningar
1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	0	RUT Dnr 2018:1398
1:3 Nordiskt samarbete		
1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet		
1:5 Inspektionen för strategiska produkter		
1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning	-9 000	Prop. 2017/18:1
1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (Sipri)	-3 000	Prop. 2017/18:1
1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)		
1:9 Svenska institutet	0	RUT Dnr 2018:1398
1:10 Information om Sverige i utlandet		
1:11 Samarbete inom Östersjöregionen		
Summa	-2 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Avgifter till internationella organisationer	10 000	Färdplan för Nato-medlemskap. Egna beräkningar
1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning	-9 000	Avvisning av ökade medel till forskning inom nedrustning och icke-spridning. Prop. 2017/18:1
1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (Sipri)	-3 000	Avvisning av ökade medel till förstärkning kärnverksamheten. Prop. 2017/18:1

Utgiftsområde 6: Försvar och samhällets krisberedskap

Vi går en säkerhetspolitiskt mörk tid till mötes. Den upprustning som under några år pågått i Ryssland har befäst landet som en militärt överlägsen stormakt i Östersjöregionen. Skulle en konflikt uppstå kommer Sverige att drabbas, direkt eller indirekt. Den ryska militären har kränkt svenskt territorium till havs, i luften och på cyberrätet. Ryssland har genom aggression genomfört en olaglig annektering av territorium tillhörigt annat europeiskt land, och för just nu ett lågintensivt krig i Ukraina. Samtidigt har situationen i Nordkorea blivit mycket farlig. Den kommunistiska regimen har utfört upprepade kärnvapentester och hotat att anfälla USA, Sydkorea och Japan. Samtal till trots är Nordkoreas relation med omvärlden fortsatt oförutsägbar. Det syriska inbördeskriget har pågått längre än andra världskriget. Den europeiska unionen är efter Brexit försvagad och den amerikanska administrationen är minst sagt

oberäknelig. Efter kalla kriget valde Sverige att rusta ned och står därför illa förberett i en mycket osäker tid.

Svensk försvarspolitik måste ställas om. Den nationella dimensionen ska prioriteras. Försvaret av Sverige måste vara Försvarsmaktens huvuduppgift. Samtidigt måste regeringen omedelbart ansöka om Natomedlemskap. För Liberalerna är det givet att försvarsförmågan på flera sätt måste öka för att möta en ny och mer bister verklighet. Vi gör bedömningen att regeringens avsatta medel under gångna mandatperiod har urholkat försvarets ekonomi och på sikt kan leda till en förmågeminskning ifall mer anslag ej tillförs. Liberalerna drar därför slutsatsen att mycket högre anslag behöver tillföras. Syftet är att försvarsanslagen inom tio år ska uppgå till 2 procent av BNP. Liberalerna har en tydlig färdplan för hur vi ska nå målet. *Under budgetperioden 2019–2021 tillför vi 24 miljarder kronor ytterligare till Försvarsmakten.* Det innebär ett kraftigt, men välbehövligt, tillskott för den svenska försvarsförmågan.

Det stod redan från början klart att de medel som anslogs av den rödgröna regeringen 2015 för att stärka svensk försvarsförmåga var långt ifrån tillräckliga för att Sverige ska kunna leva upp till de krav som fred och säkerhet i vår tid ställer. Denna bild har efter hand förstärkts. Försvarsmakten behöver 18 miljarder kronor under de närmsta tre åren enbart för att försvarsförmågan inte ska minska. Det var ett steg i rätt riktning att regeringen tillsammans med Moderaterna och Centerpartiet under 2017 tillförde ytterligare medel, men det är fortfarande inte nog för att täcka de stora luckor i finansieringen som fanns redan när den första överenskommelsen träffades. Redan då var haveriet i inriktningsbeslutets försvarsekonomi ett faktum. Detta berodde bland annat på att beställningen av nya JAS Gripen 39 E inte valutasäkrats och att de strukturella underskotten i Försvarsmakten vida översteg tillskotten. Samtidigt har priset på anskaffningen av nästa generations ubåt (NGU), utan riksdagens godkännande, gjorts beroende av att export sker. Det framstår som osannolikt. Om ingen köpare hittas innebär det en stor fördyrning för Sverige som då måste bära hela utvecklingskostnaden på egen hand. Under 2018 har beställning av luftvärnssystemet Patriot genomförts av regeringen trots att dess egen materielutredning rådde den att avvakta. Det är uppenbart att det har köpts långt mer materiel än vad som funnits anslagna medel till. I budgetpropositionen för 2019 framgår det att inköpen av materiel har drabbat basplattan och minskade anslag till förbandsverksamheten. *Mot bakgrund av det vill Liberalerna stärka basplattan väsentligt och tillför således anslag 1:1 2 766 miljoner kronor för 2019.* Denna anslagshöjning ökar drastiskt med åren. För hela perioden 2019–2021 anvisas 16,5 miljarder kronor i generell förstärkning av försvarsverksamhet och beredskap.

Numerären i de svenska insatsförbanden är för liten. Mer än hälften av landets yta består av skogsområden. Infanteri är i betäckt terräng det mest användbara truppslaget. Med stor spridning, lättrorlighet och preciserad eldkraft är infanteriet avgörande för förmågan att försvara hela landet. Truppslaget är grunden för all stridsteknik, taktik och strategi. Därför behöver vi en tionde bataljon, bestående av pliktutbildad personal, vars uppdrag är att kunna agera lättmanövrerat i den svenska terrängen för att sinka fiendens framfart. Liberalerna kommer att reservera budgetmedel för detta utöver den generella förstärkning som redovisas ovan.

Hur mycket pengar Försvarsmakten än tillförs kan Sverige inte mäta sig med en militär stormakt. Därför är det viktigt att det internationella samarbetet stärks och utvecklas. Under 2017 samlades tusentals soldater från hela världen för att tillsammans öva på hur Sverige kan freda sig vid ett eventuellt angrepp. Det är helt nödvändigt både

att öva på simulerade anfall men också att bygga vänskapsbroar med nationer som vi ser som våra vapenallierade. Det är mot den bakgrunden som vi avser att genomföra ytterligare en storskalig internationell försvarsövning år 2021. Liberalerna kommer att reservera budgetmedel för detta utöver den generella förstärkning som redovisas ovan.

Om Sverige, inom ramen för det så kallade värdlandsavtalet, behöver stöd från t.ex. USA blir det mest sannolikt våra hemvärnsförband som skyddar införselhamnar och anordnar mottagande. Utbytet mellan nationalgardena i USA:s olika delstater och andra länder innebär goda möjligheter till samträning och ökad interoperabilitet. De flesta partnerländer och medlemmar av Nato deltar sedan länge i detta utbytesprogram. USA välkomnar även ett svenskt deltagande, men kräver att regeringen ansöker därom. Sverige bör ansöka om medlemskap i US National Guard Partnership Program med sikte på att vara fullvärdig deltagare från 2020. Liberalerna kommer att reservera budgetmedel för detta utöver den generella förstärkning som redovisas ovan.

Parallellt med en kraftigt förstärkt militär kapacitet och ökad internationell samverkan är det samtidigt nödvändigt att civilförsvaret stärks. Den nationella säkerheten ändrar karaktär med åren och det är viktigt att både freda sig mot informationsintrång och stärka närvaron till berörda kommuner vid räddningstjänst. *Därför vill Liberalerna öka anslagen till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap med 100 miljoner kronor för år 2019 under anslag 2:6.* Liberalerna ser positivt på återinförandet av värnplikten och vill bredda värnplikten och införa civil värnplikt. Vi behöver erbjuda valmöjligheter och tillföra mer personal till det civila försvaret. För det ändamålet kommer Liberalerna att i kommande budgetförslag för 2020 och 2021 att avsätta tillräckliga medel för att utbilda 1 200 civilvärnpliktiga.

Det finns ett stort behov av indirekt eld inom markstridskrafterna. Under föregående mandatperiod fattade regeringen förvisso beslut om att Sverige tar över de tjugofyra artilleripjäserna, Archer, som Norge förut avbeställt. Försvarsministern redovisade dock vare sig finansiering eller förslag för hur dessa ska omvandlas till krigsförband. Oaktat det försämrade omvärldsläget meddelade regeringen 2016 att man avsåg att sälja hälften av dem och lägga de övriga i malpåse. Det är märkligt att Sverige, trots att vi i dag har knappt hundra stridsflygplan, planerar för endast 24 artilleripjäser. Obalansen måste avhjälpas och Liberalerna vill därför att de nya tjugofyra pjäserna organiseras i ytterligare två artilleribataljoner. För detta ändamål anslår vi 450 miljoner kronor årligen för driftskostnader från och med 2020.

Liberalerna har länge betonat Gotlands betydelse för ett effektivt försvar av Sverige. Försvaret av ön behöver stärkas väsentligt. Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget menar vi att Gotlands strategiska särställning och geopolitiska betydelse har ökat. Vi välkomnar överbefälhavarens beslut att i förtid permanenta den militära närvaron samt inrätta ett regemente på ön. Återmilitariseringen av ön är nu ett faktum som omvärlden får förhålla sig till. Men Gotlands försvar behöver ytterligare förstärkas. En kraftigt militärt ökad närvaro på Gotland förväntas rymmas under de satsningar vi gör på anslag 1:1. Därutöver kommer Liberalerna under 2020 och 2021 att avsätta särskilda medel för att köpa in kustartilleri till Gotland. Vi behöver använda Gotlands strategiska position i Östersjön för att kunna bemöta en angripare i ett så tidigt stadium som möjligt.

Med det allt mer osäkra läget i vårt närområde ökar behovet av att ha ett trovärdigt nationellt försvar med stark tröskelförmåga. Vid ett väpnat angrepp ligger vår bästa chans i att möta en fiende tidigt och innan angriparen stigit i land. Detta har under långa tider fått Sverige att prioritera flygstridskrafterna. Men i försvarsöverenskommelsen

2015 beslutades att flygvapnet, som i dag består av knappt 100 stridsflygplan, skulle minskas under åtta år. 60 stycken nya JAS E ska ersätta 100 stycken JAS C/D, de sista levererade bara för några år sedan. Det är beklagligt, särskilt med tanke på det aggressiva beteendet det ryska stridsflyget uppvisar. Att i det här läget skrota hundra nästan nya, fullt betalda och välfungerande stridsflygplan är både ett säkerhetspolitiskt risktagande och ett enormt slöseri med skattebetalarnas pengar. Antalet plan bör vara minst hundra också i framtiden. Helst bör alla JAS C/D behållas, samtidigt som de 60 nya planen tillförs. Det skulle innebära en kraftig – och nödvändig – förstärkning av vårt flygvapen. Försvarmakten måste då tillföras ytterligare resurser. Detta kan ställa krav på ytterligare en flygflottilj i exempelvis Linköping, Uppsala eller Karlsborg vilket vi beräknar bör rymmas under anslag 1:3. Sammantaget för åren 2019–2021 anslås 6 miljarder kronor för att förstärka det svenska luftrummet. *På detta utgiftsområde och för 2019 anslås därmed 1 miljard kronor på anslag 1:3 för att behålla de JAS-plan som hotas med skrotning. Ytterligare 209 miljoner kronor tilldelas anslag 1:3 år 2019 för att upprätthålla svensk militärutrustning och täppa igen de materiella svarta hålen som har skapats under gångna mandatperiod.*

När riksdagen beslutade att göra värnplikten vilande i fredstid möjliggjorde man för ett återinförande – om läget i omvärlden drastiskt försämrades, eller om försvaret misslyckades med att rekrytera frivilliga soldater. Båda dessa förutsättningar är nu uppfyllda. Regeringen har nu till del återinfört värnplikten, med militär grundutbildning för både kvinnor och män inom ramen för lagen om totalförsvarspflicht. Vi välkomnar detta, och anser att värnplikten bör utvidgas och omfatta 10 000 värnpliktiga år 2025. *För att hantera ökade volymer anslår vi 30 miljoner kronor till Totalförsvarets rekryteringsmyndighet 1:6. Därutöver avsätter vi 63 miljoner för 2019 under anslag 1:6 för att kunna bygga ut ytterligare en provningsplats.*

Liberalerna genomför en omfattande satsning på utgiftsområde 4 för att rekrytera ytterligare 5 000 poliser. *För att förstärka Rekryteringsmyndighetens kapacitet att göra urvalstester för Polismyndighetens räkning tillför vi ytterligare 5 miljoner kronor 2019 på anslag 1:6.* Liberalerna vill därutöver skapa en modern beredskapspolis på 5 000 personer, som ska kunna kallas in i fler situationer än förut. Tjänstgöringen ska bygga på frivillighet och tidsbegränsade kontrakt för personer som har detta som ett åtagande vid sidan av sitt ordinarie arbete. Beredskapspolisen ska vara tillgänglig i hela landet och ska stå under befäl av polis när den kallas in i tjänst. I försvarsberedningen enades partierna om behovet av en modern beredskapspolis, dessvärre ville majoriteten endast att de skulle kunna användas i händelse av kris och krig. Det vore ett slöseri med dess kapacitet och resurser. *För att påbörja återuppbyggnaden av en modern beredskapspolis tillskjuter Liberalerna 50 miljoner kronor år 2019 under anslag 1:1 Försvarmakten.*

Vi ser att det finns en tydlig rationaliseringspotential i Högkvarteret. *Vi föreslår att kostnaderna under anslag 1:1 minskas med 25 miljoner kronor år 2019.*

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräkningsjusteras ned med 20 procent årligen.

På detta område påverkas för år 2019 anslag 1:8, 2:1, 2:4, 2:6 och 3:1. Däremot är Försvarmaktens förbandsverksamhet och beredskap samt internationella insatser undantagna från vårt förslag, vilket gör att anslag 1:1 och 1:2 inte påverkas.

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	2 791 000	Rikspolisstyrelsen rapport POA-134-6927/09, egna beräkningar
1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt		
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	1 209 000	Egna beräkningar
1:4 Forskning och teknikutveckling	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten		
1:6 Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	98 000	RUT Dnr 2018:1327, egna beräkningar
1:7 Officersutbildning m.m.	0	RUT Dnr 2018:1398
1:8 Försvarets radioanstalt	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut	0	RUT Dnr 2018:1398
1:10 Nämnder m.m.		
1:11 Försvarets materielverk	0	RUT Dnr 2018:1398
1:12 Försvarsunderrättelsesdomstolen		
2:1 Kustbevakningen	-3 000	RUT Dnr 2018:1398
2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor		
2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.		
2:4 Krisberedskap	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal		
2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	97 000	RUT Dnr 2018:1327, RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
2:7 Statens haverikommission		
3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
4:1 Elsäkerhetsverket		
Summa	4 187 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	2 766 000	Utökad förbandsverksamhet och beredskap. Egna beräkningar
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	50 000	Återinförande av beredskapspolisen. Rikspolisstyrelsen rapport POA-134-6927/09, egna beräkningar
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	-25 000	Rationaliseringskrav på den högsta ledningen i Högkvarteret. Egna beräkningar.
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	1 000 000	Vidmakthållande av luftförsvarsformåga. Egna beräkningar

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	209 000	Förstärkning materiel och anläggningar. Egna beräkningar
1:4 Forskning och teknikutveckling	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:6 Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	63 000	Ytterligare prövningsplats för mönstring. RUT Dnr 2018:1327
1:6 Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	30 000	Mönstringskostnader. RUT Dnr 2018:1327
1:6 Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	5 000	Satsning för att locka tillbaka poliser. Egna beräkningar
1:8 Försvarets radioanstalt	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:1 Kustbevakningen	-3 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:4 Krisberedskap	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	100 000	Resursförstärkning till krisberedskap och cyberförsvar. Egna beräkningar
2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	-3 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd

I en globaliserad värld innebär utveckling för en region vinster för hela världen. På samma sätt är ett lands fattigdom, stigmatisering och radikalisering en fara för oss alla. Internationalismen är en självklar del av den liberala ideologin. För Liberalerna tar det sig uttryck i en generös biståndspolitik.

Vårt parti är en garant för ett värderingsstyrt, solidariskt och effektivt bistånd. *Liberalerna tillför 300 miljoner kronor till ett demokratilyft under anslag 1:1.* För oss är demokratistödet särskilt viktigt när demokratin nu backar globalt för tolfte året i rad. I ett läge där auktoritära krafter vill ta ifrån människor makten över deras liv, är det viktigt att Sverige med sitt långa arv av demokrati och yttrandefrihet står upp för dessa värden. Det är ingen slump att de minst fria länderna också är de fattigaste. Där människor inte får välja sina ledare och uttrycka sig fritt hindras de ofta också från att äga, handla, ärva, belåna eller teckna kontrakt. Stöd till demokratiutveckling kan utformas på flera sätt. Biståndet bör riktas om så att en större del går till främjande av yttrandefrihet och pressfrihet. En viktig uppgift är att stärka oberoende medier. Riktat bistånd bör i högre grad än i dag ges till fria journalisters utbildning och kontakter i

Sverige. Goda exempel är Radio Free Europe och Radio Martí. Detta är relevant exempelvis på Kuba där många demokratiaktivister har sin bas i nättidningar eller radiokanaler som sänder från Miami.

Det finns en tydlig koppling mellan demokrati och fred. Att etablera demokratiska institutioner är det bästa sättet att långsiktigt lösa konflikter. Men vi ser också ett stort behov av individperspektiv i kampen för en bättre värld. Utan demokrater skapas inga demokratier. Omvärldens stöd kan betyda mycket för den som kämpar mot en auktoritär regim – därför vill vi att medel avsätts specifikt för enskilda demokratiaktivister.

Liberalerna ser också ett stort behov av att stödja de länder som påbörjat en vacklande demokratiutveckling. Exempel på sådana länder är Gambia, Nepal, Armenien, Tunisien och Östtimor. Inget av dessa länder är fullfjädrade demokratier men för att bli det behöver länder som har påbörjat en demokratisk process få stöd att fullfölja sin demokratiresa och samtidigt bli påmind om ifall de bryter den. Vi vill därför, som ett pilotprojekt, inom ramen för Sidas befintliga anslag, öronmärka 30 miljoner kronor till Nepal för demokratiutveckling. Nepal höll nyligen sitt första val sedan inbördeskriget och Liberalerna vill att Sverige ska understödja den demokratiska utvecklingen genom demokratibistånd. Trots att pressfriheten har blivit bättre samt att en ny konstitution har utarbetats i Nepal så finns det fortfarande stora problem vad gäller polisivåld och diskriminering baserat på etnicitet och kön. Liberalerna vill genom demokratiprojektet ge incitament för att understödja de demokratiska institutionerna och motarbeta varje tendens till diktaturinflenser.

Vi tror på more for more-principen. Länder som genomför goda reformer ska belönas för det. Länder som tvärtom går längre ifrån en demokratisering måste få mindre bistånd. Ett tydligt exempel på kravlöst bistånd är stödet till Tanzania, Rwanda samt den palestinska myndigheten. Tanzania får årligen 1,1 miljarder kronor i bistånd. Samtidigt bedriver staten en häxjakt på homosexuella och gör inga demokratiska framsteg. Rwanda får ungefär 230 miljoner kronor årligen i bistånd och företräds fortfarande av en president som fick 99 procent av landets röster i det senaste valet. Det har inte hållits val på över ett decennium i Palestina, korruptionen är omfattande, homosexuella förtrycks, kritiska röster tystas och antisemitisk våldspropaganda flödar utan att ansvariga reagerar. Liberalerna vill därför medverka till att det bilaterala biståndet till länder villkoras för en demokratisk utveckling.

Det är tydligt att demokratin och feminismen förutsätter varandra. Utan en fri diskussion går det inte att krossa konservativa och patriarkala normer. Om kvinnor inte ges rätten att välja sina företrädare blir det inga satsningar på mödravård. Flickor som förvägras utbildning förblir beroende av män. Därför vill vi att Sida inom befintlig ram öronmärker 50 miljoner kronor för utbildningssatsningar. Det är också viktigt att Sverige driver på i frågor som är politiskt känsliga i mottagarländerna. Det gäller framför allt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter – kvinnors rätt till sin kropp och sexualitet, inklusive rätten till fri abort – samt hbtq-personers rättigheter.

Vi är stolta över att ha varit med och infört enprocentsmålet. Att det upprätthölls var en självklarhet för oss när vi satt i regering, och det är en självklarhet nu. Därför välkomnar vi att regeringen mot slutet av föregående mandatperiod äntligen hittade tillbaka till enprocentsmålet. Enligt Sida har det aldrig tidigare funnits ett så stort behov av humanitärt stöd som nu. Från 53 miljoner människor år 2010 till över 129 miljoner människor i dag är i behov av humanitärt stöd. Mot bakgrund av den mycket svåra situationen i bland annat Syrien och Jemen behöver det finansiella stödet till UNHCR öka. Det är särskilt viktigt att barns skolgång i flyktinglägren främjas. Men World Food

Program, Unocha och Unicef är också kraftigt underfinansierade. Över de kommande fyra åren anslår vi därför medel till insatser för att stärka FN:s humanitära hjälporgan. *På detta utgiftsområde och för 2019 utökas anslag 1:1 med 271 miljoner kronor för att ytterligare stärka FN:s humanitära hjälporgan.*

I detta svåra läge vill Liberalerna, inom ramen för Sidas befintliga anslag, minska stödet till informations- och opinionsbildande verksamhet i Sverige med 30 miljoner kronor. Vi tycker att regeringens tidigare ökning av anslaget för informationskampanjer riktade mot svenska medborgare inte ska prioriteras i ett läge när det finns andra betydligt viktigare insatser att bekosta. Liberalerna vill att bistånd i så hög utsträckning som möjligt ska gå till avsett ändamål. *På detta utgiftsområde och för 2019 minskas därmed Sidas förvaltningsanslag 1:2 med 79 miljoner kronor år 2019, varav 75 miljoner kronor avser förvaltningskostnader och 4 miljoner kronor avser lokalkostnader utomlands.*

För att upprätthålla principen om enprocentsmålet avvisar vi delar av regeringens generella höjning till förmån för våra egna mer prioriterade satsningar på biståndet. *Detta innebär en budgetförstärkning för år 2019 med 489 miljoner kronor under anslag 1:1.*

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräkningsjusteras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas för år 2019 anslag 1:2.* Den sammanlagda effekten av Liberalernas budgetförslag under utgiftsområde 7 blir därmed offentligtfinansiellt helt neutral jämfört med vad som föreslås i övergångsregeringens budgetproposition.

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Bistandsverksamhet	82 000	Prop. 2016/17:1, Prop. 2018/19:1, egna beräkningar
1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	-82 000	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2018:1398
1:3 Nordiska Afrikainstitutet		
1:4 Folke Bernadotteakademin	0	RUT Dnr 2018:1398
1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete		
1:6 Utvärdering av internationellt bistånd		
Summa	0	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Bistandsverksamhet	300 000	Demokratilyft i biståndet. Egna beräkningar
1:1 Bistandsverksamhet	271 000	Ökade resurser till FN:s humanitära hjälporgan. Egna beräkningar
1:1 Bistandsverksamhet	-489 000	Avvisning av höjd bistandsram till 1 procent till förmån för egen satsning. Prop. 2016/17:1, Prop. 2018/19:1

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	-75 000	Avvisning av förstärkning förvaltning Sida. Prop. 2017/18:1
1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	-4 000	Avvisning av kostnadsutveckling för Sidas lokaler utomlands. Prop. 2017/18:1
1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	-3 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Utgiftsområde 8: Migration

Vi lever i en tid med flyktingströmmar som saknar motstycke i historien. Det internationella samfundet måste göra alla ansträngningar för att hjälpa människor i nöd och bidra till att pågående krig och konflikter kan få ett slut. Alla EU-länder måste vara med och ta ansvar för att hjälpa asylsökande.

I tider av stora migrationsströmmar är det särskilt viktigt att hålla på rättssäkerheten och principerna. Den som har skyddsskäl ska få stanna i Sverige, medan den som får avslag måste lämna. Det är en ohållbar situation att ett fåtal länder, däribland Sverige, får ta ansvar för flyktingmottagandet när andra EU-länder blundar för sina skyldigheter. Sverige kan inte ta emot fler människor än vad vårt samhälle klarar av vad gäller jobb, bostäder, skola med mera.

Den politik som bedrevs under föregående mandatperiod har varit kluven, inhuman och rättsosäker. Familjeåterföreningar har försvårats och viktig arbetskraft utvisats, samtidigt som vuxna utan asylskäl fått stanna för gymnasiestudier. Nu behövs långsiktighet och blocköverskridande överenskommelser om framtidens migrationspolitik.

Liberalerna värnar asylrätten och varje människas rätt att söka asyl. Sveriges asylsystem ska vara rättssäkert och bygga på individuell prövning, det vill säga rätten att få sin sak prövad av myndighet och domstol. Alla får dock inte asyl och de som saknar asylskäl måste också lämna landet. Vårt fokus ska vara att hjälpa personer som har skyddsskäl. Att ge alla människor som fått en fristad i Sverige möjligheter att skapa en ny framtid här är en av de största uppgifterna vårt land står inför. Misslyckas det kommer nya generationer att hamna i utanförskap.

Sverige behöver också en väl fungerande arbetskraftsinvandring. Arbetskraftsinvandring tillför betydande värden till den svenska ekonomin och är viktigt för svensk kompetensförsörjning.

En stor del av utgifterna under detta utgiftsområde är kopplade till antalet människor som söker sig hit för att få skydd, plugga eller jobba och bygger på Migrationsverkets prognoser. Liberalernas budgetmotion ligger därför i stort i linje med det som föreslås i aktuell budgetproposition med undantag för ett antal frågor som närmare beskrivs nedan. Vi noterar att Migrationsverket flaggar för att myndigheten kan komma att behöva mer resurser än vad som anslås i budgetpropositionen, något som måste hanteras av en ny regering.

För en mer omfattande beskrivning av Liberalernas asylpolitik samt politik för arbetskraftsinvandring hänvisas till motionerna En human och realistisk asylpolitik samt motionen Arbetskraftsinvandring – för tillväxt och konkurrenskraft.

En human och realistisk asylpolitik

Sverige behöver en långsiktig hållbar asylpolitik. Vi vill tillsätta en parlamentarisk utredning och där nå en bred överenskommelse om framtidens asylpolitik. En framtida asylpolitik måste också beakta pågående EU-förhandlingar. I väntan på gemensamma EU-regler ska svensk migrationslagstiftning ligga mer i linje med andra EU-länders och fram tills en blocköverskridande överenskommelse är på plats ska den tillfälliga asyllagstiftningen förlängas. En förlängning av den tillfälliga lagen efter halvårsskiftet 2019 innebär att färre människor totalt kommer att söka asyl 2019 i Sverige.

Krig och konflikter splittrar familjer. Dessvärre har familjeåterförening för personer som flyr undan krig och konflikter försvårats under föregående mandatperiod, vilket Liberalerna kritiserade redan vid riksdagsbehandlingen av den tillfälliga lagen om uppehållstillstånd i juni 2016. Därefter har Liberalerna i varje budgetmotion framfört att vi vill se en mer generös familjeåterförening vilket vi också har budgeterat för. Inför 2019 anser Liberalerna, som nämnts, att den tillfälliga lagen bör förlängas, men i samband med detta vill vi ändå driva på för en generösare familjeåterförening. I denna budget utgår vi därför från de beräkningar som Migrationsverket har gjort avseende scenario 2 i den promemoria som tagits fram på uppdrag av Justitiedepartementet (MigV 1.1.2-2018-35843). *På detta utgiftsområde och för år 2019 innebär det att anslag 1:1 minskas med 70 miljoner kronor, anslag 1:6 minskas med 48 miljoner kronor och anslag 1:7 minskas med 1 miljon kronor.* Även anslag 1:2 berörs, men Liberalerna lägger inga förslag till anslagsändringar i denna budgetmotion eftersom Migrationsverket hänvisar till att det på anslaget saknas tillräckliga medel. Även anslag 1:2 under utgiftsområde 13 berörs av en förlängning av den tillfälliga lagen, men enligt Migrationsverket ger det inga budgetära effekter 2019.

Liberalerna kritiserade också när riksdagen under föregående mandatperiod tog bort bestämmelserna om uppehållstillstånd på grund av synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter. Därmed stängdes en viktig ventil för utsatta grupper som kvinnor, barn, äldre och hbtq-personer. Inom ramen för de pågående EU-förhandlingarna om ett gemensamt asylpaket måste Sverige därför driva på för att varje medlemsstat också ska ha utrymme för humanitära klausuler utöver det EU-gemensamma regelverket.

Vi har även kritiserat de korta tillfälliga uppehållstillstånden på 13 månader för gruppen alternativt skyddsbehövande, som framförallt omfattar syrier, eftersom de korta tillståndsperioderna leder till en rad problem för både individ och samhälle. Dessa frågor måste hanteras inom ramen för en blocköverskridande överenskommelse om en långsiktig migrationspolitik.

Tack vare Liberalerna tar Sverige numera emot 5 000 kvotflyktingar per år. Att öka antalet kvotflyktingar innebär att fler får möjlighet till lagliga vägar till EU och därmed färre farliga resor över Medelhavet. Ett utökat kvotflytningssystem ökar möjligheterna för fler utsatta flyktinggrupper som kvinnor och barn att få ett liv i frihet. Sverige bör i våra internationella kontakter uppmana fler länder att samarbeta med UNHCR för att ta emot kvotflyktingar.

Att i ovisshet vänta på besked om man får stanna här eller inte är ansträngande för individen. Långa väntetider är också kostsamt för samhället. Asylprocessen ska vara rättssäker och effektiv. Det är av stor vikt att Migrationsverket har både kompetens och resurser som gör att varje enskild individ får en rättssäker prövning.

Migrationsverket har konstaterat att den föregående mandatperiodens lagändringar har ökat komplexiteten i ärendehantering, vilket bidrar till lägre produktivitet. Framförallt är lagstiftningen om uppehållstillstånd för gymnasiestudier både rörig och

komplexerad, vilket bland annat Lagrådet med all tydlighet visat på. Den tidigare regeringen har lappat och lagat men reglerna har blivit allt krångligare och otydligare och rättsosäkerheten växer, liksom handläggningstiderna.

Vår bedömning är att färre årsarbetskrafter hade behövts på Migrationsverket om alla dessa krångliga regler inte hade gällt. Samtidigt är vi väl medvetna om den budgetsituation som Migrationsverket befinner sig i varför det inte går att minska myndighetens anslag. Snarare är budgetbehovet större än vad som anslås för att kunna korta handläggningstiderna vilket måste hanteras av en ny regering.

Liberalerna har varit kritiska till den lagstiftning som nu ger cirka 9 000 vuxna utan asylskäl möjligheten att få stanna i Sverige om de planerar att gå på gymnasiet. Vi röstade emot lagen eftersom den är rättsosäker och orättvis. En särskild grupp som saknar skyddsskäl och fått avslag – ofta i flera instanser – väljs ut framför andra och ges en ny möjlighet till uppehållstillstånd. Vi värnar asylrätten med individuell prövning där varje människas skyddsbehov står i centrum, inte gymnasiestudier eller långa handläggningstider. När nu lagen trots allt är ett faktum får detta budgetmässiga konsekvenser. Liberalerna noterar att de medel som nu skjuts till i budgetpropositionen är nödvändiga för att hantera situationen.

Det råder nu stora oklarheter runt om i Sveriges kommuner hur alla dessa unga ska kunna ordna eget boende i bostadsbristens Sverige. Vidare är det många gånger oklart hur de ska kunna försörja sig på studiemedel som knappt handlar om 2 000 kronor i månaden. Notan kommer att hamna hos kommunerna som behöver ordna boenden liksom täcka upp med försörjningsstöd för att undvika att fler hamnar på gatan och i utsatthet.

Tryggheten på boenden för asylsökande måste förbättras avsevärt, oavsett vem som ansvarar för driften av boendet. På allt för många håll råder otrygghet för bland annat flickor, kvinnor, hbtq-personer och religiösa minoriteter. Människor som flytt krig och förföljelse ska inte förföljas och trakasseras på svenska asylboenden.

Kunskaper i svenska och om det svenska samhället liksom demokratiska värderingar är centralt för att kunna bygga sin framtid i Sverige. Svenskundervisning och obligatorisk samhällsinformation ska ges redan under asyltiden. Jämställdhet mellan kvinnor och män ska betonas liksom frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, hbtq-personers rättigheter och frågor om yttrandefrihet, tryckfrihet och andra centrala frågor för vårt demokratiska och sekulära samhälle. Vi anser att det behövs bättre tillgång till digitala verktyg för enklare språkinläring och samhällsinformation under asyltiden och avsätter därför medel till detta ändamål. *På detta utgiftsområde och för 2019 innebär det att anslaget 1:1 ökas med 5 miljoner kronor.*

EBO-lagstiftningen har på många håll bidragit till trångboddhet och utanförskap i utsatta bostadsområden. EBO-systemet ska inte avskaffas eftersom människor ska kunna bosätta sig var man vill. Samtidigt är det tydligt att nuvarande system bidragit till många problem och att EBO måste reformeras. Liberalerna anser att det i vissa kommuner eller kommundelar där läget är särskilt ansträngt bör införas en begränsning av antalet personer boende i EBO. Ibland behövs också ett EBO-stopp. Ett reformerat EBO-system kommer att ta tid att få på plats, vilket innebär att några omedelbara offentligfinansiella effekter inte uppstår för år 2019.

Kvalificering in i välfärden

De särskilda regler för ersättning på garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättningen som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och för övrigt skyddsbehövande, behöver tas bort vilket leder till att olika grupper behandlas på samma sätt, när det gäller rätten till ersättning på garantinivå. Det innebär minskade utgifter under utgiftsområde 10.

Vidare föreslår Liberalerna också att de särskilda regler inom garantipensionssystemet som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och för övrigt skyddsbehövande tas bort, vilket beskrivs närmare under utgiftsområde 11.

Det är viktigt för legitimiteten i pensionssystemet att vissa grupper inte särbehandlas. Reformen innebär också ökade drivkrafter att komma i arbete. Förslaget innebär minskade utgifter vilket framkommer under utgiftsområdet 11.

Efterlevandestödet behöver reformeras och göras mer likt underhållsstödet. Syftet med efterlevandestöd är att ett barn som förlorat en eller båda föräldrarna ska få ekonomiskt stöd för att klara omkostnader för boende m.m. Ett barn som i stället får ett omfattande stöd från det offentliga i form av till exempel boende i HVB-hem eller stödboende ska därför inte samtidigt få efterlevandestöd. Beräknade kostnadsminskningar för reformerat efterlevandestöd återfinns under utgiftsområde 12.

Återvändande

Vårt fokus ska vara på dem som har asylskäl. Antalet som återvänder till sitt hemland efter att ha fått avslag på sin asylansökan behöver öka. Migrationsverket ska göra sitt yttersta för att övertyga den enskilde om frivilligt återvändande. Återvändandesamordnare på plats i hemländerna kan spela en viktig roll för att underlätta återvändandet. Sverige ska tillsammans med EU ställa krav på återvändandeländer att ta emot dem som fått avslag på sina ansökningar. Liberalerna anser att svenskt bilateralt bistånd bör ses över för att kunna användas för att underlätta återvändande. Samarbetet med internationella aktörer som International Organization for Migration (IOM) behöver utvecklas för att underlätta för dem som nekats asyl att åka hem. Liberalerna följer frågan och avser att tillföra mer resurser framöver om så anses nödvändigt.

Arbetskraftsinvandring är bra för Sverige och svensk tillväxt

Sverige ska vara ett attraktivt land som människor med viktig kompetens vill flytta till. Arbetskraftsinvandring handlar om Sveriges tillväxt och konkurrenskraft. Bristen på kompetens förhindrar i dag många företag från att växa och bidra mer till svensk konkurrenskraft och tillväxt. Samtidigt har det blivit allt för tydligt att regelverket måste förbättras. Framförallt fortsätter kompetensutvisningarna. Liberalernas förslag för att stoppa utvisningarna finns närmare beskrivna i vår motion i ämnet.

Att ansöka om arbetstillstånd ska gå snabbt och enkelt och handläggningstiderna måste kortas. Företagens möjligheter att rekrytera och behålla viktig kompetens försvåras nu på grund av långa handläggningstider och krångliga regelverk. Det är centralt att Migrationsverket ges tillräckliga resurser och ett tydligt uppdrag att korta handläggningstiderna för arbetstillstånd. Liberalerna vill avsätta medel för att snabba på handläggningen av arbetskraftstillstånd. *På detta utgiftsområde och för 2019 innebär det att anslaget 1:1 ökas med 15 miljoner kronor.*

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräknings justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1 och 1:4.

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 8 Migration

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Migrationsverket	-62 000	MigV 1.1.2-2018-35843, RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
1:2 Ersättningar och bostadskostnader		
1:3 Migrationspolitiska åtgärder		
1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål		
1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden	-48 000	MigV 1.1.2-2018-35843
1:7 Utresor för avvisade och utvisade	-1 000	MigV 1.1.2-2018-35843
1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar		
1:9 Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m fl.		
Summa	-113 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Migrationsverket	15 000	Satsning på snabbare handläggning av arbetstillstånd. Egna beräkningar
1:1 Migrationsverket	5 000	Digitala verktyg för asylsökandes språkinläring. Egna beräkningar
1:1 Migrationsverket	-70 000	Tillfälliga lagen förlängs men med generösare familjeåterförening. MigV 1.1.2-2018-35843
1:1 Migrationsverket	-12 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden	-48 000	Tillfälliga lagen förlängs men med generösare familjeåterförening. MigV 1.1.2-2018-35843
1:7 Utresor för avvisade och utvisade	-1 000	Tillfälliga lagen förlängs men med generösare familjeåterförening. MigV 1.1.2-2018-35843

Utgiftsområde 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Liberal hälso- och sjukvård sätter människan i centrum – som patient, som medarbetare och som anhörig. Medicinska framsteg, ökad kunskap och ett aktivt folkhälsoarbete har lett till ett längre liv och fler friska år i befolkningen. Liberalerna är övertygade om att morgondagens sjukvård kan ges på nya sätt, på patientens villkor. Vi strävar efter att stärka patientens ställning och att säkerställa jämlik vård i hela landet.

Varje människa ska själv ha frihet att styra sitt liv, sin hälsa och sin framtid. Patienter stärks av makt och kunskap att välja, möjlighet att vara delaktiga och av ett bemötande som gör vården personlig och som ser enskilda behov. Vårdval inom väl avvägda områden ger kortare väntan och ökat patientinflytande. Anställda stärks av att själva kunna välja mellan flera arbetsgivare och få goda chanser att utvecklas. Hälso- och sjukvården måste moderniseras och den moderna tekniken nyttjas till fullo för att öka kvaliteten och patientsäkerheten samt effektivisera verksamheten och förbättra arbetsmiljön.

Kunskap vägleder liberal sjukvårdspolitik, på alla områden. Hälso- och sjukvård ska ges enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. Vi vet exempelvis att förebyggande vård är humant och resurssmart. Patienterna har rätt att vara delaktiga i hela vård- och behandlingsprocessen. Liberalerna vill också att anhöriga synliggörs och stötts för att orka hjälpa både patienten och sig själva.

Människor ska kunna lita på att de får vård i tid och att vården är den bästa möjliga. Svenska patienter har rätt att förvänta sig mer av hälso- och sjukvården. Svensk vårdkvalitet och patientsäkerhet är bland de högsta i världen. Men samtidigt som vården ger goda resultat måste vi bli bättre på tillgänglighet och bemötande. Vi ligger i botten i Europa när det gäller antalet besök per läkare, samtidigt som patienter, läkare och sjuksköterskor upplever tidsbrist och trängsel. Det finns helt enkelt för lite tid i vården till just vård och patienter.

Det finns i teorin en bred politisk enighet om att den första linjens sjukvård behöver byggas ut. Arbetet pågår, men det går långsamt. Även om alla är överens om att det i längden blir mer resurseffektivt att en större andel av vårdens resurser ska gå till primärvården är själva omställningen svår. När människor väl litar på att de får snabb och bra hjälp på vårdcentralen kommer färre människor som egentligen inte behöver akutsjukvård att söka sig till akuten. Men det kommer inte att ske förrän vårdcentralerna hunnit bygga upp såväl kapacitet som förtroende.

Det är regioner och landsting som har huvudansvaret för att utforma och finansiera hälso- och sjukvården. Men för att underlätta omställningen föreslår vi en stor satsning på nära och tillgänglig vård.

Den första delen handlar om ett primärvårdslyft, ett prestationsbaserat omställningsstöd till de landsting som bygger ut primärvården. *För detta anvisar vi 1 250 miljoner kronor år 2019 på anslag 1:6. Totalt satsas 7 250 miljoner kronor under mandatperioden.*

Den andra delen är en satsning för fler allmänläkare. Vården ska flyttas närmare människorna. Alla patienter ska få möjlighet att lista sig hos namngiven läkare på vårdcentral. Varje läkare ska ansvara för sina patienter och samordna den övriga vård som de kan behöva. Det förbättrar kontinuiteten för patienterna och gör vården mer effektiv. Förebilden är inte minst de norska och danska fastläkarmodellerna, där varje läkare har omkring 1 200 patienter – ungefär hälften jämfört med en svensk läkare. Hälso- och sjukvårdslagen bör förtydligas så att detta gäller även i Sverige. I ett första skede prioriteras äldre med stora vårdbehov för egen fast läkarkontakt.

För att detta ska vara möjligt krävs fler specialistläkare inom allmänmedicin. Även om Liberalerna i regeringsställning medverkade till att bygga ut antalet utbildningsplatser på läkarlinjen kraftigt och utbyggnaden fortsatt även under den gångna mandatperioden, kommer det att dröja länge innan läkarbristen i primärvården kan lösas med nyutbildade läkare. Liberalerna föreslår därför en statlig engångssatsning för att få fler allmänläkare där 100 yrkesverksamma läkare per år i fem år genom en tvåårig påbyggnadsutbildning också blir specialister i allmänmedicin. *För detta avsätter vi 300 miljoner kronor på anslag 1:6.*

Den tredje delen är en reformerad kömiljard för att korta väntetiderna. Den nationella vårdgarantin och den prestationsbaserade kömiljarden som Liberalerna medverkade till innebar kraftigt kortade väntetider i vården under de år den fanns, 2009–2014. Sedan den dåvarande rödgröna regeringen avskaffade kömiljarden 2015 har väntetiderna åter börjat växa.

På sikt är strukturreformer, som de primärvårdssatsningar vi gör i denna budgetmotion, viktigare än kömiljarden för att lösa hälso- och sjukvårdens problem med tillgänglighet och samordning. Men den som har en utsliten höftled i dag kan inte vänta på reformer som kan ge goda resultat om några år. Väntetiderna måste hållas korta också med de medel som står till buds i dagens system. *Därför avsätter vi 1 000 miljoner kronor på ett nytt anslag 1:11 till en reformerad kömiljard*, där fokus är dels på kortade väntetider i hela vårdkedjan inklusive diagnostik och återbesök, dels på samordning och kontinuitet. Ett särskilt fokus ska sättas på tillgängligheten i primärvården.

Patienter ska få vård i tid, och de ska också få tid i vården. Den administrativa bördan måste lättas, inte minst genom att byta ut otidsenliga och krångliga it-system. Pappersbaserade rutiner och omoderna faxar behöver ersättas med mobila digitala verktyg som ger enkel och säker tillgång till exempelvis journal och läkemedelslista. Ny teknik och nya idéer måste användas bättre. Innovationer, både de som handlar om avancerad medicinteknik och de som handlar om kloka rutiner, måste snabbare tas tillvara och spridas.

En modern it-struktur i vården måste finnas i hela landet. Därför krävs en nationell samling och ett statligt åtagande. Vi föreslår en investeringsfond för vårdens digitala infrastruktur. Vi avsätter sammanlagt över en fyraårsperiod en miljard kronor för att hjälpa landsting och regioner med investeringarna, under förutsättning att de själva bidrar med egenfinansiering. *För detta avsätter vi 250 miljoner kronor per år på anslag 1:6 från 2019.*

Vården och omsorgen behöver locka fler och de som arbetar där behöver få arbeta på toppen av sin förmåga. Utbildning, ansvar och erfarenhet ska löna sig. Även sjuksköterskor ska ha större möjligheter att göra karriär och få högre lön. Liberalerna vill därför, på samma sätt som vi gjorde för lärare i regeringsställning, genomföra en karriärreform för specialistsjuksköterskor.

En specialistsjuksköterska har minst en fyraårig högskoleutbildning. Enligt Socialstyrelsen är det få landsting som i dag premierar vid lönesättningen att sjuksköterskor vidareutbildar sig till specialistsjuksköterskor. Det gör att det i genomsnitt tar 20 år för en specialistsjuksköterska att tjäna ihop bara till kostnaden för sin utbildning. Så borde det inte vara. I ett första steg bör cirka 1 000 tjänster som första specialistsjuksköterskor kunna skapas genom ett nationellt statsbidrag, så att cirka fem procent av specialistsjuksköterskorna kan göra karriär. Detta finansieras genom en

utökning av de generella statsbidragen, varför anslagsökningen läggs på utgiftsområde 25.

Samtidigt behövs det fler enkla jobb i vården, till exempel vårdbiträden. Att renodla yrkesrollerna inom vård och omsorg och att använda rätt kompetens på rätt plats är ett sätt att höja sjuksköterskornas och undersköterskornas yrkesstatus. Karriärstegen ska vara tydliga. Att återinföra vårdbiträden ger en bättre användning av vårdens resurser, men det innebär också att fler människor får en bättre möjlighet att komma in på svensk arbetsmarknad. *Vi inrättar därför ett stimulansbidrag om 2 000 miljoner kronor på anslag 1:6 till de landsting och regioner som arbetar med fler enkla jobb i vården, renodlar yrkesroller och med att använda rätt kompetens på rätt plats.*

De många nyanlända i Sverige innebär nya utmaningar för hälso- och sjukvården. Många asylsökande och nyanlända bär med sig svåra trauman, lider av psykisk ohälsa, skador och kronisk smärta orsakat av bland annat krig och tortyr. Bättre information till nyanlända om vanliga reaktioner och symptom på trauma ökar individens kontroll över den egna hälsan. Kunskapen om flyktingars hälsa måste stärkas och Liberalerna vill därför se en särskild kunskapsatsning kring migranters hälsa för att i förlängningen förbättra samhällets insatser. *Vi avsätter därför 100 miljoner kronor på anslag 1:6 för detta.*

Kunskaperna i hälso- och sjukvården samt inom tandvården kring hur man upptäcker våld och övergrepp mot barn behöver öka. De har liksom skolan och barnomsorgen anmälningsplikt men kunskaperna kring hur man upptäcker tecken på övergrepp är låg.

Genom en riktad kunskapsatsning och med tydligare direktiv till tandvården och primärvården om hur man upptäcker barn som utsatts för våld eller sexuella övergrepp och genom en ökad samverkan med socialtjänsten kan fler barn som far illa upptäckas och därmed få hjälp. *Vi avsätter därför 50 miljoner kronor på anslag 1:6 för en riktad kunskapsatsning.*

Många av regeringens så kallade satsningar på hälso- och sjukvård är otydliga. Medel fördelas utifrån befolkningsstorlek och ramarna är vida för vad medlen kan användas till. Det är relativt stora pengar i statsbudgeten, men jämfört med de totala kostnaderna för hälso- och sjukvården som huvudsakligen finansieras av landsting och regioner blir de bara ett marginellt tillskott. Rätt utformade kan de dock ge stor effekt. Vi avvisar därför den så kallade professionsmiljarden samt den så kallade patientmiljarden, till förmån för de satsningar vi beskriver ovan. *Detta påverkar anslag 1:6 med sammanlagt 3 000 miljoner kronor år 2019.*

Vi delar regeringens uppfattning att det behövs förstärkningar för förlossningsvården, men det tillskottet behöver utformas som ett prestationsbaserat stimulansbidrag till de landsting och regioner som har hög tillgänglighet och kvalitet i förlossningsvården.

Den psykiska ohälsan särskilt bland unga har ökat under flera decennier. Tjugo år efter psykiatrireformen har landsting och kommuner fortfarande svårt att samarbeta. Tröskeln för att få vård är hög och väntetiderna är långa. Arbetet med suicidprevention behöver särskilt uppmärksammas. Psykisk hälsa bland unga bör fortsatt vara ett prioriterat område inom ramen för statens satsningar inom psykiatri och psykisk hälsa på anslag 1:8, och inriktas mot tidigare insatser och förebyggande arbete såväl vid ungdomsmottagningar som inom primärvård och elevhälsa.

Många av regeringens så kallade satsningar finns på områden som rimligen ligger inom landsting och regioners beslutsansvar. Det behövs en diskussion om

ansvarsfördelningen mellan stat och landsting, men att förstatliga just de områden politiker på den nationella nivån inte lyckats övertyga sina egna partikamrater på regional och lokal nivå om att prioritera är inte rätt sätt att föra den diskussionen. I många regioner och landsting är Liberalerna pådrivande för till exempel avgiftsfria screeningprogram, och det är där beslutsansvaret bör ligga. *Anslag 1:5 minskar därför med 27 miljoner kronor och anslag 1:6 med 141 miljoner kronor.* Övriga förslag härvidlag regleras under utgiftsområde 25. *Som en konsekvens av våra prioriteringar på andra politikområden minskar anslag 1:6 med ytterligare 5 miljoner kronor.*

Regeringen beslutade 1985 att inrätta Statens medicinsk-etiska råd (Smer) med uppgift att ge regering och riksdag vägledning i medicinsk-etiska frågor ur ett övergripande samhällsperspektiv. Rådets uppgifter har under åren ökat kraftigt genom utvecklingen av nya behandlingsmetoder och ny teknik inom hälso- och sjukvården vilka kräver medicinsk-etiska ställningstaganden. Rådet har sedan starten finansierats som en del av kommittéväsendet och har således ingen långsiktig finansiering. Vi anser att Smer efter 32 års verksamhet av stor betydelse för samhället och av hög kvalitet bör få en permanent finansiering. *Vi föreslår därför ett eget nytt anslag 1:12 till Smer om 12 miljoner kronor per år från 2019 för att bättre motsvara de behov som föreligger.*

Läkemedel till barn bör vara subventionerade men inte helt kostnadsfria. Egenavgifterna för läkemedel till barn bör återinföras i enlighet med vad som gällde före 1 januari 2016. Högkostnadsskyddet innebär att ingen familj behöver betala mer än totalt 2 200 kronor under en tolv månadersperiod. Familjer i ekonomisk utsatthet gynnas bättre av mer riktade stöd som höjt bostadsbidrag, än av stöd som även ges till föräldrar med god betalningsförmåga. Kostnadsfria läkemedel innebär också en betydande risk för fel- och överutnyttjande, bland annat genom att vuxna använder läkemedel som skrivits ut till barn. *Därmed avsätter vi 407 miljoner kronor mindre på anslag 1:5.*

Budgetpropositionen för 2017 innebar att anslaget för insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar minskade med 70 miljoner kronor, vilket i princip innebar en halvering. Liberalerna menar att detta har varit mycket olyckligt, och att det skadat smittskyddsarbetet. Den dåvarande regeringen hänvisade i sin budget till att detta är ett ansvar för kommuner och landsting – men dessa fick ingen förvarning och hade därför små möjligheter att genom egna prioriteringar kompensera det minskade statsbidraget. Regeringen bortsåg också från att det finns en tydlig storstadsdimension på arbetet mot hiv och stöd till personer med hiv. Över två tredjedelar av de 7 000 personer i landet som lever med hiv eller aids lever i något av storstads länen, och mer än hälften i Stockholms län. Därtill är det många som bor på mindre orter som väljer att testa sig och ha sin läkarkontakt i någon storstad. *Vi föreslår därför att detta statsbidrag återställs till den nivå det hade 2016, och lägger därför ytterligare 70 miljoner kronor på anslag 2:4.* Finansiering sker genom en motsvarande minskning på utgiftsområde 25.

Liberalerna anser att det är mer angeläget att minska utgifterna för tandvård för dem med de allra högsta kostnaderna, än att ytterligare utöka det allmänna tandvårdsbidraget. Vi föreslår därför att gränsen för att få 50 procents subvention på referenspriset sänks från 3 000 kronor till 2 500 kronor och gränsen för att få 85 procents subvention sänks från 15 000 kronor till 14 500 kronor. Samtidigt bör regelverken ändras så att även abonnemangstandvård omfattas av högkostnadsskyddet. *Det innebär ökade utgifter på anslag 1:4 på 430 miljoner kronor. Vi avvisar samtidigt regeringens utgiftsökning om 750 miljoner kronor på samma anslag för att höja det allmänna tandvårdsbidraget.* Tandvårdsbidraget för 65–74-åringar bör återställas till 2016 års nivå. Regeringens tidigare höjning av stödet med 150 kronor per år har

knappast någon avgörande påverkan varken på äldres ekonomi eller deras tandhälsa. Ett förstärkt högkostnadsskydd tillsammans med generella förstärkningar av äldres ekonomi är mer träffsäkert. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:4 med 100 miljoner kronor.*

Åldersgränsen för fri tandvård bör inte höjas. Barn bör ha fri tandvård medan vuxna bör behandlas lika om det inte finns mycket tungt vägande skäl för något annat. *Detta ställningstagande innebär minskade utgifter på utgiftsområde 25, men ökade utgifter på anslag 1:4 med 113 miljoner kronor.*

Att öka äldres självbestämmande och makt över sin vardag är en central uppgift för Liberalernas äldrepolitik. En del i att förverkliga detta mål i vardagen är att de äldre som får del av omsorgstjänster själva ska få mer att säga till om vad gäller vad de ska äta och hur maten ska tillagas. God och näringsrik mat samt trivsamma måltider är en viktig kvalitetsfråga i äldreomsorgen. Ett väl fungerande förebyggande arbete mot undernäring minskar också risken för fallskador och andra hälsoproblem, samtidigt som behovet av omvårdnad minskar.

Socialtjänstlagen bör förtydligas, och en laga-mat-garanti för hemtjänsten införs. Den som har fått hjälp med måltider beviljad ska ha rätt att välja mellan att få mat lagad i det egna hemmet och att få mat levererad hem. För den mat som levereras ska det finnas flera olika leverantörer och rätter att välja mellan. Också i särskilt boende ska de äldres inflytande över måltiderna och måltidernas kvalitet öka. Fullt utbyggd beräknas reformen kosta 1 miljard kronor per år.

För att genomföra förslaget från den 1 juli 2019 avsätter vi 500 miljoner kronor på anslag 4:5. Medlen ska användas dels för kommunernas ökade kostnader, dels för utbildningsåtgärder och utvecklingsmedel för bättre måltider.

Riksdagen beslutade i september 2018 om förtydliganden i socialtjänstlagen som innebär att så kallad förenklad biståndsprövning inom äldreomsorgen blir möjligt. Det kan innebära att den som uppnått en viss ålder kan vända sig direkt till en utförare, och först om hjälpbehovet är stort eller om den äldre är missnöjd görs en formell biståndsbedömning. Det ökar äldres självbestämmande samtidigt som det frigör tid och resurser för kommunerna. De kommuner som väljer att pröva detta bör kunna få medel för att underlätta omställningen.

Från många håll i landet hörs vittnesmål om en mycket långtgående detaljstyrning av äldreomsorgens innehåll och om omsorgspersonal och biståndsbedömare som inte vågar ändra innehållet i de planerade insatserna det minsta, utan att först förankra det högre upp. Arbetsledare, chefer och ansvariga politiker måste vara tydliga med att medarbetarna både får och ska vara tillmötesgående. Omsorgspersonal som är utbildade för sitt arbete, är trygga i sin roll och känner att de har mandat från sin arbetsledning, har lättare att själva vara flexibla. Det finns också tydlig evidens för att välutbildad personal och gott ledarskap har stor betydelse för kvaliteten i äldreomsorgen. Därför vill vi genomföra en kompetenssatsning för första linjens chefer med Omvårdnadslyftet som pågick åren 2011–2014 som förebild.

För en kompetenssatsning som bygger vidare på erfarenheterna från Omvårdnadslyftet, samt som stimulansmedel till kommuner som inför förenklad biståndsprövning avsätter vi sammanlagt 1 000 miljoner kronor på anslag 4:5 2019, en summa som därefter ökar. Totalt anvisar vi under den kommande treårsperioden 4 miljarder kronor för denna satsning.

Ofrivillig ensamhet orsakar stort lidande – psykiskt men även fysiskt. Social isolering är ett samhällsproblem och ett hälsoproblem som Liberalerna vill göra något

åt. Det drabbar människor i alla åldrar, även ungdomar – men kanske främst åsrika människor. Politiker kan och ska inte skapa vänskapsband åt den som är ensam. Men genom politiska initiativ kan vi underlätta gemenskap och motverka isolering. Vi vill därför se en nationell strategi som inkluderar många olika samhällssektorer som vård och omsorg, stadsplanering, transporter, kultur, civilsamhälle, näringsliv och så vidare, och vi avsätter medel i vår budgetmotion för detta. Målet ska vara att minska risken för långvarig och ofrivillig ensamhet i människors liv, öka kunskapen om ofrivillig ensamhet, utveckla evidensbaserade metoder och skapa ett gemensamt engagemang i samhället mot social isolering. *Vi avsätter 100 miljoner kronor på anslag 4:5 för en nationell strategi mot ensamhet.*

Nationellt Kompetenscentrum Anhöriga är en viktig stödfunktion för alla anhörigvårdare, men inte minst för dem som har ett litet nätverk förutom den de vårdar. *Vi vill säkerställa deras möjlighet att verka och lägger därför 10 miljoner kronor på anslag 4:5 till Nationellt Kompetenscentrum Anhöriga.*

LSS-reformen var ett stort framsteg i arbetet för full delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättningar. Det mest uppmärksammade inslaget i reformen var rätten till personlig assistans. Tanken var att människor som dagligen är beroende av olika stödinsatser skulle få ett reellt inflytande över sina liv, t.ex. över vem som skulle ge hjälp och stöd.

Möjligheten att få personlig assistans har dock under lång tid urholkats genom allt snålare rättspraxis, genom låga och uteblivna uppräknings- och schablonersättningar och genom ett ensidigt fokus på kostnadskontroll. På grund av regeringens krav på Försäkringskassan att hålla tillbaka utvecklingen av antalet personer med assistans och på snålare rättspraxis har ett mycket stort antal människor de senaste åren förlorat rätten till statlig assistansersättning. Andelen som beviljas assistansersättning vid en ny ansökan är lägre än någonsin.

År 2015 hade 16 152 personer insatsen personlig assistans via LSS med mer än 20 timmar i veckan via Försäkringskassan. I november 2018 var det 14 500 personer. Om andelen av befolkningen skulle ha varit densamma som 2014 skulle antalet personer vara ungefär 17 200. Det betyder att det är 2 700 personer som har drabbats av LSS-nedskärningen. Regeringens prognos, trots att vissa regelförändringar har gjorts, är att antalet kommer att fortsätta att minska.

Regeringens utredning om LSS har med ensidigt fokus på kostnadskontroll spätt på oron i stället för att skingra den. Det behövs en utredning. LSS-reformen är över två decennier gammal. Den är lappad och lagad, samtidigt som samhället och situationen för personer med funktionsnedsättningar förändrats. Men fokus i utredningen måste vara att utveckla LSS-reformen, inte att avveckla den. Det räcker dock inte med förändrade direktiv till utredningen. Oron behöver skingras nu. Det behövs tydliga besked att personer med omfattande funktionsnedsättningar ska få möjlighet att leva, inte bara överleva.

Vi avsätter 2 000 miljoner kronor mer än regeringen för år 2019 på anslag 4:4 för att återupprätta den statliga assistansersättningen. Beloppet utökas stegvis de kommande åren. För år 2019–2021 förstärker vi anslaget med totalt 7,5 miljarder kronor.

Habiliteringsersättningen behöver reformeras. Det är orimligt att det varierar så mycket över landet hur mycket deltagarna får, och om de får något alls. Likvärdigheten bör öka, och Liberalerna är pådrivande i många kommuner för att införa eller höja habiliteringsersättningen. Samtidigt menar vi att det var principiellt fel av den förra

regeringen att innan ett nytt regelverk finns på plats införa ett statsbidrag som i praktiken förefaller vara utformat som en belöning till de kommuner som hittills inte prioriterat habiliteringsersättningen. *Vi minskar därför anslag 4:2 med 350 miljoner kronor.*

Alla barn förtjänar en bra start i livet med kärlek, trygghet och omsorg. För en del barn och ungdomar är livet dock inte så enkelt. När föräldrarna av olika skäl inte förmår ta föräldraansvar och sviktar i sin omsorg har kommunernas socialtjänst det yttersta ansvaret att se till att barn som far illa får skydd och stöd. Vi vill därför förbättra socialtjänstens förutsättningar.

Orsakerna till att en familj behöver extra stöd under en tid kan vara många. Ibland sviktar föräldrar i omsorg på grund av missbruk eller andra problem, och behöver ett närvarande stöd i sitt föräldraskap. Ibland är det avlastning med vardagslivet som behövs, till exempel om någon i familjen är svårt sjuk, och då kan det helt enkelt vara serviceinsatser från hemtjänsten som behövs.

Vi vill därutöver stärka samarbetet mellan skolan, skolhälsovården och socialtjänsten kring barn som väl placerats utanför hemmet. Många placerade barn har eftersatta hälsoproblem, och har på grund av omsorgsbrist inte fått gå på rutinmässiga hälsokontroller. Forskning visar att familjehemsplacerade barn har mycket höga överrisker för framtida problem som missbruk, kriminalitet och psykisk ohälsa. Forskningen visar också att godkända skolresultat har en stor skyddande verkan för dessa barn. Skolmisslyckanden hos placerade barn beror också ofta mer på luckor i skolgången och stress i kombination med låga förväntningar än på låg kognitiv förmåga. I några kommuner har man utvecklat modeller för ett strukturerat samarbete mellan skola och socialtjänst kring placerade barns skolgång (till exempel SkolFam), och detta har visat på mycket goda resultat.

Uppföljningen av barn som placerats i samhällets vård är bristfällig. En del kommuner har egna system för uppföljning, men de ser olika ut och håller olika kvalitet. Kunskapen är därför mycket låg om till exempel hur olika insatser har fungerat. Den pågående satsningen för ökad bemanning i den sociala barn- och ungdomsvården om 500 miljoner kronor per år på anslag 4:7 bör inriktas på att stödja kommuner som vill utveckla sitt arbete med insatser på hemmaplan och strukturerat samarbete mellan skola, skolhälsovård och socialtjänst.

De allra flesta barn och unga som behöver placeras i samhällets vård utvecklas bäst i ett familjehem. Men en del som har problem med missbruk, kriminalitet eller psykisk ohälsa kan behöva ett mer kvalificerat stöd, och ett boende som har befogenheter att använda visst tvång, till exempel låsta dörrar. Det är Statens Institutionsstyrelses uppgift att tillhandahålla den vården. De har under flera år haft brist framförallt på akutplatser. Samtidigt har behovet av vård i SiS regi ökat. Det är därför välkommet att regeringen i denna budget utökar anslaget till SiS. Vi bedömer dock att anslaget behöver utökas ytterligare, dels för fler platser, dels för att höja kvaliteten och utveckla boenden och arbetsformer som är lämpliga också för yngre ungdomar och barn. *Till det avsätter vi 100 miljoner kronor på anslag 4:6.*

Simskola och aktiviteter för barn och ungdomar under skolloven är ett kommunalt ansvar. Liberaler är inte sällan pådrivande lokalt för att sådana aktiviteter ska finnas tillgängliga till låg eller ingen kostnad, och utformas så att familjer i ekonomisk eller annan utsatthet lätt kan delta. *Det är i kommunerna sådana prioriteringar bör göras, och vi avvisar därför regeringens satsningar på avgiftsfri simskola och lovaktiviteter, på sammanlagt 550 miljoner kronor på anslag 4:7.*

Under senare år har vi sett en ökning av fattiga EU-medborgare som kommer till Sverige för att tigga på gatorna. Majoriteten kommer från länder som Rumänien och Bulgarien. Orsaken till att fler fattiga EU-medborgare kommer till Sverige är utbredd fattigdom, utanförskap och antiziganism i hemländerna. Den långsiktiga lösningen på tiggeriproblematiken finns i grunden i länder som Rumänien och Bulgarien. Organisationer såsom Hjärta till Hjärta, Röda Korset och Rädda Barnen bedriver konkret arbete lokalt i t.ex. Rumänien och Bulgarien. Liberalerna anser att Sverige bör rikta direktstöd till frivilligorganisationer inom området. *Vi föreslår därför att ett nytt anslag 2:5 Vissa internationella insatser skapas. Anslaget tillförs 40 miljoner kronor per år från 2019. Medlen syftar till att stödja organisationer som arbetar på plats för att förbättra situationen för fattiga EU-medborgare.*

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräknningen justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:2, 1:3, 1:9, 1:10, 2:1, 4:6, 8:1 samt 8:2.*

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys		
1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	0	RUT Dnr 2018:1398
1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	0	RUT Dnr 2018:1398
1:4 Tandvårdsförmåner	-307 000	Prop. 2016/17:1, Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2018:1355, egna beräkningar
1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	-434 000	Prop. 2015/16:1
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	804 000	Prop. 2017/18:1, Prop. 2015/16:1, egna beräkningar
1:7 Sjukvård i internationella förhållanden		
1:8 Bidrag till psykiatri		
1:9 Läkemedelsverket	0	RUT Dnr 2018:1398
1:10 E-hälsomyndigheten	0	RUT Dnr 2018:1398
2:1 Folkhälsomyndigheten	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:2 Insatser för vaccinberedskap		
2:3 Bidrag till WHO		
2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	70 000	Prop. 2016/17:1
3:1 Myndigheten för delaktighet		
3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer		
4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd		
4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	-350 000	Prop. 2018/19:1
4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning		
4:4 Kostnader för statlig assistansersättning	2 000 000	Egna beräkningar
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	1 610 000	Egna beräkningar

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
4:6 Statens institutionsstyrelse	98 000	RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	-550 000	Prop. 2017/18:1, Prop. 2018/19:1
5:1 Barnombudsmannen		
5:2 Barnets rättigheter		
6:1 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel		
7:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning		
7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning		
8:1 Socialstyrelsen	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
8:2 Inspektionen för vård och omsorg	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
Nya anslag		
1:11 Bidrag för samordning och tillgänglighet	1 000 000	Egna beräkningar
1:12 Statens medicinsk-etiska råd	12 000	Egna beräkningar
2:5 Vissa internationella insatser	40 000	Egna beräkningar
Summa	3 989 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:4 Tandvårdsförmåner	430 000	Utökning av högkostnads-skyddet. RUT Dnr 2018:1355, egna beräkningar.
1:4 Tandvårdsförmåner	113 000	Avvisning av justerad åldersgräns för tandvård. Prop. 2016/17:1
1:4 Tandvårdsförmåner	-750 000	Avvisning av höjt allmänt tandvårdsbidrag. Prop. 2017/18:1
1:4 Tandvårdsförmåner	-100 000	Avvisning av ökat tandvårdsbidrag 65-74-åringar. Prop. 2016/17:1
1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	-407 000	Avvisning av avgiftsfria läkemedel. Prop. 2015/16:1
1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	-27 000	Avvisning av avgiftsfria preventivmedel. Prop. 2015/16:1
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	2 000 000	Stimulansbidrag vårdbiträden. Egna beräkningar
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	1 250 000	Primärvårdslyft. Egna beräkningar
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	300 000	Stimulansbidrag allmänläkare. Egna beräkningar
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	250 000	Digitaliseringsmiljard till sjukvården. Egna beräkningar

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	100 000	Kunskapssatsning kring migration och hälsa. Egna beräkningar
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	50 000	Kunskapssatsning om våld mot barn. Egna beräkningar
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-2 000 000	Avvisning av professionsmiljarder till förmån för egen satsning. Prop. 2015/16:1, Prop. 2017/18:1
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-1 000 000	Avvisning av patientmiljard. Prop. 2017/18:1
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-141 000	Avvisning av medel till cellprovtagning. Prop. 2017/18:1
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-5 000	Avvisning av medel till "Rent hav: Läkemedel och miljö". Prop. 2017/18:1
1:11 Bidrag för samordning och tillgänglighet	1 000 000	Prestationsbaserad vårdgaranti (kömiljard). Egna beräkningar
1:12 Statens medicinsk-etiska råd	12 000	Permanent finansiering av Statens medicinsk-etiska råd. Egna beräkningar
2:1 Folkhälsomyndigheten	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	70 000	Återställt stöd. Prop. 2016/17:1
2:5 Vissa internationella insatser	40 000	Socialpolitiskt motiverade insatser i bland annat Rumänien. Egna beräkningar
4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	-350 000	Avvisning av ökad habiliteringsersättning. Prop. 2018/19:1
4:4 Kostnader för statlig assistansersättning	2 000 000	Återupprätta den personliga assistansen. Egna beräkningar
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	1 000 000	Utvidgad och förlängd kompetenssatsning samt satsning på delaktighet och självständighet för äldre. Egna beräkningar
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	500 000	Laga-mat-garanti. Egna beräkningar
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	100 000	Åtgärder mot ensamhet. Egna beräkningar
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	10 000	Säkrad finansiering av nationellt kompetenscentrum. Egna beräkningar
4:6 Statens institutionsstyrelse	100 000	Fler platser och bättre kvalitet. Egna beräkningar
4:6 Statens institutionsstyrelse	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	-300 000	Avvisning av avgiftsfri simskola. Prop. 2018/19:1
4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	-250 000	Avvisning av lovstöd. Prop. 2017/18:1
8:1 Socialstyrelsen	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
8:2 Inspektionen för vård och omsorg	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Sjukförsäkringssystemet är avgörande för människors trygghet och möjlighet till försörjning vid kort eller långvarig sjukdom. För att värna sjukförsäkringen, tilltron till dess finansiering och de offentliga finanserna krävs att sjukförsäkringen präglas av en hög grad av kostnadskontroll.

Erfarenheter och utvärderingar av alliansregeringens reformer av sjukförsäkringen visar att tydliga avstämningpunkter bidrar till att fler kommer tillbaka i arbete. Att regeringen avskaffat den bortre tidsgränsen utan att införa någon annan form av avstämning för att hjälpa den försäkrade, har gjort det svårare för människor att komma tillbaka till arbete. Vi föreslår att den bortre tidsgränsen återinförs. *Detta beräknas innebära minskade kostnader på anslag 1:1 om 4 300 miljoner kronor för år 2019.*

Den avskaffade bortre tidsgränsen förefaller under hand ha lett till hårdare bedömningar hos Försäkringskassan tidigare under sjukskrivningsprocessen. Andelen som får sin sjukpenning indragen har ökat mycket kraftigt, utan att några större regeländringar genomförts. Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) bedömer att detta kan äventyra såväl rättssäkerheten över tid (genom att människor med lika förutsättningar bedöms olika mot samma regelverk) som tilltron till socialförsäkringssystemet. Liberalerna står bakom principerna i rehabiliteringskedjan, men tillämpningen måste vara flexibel, empatisk och hållbar över tid. Samverkan med hälso- och sjukvården behöver förbättras. Utan gemensamma förhållningssätt kommer enskilda människor i kläm, samtidigt som det krävs tidskrävande administration med onödiga kostnader.

Arbetsgivare är i dag skyldiga att betala sjuklön till anställda som inte kan arbeta på grund av sjukdom. Enligt sjuklönelagen har den anställda en karensdag. Det innebär att ingen sjuklön betalas ut för den första sjukdagen. För dag 2–14 i sjukperioden är sjuklönen 80 procent av lön och andra anställningsförmåner som den anställda gått miste om på grund av sjukdomen.

Liberalerna föreslår att en andra karensdag införs dag 15 i sjukskrivningsperioden från och med 2019. Ett sådant moment innebär i praktiken en ny kontrollpunkt tidigt i sjukperioden, att drivkrafterna tillbaka till arbete ökar och att de offentliga finanserna något stärks. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:1 om 300 miljoner kronor per år från och med 2019. För att få ytterligare en kontrollpunkt bör sjukpenning på fortsättningsnivå utbetalas från och med dag 300, vilket innebär minskade utgifter på*

anslag 1:1 om 100 miljoner kronor för år 2019. Som en konsekvens av att vi föreslår en återställd ersättningsnivå i arbetslöshetsförsäkringen minskar utgifterna på anslag 1:1 med 200 miljoner kronor för år 2019. Liberalernas budgetförslag på andra områden medför därutöver sammanlagt ökade utgifter om 13 miljoner kronor på anslag 1:1.

Liberalerna anser att det behövs fler konkreta verktyg för att förstärka hälso- och sjukvårdens incitament och möjligheter att verka för att patienter ska kunna behålla eller återfå sin arbetsförmåga. Stimulansmedel som sjukskrivningsmiljarden och kömiljarden har fyllt viktiga funktioner för att korta väntetider för behandling och rehabilitering och för att se till att rätt insatser sätts in i rätt tid. Sedan kömiljarden avskaffades har vårdköerna åter börjat växa. Vi avsätter därför medel på utgiftsområde 9 för att återinföra kömiljarden.

Än mer effektiva än stimulansmedel är åtgärder via hälso- och sjukvårdens egna budgetar. Därför behöver arbetet med att utveckla Finsam fortsätta och intensifieras.

Personer med funktionsnedsättning som behöver förlängd skolgång är studerande och ska ha möjlighet till studiemedel på deltid med aktivitetsersättning på deltid. En rad utredningar och rapporter visar att mycket få som fått aktivitetsersättning för förlängd skolgång sedan lämnar aktivitetsersättningen. De som tidigt i livet blir beroende av socialförsäkringssystemet för sin försörjning får lägre ekonomisk standard och har mycket större risk för ekonomisk utsatthet än sina jämnåriga. Bara de som inte har något annat alternativ bör få aktivitetsersättning. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:2 om 600 miljoner kronor för år 2019.* I samband med detta kan reglerna för omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning komma att behöva ses över.

Möjligheten att bevilja hel sjukersättning i stället för aktivitetsersättning till 19–29-åringar som infördes 2017 bör avskaffas. Även den som har omfattande funktionsnedsättning har rätt till individuellt anpassade aktiviteter för att utvecklas, och en omprövning av arbetsförmågan bör kunna individanpassas så den inte skapar oro för den som uppenbart kommer att behöva fortsatt stöd. Aktivitet och gemenskap ska alltid prioriteras framför passivitet och utanförskap, också för den som är långt från den ordinarie arbetsmarknaden.

Möjligheterna att kombinera såväl sjukpenning som sjuk- och aktivitetsersättning med arbete (med eller utan lönesubvention) ska öka. Visionen är att ersättningsgraden i princip bör kunna variera steglöst. Det ska vara möjligt att arbeta mer vissa perioder och mindre andra.

Taket för den högsta boendekostnad som ersätts genom bostadstillägget bör höjas för att ge personer med sjuk- och aktivitetsersättning större möjligheter att efterfråga en ändamålsenlig bostad. Vi föreslår att taket höjs stegvis från dagens 5 600 kronor per månad till 6 000 kronor 2019 och sedan med 500 kronor per år till 7 000 kronor i månaden 2021. *Detta innebär ökade utgifter på anslag 1:2 med 100 miljoner kronor 2019.*

Liberalerna föreslår att de särskilda regler för ersättning på garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättningen som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och för övrigt skyddsbehövande tas bort. Vi ser inget skäl till att det ska råda olika regler i trygghetssystemen för personer som invandrat till Sverige, utifrån vilka grunder de fått uppehållstillstånd. Med förändringen kommer flyktingar behandlas på samma sätt som anhöriginvandrare och andra kategorier av invandrare, när det gäller rätten till ersättning på garantinivå. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:2 om 500 miljoner kronor för år 2019.*

Därutöver innebär förslag på andra politikområden minskade utgifter om 6 miljoner kronor på anslag 1:2.

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräknigen justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1.

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-4 887 000	RUT Dnr 2018:291, RUT Dnr 2018:297, RUT Dnr 2018:1273, RUT Dnr 2018:1274, RUT Dnr 2018:1277, RUT Dnr 2018:1323, RUT Dnr 2018:1354, RUT Dnr 2018:1388, RUT Dnr 2018:1401
1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-1 006 000	RUT Dnr 2018:298, RUT Dnr 2018:1275, RUT Dnr 2018:1349, RUT Dnr 2018:1352
1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning		
1:4 Arbets-skadeersättning m.m.		
1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet		
1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen		
1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader		
2:1 Försäkringskassan	-26 000	RUT Dnr 2018:1398
2:2 Inspektionen för socialförsäkringen		
Summa	-5 919 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	20 000	Konsekvensändring slopad löneskatt för äldre. RUT Dnr 2018:1401
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-4 300 000	Återinförd bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. RUT Dnr 2018:297
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-300 000	Ytterligare en karensdag dag 15. RUT Dnr 2018:291
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-200 000	Konsekvensändring sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen. RUT Dnr 2018:1323
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-100 000	Tidigareläggning av sjukpenning på fortsättningsnivå. RUT Dnr 2018:1354
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-4 000	Slopad nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT Dnr 2018:1274
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-3 000	Konsekvensändring läckage-skatt. RUT Dnr 2018:1273

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	100 000	Höjt bostadstillägg personer med sjuk- och aktivitetsersättning. RUT Dnr 2018:1352
1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-600 000	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT Dnr 2018:1349
1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-500 000	Slopad kvalificeringsregel sjuk och aktivitetsersättning för flyktingar. RUT Dnr 2018:298
1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-6 000	Konsekvensändring Slopad nedsättning av koldioxidskatt i jordbruket. RUT Dnr 2018:1275
2:1 Försäkringskassan	-26 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Utgiftsområde 11: Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Liberalerna är delaktiga i den blocköverskridande pensionsöverenskommelsen som gett oss ett av världens mest stabila pensionssystem. Eftersom pensionen baseras på livsinkomsten uppmuntras arbete och egen försörjning. Den breda överenskommelsen skyddar systemet mot politiska nycker och detta breda samförstånd bör värnas också framgent. Förändringar i pensionssystemet ska också i fortsättningen göras i samförstånd mellan de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen.

Det som på lång sikt avgör hur pensionerna utvecklas är hur många som arbetar och betalar in till systemet. Arbetslinjen är därför central både för dagens och morgondagens pensioner.

Kronologisk ålder är ett dåligt mått på människors förmågor, både på arbetsmarknaden och i samhället. Äldre människors kunskap, kompetens och erfarenhet måste tas bättre till vara i arbetslivet. Åldersgränsen för hur länge individen har rätt att vara kvar på arbetet bör därför höjas från 67 år till på sikt 71 år. För att uppmuntra fler att jobba längre föreslår vi i skatteavsnittet av denna motion att åldersgränsen för det förhöjda jobbskatteavdraget för äldre sänks från 65 till 63 års ålder, samt att den särskilda löneskatten för äldre avskaffas.

Kvinnor har genom hela arbetslivet lägre inkomster än män. I kvinnligt dominerade yrken är lönerna lägre, kvinnor arbetar fler timmar hemma och färre avlönade timmar än män. Det skiljer flera miljoner kronor i livsinkomst mellan en genomsnittlig man och en genomsnittlig kvinna. Följden av ett ojämnt arbetsliv är därför att pensionsutbetalningarna också fördelas ojämnt. Vi ser också att många kvinnor som levt i äktenskap där löneskillnaderna inte upplevts som så allvarliga så länge som makarna hållit ihop, drabbas av dubbel orättvisa den dag då makarna går skilda vägar. Det är bra att det finns en bred enighet i pensionsgruppen om en handlingsplan för jämställda pensioner.

Bostadstillägget har en avgörande betydelse för att lyfta ekonomiskt svaga pensionärer över fattigdomsgränsen. Det är riktat specifikt till pensionärer med låga inkomster, som har små marginaler när hyran är betald. Eftersom kvinnor i genomsnitt

har lägre pensioner än män är det också betydligt fler kvinnor än män som uppbär bostadstillägg. Liberalerna vill stärka ekonomin för denna grupp.

Ett höjt bostadstillägg ökar också äldres möjligheter att flytta till en trygg och tillgänglig bostad nära kommunikationer och service, till exempel en seniorlägenhet eller ett trygghetsboende. En mer lämplig bostad innebär framförallt ökad självständighet för den äldre. Men det innebär också troligen mindre behov av hemtjänst och minskad risk för fallolyckor. Det ökar samtidigt rörligheten på bostadsmarknaden.

Seniorlägenheter, trygghetsboenden och andra bostäder med gemensamhetslokaler och hög tillgänglighet, nära service och kommunikationer har dock ofta tämligen höga hyror. Hyran för nyproducerade tvåor är i genomsnitt nästan 8 000 kronor i månaden – medan det övre taket för bostadstillägget i dag är 5 600 kronor.

Liberalerna föreslår därför att taket för hur höga boendekostnader som kan ersättas stegvis höjs först till 6 000 kronor i månaden, sedan med 500 kronor per år fram till 2021. Detta skulle innebära ett nytt tak på 7 000 kronor. *Detta innebär ökade utgifter om 300 miljoner kronor 2019 på anslag 1:3.*

Liberalerna föreslår att de särskilda regler inom garantipensionssystemet som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och övrigt skyddsbehövande tas bort. Garantipension är den pension som utbetalas till de som under en längre tid bott i Sverige men haft låg eller ingen tidigare förvärvsinkomst. Med förändringen kommer bland annat flyktingar behandlas på samma sätt som anhöriginvandrare och andra kategorier av invandrare, när det gäller rätten till pension. Det är viktigt för legitimiteten i pensionssystemet att vissa grupper inte särbehandlas. Reformen innebär också ökade drivkrafter för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och övrigt skyddsbehövande att komma i arbete. Den som har inkomst av arbete kvalificerar sig för inkomstpension. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:1 om 600 miljoner kronor samt ökade utgifter på anslag 1:4 om 200 miljoner kronor för år 2019.*

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräknningen justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1.*

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Garantipension till ålderspension	-600 000	RUT Dnr 2018:293
1:2 Efterlevandepensioner till vuxna		
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	300 000	RUT Dnr 2018:1352
1:4 Äldreförsörjningsstöd	200 000	RUT Dnr 2018:293
2:1 Pensionsmyndigheten	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
Summa	-101 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Garantipension till ålderspension	-600 000	Reformering av beräkningsgrunder för garantipension. RUT Dnr 2018:293

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	300 000	Höjt bostadstillägg. RUT Dnr 2018:1352
1:4 Äldreförsörjningsstöd	200 000	Konsekvensändring reformering av beräkningsgrunder för garantipension. RUT Dnr 2018:293
2:1 Pensionsmyndigheten	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Barnfamiljer kan se ut på många olika sätt, och alla föräldrar ska ha möjlighet att kombinera förvärvsarbete och företagande med föräldraskap. Liberalerna vill ha en modern, valfrihetsinriktad familjepolitik som ökar jämställdheten och uppmuntrar till arbete. Studenters och unga forskares trygghet vid föräldraskap måste stärkas.

Barnbidraget ska fortsätta att vara skattefritt och lika för alla.

Föräldraförsäkringens utformning spelar en avgörande roll för barnens rätt till sina föräldrar men också för utvecklingen av jämställdheten på svensk arbetsmarknad. I grund och botten är framväxten av föräldraförsäkringen en viktig del av den svenska välfärden och ett fundament för kvinnors frigörelse. Samtidigt är dagens försäkring förknippad med utmaningar.

Den ekonomiska ojämställdheten mellan män och kvinnor är utbredd. Till detta bidrar attityder, invanda könsroller och en könssegregerad arbetsmarknad. Men det är också tydligt att kvinnors relativt längre perioder av föräldraledighet verkar hämmande på löneutveckling och karriär. Liberalerna ser detta och har varit pådrivande för och initiativtagare till flera reformer för att ändra på denna ordning, t.ex. de öronmärkta månaderna i föräldraförsäkringen och jämställdhetsbonusen. I en kommittémotion lägger Liberalerna fram förslag till en omfattande reform av föräldraförsäkringen som dock inte påverkar kommande budgetår.

Den tillfälliga föräldrapenningen (så kallad vab) är viktig för att möjliggöra för vårdnadshavare att avstå från förvärvsarbete för att vårda sjuka barn, eller följa med dem på läkarbesök. Det finns dock ett antal andra situationer där det också vore angeläget att föräldrar kan få ersättning för att vårda eller stödja ett barn.

Föräldrarna till ett barn med varaktig sjukdom eller funktionsnedsättning behöver ofta ha omfattande kontakter med skola eller förskola för att barnet ska få det stöd det behöver, och för att instruera skolpersonal hur de ska hjälpa barnet med egenvård under skoltid. Försäkringskassan har dock sedan ett par år slutat bevilja tillfällig föräldrapenning i sådana situationer. För barn som har beviljats stöd enligt LSS finns så kallade kontaktdagar för detta ändamål. Behovet finns dock även för barn utanför LSS personkretsar. Liberalerna menar att detta är situationer då man bör kunna få tillfällig föräldrapenning. Samtidigt bör samordningsbestämmelsen mellan tillfällig föräldrapenning och omvårdnadsbidrag ändras, så att den som har möjlighet till tillfällig föräldrapenning inte kan beviljas omvårdnadsbidrag för samma ändamål, i stället för som i dag tvärtom.

Det bör också vara möjligt att få tillfällig föräldrapenning för att hålla kontakt med skolan med anledning av ett barn med sociala problem som påverkar skolarbetet eller tryggheten i skolan, samt för kontakter med socialtjänsten med anledning av ett barn.

Detta innebär ökade kostnader på anslag 1:2 med 220 miljoner kronor från 2019. Vi bedömer att kostnaderna för omvårdnadsbidrag samtidigt kan minska något.

Efterlevandestödet behöver reformeras och göras mer likt underhållsstödet. Vi välkomnar att regeringen aviserat att möjligheten att få efterlevandestöd retroaktivt ska minska, men det behövs fler förändringar, i linje med dem som föreslagits av Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i ”Underhållsstöd och efterlevandestöd för nyanlända barn” (2016). Syftet med efterlevandestöd är att ett barn som förlorat en eller båda föräldrarna ska få ekonomiskt stöd för att klara omkostnader för boende m.m. Ett barn som i stället får ett omfattande stöd från det offentliga i form av t.ex. boende i hem för vård eller boende (HVB) eller stödboende bör därför inte samtidigt få efterlevandestöd. *Beräknade kostnadsminskningar för reformerat efterlevandestöd är 30 miljoner kronor på anslag 1:5 för år 2019.*

Bostadsbidraget är ett träffsäkert sätt att stärka ekonomin för de ekonomiskt mest utsatta barnfamiljerna. Vi föreslår därför i denna budgetmotion att barntillägget i bostadsbidraget ska höjas med 100 kronor per barn och månad. Samtidigt bör inkomstgränsen i bostadsbidraget återställas till 2016 års nivå, då en höjning av barntillägget ger mer till dem som har de allra största behoven.

Som en konsekvens av vårt förslag om att genomföra delar av förslagen i SOU 2013:52 minskar utgifterna för barnbidrag och ökar utgifterna för bostadsbidrag. *Detta innebär en budgetförstärkning under anslag 1:1 på 80 miljoner kronor och en budgetförsvagning under anslag 1:8 på 20 miljoner kronor. Som en konsekvens av förslaget om slopad löneskatt för äldre ökar utgifterna under anslag 1:2 med 10 miljoner kronor. Som en konsekvens av våra miljöpolitiska förslag avseende energi- och koldioxidskatt samt läckageskatt minskar utgifterna under anslag 1:2 med totalt 9 miljoner kronor. Som en konsekvens av övriga ovanstående förslag under detta utgiftsområde minskar utgifterna under anslag 1:8 med 100 miljoner kronor för år 2019.*

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Barnbidrag	-80 000	RUT Dnr 2018:1349, SOU 2013:52
1:2 Föräldraförsäkring	221 000	RUT Dnr 2018:1273, RUT Dnr 2018:1274, RUT Dnr 2018:1275, RUT Dnr 2018:1348, RUT Dnr 2018:1401, egna beräkningar
1:3 Underhållsstöd		
1:4 Adoptionsbidrag		
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	-30 000	RUT Dnr 2018:1353
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag		
1:7 Pensionsrätt för barnår		
1:8 Bostadsbidrag	-80 000	RUT Dnr 2018:1349, RUT Dnr 2018:1351, SOU 2013:52

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
Summa	31 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Barnbidrag	-80 000	Genomförande av del av SOU 2013:52. RUT Dnr 2018:1349
1:2 Föräldraförsäkring	220 000	Utökad rätt till tillfällig föräldrapenning. RUT Dnr 2018:1348, egna beräkningar
1:2 Föräldraförsäkring	10 000	Konsekvensändring slopad löneskatt för äldre. RUT Dnr 2018:1401
1:2 Föräldraförsäkring	-4 000	Konsekvensändring slopad nedsättning av koldioxidskatt i jordbruket. RUT Dnr 2018:1275
1:2 Föräldraförsäkring	-3 000	Slopad nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT Dnr 2018:1274
1:2 Föräldraförsäkring	-2 000	Konsekvensändring Läckageskatt. RUT Dnr 2018:1273
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	-30 000	Reformerat efterlevandestöd för ungdomar som bor i HVB, stödboende eller familjehem. RUT Dnr 2018:1353
1:8 Bostadsbidrag	-100 000	Höjt särskilt bidrag för hemmavarande barn inom bostadsbidraget. RUT Dnr 2018:1351
1:8 Bostadsbidrag	20 000	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT Dnr 2018:1349

Utgiftsområde 13: Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

Sverige ska vara ett öppet land. Här ska människor som behöver skydd undan förtryck kunna få en fristad, och här ska skickliga yrkespersoner vara mer än välkomna att bidra med sin kompetens. Invandring har gjort Sverige bättre, smartare och rikare. Men en liberal migrationspolitik kräver regler, fungerande integration och höga förväntningar på personligt ansvarstagande för den som kommer hit. Det har inte Sverige i dag. En stängd arbetsmarknad och stelbenta system gör integrationen lång och svår. Barn växer upp omgivna av vuxna som saknar jobb och inte talar svenska. Många flickor och pojkar lever i hederns järngrepp. Parallelsamhällen växer fram och otryggheten och ojämställdheten gror i utsatta områden. Ofriheten biter sig fast.

I stället för att öppna arbetsmarknaden för den som saknar lång utbildning eller kontakter hålls människor kvar i ett bidragsberoende som riskerar att gå i arv. För dem som får stanna i Sverige måste invandringen bli mer än att resa över gränsen. Fler måste snabbare lära sig svenska, och alla barn – även de som nyss kommit hit – måste få en chans att klara skolan. Civilsamhällets kraft i både mottagande och integration ska bättre tas tillvara.

En liberal integrationspolitik ger var och en de verktyg som behövs för att växa, försörja sig själv och fullt ut delta i det svenska samhället. Det handlar om jobb, språk, och utbildningen men stannar inte där. Liberal integrationspolitik handlar också om att befästa de demokratiska, jämställda och sekulära värderingar som präglar vårt land. Det handlar om att motverka parallellsamhällen som bland annat tar sig uttryck i hedersrelaterat våld och förtryck. En självklar del av vår integrationspolitik är därför att vara kompromisslösa när det gäller kampen för jämställdhet och individens frihet. Vi viker inte undan för vare sig självutnämnda moralväktare eller vänsterns kulturellrelativism.

I Liberalernas särskilda motion Liberal integrationspolitik: Stärk individen och motverka parallellsamhällen utvecklas vår integrationspolitik närmare.

Satsa på svenska språket

Att kunna svenska är biljetten in i det svenska samhället, till frihet och självbestämmande. Att behärska språket ger större möjligheter till att få jobb och en egen lön. Om fler utrikes födda kvinnor lär sig svenska och får en egen lön ökar deras frihet och självbestämmande. Och när en nyanländ kvinna får jobb skapas positiva effekter för hela familjen.

Liberalerna har länge drivit frågan om språkets betydelse för integrationen. Svenska språket ska gå som en röd tråd från de första dagarna på ett asylboende fram till svenskt medborgarskap. Vi vill ge flera möjligheten att lära sig svenska: i skolbänken, på jobbet och genom att vara delaktiga i samhället.

Språkförskola för nyanländas barn

Förskolan spelar en viktig roll för barns lärande och språkutveckling. Barn som gått i förskolan har lättare att klara skolan. Förskolan fyller en särskilt viktig roll för de barn som inte talar svenska och som inte heller har föräldrar som är svensktalande. Dessutom kan barnens deltagande i förskolan ha en positiv effekt på nyanlända föräldrars, särskilt kvinnors, möjligheter att få jobb.

Liberalerna vill därför införa en obligatorisk språkförskola, 15 timmar i veckan, från tre års ålder för alla nyanlända barn och barn till nyanlända. Språkförskolan ska ske i integrerad form i den vanliga förskoleverksamheten, men innebär att de nyanlända barnen varje vecka får särskild träning i svenska språket. Förskolans läroplan ska liksom i dag lyfta fram betydelsen av modersmålsstöd men läroplanen ska tydligare än i dag betona barnets språkutveckling i svenska språket. Förskolan behöver också ha ett tydligare fokus på ett språkutvecklande arbetssätt. Detta kräver en statlig satsning på förskolans roll för språkutveckling.

På samma sätt som görs inför förskoleklass bör alla kommunens barn bjudas in till ett aktivt förskoleval för att öka möjligheterna för föräldrar att välja förskola. Uppskattningsvis 15 000 barn omfattas av reformen. De budgetmässiga effekterna av denna reform, som beräknas kunna introduceras under år 2019, redovisas under utgiftsområdena 16 och 25.

Mer tid i skolan

Kunskap är biljetten vidare i livet och det är därför vi liberaler kämpar för en riktigt bra skola för alla barn, även de som nyligen kommit till Sverige. Även nyanlända elever ska

mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till deras förkunskaper. De nyanlända ungdomar som kommer sent till Sverige måste ges mer tid att klara skolan. Därför har vi förslag som handlar om förlängd skolplikt, prioriterad timplan och kortare sommarlov för att nå behörighet till gymnasiet. Dessa satsningar presenteras närmare under utgiftsområde 16.

Mer och bättre sfi

Det behövs ett kvalitetslyft vad gäller sfi – både av kommunala och fristående aktörer. Kommunerna måste ta ett större ansvar för att följa upp sfi-undervisningen när det gäller kvalitet och resultat. Skolinspektionen måste fortsatt granska verksamheten. Det behövs långsiktiga insatser för att öka andelen behöriga sfi-lärare.

Sfi måste anpassas ännu bättre utifrån varje individs kunskaper och förutsättningar. Det ska vara möjligt att plugga sfi på kvällar, helger och under sommaren för att kombinera med till exempel föräldraledighet eller jobb. I dag ska nyanlända läsa i genomsnitt 15 timmars sfi i veckan, vilket många gånger borde kunna ökas för att korta tiden och förbättra resultaten.

Det behövs ett ökat fokus på resultat i sfi. Givetvis behöver hänsyn tas till att deltagarnas förutsättningar varierar mycket, men det är uppenbart att det för många tar alltför lång tid att klara av sfi-studierna. Vi vill därför införa en kontrollstation efter 52 veckors sfi-studier. Om endast begränsade studieresultat uppnåtts ska personen i stället ut i jobb eller praktik.

Fler ska kunna lära sig svenska på jobbet. Det måste bli enklare att läsa sfi med yrkesinriktning (sfx) i kombination med kompletterande utbildningar. Även här måste fler kommuner samverka för att kunna erbjuda en bredd men kommunerna måste också i större utsträckning beakta näringslivets behov av arbetskraft med relevanta språkkunskaper.

Föräldralediga ska få lära sig svenska och kommuner ska därför anordna kurser i svenska för föräldralediga, till exempel inom ramen för Öppna förskolan.

Liberalernas satsningar på förbättrad sfi beräknas uppgå till 100 miljoner kronor 2019, vilket tillförs anslag 1:1. Därutöver satsas 20 miljoner kronor år 2019 under anslag 1:1 för att kommuner ska anordna svenskkurser för föräldralediga.

Språk- och samhällstest

Kunskaper om det svenska samhället och demokratiska värderingar är centralt för att kunna bygga sin framtid i Sverige. Det ska vara obligatoriskt att delta i samhällsinformation och språkundervisning från dag ett. Alla ska få information om grunderna för vårt demokratiska, jämställda och sekulära samhälle. Den som vill bli medborgare ska göra ett språk- och samhällsprov. *För att påbörja arbetet med ett språk- och samhällstest för medborgarskap avsätter Liberalerna på detta utgiftsområde och på ett nytt anslag 1:5 25 miljoner kronor 2019.*

Stärk individen och motverka parallellsamhällen

Liberal integrationspolitik handlar också om att befästa de liberala och demokratiska värderingar som präglar vårt land. Många som kommit till Sverige har levt i samhällen som präglas av andra värderingar, i samhällen där de inte kunnat eller vågat förlita sig på staten. I stället har klanen eller den utvidgade familjen funnits. Ofta anses kvinnan

underordnad mannen och ett barnrättsperspektiv saknas. Att komma till ett land där jämställdhet mellan kvinnor och män är centralt likväl som barnrättsperspektivet och där tilltron till staten liksom individualismen är stark är då inte alltid enkelt. Samhället måste tydligt och tidigt förmedla kunskaper om det svenska samhället, demokratiska värderingar, jämställdhet och barnrättsperspektiv. Redan under asyltiden behövs en obligatorisk samhällsinformation. Efter erhållet uppehållstillstånd behövs en stärkt och förbättrad obligatorisk samhällsorientering.

Antalet samhällsorienteringstimmar ska utökas från dagens 60 timmar till 100 timmar. All samhällsinformation, både under asyltiden och etableringstiden, ska fokusera på att ge alla, både kvinnor och män, tydlig information om rättigheter, skyldigheter och kunskap om svensk arbetsmarknad samt baseras på svensk lagstiftning och betona principer som är centrala för vårt demokratiska, sekulära och jämställda samhälle. Även frågor kring barnrättsperspektiv, individens frihet att forma och påverka sitt liv likväl som rätten till egenmakt över sin sexualitet ska hanteras. *För detta ändamål avsätter Liberalerna på detta utgiftsområde anslag 1:2 100 miljoner kronor för år 2019.*

Riktiga jobb ger självbestämmande

Att jobba, försörja sig själv och vara med och bidra till samhället är grunden för att kunna bestämma över sitt liv och vara delaktig i samhället. Det är dock svårt för den som har låg utbildning, eller ingen alls, att få jobb på svensk arbetsmarknad. Vi vägrar att hänvisa människor till bidrag, utanförskap eller låtsasjobb. Ett riktigt jobb och en lön att leva på är alltid bättre, även om första jobbet är enklare och lönen något lägre.

Liberalerna vill att fler människor ska kunna ta steget från utanförskap och bidragsberoende till egen försörjning. Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen, OECD, IMF och Finanspolitiska rådet har alla pekat på att de höga ingångslönerna i Sverige försvårar integrationen. Med lite lägre lön på första jobbet och enklare regler för att anställa kan arbetsgivare ha både råd och möjlighet att anställa.

Inför inträdesjobb och utveckla RUT

Det måste bli enklare och billigare att anställa. RUT-reformen har lett till att många nya jobb skapats och att fler, många utrikes födda kvinnor, fått vita jobb med lön och pension. Vi vill utveckla RUT-avdraget ytterligare. Därtill föreslår Liberalerna en ny anställningsform, inträdesjobb, för nyanlända under de fem första åren i Sverige och unga för upp till 23 år som saknar fullständig gymnasieutbildning. Inträdesjobb ger en ingång till arbetsmarknaden, inte en anställningsform för all framtid. En person kan ha ett inträdesjobb i maximalt tre år. Inträdesjobben handlar om att se till att människor utan lön faktiskt får en lön. Budgetkonsekvenserna av att införa inträdesjobb och utveckla RUT presenteras närmare i denna motions skatteavsnitt liksom under utgiftsområde 14. *Genom att införa inträdesjobb görs bedömningen att kostnaderna för etablering minskar under detta utgiftsområde anslag 1:3 med 178 miljoner kronor år 2019.*

Tydligare krav i etableringsinsatser

Att snabba på vägen till jobb är avgörande för både individen och samhället. Om vi misslyckas blir fler hänvisade till bidrag som allt för ofta leder till ett långvarigt bidragsberoende och utanförskap som riskerar att gå i arv.

Förväntningarna och kraven på att delta i etableringsinsatser måste öka.

Riksrevisionen har pekat på att endast cirka 37 procent deltar i samhällsorienteringen, och även deltagandet i sfi-studier är för lågt. Rutinerna kring rapportering av frånvaro måste skärpas. Kopplingen mellan deltagande i etableringsinsatser och rätten att få ersättning måste tydliggöras. Den som inte deltar måste få sänkt etableringsersättning. Till exempel har en person rätt att behålla full ersättning vid frånvaro om den beror på sjukdom eller vård av barn upp till 30 dagar. Vi anser att etableringsersättningen ska sänkas vid frånvaro på grund av t.ex. vård av barn, till 80 procent på samma sätt som det sker vid frånvaro från till exempel arbete eller aktivitetsstöd. Denna reducering av etableringsersättningen vid vård av barn innebär att anslag 1:3 under detta utgiftsområde minskas med 21 miljoner kronor år 2019.

Snabbare validering

Snabbare validering av människors kompetens är centralt och kan bidra till att nyanlända kommer snabbare i jobb samtidigt som det är en komplex verksamhet som kräver särskild uppmärksamhet. Det behövs åtgärder för att få till stånd långsiktiga och enhetliga valideringssystem som också är tillgängliga i hela landet på samtliga nivåer i utbildningssystemet och mot en större bredd av kvalifikationer i arbetslivet. Liberalerna avsätter för detta ändamål och under detta utgiftsområde anslag 1:1 25 miljoner kronor år 2019.

Utbildning

Utöver bättre validering behövs också framöver särskilda insatser för att snabbt få in nyanlända akademiker på arbetsmarknaden. Universitet och högskolor måste ges förutsättningar att bedriva kompletterande utbildningar t.ex. för att snabbt ge vårdpersonal den kompletterande utbildning som de behöver. Därtill måste vuxenutbildning och lärlingsanställningar långsiktigt stärkas och kvaliteten i undervisningen, både vad gäller grundläggande vuxenutbildning och gymnasienivå, förbättras långsiktigt. Lärlingsanställningar är effektiva sätt att komma i arbete men det krävs att kommuner verkligen satsar på att utveckla samarbetet mellan vuxenutbildningen och lokala företag. Liberalerna ser att nämnda åtgärder framöver behöver särskilda insatser men bland annat behöver utredas närmare vilket innebär att förslagets budgetmässiga konsekvenser uppstår senare än år 2019.

Yrkesutbildningar spelar en viktig roll för att nyanlända ska komma i arbete. Vi vill införa yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå, med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör rikta sig till personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för vissa. De budgetära konsekvenserna av att införa yrkesskolan presenteras under utgiftsområde 16.

Bryt fattigdomsfällan i bidragssystemen

En ny arbetslöshet har fått fäste i Sverige. Det handlar framför allt om nyanlända och unga utan gymnasieutbildning som inte får fotfäste på arbetsmarknaden. Som en konsekvens fördjupas bidragsberoendet och blir i många fall permanent. Vi måste bryta fattigdomsfällan i bidragssystemen. Det måste löna sig att arbeta i förhållande till att leva på bidrag.

Öka jobbstimulansen

I dag krävs det en nettoinkomst på 11 800 kronor per månad för en ensamstående utan barn för att det ska löna sig att arbeta i förhållande till försörjningsstödet. För barnfamiljer ligger tröskeln ännu högre. Det är viktigt att kommunerna agerar så att inte tröskeln för när det lönar sig att arbeta förskjuts upp i inkomstskalan. Det krävs därför en genomgripande reformering av bidragssystemen. Vi vill sänka skatten för den som går från bidrag till jobb. Genom att den så kallade jobbstimulansen utvidgas från dagens 25 procent till 50 procent kan en person med försörjningsstöd under två år få behålla mer av en inkomstökning. De offentligfinansiella effekterna av detta presenteras närmare under denna motions skatteavsnitt.

Inför motprestation för försörjningsstöd

Genom att fokusera på vad människor kan bidra med visar samhället tilltro till människors förmåga. Samhället ska ha aktivitetskrav på arbetsföra människor med försörjningsstöd. Det kan handla om att läsa sfi, ta ett praktikjobb eller att söka arbete även utanför kommungränsen. Alla kommuner ska tillämpa villkor om motprestation för försörjningsstöd för den som är arbetsför.

Tillsätt en bidragskommission

En bidragskommission behöver tillsättas för att ta fram förslag på hur man kan bryta det långvariga bidragsberoendet. Det kan handla om att se hur bidragen bör minska för personer som aktivt förlänger arbetslösheten genom att tacka nej till jobberbjudanden eller undersöka om etableringstillägget kan individualiseras. Det är till exempel orimligt att konstruktionen av dagens etableringstillägg kan bidra till att kvinnor inte tar ett jobb för att det kan missgynna familjens totala inkomst (ESO-rapport 2018:2). En annan fråga som behöver belysas är ersättningar för boendekostnader inom ramen för ekonomiskt bistånd.

Kvalificering in i välfärdssystemen

Slutligen behövs tydligare regler för kvalificeringen in i välfärdssystemen. De särskilda regler som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och övrigt skyddsbehövande vad gäller aktivitets- och sjukersättning samt garantipension bör tas bort. De offentligfinansiella effekterna av detta presenteras närmare under skatteavsnittet samt utgiftsområde 11 i denna motion.

Integration med fokus på jämställdhet och arbete mot hedersförtryck

Liberal integrationspolitik har ett självklart fokus på jämställdhet, kvinnors frihet och självbestämmande. Därför är det centralt att svenska myndigheter inte bidrar till att

upprätthålla strukturer som minskar kvinnors frihet. Kvinnor och män ska mötas av samma förväntningar på att jobba, försörja sig, lära sig svenska och stå på egna ben.

Att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck är en av de viktigaste jämställdhetsfrågorna i dag. Det handlar om att försvara flickors och kvinnors, lika väl som pojkar och mäns, frihet och om att motverka framväxten av parallellsamhällen. Många av åtgärderna mot hedersvåld handlar om rättspolitiska reformer såsom lex Fadime, en straffskärpning för brott med hedersmotiv, liksom att utvisning alltid ska prövas vid hedersbrott, men det krävs också mer personal och mer kunskap. Personal som möter unga, såsom lärare och socialsekreterare, måste ha kunskapen att se tecken på hedersförtryck och veta hur man ska agera. Här behövs ett tydligt barnrättsperspektiv.

Det civila samhället gör ett ovärderligt arbete för att stötta unga tjejer och killar men också kvinnor och män som är offer för hedersförtryck. Vi vill ge mer stöd till förortens feminister och organisationer som bekämpar hedersförtryck samtidigt som vi säger nej till bidrag till organisationer som motverkar jämställdhet och integration. Våra åtgärder för att bekämpa hedersförtrycket beskrivs närmare i vår särskilda motion i ämnet.

Liberalerna vill att ambitionerna höjs rejält i arbetet mot hedersförtryck. Liberalerna vill öronmärka under en fyraårsperiod en halv miljard kronor för att bekämpa hedersförtrycket. För detta ändamål *avsätter Liberalerna på detta utgiftsområde anslag 3:4 125 miljoner kronor för år 2019. För att delfinansiera den långsiktiga hederssatsningen minskas samtidigt anslag 3:1 med 100 miljoner kronor år 2019.*

Bryt segregationen

Ett antal bostadsområden i Sverige präglas av socialt och ekonomiskt utanförskap. Många nyanlända familjer förpassas till storstädernas förorter, där barn växer upp i trångboddhet, utan att se vuxna gå till jobbet, där bidragsberoendet är stort, där skolresultaten är dåliga. I de mest utsatta områdena utmanas samhällets institutioner av parallella strukturer med egen normbildning, ekonomi och rättsskipning. Polisen konstaterar att våldsbejakande religiös extremism förekommer i vissa av områdena. Allt fler vittnar om kvinnoförtryck, hederskultur och starkt fördömande attityder mot bland annat hbtq-personer. Organiserad kriminalitet blir en lokal maktfaktor som skaffar sig inflytande genom att anspela på sitt våldskapital. Rättssamhället har förlorat sin legitimitet och kontroll. Parallellsamhället växer sig starkare.

De mest utsatta områdena har under årens lopp blivit föremål för otaliga kortsiktiga projekt och tillfälliga satsningar. När pengarna tagit slut har projekten avvecklats och satsningarna har ofta runnit ut i sanden. Det finns en utbredd projekttrötthet bland de boende, på goda grunder. Vi vill i stället fokusera på att samhällets centrala funktioner fungerar. Det handlar om fler poliser på gatorna för att öka tryggheten, en bättre skola som ger alla barn möjligheter att klara skolan och en arbetsmarknad som öppnas upp för fler så att fler får en egen lön att leva på. Samhällets institutioner får inte abdikera.

Stärk rättssamhället

Tryggheten måste säkras och människors frihet måste försvaras även i dessa områden. Liberalerna satsar därför ordentligt på fler poliser men vi inser att det tar tid att utbilda poliser. Vi vill därför ge statsbidrag till kommunerna för att delfinansiera kommunala ordningsvakter – trygghetsvakter – som tillsammans med polisen kan bidra till ökat

lugn och ökad trygghet. Liberalernas kraftiga satsningar för ökad rättstrygghet och frihet för fler presenteras närmare under utgiftsområde 4.

Motverka skolsegregationen

Skolsegregationen måste motverkas. De elever som har sämst förutsättningar ska ha mer ekonomiska resurser, men också möta de skickligaste lärarna. Kommunerna har ett ansvar att i högre grad fördela resurser utifrån socioekonomiska förutsättningar. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utsatta områden vill Liberalerna göra en satsning på särskilda karriärtjänster i utsatta områden. Därtill vill vi satsa på att införa lärarassistenter vilket kan bidra till att få fler vuxna i skolan för att bidra till ökad studiero och lugn. Ett aktivt skolval ska införas för att öka möjligheten för alla att få önskad skola och nyanlända elever ska fördelas ut över fler skolor.

Skolinspektionen måste få utökade möjligheter att stänga skolor som inte ger eleverna den kvalitativa skolundervisning de har rätt till eller att huvudmännen inte följer läroplanen till exempel om jämställdhet och likabehandling.

Vi vill se ett stopp för nya religiösa friskolor. Skolan, som ska vara en brygga in i samhället, riskerar i stället att bli en enklav som isolerar barnen från resten av samhället och motverka jämställdhet och likabehandling av flickor och pojkar. Skolinspektionen måste också ges ett särskilt uppdrag att granska existerande skolor med religiösa inslag samt friskolor som drivs av ideella föreningar och trossamfund.

Prestationsbaserat stöd mot segregation

Det behövs färre kortsiktiga projekt och fler strukturer som håller över tid. Då kan fler satsningar bli möjliga eftersom investerare vet vilka förutsättningar som kommer att gälla under en lång följd av år. Därför behövs nya former för att skapa samarbeten mellan nyckelaktörer som inkluderar fastighetsbolag. Under utgiftsområde 18 presenteras närmare förslag om svenska BID (Business improvement district).

Vidare vill Liberalerna se fler kommunala förvaltningar och bolag samt statliga myndigheter i olika utsatta områden runt om i landet, vilket vi också drev på för under den tid Liberalerna satt i regeringsställning. Det skulle bidra till mer närvaro i områdena och kunna bidra till stärkt lokalt näringsliv när fler rör sig på gator och torg.

I regeringsställning drev Liberalerna också ett aktivt arbete mot utanförskap i utsatta områden. Bland annat infördes ett prestationsbaserat stöd till de kommuner som aktivt arbetade med att höja skolresultaten, minska bidragsberoendet och arbetslösheten. Under föregående mandatperiod har man i stället återgått till ett system med stort bidragsregn över kommuner oavsett prestation vilket inte nödvändigtvis ökar incitamenten att förbättra situationen. Därtill har en ny myndighet inrättats, Delegationen mot segregation. I stället för bidrag utan krav på motprestation samt inrättandet av en ny myndighet vill Liberalerna återinföra och permanenta ett prestationsbaserat stimulansbidrag till kommuner och stadsdelar som aktivt jobbar med att förbättra situationen i områdena. Samtidigt måste understrykas att de viktigaste åtgärderna för att bryta segregationen handlar om att satsa på samhällets grunduppdrag som polis, skola och jobb.

På detta utgiftsområde anslag 1:1 innebär det att 100 miljoner kronor anvisas för år 2019. Samtidigt avvisas regeringens satsning om 478 miljoner kronor på anslag 4:1. Därtill avvecklas Delegationen mot segregation under 2019, vilket innebär att anslag 4:2 minskas med 10 miljoner kronor år 2019 för att därefter avvecklas helt.

Bekämpa diskrimineringen

Alla ska ha samma möjlighet att nå sin fulla potential utan att hållas tillbaka av fördomar och diskriminering. Den som drabbas av diskriminering ska kunna få hjälp att få upprättelse och det ska kosta att diskriminera. År 2009 infördes Sveriges första sammanhållna diskrimineringslag. Lagen syftar till att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Lagen har därefter förtydligats, bestämmelserna om aktiva åtgärder har blivit mer enhetliga och skyddet mot åldersdiskriminering har utökats. Likaså finns nu möjlighet att pröva bristande tillgänglighet som en form av diskriminering på grund av funktionsnedsättning. I Liberalernas särskilda hbtq-motion finns fler insatser och mer politik för hbtq-personers rättigheter.

Verksamheten hos Diskrimineringsombudsmannen (DO) är central i arbetet för ett samhälle som är fritt från diskriminering. I det fortsatta arbetet är det därför viktigt att säkerställa att DO:s verksamhet bedrivs rättssäkert och effektivt och att fler individer som utsätts för diskriminering får möjlighet till upprättelse. Det är av vikt att myndigheten utifrån de ärenden som inkommer till myndigheten gör analyser om åtgärder och regelförändringar som generellt behövs för att komma till rätta med olika former av diskriminering.

Den nuvarande diskrimineringslagen har snart funnits i tio år. Det finns därför skäl att göra en utvärdering för att undersöka om lagen är ändamålsenligt utformad eller om det finns skäl att göra förändringar för att stärka den enskildes möjligheter att hävda sin rätt. En sådan översyn kan också inkludera den nuvarande modellen med en statlig diskrimineringsombudsman i kombination med statsstödda fristående antidiskrimineringsbyråer. Liberalerna anser därmed att en översyn behöver göras innan mer medel tillförs de så kallade antidiskrimineringsbyråerna. Diskrimineringslagen behöver också ha tydligare regler om att religion inte kan få inskränka likabehandling mellan flickor och pojkar, kvinnor och män på till exempel arbetsplatser och i skolan. För mer utvecklade resonemang om detta hänvisas till Liberalernas integrationsmotion Stärk individen och motverka parallellsamhällen.

På detta utgiftsområde för 2019 avvisas därmed 15 miljoner kronor på anslag 2:2. I stället vill Liberalerna prioritera arbetet för de nationella minoriteterna samt för romsk inkludering, vilket presenteras närmare under utgiftsområde 1.

Jämställdhet

Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det handlar om att frigöra individen genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar som ligger bakom. Sverige är inte ett jämställt land. Patriarkala maktstrukturer begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället. Insikten om denna ofrihet drabbar särskilt kvinnor, och att dessa maktstrukturer måste brytas gör Liberalerna till ett feministiskt parti.

Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i ojämställdheten. Kvinnor löper långt större risk att råka ut för grovt våld i det egna hemmet än män.

Den ekonomiska ojämställdheten finns fortfarande kvar. Det skiljer cirka 3 miljoner kronor i livsinkomst mellan en genomsnittlig man och en genomsnittlig kvinna. Kvinnor tar ut tre gånger fler föräldradagar än män, traditionellt kvinnliga yrken präglas

av lägre löner än traditionellt manliga yrken. Liberalerna utgår från sådana fakta, ser hur individer drabbas, erkänner strukturerna bakom och arbetar för förändring. Det är detta som är liberal feminism.

Att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck är centralt och är en av de viktigaste jämställdhetsfrågorna i dag. Liberalernas långsiktiga satsning presenteras tidigare under detta utgiftsområde under rubriken ”Integration med fokus på jämställdhet och arbete mot hedersförtryck”.

Mäns våld mot kvinnor

Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i ojämställdheten. Sverige ska vara en rättsstat för alla, oavsett kön, etnicitet och sexuell läggning. Därför är det viktigt att angripa de attityder och idéer som finns i samhället och stärka de förebyggande insatserna. För närmare beskrivning av konkreta förslag hänvisas till Liberalernas särskilda motion i ämnet. För att ytterligare stärka det jämställdhetspolitiska arbetet inklusive mäns våld mot kvinnor behövs mer resurser bland annat till skyddade boenden. *På detta utgiftsområde och för 2019 innebär det att 50 miljoner kronor tillförs anslag 3:1.*

Ekonomisk ojämställdhet

Ekonomisk ojämställdhet bidrar till fortsatt ojämställdhet på andra arenor, och ojämställdhet på andra arenor bidrar till fortsatt ekonomisk ojämställdhet. Liberalernas jämställdhetspolitik syftar till att bryta detta mönster. Vår utgångspunkt är att jämställdhet inte kommer av sig självt utan kräver att aktörer agerar. Jämställdhet uppnås där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas. Ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i alla relevanta offentliga beslut. I vår särskilda jämställdhetsmotion finns en närmare presentation av vår sammanhållna jämställdhetspolitik.

Liberalerna vill fortsätta arbeta för att sluta inkomstgapet mellan kvinnor och män. Bland de tjugo mest vävlönade yrkena är sjutton dominerade av män. Det behövs en politik som bryter den horisontella och vertikala segregationen på svensk arbetsmarknad. Det handlar också om villkoren när kvinnor arbetar. En del i detta arbete är Liberalernas satsning på karriärlöner för skickliga lärare, som höjer lönenivån i Sveriges största kvinnliga akademiker yrke. Liberalerna vill fortsätta verka för högre löner inom kvalificerade kvinnodominerade yrken i offentlig sektor. Därför har Liberalerna presenterat finansierade förslag på att införa karriärtjänster för specialistsjuksköterskor. Nämnade satsningar presenteras närmare under utgiftsområde 16 och 9.

Det offentliga har ett ansvar att verka för jämställd tillgång till makt och ska särskilt visa vägen genom jämställd karriärutveckling och rekrytering till myndigheter och offentligt ägda bolag. Att öka kvinnors företagande är ytterligare en prioritet. Mångfald inom välfärdssektorn är en viktig jämställdhetsfråga och det är olyckligt att Socialdemokraterna och Miljöpartiet tillsammans med Vänsterpartiet kraftigt vill försämra möjligheterna att bedriva företag inom välfärdssektorn.

Jämnare uttag av föräldraledighet

Sveriges föräldraförsäkring har rankats som en av världens främsta. Den är generös i både längd och ersättningsgrad och den skapar reella möjligheter att kombinera föräldraskap med arbete. Samtidigt bidrar det fortsatta ojämslidda uttaget till att konservera en könssegregerad arbetsmarknad. Liberalerna vill ha en ny föräldraförsäkringsmodell vilken närmare beskrivs i vår kommittémotion i ämnet och eftersom ett färdigt lagförslag måste utredas påverkas inte denna budgetmotion.

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Etableringsåtgärder	145 000	Egna beräkningar
1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	100 000	MigV 1.1.2-2018-35843, RUT Dnr 2018:1285
1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	-199 000	RUT Dnr 2018:1276, egna beräkningar
1:4 Hemutrustningslån		
2:1 Diskrimineringsombudsmannen	0	RUT Dnr 2018:1398
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	-15 000	Prop. 2017/18:1
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	-50 000	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
3:2 Jämställdhetsmyndigheten	0	RUT Dnr 2018:1398
3:3 Bidrag för kvinnors organisering		
4:1 Åtgärder mot segregation	-378 000	Prop. 2018/19:1, egna beräkningar
4:2 Delegationen mot segregation	-10 000	Prop. 2018/19:1, egna beräkningar
Nya anslag		
1:5 System för språk- och samhällstest medborgarskap	25 000	Egna beräkningar
3:4 Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck	125 000	Egna beräkningar
Summa	-257 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Etableringsåtgärder	100 000	Kvalitetslyft sfi. Egna beräkningar
1:1 Etableringsåtgärder	25 000	Förbättrad validering. Egna beräkningar
1:1 Etableringsåtgärder	20 000	Språkkurser för föräldralediga. Egna beräkningar
1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	100 000	Mer och förbättrad samhällsorientering. RUT Dnr 2018:1285
1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	-178 000	Anslagsminskning av etableringsersättning till följd av inträdesjobb. Egna beräkningar

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	-21 000	Reducerad etableringsersättning vid VAB. RUT Dnr 2018:1276
1:5 System för språk- och samhällstest medborgarskap	25 000	Språktest och samhällsprov för medborgarskap. Egna beräkningar
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	-15 000	Antidiskrimineringsbyråer. Prop. 2017/18:1
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	50 000	Ökade resurser till jämställdhetsåtgärder. Egna beräkningar
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	-100 000	Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck. Prop. 2017/18:1
3:4 Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck	125 000	Ökade insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck. Egna beräkningar
4:1 Åtgärder mot segregation	100 000	Prestationsbaserade åtgärder mot segregation. Egna beräkningar
4:1 Åtgärder mot segregation	-478 000	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2018/19:1
4:2 Delegationen mot segregation	-10 000	Avveckling av anslaget i sin helhet. Prop. 2018/19:1, egna beräkningar

Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv

Sveriges arbetsmarknad lider av arbetsbrist och arbetslöshet på samma gång. Det är arbetsbrist inom såväl den offentliga som den privata sektorn. Kompetensbristen är utbredd, 9 av 10 industriföretag rapporterar att de har svårt att hitta rätt kompetens och flertalet får säga nej till nya ordrar pga. kompetensbrist (Teknikföretagen 2018). Samtidigt ser vi hur personer med låg utbildning, utomeuropeiskt födda och nyanlända har mycket svårt att få in en fot på arbetsmarknaden (Finanspolitiska rådet 2018). Sveriges arbetsmarknad är tudelad och det är en av vår tids största samhällsutmaningar. Det är nämligen inte alla samhällsgrupper som gagnas av högkonjunkturen utan det finns samhällsgrupper som är fortsatt exkluderade på arbetsmarknaden. Trots att arbetslösheten har sjunkit generellt har personer med utsatt ställning på arbetsmarknaden inte fått det enklare att få ett jobb. Sysselsättningsskillnaden mellan inrikes- och utrikesfödda är nästan åtta procentenheter. För utrikesfödda män och kvinnor är skillnaden ännu större, hela nio procentenheter, ett sysselsättningsgap som inte minskar – trots att vi befinner oss i en högkonjunktur. Endast 57,4 procent utrikesfödda kvinnor är sysselsatta vilket är ett bottenbetyg för den svenska integrationen.

Det finns flera insatser i dag för att hjälpa unga och utrikes födda in på arbetsmarknaden. I debatten hänvisas ofta till extratjänsterna som subventionerar hela lönen. Det är dock en stödform som är förknippad med mycket administration och höga kostnader. Den kan bara ges de första tre åren efter att personen fått uppehållstillstånd, den kräver att personen är inskriven som arbetssökande via Arbetsförmedlingen samt att

arbetsvillkoren motsvarar gällande kollektivavtal. Under det gångna året har flera anställts via extratjänster men dessvärre har notan för skattebetalarna varit alldeles för hög och personer som verkligen skulle behöva ett första jobb får det inte. Enligt Arbetsförmedlingen gick endast en knapp procent av de nyanlända deltagarna vidare till ett arbete utan subvention under 2017. Subventionsgraden är över 100 procent vilket innebär ett otroligt slöseri med skattemedel och deltagarens tid. Mer än hälften av de som i dag har en extratjänst har minst en gymnasial utbildning. Den gruppen av arbetssökande behöver oftast inte lönestöd – de behöver fler vägar in på svensk arbetsmarknad. Sverige och Sveriges utsatta grupper behöver en ny jobbagenda och inte en omhändertagandepolitik som rycker undan mattan för människor som inget hellre vill än att ha ett riktigt jobb att gå till och tjäna egna pengar.

Sveriges nya jobbagenda måste ställa höga krav men det ska alltid finnas alternativ och valmöjligheter som arbetssökande i Liberalernas Sverige. Dessvärre har regeringen stängt flera av de dörrar som Liberalerna vill öppna. Regeringen säger nej till jobb med något lägre lön, regeringen har skurit ned på yrkesutbildningar och nu hotas 11 000 yrkeshögskoleplatser, regeringens subventionerade anställningar har trängt ut prioriterade matchnings- och utbildningsinsatser och regeringen har konsekvent sagt nej till ökade krav på språkundervisning för nyanlända. Som nyanländ måste det finnas goda förutsättningar och möjligheter att lära sig språket, studera till en gymnasieexamen, gå yrkesprogram, vidareutbilda sig, starta eget företag eller skaffa sig ett arbete. Detta presenteras närmare i andra utgiftsområden. Det är mot den bakgrunden som Liberalerna står upp för fler vägar in på svensk arbetsmarknad oavsett tidigare utbildning och erfarenhet. Det är för att erbjuda valmöjligheter och möjliggöra goda framtidsutsikter. Alla människor vill inte ta igen förlorad utbildning, och vem som vill studera vidare är ett val som inte är upp till politiska partier att fatta. Liberalerna vill erbjuda valmöjligheter och därför måste det vara möjligt att få ett första arbetstillfälle i Sverige – även utan en gymnasieexamen. Efter ett första jobb kommer nämligen oftast ett andra, med bättre villkor och högre lön.

Vi vill se en rad förslag för en mer dynamisk arbetsmarknad med incitament för arbetsgivare att anställa och möjligheter för arbetssökande att få ett första jobb. Det är mot den bakgrunden som Liberalerna vill införa Inträdesjobb, en ny anställningsform riktad åt personer som i dag har svårt att få ett första jobb. För det ändamålet avsätter vi *554 miljoner under anslag 1:14*. Reformen riktar sig till unga upp till 23 år utan gymnasieexamen och nyanlända under deras fem första år i Sverige. På grund av bristande utbildning hos gruppen unga och bristande språkkunskaper inom gruppen nyanlända har det varit svårt att få ett första arbetstillfälle. Inträdesjobben gör det både billigare och enklare att anställa. Lönen uppgår till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön per månad. 30 procent av arbetstiden anses därmed gå till utbildning eller att lära sig arbetet. Arbetstagaren omfattas av LAS och under de två första åren har den anställde ett arbetsrättsligt skydd motsvarande en provanställning, som därefter övergår till en tillsvidareanställning. För att sänka kostnaderna att anställa slopas arbetsgivaravgiften i tre år. Inträdesjobb är en ny anställningsform och inget arbetsmarknadsprogram. Problemet med flertalet arbetsmarknadsprogram är deras komplexitet. Arbetsgivaren måste känna till regelverket, gå via Arbetsförmedlingen och få godkännande av de lokala parterna. Med en ny anställningsform minimerar vi den administrativa bördan för arbetsgivaren, vilket leder till att fler vill anställa och att fler människor därmed får ett första jobb att gå till.

Liberalerna vill lägga ned Arbetsförmedlingen. Vi behöver en ny myndighet som fokuserar på samhällets mest utsatta arbetssökande. Personer med en utsatt arbetslöshet är enligt Arbetsförmedlingen antingen nyanländ, saknar gymnasieutbildning, har någon form av funktionsnedsättning eller är äldre än 55 år. Vi anser att den nya myndigheten bör konkurrensutsättas av civila aktörer, kommuner och privata matchningsföretag för att dra ned kostnaderna och effektivisera insatserna. Regeringen spenderar på ett oansvarigt sätt skattebetalarnas pengar genom olika arbetsmarknadsåtgärder utan att utsatta gruppers sannolikhet att få ett jobb har ökat.

Arbetsförmedlingen har redan i dag en omsättning på över 80 miljarder kronor, vilket motsvarar ungefär åtta procent av de samlade utgifterna i statsbudgeten. Riksrevisionen har vid ett flertal tillfällen poängterat att Arbetsförmedlingen behöver effektiviseras samt att myndigheten inte gör en kritisk avvägning ifall insatsen är värd kostnaden (RiR 2016:21). Arbetsförmedlingen har nästan 15 000 anställda. Av dessa är 8 400 arbetsförmedlare. Undersökningar från Arbetsförmedlingen visar att det endast är fyra procent av de personer som har lämnat Arbetsförmedlingen för en osubventionerad anställning som menar att en arbetsförmedlare bidragit till den processen (RUT dnr 2017:1322). Det är inte rimligt att fortsätta öka anslagen till en myndighet vars kostnader är så pass höga och vars resultat är så undermåliga. Fokus för en statlig arbetsmarknadsaktör måste skifta. Människor som står långt ifrån arbetsmarknaden, som har en så kallad utsatt arbetslöshet, måste prioriteras och ska få ökat stöd för att få in en fot på svensk arbetsmarknad. Särskilt utrikesfödda kvinnor måste tidigt få stöd för att komma i jobb. Därför behövs en ny myndighet vars syfte måste vara att bli smalare men mycket skarpare i sitt stöd för dem som behöver det allra mest. Som ett första steg i att rationalisera myndigheten och byta ut Arbetsförmedlingen mot en smalare myndighet vill Liberalerna minska dess förvaltningsanslag med *851 miljoner kronor under anslag 1:1 för år 2019*.

Vi vill kraftigt minska omfattningen på verkningslösa arbetsmarknadsprogram till förmån för riktiga jobb. Vad som behövs är riktiga arbetstillfällen som genererar skatteintäkter och som gör det möjligt för människor att få en egen lön att leva på. Subventionerade anställningar och arbetsmarknadspolitiska program är viktiga och kan vara väldigt effektiva för att hjälpa utsatta arbetssökande att få in en fot på arbetsmarknaden. Men Liberalerna motsätter sig dyra och ineffektiva sådana. Medan extratjänsterna har ökat explosionsartat har nystartsjobben, som har en snittkostnad på ungefär hälften av extratjänsterna, minskat med ungefär 5 000 platser. Antalet deltagare som gått till en reguljär anställning efter nystartsjobben är dessutom flera gånger större än för extratjänstdeltagare.

Extratjänsterna är dessvärre både ineffektiva och dyra. De skapar inlåsnings effekter och tränger undan riktiga jobb, och de människor som står längst ifrån arbetsmarknaden får inte det stöd som de behöver. Varje jobb som har kommit till efter extratjänsterna har kostat skattebetalarna ungefär 30 miljoner kronor. Enligt Arbetsförmedlingen kommer den totala kostnaden för extratjänsterna att ha dubblerats inom två år. Liberalerna kan inte acceptera att Sverige fortsätter att spendera miljarder i verkningslösa program. *Därför avser vi avskaffa extratjänsterna, introduktionsjobben och moderna beredskapsjobb, vilket stärker statens finanser med 8 583 miljoner kronor under anslag 1:3*.

Det är positivt att regeringen minskat antal arbetsmarknadsprogram under introduktionsjobb. Dessvärre är även introduktionsjobb kostsamma och ineffektiva. Liberalerna vill därför satsa på det arbetsmarknadsprogram som faktiskt genererar

riktiga jobbtillfällen, förbereder deltagaren för arbetslivet och som dessutom innebär ökade skatteintäkter för samhället (RUT dnr 2018:1324). Därför vill vi utveckla nystartsjobben till nystartsjobb+ som är enklare för arbetsgivaren att tillämpa med ett lägre lönetak, 18 000 i stället för dagens 20 000, vilket minskar kostnaden för befintliga nystartsjobb med *403 miljoner under anslag 1:12*. Vidare föreslår vi att subventionsgraden höjs i takt med hur länge en person varit arbetslös. Detta förslag berör dock inte stöden till personer med funktionsnedsättning. För att införa nystartsjobb+ höjs på detta utgiftsområde anslaget *1:12 med sammantaget 222 miljoner kronor 2019*. Ett problem med nystartsjobben, och flera andra arbetsmarknadsprogram, är att det är en stor överrepresentation av män. Fler än dubbelt så många män deltar i ett nystartsjobb (Arbetsförmedlingen 2018). Samtidigt som vi ser hur sysselsättningsgraden minskat mellan könen bland inrikes födda, så går det i motsatt riktning för utrikesfödda kvinnor och män. Liberalerna vill skapa fler möjligheter för kvinnor in på arbetsmarknaden. Nyanlända kvinnor är underrepresenterade på arbetsmarknaden och därför vill Liberalerna verka för att fler företag erbjuder fler nystartsanställningar för nyanlända kvinnor. För det ändamålet avsätter Liberalerna *640 miljoner under anslag 1:12*, vilket motsvarar cirka 5 000 nystartsjobb.

Vi vill också utveckla RUT-reformen, som bidragit till att framförallt utrikes födda kvinnor fått jobb med egen lön. Många nya företag har även startats av främst kvinnor som i dag är arbetsgivare till tiotusentals kvinnor som tack vare reformen fått sitt första jobb. Liberalerna vill bredda RUT-avdraget till fler tjänster och tredubbla taket i RUT-avdraget. Detta beskrivs utförligare i skatteavsnittet i denna motion.

Olika former av vuxenutbildningar krävs också för att rusta människor att komma ut i jobb. Dessa förslag presenteras närmare under utgiftsområde 16 i denna motion. Sveriges arbetsmarknad kommer att bli mer rörlig de närmaste åren till följd av utvecklad teknik och fortsatt globalisering. Liberalerna föreslår därför en rad olika förslag i denna budgetmotion samt i partiets kompetens-, företags-, arbetsmarknads- och utbildningsmotion kring hur vi kan uppmuntra det livslånga lärandet och möjliggöra för fler arbetstagare att fylla på sin kompetens och byta yrkesbana. Det behövs större flexibilitet och fler möjligheter att komplettera sin utbildning högre upp i åldern.

Det ska löna sig att arbeta och det gäller även för den med försörjningsstöd. Alliansregeringen införde 2014 en jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet så att en person med försörjningsstöd under två år får behålla 25 procent av en inkomstökning. På så sätt ökar drivkraften att gå från bidrag till arbete. Liberalerna föreslår att jobbstimulansen nu utökas till 50 procent. Det innebär att margineffekten sjunker påtagligt till 50 procent och att det därmed lönar sig att arbeta deltid och ta ett extrajobb. Detta innebär ökade kostnader för försörjningsstöd, vilket behandlas under utgiftsområde 25.

Samhället ska ha höga förväntningar på egenförsörjning och vi vill att motprestation för försörjningsstöd ska bli obligatoriskt i kommunerna. Det kan handla om ett aktivitetskrav på arbetsföra människor med försörjningsstöd, att genomföra praktik, läsa sfi eller att man som arbetssökande ska söka arbete utanför kommungränsen. Det finns redan i dag en möjlighet för kommuner att ställa sådana krav på motprestation för att erhålla försörjningsstöd, men alltför få tillämpar den möjligheten.

Liberalerna vill öka tryggheten i omställning genom en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Som enskilda åtgärder innebär sannolikt en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring och ett högre tak i försäkringen en något dämpad sysselsättning. Därför bör en reformering av arbetslöshetsförsäkringen kombineras med reformer som

ökar sysselsättningen. I skarp kontrast till detta har regeringen skapat reformer som trycker tillbaka sysselsättningen. Liberalerna har därför inte kunnat acceptera regeringens tidigare höjning av taket i a-kassan. För att stärka arbetslinjen i arbetslöshetsförsäkringen och värna dess roll som omställningsförsäkring föreslår Liberalerna i denna motion att taket i arbetslöshetsförsäkringen under de 100 första dagarna av arbetslösheten uppgår till 760 kronor per dag. Därefter bör taket uppgå till 680 kronor per dag. *Detta beräknas sammantaget, genom effekt på bland annat anslag 1:2 inom detta utgiftsområde, stärka det finansiella sparandet med 1 700 miljoner kronor 2019. Som en konsekvensändring av återinförandet av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen tillförs anslag 1:2 1 800 miljoner kronor. Därtill avvisas fortfarande på samma anslag en förlängd arbetslöshetsförsäkring för deltidsarbetande på 99 miljoner kronor, samt avvisning av borttagande av karensdag i a-kassan samt en utvecklingsersättningsminskning till följd av inträdesjobb som minskar anslaget 1:2 med 30 respektive 37 miljoner kronor för år 2019.*

För att påskynda införandet av en obligatorisk a-kassa tillför Liberalerna 10 miljoner kronor för år 2019 under anslag 1:2 så att det skyndsamt kan utredas hur Sveriges löntagare kan omfattas av en heltäckande arbetslöshetsförsäkring. En obligatorisk a-kassa skulle framförallt gynna utsatta arbetstagare som inte har kännedom om regelverket (SOU 2008:54).

Alltför många personer med funktionsnedsättning saknar jobb att gå till och det finns behov av olika insatser för att stötta individer att hitta sin plats på arbetsmarknaden. De olika anställningsstöden för personer med funktionsnedsättning spelar en viktig roll för att individen ska kunna komma i jobb och få vara delaktig i den gemenskap som jobbet kan ge. Vi är positiva till regeringens tidigare höjning av höjt tak för lönebidragen men avvisar fler anställningar med lönebidrag och en fortsatt utbyggnad av Samhall. Samhall har förändrats under de senaste åren och antalet personer med psykisk funktionsnedsättning, ofta till följd av långvarig psykisk ohälsa och missbruk har ökat dramatiskt inom Samhall (RUT dnr 2018:1578). Under det senaste decenniet har även andelen utrikes födda ökat från ungefär en fjärdedel 2007 till knappt hälften 2018. Liberalerna anser att Samhall har ett mycket viktigt uppdrag men verksamheten behöver renodlas så att personer som verkligen behöver hjälp kan få det. Det är endast 60 procent inom Samhall som kommer från en prioriterad grupp, det vill säga personer med någon form av psykisk eller fysisk funktionsnedsättning, vilket behöver öka för att Samhall ska förbli ändamålsenligt. Liberalerna vill därför förändra direktiven till Samhall. Direktiven från den nya myndigheten efter Arbetsförmedlingen behöver förtydliga vilka personer som bör omfattas av Samhall. Det ska ej vara personer som har låg kompetens på grund av bristande utbildning eller färdigheter. *Mot bakgrund av en renodling av Samhalls uppdrag minskas därmed anslag 1:4 med 490 miljoner kronor.*

Liberalerna vill göra det enklare för arbetstagare att tipsa Arbetsmiljöverket när arbetsplatser misslyckas med att följa föreskrifter och lagar. Vi vill dessutom att skyddsombud och arbetsgivare får ökad förståelse och utbildning kring sexuella trakasserier så att skyddsombud direkt kan anmäla arbetsplatser och arbetsgivare till Arbetsmiljöverket samt så att arbetsgivare kan arbeta preventivt. Liberalerna vill skapa en enhet som uteslutande arbetar med psykisk ohälsa, trakasserier och diskriminering på arbetsplatser hos Arbetsmiljöverket. Den ska jobba nära DO och underlätta för anmälningar och information. *För det ändamålet avsätter vi 25 miljoner 2019 under*

anslag 2:1. Samtidigt återgår vi till den tidigare anslagsnivån för anställning av arbetsmiljöinspektörer, vilket minskar anslag 2:1 med 25 miljoner 2019.

Liberalerna har i partiets arbetsmarknadsmotion yrkat för att införa en proportionalitetsprincip för stridsåtgärder samt förändringar inom arbetsrätten som sannolikt kommer att anstränga Arbetsdomstolens resurser. Det i kombination med att det tar alldeles för lång tid att behandla arbetstvister har föranlett Liberalerna att vilja tillföra ytterligare medel. Vi tillskjuter 10 miljoner för 2019 till Arbetsdomstolen under 2:2.

Liberalerna anser inte att det är en rimlig åtgärd att CSN-lån ska gå till körkort. Det är en privat marknad staten inte ska blanda sig i. Liberalerna avsätter hellre ökat studiemedel åt akademiska utbildningar som långsiktigt resulterar i ökade skatteintäkter. Därför avvisar vi regeringens satsning om 151 miljoner till anslag 1:13 år 2019. Vi avvisar helt anslaget Arbetslivspolitik 2:5, vilket innebär en budgetförstärkning på 25 miljoner kronor för år 2019.

Liberalerna minskar anslaget till förstärkt arbetsträning som insats i etableringsprogrammet. Detta ger en budgetförstärkning på 54 miljoner kronor under anslag 1:3.

Liberalernas förslag i övriga delar av denna motion ger följdändringar också på detta område. Som en konsekvens av förslaget om slopad löneskatt för äldre ökar utgifterna under anslag 1:2 med 10 miljoner kronor. Som en konsekvens av förslagen om koldioxid- och energiskatt samt läckageskatt minskar utgifterna under anslag 1:2 med 4 miljoner kronor.

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräknigen justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:5 och 2:1.

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	-871 000	RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-50 000	Prop. 2016/17:1, Prop. 2017/18:1, Prop. 2018/19:1, RUT Dnr 2018:297, RUT Dnr 2018:1273, RUT Dnr 2018:1274, RUT Dnr 2018:1275, RUT Dnr 2018:1323, RUT Dnr 2018:1401, egna beräkningar
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-8 637 333,333	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2018:1324, egna beräkningar
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	-490 000	Prop. 2015/16:1
1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	0	RUT Dnr 2018:1398
1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020		
1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering		
1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	0	RUT Dnr 2018:1398
1:9 Bidrag till administration av grundbeloppet	0	RUT Dnr 2018:1398
1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten		

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:11 Bidrag till lönegarantiersättning		
1:12 Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	459 000	RUT Dnr 2018:1324, egna beräkningar
1:13 Lån till körkort	-151 000	Prop. 2018/19:1
2:1 Arbetsmiljöverket	-1 000	RUT Dnr 2018:1398, Prop. 2016/17:1
2:2 Arbetsdomstolen	10 000	RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)		
2:4 Medlingsinstitutet	0	RUT Dnr 2018:1398
2:5 Arbetslivspolitik	-25 000	Prop. 2018/19:1
2:6 Myndigheten för arbetsmiljökunskap		
Nya anslag		
1:14 Inträdesjobb	554 000	Egna beräkningar
Summa	-9 202 333,333	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	-851 000	Rationalisering av Arbetsförmedlingen. Egna beräkningar
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	20 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	1 800 000	Konsekvensändring. Återinförd bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. RUT Dnr 2018:297
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	10 000	Konsekvensändring Slopad löneskatt för äldre. RUT Dnr 2018:1401
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	10 000	Utredning obligatorisk A-kassa. Egna beräkningar
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-1 700 000	Sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen. RUT Dnr 2018:1323
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-99 000	Avvisning av förlängd a-kassa för deltidsarbetande. Prop. 2016/17:1
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-37 000	Utvecklingsersättningsminskning pga inträdesjobb. Egna beräkningar
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-30 000	Återinförande av karensdag i a-kassan. Prop. 2017/18:1, Prop. 2018/19:1
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-2 000	Konsekvensändring Slopad nedsättning av koldioxidskatt i jordbruket. RUT Dnr 2018:1275

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-1 000	Konsekvensändring Läckageskatt. RUT Dnr 2018:1273
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-1 000	Slopad nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT Dnr 2018:1274
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-8 583 333,333	Effektivisering av arbetsmarknadsprogram. Slopande av extratjänster, moderna beredskapsjobb och introduktionsjobb. RUT Dnr 2018:1324, egna beräkningar
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-54 000	Avvisning av förstärkt arbetsträning som insats i etableringsprogrammet. Prop. 2017/18:1
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	-490 000	Återgång till 2016 års anslag. Prop. 2015/16:1
1:12 Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	640 000	5 000 nystartsjobb och YA-jobb till nyanlända kvinnor. RUT Dnr 2018:1324, egna beräkningar
1:12 Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	222 000	Kostnader för ökade volymer i nystartsjobb. Egna beräkningar
1:12 Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	-403 000	Minskade kostnader för befintliga nystartsjobb. RUT Dnr 2018:1324.
1:13 Lån till körkort	-151 000	Avvisning av CSN-lån för körkort. Prop. 2018/19:1
1:14 Inträdesjobb	554 000	Införande av ny anställningsform. Egna beräkningar
2:1 Arbetsmiljöverket	25 000	Enhet för diskriminering, psykisk ohälsa och trakasserier. Egna beräkningar.
2:1 Arbetsmiljöverket	-25 000	Avvisning av fler arbetsmiljöinspektörer. Prop. 2016/17:1
2:1 Arbetsmiljöverket	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:2 Arbetsdomstolen	10 000	Ökade anslag för att lösa upp arbetstvister snabbare. Egna beräkningar
2:5 Arbetstidspolitik	-25 000	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2018/19:1

Utgiftsområde 15: Studiestöd

Utbildning och högre studier ger möjligheten att lära sig mer om omvärlden och få nya perspektiv. Det ger unga människor en möjlighet att tillsammans lära sig analysera omvärlden och ifrågasätta det som ofta tagits för givet. Högre utbildning för Sverige framåt. Det handlar inte bara om att rusta unga personer för arbetsmarknaden, det handlar även om att öka kunskapen och bildningen i Sverige.

Studiestödssystemet i Sverige är ett av världens mest generösa och ger alla människor goda möjligheter att studera vidare eller återuppta tidigare studier. Studiestödssystemet är viktigt för att alla ska kunna gå vidare till högre studier och förverkliga sina drömmar.

Som nämns under utgiftsområde 10 anser Liberalerna att unga som på grund av funktionsnedsättning behöver förlängd skolgång i likhet med andra studerande ska ha möjlighet till studiemedel. Det bör därför bli möjligt att kombinera studiemedel på deltid med aktivitetsersättning på deltid. *Liberalerna anslår därför 250 miljoner kronor ytterligare för år 2019 på anslag 1:1. De minskade utgifterna för aktivitetsersättningen redovisas under utgiftsområde 10.*

Liberalerna föreslår att studielån som tas från och med den 1 januari 2019 inte ska kunna skrivas av vid 68 års ålder. Inga andra lån skrivs av vid en viss ålder, och vi anser därför att det är rimligt att åldersavskrivning inte omfattar nya lån. *Förslaget om ett avskaffande av åldersavskrivning bedöms leda till att utgifterna på anslag 1:3 minskar med 400 miljoner kronor för år 2019.*

Riksdagen inrättade under 2018 ett studiestartsstöd som är ämnat för arbetslösa som är minst 25 år och som har en kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet administreras av CSN, men är inte ett traditionellt studiemedel. Enligt utgiftsprognosen utnyttjas endast en mindre del av stödet. *Liberalernas bedömning är att utnyttjandenivån kommer att ligga på samma nivå under 2019, vilket på anslag 1:7 innebär en kostnadsbesparing på 592 miljoner kronor för år 2019.*

Under föregående mandatperiod infördes ett körkortslån som administreras av CSN. Lånet ska användas för att bekosta körkortsutbildning. *Liberalerna vill avveckla lånet, vilket på anslag 1:8 innebär en kostnadsbesparing på 32 miljoner kronor för år 2019.*

Det behövs en ökad tillgång på speciallärare och ämneslärare inom vissa ämnen i skolan. Som ett sätt att stärka läraryrkets status och minska lärarbristen föreslår Liberalerna att en premie ska införas från år 2020 för den som fullgör speciallärarexamen liksom ämneslärarexamen inom matematik, biologi, kemi, fysik eller teknik.

Liberalerna har länge drivit frågan om tydliga regler för studiemedel för utlandsstudier, då det uppdagats kvalitetsbrister i vissa utbildningar. CSN har utrett hur bestämmelserna ska tillämpas för att säkerställa att studiemedel endast utbetalas för utbildningar utomlands som håller tillräcklig kvalitet. Översynen har lett till att reglerna skärptes den 1 juli 2018.

Liberalernas bedömning är att studiemedelssystemet i många delar är väl avpassat. Ytterligare reformer kan dock på sikt bli aktuella. Liberalerna vill bland annat fortsätta arbetet för bättre matchning och kompetensutveckling på den svenska arbetsmarknaden. I det perspektivet bör det vara aktuellt att pröva om individuella kompetenskonton kan byggas upp för att användas vid vidareutbildning och omskolning. För att fortsätta stimulera framväxten av ett allt längre arbetsliv bör det även fortsatt vara aktuellt att se över åldersgränserna i studiemedelssystemet. Liberalerna vill även öka

genomströmningen i högskolan genom att öka drivkrafterna för studenterna, till exempel genom utökning av sommarkurser och inom ramen för studiestödsområdet, att klara sin examen på utsatt tid.

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräknings justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:8.*

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 15 Studiestöd

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Studiehjälp	250 000	RUT Dnr 2018:1349, SOU 2013:52
1:2 Studiemedel	0	RUT Dnr 2018:1277
1:3 Avsättning för kreditförluster	-400 000	RUT Dnr 2018:1296
1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor		
1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk		
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål		
1:7 Studiestartsstöd	288 000	Prop. 2018/19:1
1:8 Centrala studiestödsnämnden	-34 000	Prop. 2017/18:1, Prop. 2018/19:1, RUT Dnr 2018:1398
1:9 Överklagandenämnden för studiestöd		
Summa	104 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Studiehjälp	250 000	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT Dnr 2018:1349
1:3 Avsättning för kreditförluster	-400 000	Slopad åldersavskrivning inom studiemedelssystemet. RUT Dnr 2018:1296
1:7 Studiestartsstöd	288 000	Justering i enlighet med utgifts-prognos. Prop. 2018/19:1
1:8 Centrala studiestödsnämnden	-32 000	Avvisning av lån för körkort. Prop. 2017/18:1, Prop. 2018/19:1
1:8 Centrala studiestödsnämnden	-2 000	Justerad pris- och löne-omräkning. RUT Dnr 2018:1398

Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning

Kunskap och bildning är den viktigaste faktorn för att stärka den enskilda människans möjlighet att leva i frihet. Utbildning ger alla möjlighet att, utifrån sina egna förutsättningar, förbättra sin livssituation. Kunskap bryter barriärer, minskar klyftor, öppnar nya vägar och stärker den enskildes förmåga att orientera sig och fatta egna självständiga beslut. Utbildningssystemet ska ställa höga krav och ha höga förväntningar på alla elever för att kunna få en likvärdig skola där alla elever har samma

möjlighet till utbildning. Vi vill genomföra kunskapsreformer som ska få alla elever att lyckas, så att Sverige inom tio år är bland de tio bästa i kunskapsmätningen PISA.

Kunskap är skolans huvuduppgift. Skolan ska ge varje barn de kunskaper som krävs för att kunna förverkliga sina livsdrömmar, utöva sitt demokratiska medborgarskap och finna sig till rätta i världen.

Allt för länge präglades svensk skolpolitik av rädsla för att mäta elevers kunskaper med sjunkande resultat som följd. Liberalerna ledde i alliansregeringen en total omläggning av svensk skola som vi vill fullfölja eftersom vi med oro konstaterar att den inslagna kunskapslinjen i svensk skolpolitik har brutits. Kunskapsresultaten hos svenska elever förbättrades efter en lång period av försvagade resultat i de internationella mätningarna PISA 2015 och Timss 2016. Liberalernas uppfattning är att det var skolreformerna 2006–2014 som banade väg för de förbättrade resultaten.

Liberalerna anser att fortsatta skolreformer är nödvändiga. Baskunskaper ska kartläggas redan i årskurs så att alla elever går ut grundskolan med de kunskaper de behöver för att klara fortsatta studier. Fler speciallärare och behövs och det pedagogiska arbetet måste utvecklas. Fler insatser krävs för att nyanlända ska nå kunskapsmålen. Liberalerna vill se ytterligare ekonomiska satsningar på skolan, men mer resurser är inte tillräckligt. Också attityden till skolan måste förändras. Lärare ska respekteras för sina kunskaper och ha de befogenheterna som krävs för att skapa studiero i klassrummet. Sverige behöver fortsätta arbetet med att lyfta läraryrket och höja lärarnas status.

Kommunaliseringen av skolan var ett misslyckande. För att ge alla elever en likvärdig skolgång bör staten ta tillbaka ansvaret för det offentliga skolväsendet. Staten ska finansiera undervisningen, vilket inkluderar lärare, rektorer och läromedel samt utforma ett nationellt utvärderingssystem för likvärdighet.

Budgetpropositionen innehåller ett stort antal projektbidrag på anslag 1:5. Liberalerna avvisar delvis anslagen som bör avvecklas till förmån för egna satsningar. *Det innebär en budgetförstärkning på 543 miljoner kronor på anslag 1:5 för år 2019.*

Skickliga lärare är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Liberalerna vill höja lönerna för skickliga lärare och reformera lärarutbildningen för att göra läraryrket mer attraktivt.

Skolverket har i sina prognoser beräknat att det bara de närmaste åren kommer att saknas 77 000 utbildade lärare. Det är uppenbart att anställningsvillkoren sammantaget inte är tillräckligt bra för att attrahera fler att bli lärare eller att få dem som finns i yrket att stanna kvar. Det är också så att det är alltför få lärarstudenter som examineras varje år för att täcka det framtida behovet av lärare. Det är särskilt allvarligt i kategorin ämneslärare på högstadiet och gymnasiet där dessutom de flesta avhoppet från utbildningen sker.

För att motverka lärarbristen måste lärarnas löner höjas och arbetsvillkoren förbättras rejält. Lärarnas karriärmöjligheter måste stärkas och särskilt gäller det ämneslärarna där de framtida bristerna är som störst.

Under föregående mandatperiod avbröts utbyggnaden av karriärtjänstreformen i den takt som planerades då Liberalerna ansvarade för frågorna i regeringsställning. Liberalerna vill åter höja ambitionsnivån och införa nya karriärvägar och därutöver göra en särskild satsning på särskilda karriärtjänster i skolor i utsatta områden. *Liberalerna satsar 170 miljoner kronor för år 2019 på anslag 1:19 för fler förstelärare och dessutom 298 miljoner kronor från år 2020 och framåt till karriärtjänster i utanförskapsområden på anslag 1:19.*

Liberalerna föreslår att befattningen som huvudlärare inrättas i alla ämnen och att en huvudlärare ska ha en lön på 5 000 kronor per månad mer än för övriga lärare. Huvudläraren ska finnas i låg- och mellanstadiet i ämnen där det förekommer nationella prov och i samtliga ämnen på högstadiet och gymnasiet.

Att lektorer med en avlagd doktors- eller licentiatexamen finns anställda på gymnasiet och högstadiet utvecklar ämneslärarna, stärker samarbetet med högskolor och universitet samt skapar en ytterligare karriärväg. Liberalerna föreslår att lektorer i ämnen inrättas och att en lektor ska ha en lön på 10 000 kronor mer i månaden än för övriga lärare.

Det finns ett stort behov av att införa metodik, dvs. undervisningsskicklighet, i lärarutbildningen. Utbildningen i metodik ska bedrivas av yrkesskickliga förstelärare som är verksamma i skolväsendet. Liberalerna föreslår att metodiklektorer ska inrättas vid lärarhögskolorna och att en metodiklektor ska ha ett lönepåslag på 5 000 kronor i månaden. Tjänsterna som huvudlärare och lektor ska regleras i skollagen. *För satsningen på ämneslärare och fler karriärtjänster avsätts 2 miljarder kronor för år 2019 på anslag 1:19.* Liberalernas budgetförslag innebär sammanfattningsvis 2 200 ytterligare förstelärare för år 2019, 3 700 förstelärare ytterligare för år 2020 samt 2 000 särskilda karriärtjänster i skolor i utanförskapsområden för år 2020 per år från 2020 och framåt. Därutöver föreslås lönehöjningar och karriärtjänster enligt professionsprogrammet till minst 12 000 huvudlärare i ämne i högstadiet och gymnasiet och metodiklektor vid lärarhögskolorna samt till 600 lektorer i ämne i högstadium och gymnasium.

Liberalerna föreslår att ett års vidareutbildning i ämneskunskaper på universitet ska vara ett krav för huvudmännen att erbjuda för alla ämneslärare och rektorer inom grundskolan och gymnasiet. Under denna utbildning erhålls 80 procent av ordinarie lön. *Liberalerna anslår 1 miljard kronor för år 2019 på anslag 1:10 för att bekosta ersättningen till lärarna under fortbildningstiden.* Denna summa ökas år 2020 och 2021 till 2 miljarder kronor per år.

Lärarnas arbetsmiljö måste förbättras. I dag upplever många lärare att allt annat än undervisningen stjälar deras tid, t ex administration, föräldrakontakter och rastvaktning. It-infrastrukturen på skolorna måste byggas ut och en ny yrkeskategori införs, lärarassistenter, som ska kunna ta över vissa av lärarnas arbetsuppgifter. Liberalerna har föreslagit ett nytt statsbidrag som kan bekosta anställningen av 18 000 nya lärarassistenter i landets skolor och som kan avlasta lärarna för att avhjälpa den akuta lärarbristen. *För statsbidraget för anställning av lärarassistenter avsätts 500 miljoner för år 2019 på anslag 1:19.*

För att höja kvaliteten behöver ämneslärarutbildningen centraliseras till de större universiteten. De praktisk-estetiska högskolorna och de tekniska universiteten ska kunna fortsätta att utbilda ämneslärare i sina ämnen. Den kompletterande pedagogiska utbildningen för den som har ämneskunskaper ska också i framtiden kunna ges på fler lärosäten. Utbildningen för förskollärare och grundskollärare bibehålls på nuvarande orter. Ämneslärarutbildningen bör förändras så att undervisningen i ämneskunskap och metodik utökas på bekostnad av allmän pedagogik. Ämneslärarutbildningen bör motsvara en magisterexamen.

Läroplanen ska revideras med ökad betoning av faktakunskaper i olika ämnen, och mindre av att elever ska analysera, resonera och diskutera olika ämnen och mindre av att eleverna själva ska ta eget ansvar för sin inläring genom stora projekt, och mer av traditionell aktiv lärarledd undervisning där mötet mellan lärare och elever står i

centrum – kalla det gärna katederundervisning även om katedern som möbel inte står kvar i dagens klassrum.

Det behövs fler särskilda undervisningsgrupper i svensk grundskola, där elever med inlärningsvärigheter och elever som är utåtagerande kan få det stöd som de behöver. En del elever bör kunna få all sin undervisning i en sådan grupp i stället för i en hel klass, andra ska kunna få undervisning i den lilla gruppen under en begränsad tid, i vissa ämnen eller under vissa moment. Det tabu som funnits mot nivågruppering måste brytas.

Fler behöver gå ett extra år i grundskolan. Detta bör ske så tidigt som möjligt i skolan. Elever som inte når de mest centrala målen på de nationella proven i årskurs 3 bör i normalfallet gå ett extra år på lågstadiet. I dag måste rektor i sitt beslut motivera varför en elev med underkänt går kvar ett år. I framtiden bör en rektor också kunna motivera varför en elev med underkänt skickas vidare till nästa årskurs, trots att man vet att sannolikheten för misslyckande är mycket stor.

Det behövs också specialskolor och resursskolor för elever med de allra största svårigheterna, till exempel omfattande funktionsnedsättning. Den trend som svept över svenskt skolväsende där dessa skolenheter har avvecklats har varit olycklig. Såväl särskolan som specialskolan ska vara kvar som egna skolformer.

Sverige behöver fler speciallärare. Vi bör inom tio år komma upp i Finlands nivå, vilket betyder att vi behöver dubblera antalet som examineras varje år från ungefär 800 till 1 600. De nya speciallärarna ska i första hand utbildas för låg- och mellanstadiet. I budgetpropositionen ingår under anslag 1:5 vissa medel för specialpedagogisk kompetens generellt hos lärare. Vår bedömning är att pengarna gör bättre nytta om de används mer fokuserat, och vi avvisar därför delar av detta anslag från år 2020 och framåt till förmån för särskilda satsningar på speciallärare och specialskolor.

Det är i skolan som flickor och pojkar, oavsett bakgrund, ska ges lika möjligheter och livschanser. Det finns en tydlig genusedimension på de fallande kunskapsresultaten i skolan sedan 1990-talet. Pojkarna släpar efter, och särskilt märks detta för lågpresterande pojkar. Försämringen för pojkarna har varit särskilt tydlig i läsförståelse. Flickorna klarar sig mycket bättre än pojkarna och har högre snittbetyg i alla ämnen utom idrott. Eftersom pojkarna i högre utsträckning än flickorna behöver en tydlig klassrumsstruktur är det också de som drabbas mest av bristande studiero i klassrummet, en skola som inte har varit kunskapsfokuserad och där eleverna själva tvingats ta ett stort eget ansvar för studierna.

Liberalernas omläggning av skolpolitiken i alliansregeringen med tydligt kunskapsfokus, tidigare prov och betyg och ökade befogenheter för lärarna i klassrummet har skapat en inlärningsmiljö som bättre gynnar pojkarna. Att de liberala skolreformerna har varit framgångsrika visar resultatet i det senaste PISA-testet 2015 där särskilt pojkarnas resultat förbättrades så att skillnaden mellan pojkar och flickor minskade markant, inte minst i läsförståelse. SNS har i en studie visat att skillnaderna mellan pojkar och flickor kan minska om skolorna håller hög kvalitet. Det är därför viktigt att fortsätta med den skolpolitik som inleddes i alliansregeringen under Liberalernas ledning med höga förväntningar på eleverna, trygghet i klassrummet och skickliga lärare som ges goda förutsättningar att undervisa. De nyanlända som kommer till Sverige i förskole- och lågstadieåldern klarar sig ofta förhållandevis bra och bör ha goda förutsättningar att uppnå grundskolans kunskapsmål. För de nyanlända som kommer till Sverige som tonåring är förutsättningarna betydligt sämre. De får en alltför kort tid i skolan och hinner därmed kanske inte nå kunskapsmålen i grundskolan. Många av dem har en

besvärlig skolgång bakom sig i hemlandet eller i flyktingläger. Några har aldrig gått i skolan och är analfabeter. För elever i grundskolan upphör skolplikten vid vårterminens slut det nionde året efter skolstarten, vilket vanligtvis sker när eleven fyllt 16 år eller tidigare om de uppnått kunskapsmålen. För att ge nyanlända elever samma chans att nå kunskapsmålen är det rimligt att förlänga skolplikten för dessa eftersom tiden är en så betydelsefull inlärningsfaktor.

För nyanlända elever i tonåren blir den totala skolgången ofta för kort för att hinna uppnå målen i grundskolans alla sjutton ämnen. Rektorer ska därför ges långtgående befogenheter att för dessa elever prioritera om i timplanen så att målen i första hand nås i de viktigaste basämnena. De nyanlända elever som kommer till Sverige i sen ålder och precis startat sina studier i svenska i grundskolan riskerar att få svårt att upprätthålla sina svenskkunskaper under ett långt sommarlov utan kontakt med skolan och kamrater i skolan. Det kan därför finnas skäl att utreda vad en halvering av sommarlovet för nyanlända elever skulle innebära för att ge dem tid att fortsätta sin undervisning i svenska under sommaren. Nyanlända ska ha rätt till modersmålsstöd, studiehandledning och modersmålsundervisning. Genom den anpassade studieplanen ökas antalet lektioner i svenska samtidigt som studiehandledning ska ges i övriga ämnen. Ett snabbspår för att rekrytera fler studiehandledare bör införas. Ett särskilt preparandår inrättas för nyanlända elever som siktar på att snabbt börja på gymnasiets teoretiska program. Elever som bedöms klara gymnasieprogram på engelska ska kunna läsa detta och samtidigt läsa in svenska på grundskolenivå. De ökade utgifterna för den förlängda skolplikten och det förkortade sommarlovet för nyanlända redovisas under utgiftsområde 25. *Sammantaget omfattar denna satsning 1 775 miljoner kronor för år 2019.*

Förskolans betydelse för barns utveckling och lärande, inte minst gällande språkträning för nyanlända barn, är central. Vårt förslag om en språkförskola för nyanlända beskrivs närmare under utgiftsområde 13 om integration. Dessutom återfinns statsbidraget till kommunerna för reformen redovisat på utgiftsområde 25. *För kompetensutbildning av förskolepersonalen i språkutveckling med anledning av införandet av obligatorisk språkförskola avsätts 100 miljoner kronor på anslag 1:10 för år 2019 och framåt.*

Liberalerna vill se en höjning av maxtaxan för att förstärka förskolans resurser för att öka kvaliteten. *Höjningen av maxtaxan i förskolan innebär en budgetförstärkning på 100 miljoner kronor på anslag 1:7 för år 2019 och framåt.*

I ett internationellt perspektiv sker skolstarten i Sverige sent. I majoriteten av de europeiska länderna är skolan tioårig och skolstarten sker vid sex års ålder. Regeringen har valt att göra den tidigare frivilliga förskoleklassen obligatorisk. Liberalerna vill i stället att den ordinarie skolstarten sker vid sex års ålder även i Sverige. Därmed förlängs skolplikten till tio år och förskoleklassen omvandlas till den första av tio årskurser i grundskolan. Fördelen med detta är att grundskolans läroplan och kunskapsmål börjar tillämpas redan för vetgiriga sexåringar och att skollagens rätt till stöd gäller sexåringarna. Med start 2020 gör även Liberalerna en riktad satsning på fortbildningsinsatser för de förskollärare som i dag arbetar i förskoleklass så att de kan bli lågstadielärare.

Hösten 2019 kommer undervisningstiden i matematik i högstadiet och idrott och hälsa utökas med en timme i veckan som ett initiativ bl.a. från Liberalerna i riksdagen. Trots den utökade undervisningstiden är det totala antalet undervisningstimmar i den svenska skolan lägre än i jämförbara länder både i EU och i OECD. Liberalerna anser

att den totala undervisningen ska utökas ytterligare genom att timplanen utökas med cirka 100 timmar per läsår för att närma sig ett EU-snitt. De ökade utgifterna för ökad undervisningstid i matematik och ytterligare undervisningstimmar i grundskolan redovisas under utgiftsområde 25.

Liberalerna vill satsa mer på de försök med spetsutbildningar som inrättades under alliansregeringen 2006–2014. Spetsutbildningarna innebär att elever på högstadiet kan läsa på gymnasienivå och att elever på gymnasiet kan läsa högskolekurser. De som läser högskolekurser på gymnasiet bör kunna få meritpoäng när de ansöker till högskolan. Spetsutbildningarna bör permanentas och platserna byggas ut kraftigt för att ge fler unga möjlighet att gå dessa kvalificerade utbildningar.

Gymnasieskolan ska förbereda både för vidare studier och för arbetslivet. Det ska finnas yrkesprogram som är både två- och treåriga och treåriga studieförberedande program som ger behörighet till högre studier. Den tvååriga yrkesutbildningen ska organiseras som en yrkesskola som är sökbar för alla och utbildningarna ska ha tydligt yrkesfokus. Alla treåriga gymnasieprogram ska avslutas med ett samlat ämnesprov, ett nationellt examensprov, som en bekräftelse på den kunskap eleven har erhållit under sina gymnasiestudier. Liberalerna vill gå längre än regeringen när det gäller yrkesutbildningens utformning och föreslår en gymnasial lärlingsutbildning där branscher och arbetsgivare ges ett ökat inflytande och ansvar för hela utbildningen, så kallade branschlärningar. Liberalerna anser att lärlingsutbildningens attraktionskraft bör öka och ser därför ersättningen som en viktig del i detta. Därför återställer vi regeringens tidigare genomförda besparing, och höjer därutöver bidraget med ytterligare 5 000 kronor per lärling och läsår. *Liberalerna avvisar regeringens anslagsminskning på 93 miljoner för lärlingsersättningen och anslår 78 miljoner kronor ytterligare för 2019 på anslag 1:5.*

De moderna språkens ställning i gymnasiet ska stärkas. C-språket, det andra moderna språk man kan läsa på gymnasiet, minskar i intresse. Behoven av breda språkkunskaper växer och det krävs reformer för att ytterligare stärka incitamenten till att läsa moderna språk, t.ex. genom att fler meritpoäng ges till fördjupade studier i moderna språk.

Kvaliteten och valfriheten ska värnas. Därför försvarar vi det fria skolvalet. Skolvalet minskar segregationen som i huvudsak beror på det segregering boendet. En förutsättning för friskolor är att de uppfyller kvalitetskrav och präglas av långsiktigt ägande. I stället för att begränsa valet av skola vill vi införa ett aktivt val av skola där kommunerna får ansvar för att förbättra informationen så att det blir självklart för alla att göra ett aktivt skolval. Kommunala skolor ska också i begränsad omfattning kunna frångå närhetsprincipen för att få till stånd en jämnare fördelning av nyanlända och asylsökande i skolorna på samma sätt som de fristående skolorna i dag kan frångå kösystemet.

Internationella undersökningar visar att Sveriges skolor har stora ordningsproblem. Vi vill införa mobilfrihet på lektionerna, ge skolorna möjlighet att ge eleverna skriftliga ordningsomdömen och skärpa lagstiftningen så att det blir lättare för rektorer att flytta elever som hotar och utövar våld mot andra elever. *För det förebyggande arbetet för ökad studiero och förberedelse för införandet av ett skriftligt ordningsomdöme anslår Liberalerna 100 miljoner kronor för år 2019 på anslag 1:5.*

Liberalerna motsätter sig att statsanslag används för kommunala uppgifter, som att rusta upp skolgårdar och skollokaler, i stället för att prioritera skolans kunskapsuppdrag.

Vi avvisar därför anslag 1:15 om statsbidrag till upprustning av skollokaler och utemiljöer vilket innebär en budgetförstärkning för år 2019 på 680 miljoner kronor.

Liberalerna anslår resurser för central rättning av nationella prov i gymnasiet. Den rödgröna regeringen 2014–2018 beslutade att göra de nationella proven i gymnasiet årskurs 1 och 2 frivilliga. Liberalerna vill att samtliga nationella prov i gymnasiet bibehålls och att Skolinspektionen begär in de nationella prov som skrivs och genomförs för en central rättning av dessa. Även proven i årskurs nio ska rättas centralt. Skolinspektionen ska ges tydligare instruktioner att skärpa kraven så att de s.k. glädjebetygen försvinner och skolor som missköter sig ska, oavsett huvudman, tvingas att vidta åtgärder för att minska skillnaden mellan betyg och provresultat. Den yttersta konsekvensen för en skola som inte rättar till felaktigheterna är att tillståndet dras in. Med start 2020, då det nya systemet kan vara i drift, reserverar vi budgetmedel för att täcka de ökade lönekostnaderna för den centrala rättningen.

Det behövs nya former av vuxenutbildning. Alliansen inrättade yrkeshögskolan, som ger eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov. Yrkeshögskolan har visat sig framgångsrik. Studietakten är hög och andelen examinerade som har arbete året efter sin examen ligger mycket högt. Yrkeshögskolan bör byggas ut och stärkas. *Liberalerna anvisar ytterligare 250 miljoner kronor för år 2019 på anslag 1:14 för en fortsatt utbyggnad av yrkeshögskolan.*

Med inspiration av yrkeshögskolan vill vi gå vidare och införa yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå, med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen ska rikta sig till personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för andra. *För att finansiera utvecklingsarbetet för inrättandet av en yrkesskola avsätts 5 miljoner kronor för år 2019 på anslag 1:12.*

Genom att Sverige förblir en högskole- och forskningsnation i världsklass kan nya företag och jobb skapas. Det kraftigt utökade antalet platser på högskolan har redan fått negativa effekter för kvaliteten i undervisningen. Förra året uppmanade den rödgröna regeringen högskolorna att bredda rekryteringen genom att i praktiken sänka kraven så att fler skulle bli godkända och avskaffade den kvalitetsutvärdering av universiteten som alliansregeringen 2006–2014 införde och ersatte den med ”självutvärdering”, där varje högskola utvärderar sig själv. De stegvisa ambitionssänkningar som gäller kvaliteten i den högre utbildningen måste stoppas.

Under Liberalernas ledning presenterade alliansregeringen två forsknings- och innovationspropositioner som sammantaget innebar att nivån på de årliga statliga forskningsanslagen höjdes med mer än 30 procent. Liberalerna anser att de historiskt stora satsningarna på forskning och innovation måste fortsätta. Liberalerna vill därutöver se en kvalitetssatsning på hum/sam-utbildningar vid högskolor och universitet, eftersom dessa utbildningar har låg andel lärarledda lektioner.

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräkningsjusteringen justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:2, 1:3, 1:6, 1:9, 1:12, 2:1, 2:2, 2:3, 2:4, 2:5, 2:6, 2:7, 2:8, 2:9, 2:10, 2:11, 2:12, 2:13, 2:14, 2:15, 2:16, 2:17, 2:18, 2:19, 2:20, 2:21, 2:22, 2:23, 2:24, 2:25, 2:26, 2:27, 2:28, 2:29, 2:30, 2:31, 2:33, 2:35, 2:39, 2:41, 2:43, 2:45, 2:47, 2:49, 2:51, 2:59, 2:63, 2:64, 2:65, 2:66 samt 3:7.*

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Statens skolverk	-5 000	RUT Dnr 2018:1398
1:2 Statens skolinspektion	-1 000	RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
1:4 Sameskolstyrelsen		
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-272 000	Prop. 2014/15:99, Prop. 2015/16:1, Prop. 2016/17:1, Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2018:1295, egna beräkningar
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	-100 000	RUT Dnr 2018:1291
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.		
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	1 100 000	PM Utbildningsdepartementet, egna beräkningar
1:11 Bidrag till vissa studier		
1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan	5 000	RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning		
1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	250 000	Prop. 2017/18:1
1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer	-680 000	Prop. 2018/19:1
1:16 Fler anställda i lågstadiet		
1:17 Skolforskningsinstitutet		
1:18 Praktisknära skolforskning		
1:19 Bidrag till lärarlöner	2 670 000	Skolverket, egna beräkningar
1:20 Särskilda insatser inom skolområdet		
1:21 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	0	Prop. 2018/19:1
2:1 Universitetskanslersämbetet	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:2 Universitets- och högskolerådet	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4 000	RUT Dnr 2018:1398
2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-5 000	RUT Dnr 2018:1398
2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5 000	RUT Dnr 2018:1398
2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6 000	RUT Dnr 2018:1398
2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5 000	RUT Dnr 2018:1398
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4 000	RUT Dnr 2018:1398

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4 000	RUT Dnr 2018:1398
2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4 000	RUT Dnr 2018:1398
2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4 000	RUT Dnr 2018:1398
2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-3 000	RUT Dnr 2018:1398
2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4 000	RUT Dnr 2018:1398
2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4 000	RUT Dnr 2018:1398
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3 000	RUT Dnr 2018:1398
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4 000	RUT Dnr 2018:1398
2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3 000	RUT Dnr 2018:1398
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:31 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:32 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	RUT Dnr 2018:1398

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
2:33 Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
2:34 Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	RUT Dnr 2018:1398
2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå		
2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	RUT Dnr 2018:1398
2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå		
2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	RUT Dnr 2018:1398
2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	RUT Dnr 2018:1398
2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	RUT Dnr 2018:1398
2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	RUT Dnr 2018:1398
2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	RUT Dnr 2018:1398
2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå		
2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	RUT Dnr 2018:1398
2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	RUT Dnr 2018:1398
2:54 Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå		
2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	RUT Dnr 2018:1398
2:56 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå		

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	RUT Dnr 2018:1398
2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå		
2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	RUT Dnr 2018:1398
2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå		
2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå		
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-8 000	RUT Dnr 2018:1398
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	-2 000	RUT Dnr 2018:1398
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	-7 000	RUT Dnr 2018:1398
2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet		
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation		
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer		
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	0	RUT Dnr 2018:1398
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	0	
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	0	
3:6 Institutet för rymdfysik		
3:7 Kungl. biblioteket	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
3:8 Polarforskningssekretariatet	0	
3:9 Sunet	0	
3:10 Överklagandenämnden för etikprövning	0	
3:11 Etikprövningsmyndigheten	0	
3:12 Särskilda utgifter för forskningsändamål	0	
4:1 Internationella program	0	
4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	0	
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	0	
4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	0	
Summa	2 848 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Statens skolverk	-5 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:2 Statens skolinspektion	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	100 000	Skriftligt ordningsomdöme och ökad studiero. Egna beräkningar
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	93 000	Avvisning av neddrag av statsbidrag gymnasial lärlingsutbildning. Prop. 2017/18:1
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	78 000	Ökad lärlingsersättning. RUT Dnr 2018:1295, egna beräkningar
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-248 000	Avvisning av Samverkan för bästa skola avseende överenskommelser. Prop. 2014/15:99, Prop. 2015/16:1, Prop. 2016/17:1
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-150 000	Avvisning av ökad kvalitet gymnasieskolans introduktionsprogram. Prop. 2017/18:1
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-75 000	Avvisning av läslyftet. Prop. 2017/18:1
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-70 000	Avvisning av nationella skolutvecklingsprogram. Prop. 2015/16:1
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	-100 000	Höjning av maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet. RUT Dnr 2018:1291
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	100 000	Fortbildningsinsatser med anledning av obligatorisk språkförskola. Egna beräkningar
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	1 000 000	Obligatorisk lärarfortbildning. Egna beräkningar
1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan	5 000	Utredning ny skolform: yrkesskolan. Förvaltningskostnader inom MYh. Egna beräkningar
1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	250 000	Utbyggd yrkeshögskola. Prop. 2017/18:1

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer	-680 000	Avvisning av ickestatlig uppgift i sin helhet. Prop. 2018/19:1
1:19 Bidrag till lärarlöner	2 000 000	Lönehöjning och karriärtjänster för lärare enligt professionsprogrammet. Egna beräkningar
1:19 Bidrag till lärarlöner	500 000	18 000 lärarassistenter. Egna beräkningar
1:19 Bidrag till lärarlöner	170 000	Fler förstelärare. Skolverket, egna beräkningar
2:1 Universitetskanslersämbetet	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:2 Universitets- och högskolerådet	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-5 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-3 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
2:31 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:33 Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-8 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	-2 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	-7 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
3:7 Kungl. biblioteket	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Utgiftsområde 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid

Kulturen är intellektets infrastruktur. Det är ett klassiskt liberalt uppdrag att stärka individens förmåga att ta makt över sitt eget liv. Kulturen i dess olika uttrycksformer innebär att man lär känna både sig själv, andra och samhället. Därför är kultur en demokratisk rättighet. Det räcker inte med att veta var man kan hitta information, man måste också ha kunskap som gör att man kan orientera sig i en värld av påståenden: bildning, helt enkelt.

Ett öppet samhälle behöver litteratur, konst och andra kulturella uttryck som provocerar och utmanar. Den liberala kulturpolitikens uppgift är inte att styra kulturen, utan att förbättra förutsättningarna för det konstnärliga skapandet och för individens bildning.

För Liberalerna är kulturens frihet helt central. I land efter land i vår närhet har vi sett hur auktoritära makthavare monterar ner det öppna samhällets strukturer, och bland det första de har gett sig på har varit kultur som de på olika sätt har funnit misshaglig.

Även i Sverige hörs rop på att misshaglig kultur ska tystas. Andra vill göra kulturen till verktyg för att främja ett hållbart samhälle, jämställdhet, integration – mål som vi i Liberalerna i och för sig delar, men om vi börjar använda kulturen som verktyg för sådant som är gott, öppnar vi också för dem som vill använda den i andra syften.

Kulturen bidrar självklart till många av de mål vi vill nå med politiken, men kulturpolitiken får aldrig vara instrumentell. Kulturen ger människor verktyg att tänka själva, och det är själva grunden för liberalismen.

En av de avgörande kulturpolitiska frågorna de närmaste åren, i Sverige och i övriga världen, är därför hur vi garanterar konstnärlig frihet. En del i detta är att offentlig finansiering ska ske i former som garanterar kulturlivets oberoende. Vi vill hellre se färre stora påsar med stöd som kan användas ganska fritt och långsiktigt, än många små öronmärkta korta stöd.

Kvalitet är nyckelordet i Liberalernas kulturpolitik. Principen om armslängds avstånd ska gälla, det vill säga att det är kulturskapare och experter som fattar de konstnärliga besluten och inte politiker. Kulturpolitiken ska värna kulturens eget värde gentemot rena nyttoändamål. Offentliga bidrag och anslag ska vara kvalitetsdrivande.

Kulturpolitiken ska slå vakt om såväl bredd som spets. Liberalerna vill att det erbjuds kulturupplevelser av högsta kvalitet och vill även stimulera enskilda människors eget deltagande och skapande i kulturaktiviteter i hela landet.

Kulturpolitiken ska syfta till att fler får ta del av kvalitetskultur. Därför vill vi införa en bonus i de statliga stöden till kulturen, som går till de kulturaktörer som breddar sin publik. Kriterierna för bonusen bör utarbetas i nära dialog med kulturlivet. *För detta ändamål avsätter vi 200 miljoner kronor på anslag 1:2.*

För att öka friheten behövs också en ökad mångfald i finansieringen av kultur. Det offentliga stödet ska vara fortsatt ambitiöst, men kulturskapare måste ha fler möjliga finansierare att vända sig till. Om en vänder dem ryggen ska det finnas tio andra att vända sig till. Donationer till och köp av kultur ska vara avdragsgillt, det behövs fler stiftelser för kulturfinansiering och villkoren för privat kultursponsring bör förbättras. Liberalerna vill se en utredning om hur kulturens finansiering kan breddas.

Läsning och litteratur bör ha hög prioritet i kulturpolitiken. Det handlar om kultur, demokrati och jämställdhet. Sverige har av tradition en hög läskunnighet och ett stort intresse för den goda berättelsen men det finns stora klyftor i läsvanorna. Klyftorna får effekt på skolresultat, samhällsdeltagande och därmed den enskildes egenmakt.

Bibliotekens roll för att stärka läsningens och litteraturens ställning kan inte överskattas. Vi gör en riktad förstärkning av anslagen för att möjliggöra för ökade inköp av ny litteratur. Anslaget ska också kunna användas till trygghetsåtgärder på de bibliotek som har problem med ordningsstörningar, hot och ibland öppet våld. Biblioteken ska vara en frizon för läsning, något som betyder allra mest för den som inte har en hemmiljö där läsning är en naturlig del av vardagen. *För att finansiera en satsning på biblioteken anvisar Liberalerna 200 miljoner kronor från år 2019 på anslag 1:2.*

Alla barn och unga ska få möta professionella kulturutövare i skolan och se och höra, men också själva få utöva, t.ex. teater, film och musik. Kultursatsningen Skapande skola bör byggas ut för att även omfatta gymnasiet. *För det avsätter vi 57 miljoner kronor på anslag 1:3.*

Sverige behöver en kulturpolitik för hela landet. I detta har kultursamverkansmodellen en nyckelroll. När modellen infördes tillfördes inga extra statliga medel, och den del som i praktiken fördelas till regionerna har heller inte ökat i samma takt som den regionala finansieringen. Detta har bidragit till att det varit svårt att uppnå den förnyelse av kulturpolitiken som var ett av syftena med kultursamverkansmodellen. *Vi avsätter därför 110 miljoner kronor mer än regeringen på anslag 1:6 från 2019 för att förstärka kultursamverkansmodellen.*

Liberalerna välkomnar de kommuner som prioriterar låga avgifter i den kommunala kultur- och musikskolan. Det är dock en kommunal angelägenhet. Det statliga anslag som infördes 2016 bör avskaffas. *Därmed minskar utgifterna på anslag 1:2 med 100 miljoner kronor. Även samlingslokaler är en kommunal angelägenhet. Vi avvisar därför det föreslagna stödet till samlingslokaler i socioekonomiskt utsatta områden om 30 miljoner kronor på anslag 13:2.*

Liberalerna motsatte sig redan i budgetmotionen för 2018 att statliga medel skulle anvisas för jubileumsåret för Ingmar Bergman. Riksdag och regering bör vara mycket sparsamma med att utropa jubileumsår, i synnerhet för enskilda personer. Varje ställningstagande för ett jubileum kan samtidigt tolkas som ett indirekt ställningstagande emot de händelser och personer som inte får något jubileumsår. Nu har jubileet ägt rum, men behöver inte firas i ytterligare ett år även om det vore i enlighet med principerna för övergångsregeringens budget. *Vi avvisar därför 5 miljoner kronor på anslag 1:2 som avser Bergmanåret.*

Liberalerna välkomnar regeringens ökade anslag för att gynna de fria konsterna, men ifrågasätter om konsten blir särskilt fri om tillskottet fördelas i fem olika påsar varav den minsta omfattar åtta miljoner kronor. En satsning på fri konst, där politiken ska hålla armslängds avstånd, bör rimligen ge de bidragsgivande myndigheterna möjlighet att prioritera också mellan olika konstformer. Det bör också vara möjligt att stödja kulturyttringar som inte helt låter sig definieras inom de fack som kulturpolitiken indelats i. *Vi avvisar därför de föreslagna utgiftsökningarna om 25 miljoner kronor på anslag 2:2, 8 miljoner kronor på anslag 3:1, 10 miljoner kronor på anslag 4:2, 12 miljoner kronor på anslag 4:4 samt 60 miljoner kronor på anslag 5:2, till förmån för 115 miljoner kronor under anslag 1:2 som ska vara tillgängligt för kulturskapare inom samtliga områden inom kulturpolitiken som omfattas av regeringens föreslagna satsning.*

För att svenskan ska vara ett fullt ut samhällsbärande språk behöver det finnas en fackterminologi på svenska inom alla samhällsdomäner. Den svenska terminologi-verksamheten är för närvarande inne i en stor omställningsprocess. År 2017 beslutade

regeringen att flytta ansvaret för terminologifrågor till Institutet för språk och folkminnen (ISOF), och nu vid kommande årsskifte avvecklas Terminologicentrum (TNC) som har arbetat med terminologifrågor sedan 1941. Det är av stor vikt att säkra kontinuiteten under denna övergångsperiod och ge terminologiarbetet förutsättningar att fortsätta bedrivas på en hög nivå. *Av den orsaken gör Liberalerna en riktad förstärkning av anslagspost 3:3 Institutet för språk och folkminnen på 2 miljoner kronor år 2019 för terminologiarbetet.*

Det kulturarv som finns i Sverige är en del av mänsklighetens gemensamma kulturarv och ska hållas tillgängligt för kommande generationer. Museernas roll som bildningsinstitutioner och deras forskningsanknytning ska stärkas. Liberalerna välkomnar att vissa museer vill erbjuda fri entré som ett sätt att öka människors tillgång till kulturarvet, men det ska vara upp till respektive museum att avgöra om och hur. Regeringens reform från 2016 omfattar därtill bara vissa av de centrala museerna. Vi vill lägga 15 miljoner kronor mer per år än regeringen och utforma anslaget som ett sökbart bidrag tillgängligt dels för samtliga museer och utställningar som tar del av statens stöd till museer och utställningsverksamhet, dels för läns- och regionmuseerna. *Det innebär att vi minskar anslag 8:1 med 80 miljoner kronor, och i stället lägger 95 miljoner kronor per år från 2019 på ett nytt anslag 8:7. Vi avvisar också de 8 miljoner kronor som regeringen vill fördela till anslag 8:1 till Statens historiska museer och Statens museer för världskultur. En ”kunskapsbaserad och reflekterande historieskrivning” är rimligen redan samtliga statliga museers kärnuppdrag.*

Den liberala idrottspolitiken syftar till att skapa möjligheter för kvinnor och män, unga såväl som gamla att motionera och idrotta utifrån egna förutsättningar. Idrotten är Sveriges största folkrörelse och fyller en omistlig roll i civilsamhället. I många städer och mindre samhällen är den lokala idrottsrörelsen en samlingspunkt där människor möts över traditionella sociala gränser. Vi vill främja en fri och självständig idrottsrörelse som fostrar människor i demokratiska värderingar, och vi vill erbjuda alla möjligheter till positiva upplevelser av idrott.

Att främja integration är ett av de syften som staten har angett för det generella stödet till idrotten. Även om unga med utländsk bakgrund, särskilt flickor, är generellt underrepresenterade inom idrotten, är underrepresentationen mindre där än i många andra barn- och ungdomsverksamheter. Risken med öronmärkta stöd är att det blir aktiviteter i projektform, i grupper särskilda från den ordinarie verksamheten. Statens idrottspolitik bör innebära tydligt formulerade mål och en skarp uppföljning av målen. Om idrotten inte lever upp till de mål riksdagen har formulerat, bör man däremot överväga att öronmärka stöd, och då i första hand inom statsbidraget, inte som ett extra tillskott. Det kan till exempel bli aktuellt vad gäller stöd till idrott för personer med funktionsnedsättning. En enig riksdag har vid flera tillfällen tydligt markerat att ett mål för statens stöd till idrotten är idrott för alla. I målformuleringen nämns särskilt personer med funktionsnedsättning. Trots detta är idrott för personer med funktionsnedsättning satt på undantag, och där det finns sker det ofta som en verksamhet skild från andra. En förebild kan vara Norge, där ungefär tio procent av det totala statliga stödet till idrotten öronmärkts till idrott för personer med funktionsnedsättning. *Vi avvisar olika öronmärkta bidrag till idrotten om sammanlagt 116 miljoner kronor på anslag 13:1, men höjer i stället det generella stödet med lika mycket.*

När de svenska folkrörelserna växte fram betonade de alla mycket starkt behovet av folkbildning. Det var genom litteratur och studier som individen skulle skaffa sig verktyg att ta ökat ansvar för sig själv och i samhället. Folkbildningen har alltsedan dess

genom sin särart spelat en viktig roll för att höja kunskapsnivån i samhället. Genom att vara fri och frivillig når och lyfter den människor som kanske inte kommit till sin rätt i det formella utbildningssystemet.

Ett exempel på hur folkbildningen framgångsrikt förbereder unga med intellektuell funktionsnedsättning för arbete eller studier är kulturcollegemodellen. Liberalerna genomförde under alliansregeringens tid flera reformer för att förbättra möjligheterna för unga med intellektuell funktionsnedsättning att utbilda sig. Gymnasiesärskolans mål förändrades så att den ska förbereda för vidare studier, inte bara fortsatt lärande. Lärlingsutbildningar infördes, och yrkeshögskolan fick vissa möjligheter att ta in elever med bakgrund i gymnasiesärskolan. De formella möjligheterna för unga som gått i gymnasiesärskolan att studera vidare har ökat, men i praktiken finns det mycket få utbildningar för denna målgrupp. De som finns, finns i hög grad inom folkbildningen. Folkbildningens möjligheter att erbjuda eftergymnasial utbildning för unga med intellektuell funktionsnedsättning bör öka. *Vi avsätter därför 10 miljoner kronor per år från 2019 på anslag 14:4 för detta ändamål.*

Vi avvisar också det oronmärkta stödet på anslag 14:1 till folkbildningen om 50 miljoner kronor för att utbilda föräldrar i läxläsning. Folkbildningens själva idé är att vara fri och frivillig. Staten bör vara ytterst försiktig med att beställa olika utbildningar därifrån.

Vi vill underlätta för det civila samhället att hämta sin finansiering från flera källor. Därför ska den som ger en ideell gåva kunna göra avdrag för detta. Liberalerna vill införa skatteavdrag för gåvor för såväl privatpersoner som aktiebolag och andra juridiska personer ger till ideella aktörer. Detta beskrivs närmare i skatteavsnittet i denna motion.

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräkningsjusteras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:3, 1:6, 2:1, 3:2, 3:3, 5:2, 6:1, 7:1, 8:1, 8:2, 14:1 och 14:4.

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Statens kulturråd		
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	410 000	Prop. 2015/16:1, Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
1:3 Skapande skola	57 000	Egna beräkningar
1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet		
1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler		
1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	107 000	RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
1:7 Myndigheten för kulturanalys		
2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	-3 000	RUT Dnr 2018:1398
2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	-25 000	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
2:3 Statens musikverk	0	RUT Dnr 2018:1398
3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	-8 000	Prop. 2017/18:1
3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	0	RUT Dnr 2018:1398

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
3:3 Institutet för språk och folkminnen	2 000	Egna beräkningar
4:1 Statens konstråd		
4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	-10 000	Prop. 2017/18:1
4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor		
4:4 Bidrag till bild- och formområdet	-12 000	Prop. 2017/18:1
5:1 Konstnärsnämnden		
5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	-60 000	Prop. 2017/18:1
6:1 Riksarkivet	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
7:1 Riksantikvarieämbetet	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
7:2 Bidrag till kulturmiljövård		
7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning		
7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer		
8:1 Centrala museer: Myndigheter	-94 000	Prop. 2016/17:1, Prop. 2015/16:1, RUT Dnr 2018:1398
8:2 Centrala museer: Stiftelser		
8:3 Bidrag till vissa museer		
8:4 Forum för levande historia		
8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål		
9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund		
9:2 Stöd till trossamfund		
10:1 Filmstöd		
11:1 Sändningar av TV Finland		
11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen		
11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet		
11:4 Statens medieråd		
11:5 Stöd till taltidningar		
12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor		
12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet		
12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitik		
13:1 Stöd till idrotten	0	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, Prop. 2014/15:99, egna beräkningar
13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	-30 000	Prop. 2016/17:1
13:3 Stöd till friluftorganisationer		
13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer		
13:5 Insatser för den ideella sektorn		
14:1 Bidrag till folkbildningen	-50 000	Prop. 2017/18:1
14:2 Bidrag till tolkutbildning		

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
14:3		Särskilda insatser inom folkbildningen
14:4	10 000	Särskilt utbildningsstöd Egna beräkningar
15:1		Spelinspektionen
		Nya anslag
8:7	95 000	Allmänt stöd för museer Egna beräkningar
	387 000	Summa
		Specificering av anslagsförändringar
1:2	200 000	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete Kulturbonus. Egna beräkningar
1:2	200 000	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete Bibliotekssatsning. Egna beräkningar
1:2	115 000	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete Satsning på den fria konsten. Egna beräkningar
1:2	-100 000	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete Återställande av avgifter i kultur- och musikskolan. Prop. 2015/16:1
1:2	-5 000	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete Avvisning av jubileum Ingmar Bergman. Prop. 2017/18:1
1:3	57 000	Skapande skola Skapande skola i gymnasiet. Egna beräkningar
1:6	110 000	Bidrag till regional kulturverksamhet Ökat anslag till Kultursamverkansmodellen. Egna beräkningar
1:6	-3 000	Bidrag till regional kulturverksamhet Justerad pris- och löne- omräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:1	-3 000	Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:2	-25 000	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål Avvisning av bidrag till fria konsten till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
2:3	0	Statens musikverk Justerad pris- och löne- omräkning. RUT Dnr 2018:1398
3:1	-8 000	Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter Avvisning av bidrag till fria konsten till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
3:2	0	Myndigheten för tillgängliga medier Justerad pris- och löne- omräkning. RUT Dnr 2018:1398
3:3	2 000	Institutet för språk och folkminnen Förstärkning av arbetet med terminologifrågor. Egna beräkningar
4:2	-10 000	Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön Avvisning av bidrag till fria konsten till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
4:4 Bidrag till bild- och formområdet	-12 000	Avvisning av bidrag till fria konsten till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	-60 000	Avvisning av bidrag till fria konsten till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
6:1 Riksarkivet	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
7:1 Riksantikvarieämbetet	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
8:1 Centrala museer: Myndigheter	-80 000	Avvisning till förmån för egen satsning på reducerade entréavgifter. Prop. 2015/16:1
8:1 Centrala museer: Myndigheter	-6 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
8:1 Centrala museer: Myndigheter	-8 000	Avvisning av medel till ”kunskapsbaserad och reflekterande historieskrivning”. Prop. 2016/17:1
8:7 Allmänt stöd för museer	95 000	Sökbart bidrag för statsstödda samt läns- och regionmuseer. Egna beräkningar
13:1 Stöd till idrotten	116 000	Generellt höjt anslag i stället för öronmärkning. Egna beräkningar
13:1 Stöd till idrotten	-64 000	Avvisning av anslagshöjning med anledning av integration. Prop. 2014/15:99
13:1 Stöd till idrotten	-30 000	Avvisning av öronmärkta medel till barn- och ungdomsidrott. Prop. 2016/17:1
13:1 Stöd till idrotten	-14 000	Avvisning av öronmärkta medel till idrott i utsatta områden. Prop. 2016/17:1
13:1 Stöd till idrotten	-8 000	Avvisning av insatser för ökad sysselsättning. Prop. 2017/18:1
13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	-30 000	Avvisning av stöd till samlingslokaler i socioekonomiskt utsatta områden. Prop. 2016/17:1
14:1 Bidrag till folkbildningen	-50 000	Avvisning av föräldrars delaktighet i lärandet. Prop. 2017/18:1
14:4 Särskilt utbildningsstöd	10 000	Kulturcollege för personer med funktionsnedsättning. Egna beräkningar

Utgiftsområde 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Liberalerna är beredda att medverka till breda och långsiktiga reformer för en ny svensk bostadsmarknad. En bostadsmarknad där fler får plats ökar människors frihet och möjlighet att forma sitt liv, och ger bättre förutsättningar för jobb och tillväxt i Sverige. En fungerande bostadsmarknad med mer dynamik är också en bostadsmarknad där fler kan göra en social resa.

Dagens svenska bostadsmarknad är raka motsatsen. Den är stängd, oflexibel och i permanent obalans. Nästa lågkonjunktur väntar runt hörnet och prognoserna för nybyggnation faller kraftigt, samtidigt som en mycket allvarlig bostadsbrist består.

Hundratusentals människor som skulle vilja komma in på den ordinarie bostadsmarknaden är i dag utestängda. Den svenska bostadsmarknaden är delad mellan insiders och outsiders. Priset på ägda bostäder har fördubblats på en tioårsperiod och bostadsköer till hyreslägenheter slår rekord för varje år. Det gör att särskilt unga och nya svenskar hamnar utanför.

För att komma in på bostadsmarknaden krävs tid, kontakter och pengar. För den som saknar detta är porten stängd. Det drabbar framför allt ungdomar och nyanlända, men också människor som behöver få en ny chans mitt i livet. Allt detta fördjupar samhällsklyftorna mellan människor som har många möjligheter och människor som saknar dem.

En huvuduppgift inför framtiden måste vara att ge den svenska bostadsmarknaden en ny dynamik. Det behövs breda systemreformer i liberal riktning. Hindren för att komma in på bostadsmarknaden måste rivas. Utanförskapet ska brytas. Systemet behöver bli mer marknadsmässigt samtidigt som människor med små ekonomiska resurser ska få ökade möjligheter.

Det bör vara ett politiskt mål att fler svenskar ska äga sitt boende, särskilt för dem med lägre inkomster. Fyra av fem svenskar vill helst äga sitt boende. Det är inte märkligt. För den som äger är det en väg att bygga upp en egen ekonomisk trygghet. På längre sikt är ett eget ägt boende ett billigare alternativ än att hyra. För samhället är det en möjlighet att sluta klyftor. I alldeles för många utanförskapsområden finns få ägda bostäder.

Liberalerna vill därför införa ett skattegynnat bosparande för den som vill köpa sin första ägda bostad. Det skulle betyda särskilt mycket för unga och nya svenskar, som i dag har svårt att komma in på bostadsmarknaden. Vi vill direkt påbörja ett utredningsarbete med sikte på att ett system med skattegynnat bosparande ska kunna träda i kraft den 1 januari 2020.

Lyft de mest utsatta områdena

Under årtionden dominerade socialdemokratiska lösningar den svenska bostadspolitik. Resultatet blev en segregation på bostadsmarknaden som är större än någonsin. Minst en halv miljon människor lever i dag i områden som är starkt präglade av utanförskap och har varit det under lång tid. Det är områden helt dominerade av hyresrätter och där en hög arbetslöshet har bitit sig fast, skolresultaten är låga, valdeltagandet lågt och tilltron till samhällets institutioner låg. Dessa områden kännetecknas också av att de som etablerar sig på arbetsmarknaden och får råd att köpa en bättre bostad flyttar därifrån.

Att lyfta de allra mest utsatta områdena på riktigt, och skapa förutsättningar för att vända situationen och skapa en långsiktigt positiv utveckling, måste vara en politisk huvuduppgift.

Pilotsatsning för svenska BID-samarbeten

De mest utsatta områdena har under årens lopp blivit föremål för otaliga kortsiktiga projekt och tillfälliga satsningar. När pengarna tagit slut har projekten avvecklats och satsningarna har ofta runnit ut i sanden. Det finns en utbredd projektrötthet bland de boende, på goda grunder.

För att långsiktigt lyfta dessa områden krävs uthållighet. Det behövs färre kortsiktiga projekt och fler strukturer som håller över tid. Det är dags att på allvar satsa på en pilotverksamhet med svenska BID ("Business improvement district").

Modellen med BID-samarbeten finns i ett antal västländer, däribland USA, Kanada och Storbritannien. Ett BID bildas för att utveckla ett visst område och har som medlemmar de lokala aktörer som verkar i området i fråga. Ett BID kan sägas fungera som ett mellanting mellan ekonomisk förening och samfällighet, där den gemensamma uppgiften alltså är att bidra till att det berörda området utvecklas i den riktning som verksamhetsmålet pekat ut. Verksamheten i ett BID finansieras genom avgifter.

Systemet med BID har visat sig fungera väl i andra länder. Även i Sverige finns det erfarenheter av liknande samarbeten där fastighetsägare eller andra aktörer går ihop för att lyfta ett område, t.ex. Järvalyftet i Stockholm eller projekt i Sofielund i Malmö och Gamlestaden i Göteborg.

Liberalerna anser att staten bör vidta initiativ för att möjliggöra en svensk pilotverksamhet med BID-samarbeten mellan det offentliga samt lokala fastighetsägare och andra nyckelaktörer i ett utsatt område. Då kan det skapas institutionella ramar som bidrar till att långsiktigt vända utvecklingen i utanförskapsområden och öka tryggheten, förbättra villkoren för lokalt företagande och locka nya investeringar till områdena. *Vi reserverar därför 100 miljoner kronor under en ny anslagspost 1:12 för pilotverksamhet i bostadsområden där kommunen, fastighetsägare och andra aktörer kommer överens om att bilda en samfällighet som arbetar med att vända utvecklingen.*

Liberalisera bostadsmarknaden

Det behövs en blandning av både hyresrätter, bostadsrätter, ägarlägenheter och villor i olika lägen och prisklasser. Liberalerna föreslår reformer som gör vägen till det första spadtaget kortare för byggföretagen och vägen till den första, andra eller tredje egna nyckeln kortare för de individer som i dag inte kommer in eller kommer vidare på en bostadsmarknad som inte fungerar.

Vi föreslår detta därför att vi vill ha en bostadsmarknad där byggkostnaderna kan hållas nere genom ökad konkurrens, där bättre marknadsmekanismer gör att priserna för att hyra i högre grad speglar utbud och konsumenternas önskemål och där skattepolitiken har lagts om för att minska risken för både snabba prisstegringar och prisfall på ägarmarknaden.

Efter en bottennotering i samband med fastighetskrisen har nybyggandet i Sverige ökat kontinuerligt från 2012 fram till 2017, då kulmen nåddes. Nu pekar kurvorna neråt igen.

Antalet påbörjade bostäder minskar. Antalet påbörjade nya bostäder (inklusive nettotillskott genom ombyggnad) var 68 900 år 2017 men beräknas falla till 56 000 år

2018 och år 2019. Antalet färdigställda bostäder fortsätter visserligen öka ännu ett tag, beroende på eftersläpningen. År 2017 färdigställdes 51 600 nya bostäder. Boverkets prognos är 60 000 både år 2018 och år 2019.

Inte ens under högkonjunktens topp kunde byggandet nå upp till den nivå som skulle behövas för att täcka behoven. Boverket bedömer att det i snitt skulle behövas 67 000 bostäder per år fram till 2025. Behovet är dock allra störst under de första åren i denna period: det behövs 93 000 bostäder per år fram till år 2020 och därefter 51 000 bostäder per år fram till år 2025.

Att det faktiska utfallet är långt sämre visar att den bostadspolitik som förts under föregående mandatperiod inte har fungerat. Det är dags för en liberal omstart.

Krisen på den svenska bostadsmarknaden handlar om att det fortfarande byggs för lite och att rörligheten är för låg. Bristen på bostäder är ett stort hinder för människors frihet som också skadar den svenska ekonomin. En uppskattning gör gällande att inlåsningsarna på svensk bostadsmarknad gör att den svenska arbetslösheten är 0,3 procentenheter mer än vad den annars hade varit. Det är skillnaden mellan jobb eller arbetslöshet för 16 000 människor.

För att öka rörligheten på bostadsmarknaden behöver flyttskatten sänkas genom att taket på uppskovsbeloppet tas bort permanent och att räntebeläggnings på uppskovsbeloppet avskaffas. Detta skulle underlätta för ett ökat bostadsutbud i väsentligt högre grad än den tidsbegränsade skattelättnad som regeringen genomdrivit. De budgetmässiga effekterna av detta redovisas i skatteavsnittet i denna motion.

Liberalerna anser att bruksvärdessystemet ska reformeras för ökad rörlighet. Inom det befintliga beståndet bör hyressättningen framöver i större utsträckning avspejla konsumenternas efterfrågan och individuella val. Inom bruksvärdessystemet behöver läge samt till- och frånval få större genomslag så att hyresnivåerna närmare speglar utbud och efterfrågan. Vad gäller nybyggnation ska fri hyressättning tillåtas. Inom ramen för presumtionshyressystemet ska också hyror kunna avtalas fritt mellan hyresvärd och hyrestagare. Presumtionshyrorna ska gälla utan bortre tidsgräns. Den fria hyressättningen ska kombineras med ett starkt besittningsskydd och en förutsägbar indexreglering under hela den period hyresgästen väljer att bo kvar.

Vi vill förbättra hyresgästernas möjligheter att hävda sina intressen. På en marknad med svår bostadsbrist ökar risken för att oseriösa hyresvärdar utnyttjar situationen genom att inte fullgöra sina lagenliga och kontraktsmässiga åtaganden gentemot hyresgästerna. Möjligheten till tvångsförvaltning bör i högre utsträckning användas mot hyresvärdar som inte sköter sin roll som hyresvärd.

Dessutom bör Boverket få i uppdrag att utveckla en modell för offentlig hyresstatistik, så att hyresgäster får lättare att själva skaffa information om den genomsnittliga hyresnivån i ett bostadsområde. En sådan hyresstatistik stärker konsumentmakten både på förstahandsmarknaden och vid legal andrahandsuthyrning. *För att finansiera uppbyggandet av offentlig hyresstatistik tillför Liberalerna 25 miljoner kronor till anslag 1:4.*

Liberalerna föreslår att anslagen för omstrukturering av kommunala bostadsföretag respektive stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad anpassas till det faktiska utfallet. *Detta innebär budgetförstärkningar på anslag 1:2 med 85 miljoner kronor och på anslag 1:3 med 41 miljoner kronor.*

Avveckla byggsubventionerna

Under föregående mandatperiod har huvudnumret i bostadspolitiken varit att subventionera fram fler bostäder. Detta är i grunden feltänkt. Subventionssystem snedvrider konkurrensen mellan byggprojekt och minskar snarare än ökar incitamenten för bostadsbyggande.

Liberalernas bostadspolitik syftar i stället till att få en bostadsmarknad präglad av mer rörlighet och mer byggande. Det är en bostadsmarknad som är just en fungerande marknad, där fler människor kan bo utifrån egna önskemål och förutsättningar. Det är en bostadsmarknad med enklare plan- och byggregler samtidigt som de höga ambitionerna för tillgänglighet upprätthålls. Vi avvecklar marknadsstörande och ineffektiv subventionspolitik i form av investeringsstöd, renoveringssubventioner och bidrag.

Det är en bostadsmarknad där kostnaden för att bygga nytt har sjunkit, kostnaden för att hyra speglar utbud och efterfrågan på ett bättre sätt och där skattepolitiken lagts om för att minska risken för både snabba prisstegringar och prisfall på ägarmarknaden. På en sådan bostadsmarknad får fler plats – till gagn för friheten och tryggheten för den enskilde och för jobben och tillväxten i Sverige.

För att byggandet i Sverige ska ligga på en uthålligt hög nivå krävs reformer som skapar långsiktighet. Kortvariga subventioner ger inget långsiktigt stabilt bostadsbyggande. Det kan möjligen i viss mån påverka inriktningen på byggandet och kan också göra att vissa planerade byggprojekt förskjuts i tid, men motverkar de långsiktiga spelregler som är så avgörande för att byggandet varaktigt ska öka.

Subventioner till renovering av fastigheter snedvrider också förhållandena mellan de fastighetsägare som får subventioner och de fastighetsägare som redan renoverat med egna medel. Vi anser att det är fastighetsägaren som ska ta det ekonomiska ansvaret för att vårda och renovera sin fastighet, inte staten.

De sammanlagt 6 miljarder kronor som årligen lagts på subventioner och investeringsstöd motsvarar bara cirka en och en halv procent av värdet på de totala årliga bygginvesteringarna i Sverige. Detta illustrerar att det är genom långsiktiga och stabila reformer som investeringsviljan ökar och byggandet varaktigt lägger sig på en påtagligt högre nivå. Det kan inte subventioneras fram.

Liberalerna vet att storskaliga statliga subventioner till byggbranschen inte kan lösa den svenska bostadskrisen. Därför säger vi fortsatt nej till regeringens subventionspolitik. Dessa ska avvecklas snarast. För att inte rubba förutsättningarna för enskilda projekt ska dock inte redan beviljade bidragsbeslut återkallas, vilket gör att vissa subventionsformer får avvecklas stegvis. Inga nya bidragsbeslut ska dock meddelas.

Detta innebär en budgetförstärkning under anslag 1:7 med 826 miljoner kronor för år 2019. För anslag 1:8 blir budgetförstärkningen 1,3 miljarder kronor. För anslag 1:9 beräknas budgetförstärkningen bli 1 175 miljoner kronor, och för anslag 1:11 blir budgetförstärkningen 37,5 miljoner kronor. Under påföljande år avvecklas successivt nämnda budgetposter i sin helhet.

I stället för att ge skattemedel till branschen vill vi öka konsumenternas – hushållens – möjligheter. I denna budgetmotion lägger vi finansierade förslag för ytterligare förstärkningar av bostadstillägget. Vårt förslag om ett system för tillval och frånval för hyresgäster är ett steg i den riktningen. Inom ramen för en samlad skattereform, med bland annat sänkt skatt på arbete och höjda miljöskatter, bör det också övervägas

ytterligare höjningar av bostadstillägg och bostadsbidrag för att ge förbättrade villkor för hushåll med låga inkomster.

Konsumentpolitik

Den liberala synen på konsumentpolitiken är att individen ska ha makt och möjlighet att fatta välgrundade beslut utifrån sina egna önskemål. För att konsumenten ska ha möjlighet att utöva sin konsumentmakt krävs kunskap samt en fri och öppen granskning där marknadsaktörer granskas och där oseriösa företag avslöjas. Det förutsätter i sin tur att konsumenterna har god tillgång till information. Staten ska ge konsumenterna goda möjligheter att göra sina egna val och vara medvetna om konsekvenserna av dem, men staten ska däremot inte bestämma vilka val konsumenterna ska göra.

Vi är kritiska till att det år 2018 införts ett öronmärkt myndighetsanslag för att informera om produktionsvillkor i andra länder och till intresseorganisationer som bedriver opinionsbildning om detta. Självklart är produktionsförhållanden vid varu- och tjänsteproduktion något som är av stor vikt för många konsumenter, och många väljer också att göra medvetna val utifrån detta. Men vilken information som är relevant är inte densamma för varje konsument. Vissa konsumenter vill gynna producenter i länder där demokrati råder. Andra vill stödja handel med de fattigaste länderna. Några ställer särskilda krav på minimilöner medan andra prioriterar de anställdas rätt till facklig organisering.

Även på organisationssidan finns olika intressen. Vissa aktörer är en blandning av opinionsbildare och ekonomisk förening med verksamhetsidén att gynna försäljning av de egna produkterna. Ledande intresseorganisationer för "rättvis handel" säger sig ställa krav på rätten att organisera sig fackligt, men godkänner ändå produkter från enpartistater där fria fackföreningar saknas.

Att statsfinansiera opinionsbildning kring produktionsförhållanden i utlandet riskerar också att spä på protektionism och svensk självgodhet. Utländska varor är inte suspekta för att de är utländska, men frihandels fiender vill gärna beskriva det så. Svenska varor är inte finare för att de är svenska. Också i Sverige finns det arbetsplatser med oacceptabla förhållanden.

Sammantaget anser Liberalerna att det finns en uppenbar risk att öronmärkta statsanslag till information om produktionsförhållanden i utlandet riskerar att bli statsfinansierad opinionsbildning om sådant som konsumenterna bör få avgöra själva. *Liberalerna minskar därför anslag 2:1 med 1 miljon kronor årligen och anslag 2:4 med 4 miljoner kronor årligen.*

De pengar som därmed frigörs använder Liberalerna till ett nytt uppdrag till Konsumentverket för att stärka konsumentmakten för personer med funktionsnedsättning. Fortfarande år 2018 finns många faktorer som fungerar utestängande för konsumenter med funktionsnedsättning. Det kan gälla allt från möjligheten att få tillgång till information i tolkningsbart format till den fysiska utformningen av produkter eller inredningen av butiker. *Liberalerna ökar därför anslag 2:1 Konsumentverket med 5 miljoner kronor för att finansiera ett uppdrag om konsumentmakt för personer med funktionsnedsättning.*

Till följd av de principer som etablerats för en övergångsbudget har inte Konsumentverkets anslag minskats med anledning av att vissa tillfälliga satsningar avslutas, närmare bestämt KOV:s särskilda arbete med miljösmart konsumtion och

projektet Money from Sweden. Detta innebär en budgetförstärkning under anslag 2:1 på 5 miljoner kronor respektive 860 000 kronor.

De oberoende konsumentorganisationerna spelar en avgörande roll för att ta tillvara konsumenters intressen i samhället och på marknaden. Liberalerna föreslår att anslag 2:4 höjs med 2 miljoner kronor för att finansiera höjda fria anslag till organisationer.

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräknningen justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslagen 1:4 och 1:6.

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Bostadspolitisk utveckling		
1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	-85 000	Prop. 2018/19:1, egna beräkningar
1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	-41 000	Prop. 2018/19:1, egna beräkningar
1:4 Boverket	24 000	RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
1:5 Statens geotekniska institut		
1:6 Lantmäteriet	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	-826 000	Prop. 2018/19:1, RUT Dnr 2018:1553, egna beräkningar
1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	-1 300 000	Prop. 2018/19:1, RUT Dnr 2018:1553
1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	-1 175 000	Prop. 2018/19:1, RUT Dnr 2018:1553, egna beräkningar
1:10 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder		
1:11 Innovativt och hållbart byggande	-38 000	Prop. 2018/19:1, RUT Dnr 2018:1553, egna beräkningar
2:1 Konsumentverket	-1 860	Prop. 2018/19:1, Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
2:2 Allmänna reklamationsnämnden		
2:3 Fastighetsmäklarinspektionen		
2:4 Åtgärder på konsumentområdet	-2 000	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter		
Nya anslag		
1:12 BID	100 000	Egna beräkningar
Summa	-3 345 860	
Specificering av anslagsförändringar		
1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	-85 000	Anpassning till långsiktig utgiftsnivå. Prop. 2018/19:1, egna beräkningar
1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	-41 000	Anpassning till långsiktig utgiftsnivå. Prop. 2018/19:1, egna beräkningar

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:4 Boverket	25 000	Upprättande av offentlig hyresstatistik. Egna beräkningar
1:4 Boverket	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:6 Lantmäteriet	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	-826 000	Subventionen avvecklas i sin helhet. Prop. 2018/19:1, RUT Dnr 2018:1553, egna beräkningar
1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	-1 300 000	Subventionen avvisas i sin helhet. Prop. 2018/19:1, RUT Dnr 2018:1553
1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	-1 175 000	Subventionen avvecklas i sin helhet. Prop. 2018/19:1, RUT Dnr 2018:1553, egna beräkningar
1:11 Innovativt och hållbart byggande	-38 000	Subventionen avvecklas i sin helhet. Prop. 2018/19:1, RUT Dnr 2018:1553, egna beräkningar
1:12 BID	100 000	Uppbyggnad av svensk BID-satsning med pilotprojekt m.m. Egna beräkningar
2:1 Konsumentverket	5 000	Uppdrag om konsumentmakt för personer med funktionsnedsättning. Egna beräkningar
2:1 Konsumentverket	-5 860	Avveckling av särskilt uppdrag om miljösmart konsumtion samt Money from Sweden. Prop. 2018/19:1
2:1 Konsumentverket	-1 000	Avvisning av nytt uppdrag om information om produktionsvillkor i andra länder. Prop. 2017/18:1
2:1 Konsumentverket	0	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:4 Åtgärder på konsumentområdet	2 000	Ökade fria anslag till konsumentorganisationer. Egna beräkningar
2:4 Åtgärder på konsumentområdet	-4 000	Avvisning av örönmärkt anslag för information om produktionsvillkor i andra länder. Prop. 2017/18:1

Utgiftsområde 19: Regional tillväxt

Utgångspunkten för oss liberaler är värnandet om människors makt över sin egen situation och möjlighet att skapa sin egen framtid. En liberal politik för regional tillväxt strävar efter att skapa förutsättningar för dem som vill bo och arbeta på landsbygden eller i mindre tätort att göra det. Vi ska ta vara på de unika förutsättningar för individers utvecklingskraft och företags konkurrenskraft som finns i olika delar av vårt land.

För att möjliggöra service på landsbygden ser vi gärna flexibla lösningar och samarbeten mellan olika aktörer och anser att det finns behov av visst statligt stöd.

Hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tas till vara. De generella insatserna på nationell nivå för jobb, utbildning och för ett förbättrat företagsklimat behöver kombineras med regionala insatser. Grunden för vårt välstånd är och förblir företagande och ekonomisk utveckling. Liberalerna vill ge människor och företag över hela landet möjligheter att växa och utvecklas. På så sätt tar vi till vara hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter.

Globaliseringen leder till förändringar som får olika genomslag i olika delar av Sverige. Samhällen förändras. Urbanisering bygger i grunden på människors fria val, och det försvarar vi. Samtidigt finns utmaningar med skillnader mellan å ena sidan städer med en starkt växande privat tjänstesektor och å andra sidan områden med en hög sårbarhet och lokala utmaningar i form av t.ex. en enskild eller ett fåtal industriella arbetsgivare. I kommuner där varsel och avfolkning är vardag blir konsekvensen en åldrande befolkning med ett minskat skatteunderlag.

De tre storstadsregionerna växer snabbast liksom regionstäderna medan de flesta av landets kommuner har dränerats på befolkning och arbetstillfällen när företag flyttat eller lagts ner. Det har lett till ökade bördor samtidigt som den offentliga och privata servicen har försämrats. Värst har det varit för kommunerna i Bergslagen, Värmland, inre Norrland och östra Småland som i flera fall blivit avfolkningsbygder. I och med de senaste årens befolkningsökning, inte minst på grund av det ökade antalet utrikes födda, håller detta på att förändras. Om man tittar på befolkningsutvecklingen det senaste åren kan de flesta svenska kommuner glädjas över fler invånare. Ökningen har varit särskilt tydlig i norra Sverige. De nyanlända i Sverige är ett positivt lyft för de mindre serviceföretagen i hela Sverige på ett nytt sätt som få statliga stödpaket eller regionala utvecklingsfonder kan konkurrera med.

Sverige behöver en företagsvänlig politik och det uppnås inte genom höjda skatter på jobb och företagande. I stället behövs regelförenklingar och ett företagsvänligt klimat. Tillgång till bra mobiltelefoni och goda uppkopplingsmöjligheter blir allt viktigare. Sverige behöver bra mobila och digitala kommunikationer med god geografisk täckning och som har en tillräcklig kapacitet när allt fler använder mobil och digital teknik. Liberalerna bidrog i alliansregeringen 2006–2014 till en lång rad åtgärder för att förbättra mobiltäckningen, som reformerad lagstiftning, förbättrad information och starkare konsumentlagstiftning.

Sverige ska ha en bredbandsuppkoppling i världsklass. Bredbandet är i dag en lika viktig del i infrastrukturen som el- och vägnäten. En god digital uppkoppling är viktigt för såväl privatpersoner som företag och oerhört viktigt för regional tillväxt. Hela landet måste få bättre it-kapacitet och statens uppgift bör vara att skapa förutsättningar genom att undanröja hinder för utvecklingen, men även att stötta där lönsamheten för utbyggnad är bristfällig. Det är viktigt att telefonnätets kopparledningar bibehålls och inte nedmonteras innan det finns fullgoda digitala alternativ. Liberalerna vill se en

snabbare utbyggnad av bredband och anslår därför ytterligare 100 miljoner kronor för 2019 i förhållande till regeringen, vilket beskrivs närmare under utgiftsområde 23.

Det är fortsatt viktigt med god tillgång av posttjänster och digital infrastruktur för att människor ska kunna bo och verka i hela landet. Även om företag är internetbaserade kommer de inte ifrån att de måste använda posttjänster för att leverera och frakta varor. Det är därför viktigt för företagen att det finns väl fungerande posttjänster i Sverige där en regelbunden utdelning är en central del i verksamheten.

För att människor och företag ska vilja bo och verka i hela Sverige är det viktigt att det finns tillgång till en fungerande grundläggande service på rimligt avstånd. Detta gäller såväl myndigheter som kommunal och kommersiell service. I glesbygd har framförallt servicelösningar som bygger på lokala förutsättningar och samverkan med företagare och civilsamhället möjlighet att bli långsiktiga och bärkraftiga. Regeringen har aviserat att de vill flytta flera myndigheters huvudkontor från Stockholm. I vissa fall kan det finnas goda skäl till detta om det sker på ett sådant sätt så att verksamheten kan bedrivas med fortsatt hög kvalitet. Än viktigare är dock att statens service till medborgarna som successivt har försvunnit från stora delar av landet, t.ex. polisen, Arbetsförmedlingen och Migrationsverket upprätthålls.

Sedan tidigare har anslagen byggts ut för regional matchningsfunktion, stöd till kommersiell service i glesbygd och stöd till socioekonomiskt eftersatta kommuner och områden. Liberalerna har avvisat dessa anslagsökningar då vi tror att generella åtgärder i form av sänkt skatt på arbete och företagande, regelförenklingar och ett gott företagsvänligt klimat vore bättre för den regionala tillväxten. Däremot kan det finnas skäl att göra vissa satsningar i utsatta stadsdelar. De åtgärderna som omfattar satsningar på rättsväsendet, inom integrationspolitiken och skolor i dessa områden redovisas närmare inom utgiftsområdena 4, 13 och 16. *Vi gör därför en minskning av anslag 1:1 med 75 miljoner kronor för år 2019.*

Den svenska hästnäringen och den svenska livsmedelsproduktionen skulle med en mer företagsvänlig politik ha goda förutsättningar att utvecklas där det svenska jordbrukets fördelar bättre tas till vara. Sverige har EU:s bästa djurskydd, låg användning av antibiotika, stor miljöhänsyn och ett gott smittskydd. Livsmedelsförädlingen är en sektor med stor geografisk spridning, vilket gör att branschen kan bidra till att skapa arbetstillfällen i hela landet. Den matbaserade turismen är också en viktig sektor som kan ge ökade möjligheter till fler jobb och stärka Sveriges position som matnation.

Fungerande kommunikationer är viktiga för jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Därför krävs fortsatta investeringar i järnväg, väg och annan infrastruktur. Det finns inget EU-land som har så långt mellan landsändarna som Sverige. Det gör oss beroende av väl fungerande flygtrafik och flygplatser i hela landet, inte minst i Stockholmsregionen där Arlanda och Bromma för närvarande utgör de två viktigaste naven i flygtrafiken för såväl privatresenärer som affärsresenärer. Flyget måste dock betala för sina klimatkostnader, vilket närmare beskrivs under utgiftsområde 20 i denna motion.

Vi föreslår också en omläggning av reseavdraget i syfte att öka dess regionala träffsäkerhet och minska exponeringen mot felaktigheter i utnyttjandet av avdraget. Tanken är att reseavdraget ska begränsas i de regioner där det finns en fungerande kollektivtrafik och att avdraget därmed är mer generöst där kollektivtrafiken är mindre utbyggd. Detta behandlas närmare under denna motions skatteavsnitt liksom under utgiftsområde 20.

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 19 Regional tillväxt

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Regionala tillväxtåtgärder	-75 000	Prop. 2018/19:1, egna beräkningar
1:2 Transportbidrag		
1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020		
Summa	-75 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Regionala tillväxtåtgärder	-75 000	Avvisning av stöd till socioekonomiskt eftersatta kommuner och områden till förmån för egen satsning. Prop. 2018/19:1, egna beräkningar

Utgiftsområde 20: Miljö och naturvård

Klimatförändringarna leder till extremväder och naturkatastrofer, både i Sverige och i resten av världen. Det påverkar allt liv på jorden. Samtidigt skövlas livsviktig skog medan djur- och växtarter försvinner för att aldrig komma tillbaka. Haven smutsas ner av plast och föroreningar samtidigt som fisken försvinner. För att rädda klimatet och miljön och skapa en renare framtid för kommande generationer måste vi agera nu. Vi måste fatta beslut som gör skillnad på både lång och kort sikt.

Vi ska ta oss an klimat- och miljöutmaningarna med en blandning av krisinsikt, framtidstro och realism. Vetenskap, fakta och teknikutveckling finner lösningarna. Marknadsekonomi och frihandel, inte politiker eller förbudspolitik, driver fram smarta hållbara lösningar. Digitalisering och delningsekonomi banar väg för nya och klimatsmarta konsumtionsmönster. Elfordons frammarsch förändrar hela fordonsindustrin. Energibranschen ställer om, investeringar i fossil energi lönar sig inte. Fler människor på jorden får tillgång till klimatsmart energi i stället för hälsofarlig öppen eld och fossila bränslen. Nya jobb och marknader växer fram.

Sverige ligger långt framme när det gäller miljö- och klimatarbete, något vi ska nyttja och göra till en konkurrensfördel. Det är positivt och viktigt att det i dag finns en bred politisk enighet bland sju av riksdagens åtta partier om Miljömålsberedningens mål.

Miljöförstöring och klimathot känner inga gränser och det kräver gemensamma lösningar. Miljön och klimatet behöver mer EU-samarbete. EU och Sverige behöver vara en pådrivande kraft och visa ledarskap för att nå Parisavtalets mål. Sverige ska visa att det går att förena välstånd och tillväxt med ansvar för miljö och klimat.

Liberalerna har en tydlig grön liberal miljö- och klimatpolitik. Vi tvekar inte när det gäller att fatta obekväma men nödvändiga beslut som innebär att den som smutsar ner också ska betala mer och vi värnar hav och vattendrag, skyddsvärd skog och den biologiska mångfalden. En prislapp på att skada miljön och klimatet påskyndar teknikutveckling och ökar incitamenten att ta miljö- och klimatansvar.

För en helhetsbeskrivning av Liberalernas gröna och smarta politik hänvisas till vår partimotion Grön liberal politik för miljö och klimat.

Grön skatteväxling

Den bästa miljö- och klimatpolitiken handlar inte om den som har högst budgetanslag och högst subventioner. I stället för kortsiktiga och dyra stöd och subventioner vill vi ha grön skatteväxling och klimatsmarta investeringar. Vår politik syns framförallt i skattetabellerna där den som smutsar ner får betala mer. Vi vill se mer av grön skatteväxling – på riktigt. Höjda skatter på utsläpp och miljöskadlig verksamhet ska kompenseras med sänkta skatter på arbete och företagande.

Reformerat reseavdrag

Vi vet att förutsättningarna är olika i vårt vidsträckta land. Därför vill vi ha tuffare regler för reseavdrag i storstadsregionerna men generösare regler på glesbygden, där kollektivtrafik inte är samma alternativ. De offentligfinansiella effekterna av ett reformerat reseavdrag redovisas närmare i denna motions skatteavsnitt.

Höjt förmånsvärde

Utifrån principen om att förorenaren ska betala och vår gröna skatteväxling vill vi höja förmånsvärdet för bilar som inte är miljöbilar. Höjt förmånsvärde innebär att individens beskattningsbara inkomst ökar. Regeringen vill förlänga nedsättningen av förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar. Liberalerna vill göra mer. Vi föreslår att förmånsvärdet av bilar som inte är miljöbilar höjs med 20 procent eller maximalt 16 000 kronor per år. De offentligfinansiella effekterna av höjt förmånsvärde redovisas närmare i denna motions skatteavsnitt.

Omvänd miljöbilsbonus

Vi menar att det är betydligt bättre att lägga högre skatter på det som vi vet är miljöskadligt i stället för att subventionera det som ska in. Transportsektorn måste ställa om till en fossilfri fordonsflotta men vi motsätter oss att skattepengar går till privata inköp av nya elbilar. Vi kan också konstatera att supermiljöbilspremien lett till att svenska elbilar säljs vidare till utlandet efter att man mottagit statlig premie. Vi ser gärna mer elbilar, men det är betydligt mer liberalt och klimateffektivt att göra det dyrare att köpa en miljömässigt sämre bil än att subventionera nybilsinköp. Vi föreslår därför en omvänd miljöbilsbonus som innebär att den som köper en ny bil som drivs av fossila bränslen får betala mer i skatt än den som köper en ny elbil. De offentligfinansiella effekterna av vår omvända miljöbilsbonus redovisas närmare i denna motions skatteavsnitt.

Bort med skattelättnader till fossila bränslen

Subventioner eller skattelättnader till fossila bränslen måste successivt tas bort. Liberalerna har som enda parti under föregående mandatperiod drivit på för att ta bort skattelättnader till diesel i jordbruket. De rödgröna har i stället höjt skattelättnaderna. Flera partier vill också sänka dieselskatten för att kompensera lantbruket för sommarens torka, vilket vi anser vara helt bakvänt. Sveriges bönder behöver ett krisstöd på grund

av torkan men ett långsiktigt arbete mot de klimatförändringar som leder till extremväder, måste bygga på minskad användning av fossila bränslen. Genom vår gröna skatteväxling sänker vi i stället skatten på jobb och företagande. Liberalerna vill också ta bort skattelättnader till diesel inom gruvindustriell verksamhet.

De offentligfinansiella effekterna av att ta bort skattelättnader på fossila bränslen redovisas i närmare i denna motions skatteavsnitt och påverkar även utgiftsområde 2, 10, 12 och 14.

Nej till flygskatt på resande – inför avgift på utsläpp

Flyget måste i ökad grad stå för sina klimatkostnader. Den nuvarande flygskatten beskattar alla flygresor lika oavsett utsläppsnivåer eller hur mycket biodrivmedel som finns i tanken. Vi vill i stället öka flygbolagens incitament att minska sina utsläpp genom en avgift på flygets koldioxidutsläpp. De flyg som släpper ut mer ska helt enkelt betala mer än de som släpper ut mindre. Teknikutvecklingen går framåt och ett modernare flygplan släpper ut betydligt mindre än äldre modeller. I väntan på en europeisk skatt på flygets utsläpp vill vi att fler plan ska flyga på biobränsle. Vi vill också införa en obligatorisk klimatdeklaration vid köp av flygresor.

Dubbdäcksavgift och miljözoner

Liberalerna föreslår att en dubbdäcksavgift införs för att minska skadliga utsläpp av partiklar.

Även miljözoner behövs för att i vissa städer få ner hälsofarliga utsläpp. Kommunerna måste därför kunna införa miljözoner men vi är kritiska till den modell som infördes 2018. I stället för en detaljerad statlig reglering måste beslut om miljözoner med avgifter för fossildrivna fordon kunna fattas på lokal nivå. De offentligfinansiella effekterna av en dubbdäcksavgift redovisas närmare i denna motions skatteavsnitt.

Klimatinvesteringar behövs men inga snedvridande subventioner

Nationella klimatinvesteringar för klimatet

Samhället måste ställa om och då behövs klimatinvesteringar som är långsiktiga och kommer många till del. Fokus ska vara på att få ner utsläppen och stöd ska inriktas mot insatser där investerade medel har störst nytta och långsiktig effekt, till exempel inom transport, industri samt jord- och skogsbruket. Det kan handla om biogasanläggningar och metangasreducering inom jordbruket eller cykelinfrastruktur för att underlätta cykelpendling. I utvecklingen av hållbara städer kan eldrivna stadsbussar vara en del av lösningen. För att främja elektrifieringen av transportsektorn behövs en utbyggd laddinfrastruktur runt om i vårt land.

Det spenderas i dag mycket skattemedel på det så kallade Klimatklivet som tydligt kritiserats av Konjunkturinstitutet. Klimatklivet innebär en stor byråkrati och mycket skattepengar i förhållande till uppnådda resultat. I stället för Klimatklivet vill Liberalerna avsätta 1 500 miljoner kronor årligen för långsiktiga klimatsmarta större strukturella projekt. *Därmed avisas anslag 1:16 i sin helhet, vilket ger en budgetförstärkning på 1 590 miljoner kronor. Även anslag 1:18 avslås i sin helhet, vilket ger en budgetförstärkning på 100 miljoner kronor. Samtidigt tillförs på detta*

utgiftsområde och för 2019 1 500 miljoner kronor till ett nytt anslag 1:21 Nationella klimatinvesteringar.

Nej till subventioner

Allt för ofta finns en övertro på att politiken kan subventionera fram de nya lösningarna. Men vi liberaler vet att politiker är dåliga på att förutse vilken teknik som bär framtiden med sig. Den misslyckade satsningen på etanolbränsle är ett sådant exempel. Därför är det oftast misshushållning med skattepengar att ge subventioner till det som politiker hoppas ska bli miljövänligt. I stället är det mycket bättre att lägga högre skatter på det som vi vet är miljöskadligt. Då får vi effektiva ekonomiska styrmedel som gör att det miljöskadliga gradvis fasas ut. Till detta kommer ytterligare ett argument, nämligen att miljösubventioner är fördelningspolitiskt felaktiga eftersom det största bidraget går till den som har störst köpkraft. Det är helt enkelt inte rimligt att använda skattepengar till att subventionera höginkomsttagarens inköp av bilar, cyklar och utombordare. Skattepengar ska inte gå till ineffektiva klimatprojekt, privata inköp av båtmotorer och cyklar med ökad administration och byråkrati som följd. Mot bakgrund av ovanstående resonemang avslås därmed på detta utgiftsområde *anslagen 1:8, 1:17 och 1:19 i sin helhet. Detta ger budgetförstärkningar på 1 240 miljoner kronor, 100 miljoner kronor respektive 350 miljoner kronor.*

Minska industrins utsläpp

Sveriges välfärd och tillväxt är beroende av en konkurrenskraftig industri. Samtidigt står delar av industrin för en stor del av våra koldioxidutsläpp och alla insatser för att minska utsläppen är viktiga. Ekonomiska styrmedel spelar en viktig roll. Det behövs också forskning och utveckling för att tillsammans med industrin få fram klimatsmarta lösningar. Till exempel pågår intressanta projekt för att på sikt kunna tillverka järn från järnmalm i Sverige med kraftigt minskade utsläpp. Liberalerna anser att denna typ av forskning och projekt på olika sätt bör främjas. Inom ramen för vår särskilda satsning för nationella klimatinvesteringar avsätter vi 350 miljoner kronor för klimatsmarta lösningar som minskar industrins utsläpp. *Samtidigt avslås därmed på detta utgiftsområde och för 2019 300 miljoner kronor på anslag 1:20.*

Hav och vatten

Nedskräpningen av våra hav är ett av vår tids största miljöproblem. Haven håller på att förvandlas till stora soptippar. Det marina skräpet är skadligt på olika sätt. Fiskeredskap och fartyg skadas men framförallt vållar skräpet stor skada på fåglar, fiskar och däggdjur. Även konstgräsplaner är i dag en väsentlig källa till mikroplaster bland annat i havet. Plasten bryts ned till mikroplast som tar sig in i näringskedjan vilket är skadligt för människor, djur och natur. Liberalerna föreslår en satsning där Havs- och vattenmyndigheten ska få i uppdrag att till kommuner fördela medel för bland annat städning av stränder, vilket bör leda till renare stränder men också jobb. *På detta utgiftsområde och för 2019 tillförs 50 miljoner kronor på anslag 1:11 för renare stränder.*

Stranderosion är ett stort problem framförallt i delar av Skåne. Det behövs mer forskning kring detta och det behövs nu konkreta åtgärder. Liberalerna anser att Länsstyrelsen i Skåne ska få i uppdrag att särskilt arbeta med frågor och insatser för att

motverka stranderosionen av Skånes stränder. *På detta utgiftsområde och för 2019 tillförs 20 miljoner kronor på anslag 1:11 för åtgärder mot stranderosion.*

Jordbrukets tillförsel av näringsämnen via gödslingen bidrar till övergödning av våra hav och vattendrag och minskad biologisk mångfald. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. Liberalerna vill därför se en ny läckageskatt för jordbruket för att öka incitamenten att minska användningen av gödsel som bidrar till övergödning. Förändringen beräknas stärka de offentliga finanserna år 2019 med 300 miljoner kronor vilket närmare redovisas under denna motions skatteavsnitt. Därtill påverkas utgiftsområde 2, 10, 12, 14 och 15.

Plast som driver i våra hav känner inga landsgränser och det behövs gränsöverskridande åtgärder för att komma åt problematiken. Vi välkomnar arbetet på EU-nivå med en plaststrategi inklusive förbud av vissa engångsartiklar av icke-återvinningsbar plast. Vi är positiva till EU-kommissionens förslag kring en ny EU-avgift som baseras på den plast som inte återvinns i respektive medlemsland. Det kommer att driva på medlemsstaterna att öka takten i återvinningen och att vid behov införa nationella plastskatter. Vi vill redan nu införa en nationell plastavgift på plastpåsar för att styra konsumtionen mot mer återvinning och förnyelsebara råvaror. De offentligfinansiella effekterna av en plastavgift på plastpåsar redovisas närmare i denna motions skatteavsnitt.

Naturvård och biologisk mångfald

Allt fler arter hotas av utrotning. Hotade växter och djur ska skyddas genom fridlysning, information och biotopskydd. Artdatabankens arbete ska främjas. Liberalerna föreslår restaureringsinsatser i syfte att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter. *Därmed tillförs 2019 på detta utgiftsområde anslag 1:3 50 miljoner kronor för restaureringsinsatser.*

För att bevara den biologiska mångfalden behövs också satsningar på att bekämpa så kallade invasiva främmande arter. Det handlar till exempel om lupiner, jättebjörnloka, mårddhund, amerikansk hummer och signalkräfta. Därmed tillförs 2019 på detta utgiftsområde anslag 1:3 20 miljoner kronor för att bekämpa invasiva arter.

Den svenska skogspolitiken ska vila på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Skogens potential inom förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion ska tillvaratas. Miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka genom att t.ex. avverkningsmetoder kan variera. Både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster, bevara den biologiska mångfalden och slå vakt om naturvård och miljöhänsyn.

Liberalerna anser att befintliga modeller för att skydda värdefull natur bör kunna användas i större utsträckning. Till exempel ska statligt ägd skog även fortsättningsvis kunna användas som inbyte för privatägd skyddsvärd skog.

Den mest värdefulla naturen måste skyddas och här spelar naturreservat och nationalparker en viktig roll. Liberalerna välkomnar regeringens satsning på värdefulla skogar och nyckelbiotoper men vill också se särskilda insatser för att skydda värdefulla naturskogar, så kallade gammelskogar.

Samtidigt som vi ser positivt på satsningar på skydd av nyckelbiotoper på anslag 1:14 vill Liberalerna tillföra samma anslag 25 miljoner kronor ytterligare år 2019 för att skydda gammelskogarna.

Miljöföreningar och kemikalier

Ett Sverige fritt från gifter är centralt när det gäller miljö- och klimatpolitiken. Det krävs en effektiv lagstiftning, ekonomiska styrmedel och förbättrad marknadstillsyn.

Kemikalielagstiftningen ska utgå från försiktighetsprincipen. Den europeiska kemikalielagstiftningen behöver skärpas, och särskild hänsyn tas till barns och ungas känslighet samt till den samlade effekten då flera olika kemikalier samverkar. Farliga kemikalier i konsumentprodukter, till exempel leksaker och kläder, ska bort från marknaden och det behövs ett långsiktigt arbete för att öka marknadstillsynen. Liberalerna föreslår en satsning på ökad marknadstillsyn som bör utföras av Kemikalieinspektionen. *På detta utgiftsområde och för 2019 innebär det att 10 miljoner kronor tillförs anslag 1:6.*

Miljöföreningar i marker är en miljörisk och förhindrar en effektiv markanvändning. Dessa områden måste saneras och återställas i allt högre utsträckning framförallt när det gäller områden som kan användas till bostäder. Liberalerna föreslår en ökad sanering av områden som kan användas till bostadsbyggande samt av områden som är särskilt angelägna ur risksynpunkt. *På detta utgiftsområde och för 2019 innebär det att 25 miljoner kronor tillförs anslag 1:4.*

Övrigt

Till förmån för att Liberalerna gör andra budgetprioriteringar avslås en rad satsningar som presenterades i budgetpropositionen för 2018 som ligger kvar i budgeten för 2019. *Därmed avslås på detta utgiftsområde och för 2019 50 miljoner kronor på anslag 1:1 som konsekvens av att vi motsätter oss en eko-bonus.* Vidare motsätter vi oss de öronmärkta statsbidrag till gröna jobb som finansieras under detta utgiftsområde. Vi har andra mer effektiva förslag som innebär att det blir billigare och enklare att anställa även inom naturvården. *På detta utgiftsområde och för 2019 minskas anslag 1:3 med 50 miljoner kronor.*

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräkningsjusteras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:6, 1:9, 1:15 och 2:2.*

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Naturvårdsverket	-53 000	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2018:1398
1:2 Miljöövervakning m.m.	0	
1:3 Åtgärder för värdefull natur	70 000	Egna beräkningar
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	25 000	Egna beräkningar
1:5 Miljöforskning		
1:6 Kemikalieinspektionen	10 000	RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
1:7 Avgifter till Internationella organisationer		
1:8 Klimatbonus	-1 240 000	RUT Dnr 2018:1277
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	0	RUT Dnr 2018:1398
1:10 Klimatanpassning		

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	70 000	Egna beräkningar
1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar		
1:13 Internationellt miljösamarbete		
1:14 Skydd av värdefull natur	25 000	Egna beräkningar
1:15 Havs- och vattenmyndigheten	0	RUT Dnr 2018:1398
1:16 Klimatinvesteringar	-1 590 000	Prop. 2018/19:1
1:17 Elbusspremie	-100 000	Prop. 2018/19:1
1:18 Investeringsstöd för gröna städer	-100 000	Prop. 2018/19:1
1:19 Elfordonspremie	-350 000	Prop. 2018/19:1
1:20 Industriklivet	-300 000	Prop. 2018/19:1
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	0	RUT Dnr 2018:1398
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning		
Nya anslag		
1:21 Nationella klimatinvesteringar	1 500 000	Egna beräkningar
Summa	-2 033 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Naturvårdsverket	-50 000	Avvisning av eko-bonus. Prop. 2017/18:1
1:1 Naturvårdsverket	-3 000	Justerad pris- och löne-omräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:3 Åtgärder för värdefull natur	50 000	Ökade restaureringsinsatser. Egna beräkningar
1:3 Åtgärder för värdefull natur	20 000	Satsning på invasiva arter. Egna beräkningar
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	25 000	Sanering för ökad byggtakt. Egna beräkningar
1:6 Kemikalieinspektionen	10 000	Ökad marknadstillsyn. Egna beräkningar
1:8 Klimatbonus	-1 240 000	Bonus-malus-system för privata fordon. RUT Dnr 2018:1277
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	50 000	Rena stränder. Egna beräkningar
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	20 000	Stranderosion. Egna beräkningar
1:14 Skydd av värdefull natur	25 000	Satsning på naturskogar/gammelskog. Egna beräkningar
1:16 Klimatinvesteringar	-1 590 000	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2018/19:1
1:17 Elbusspremie	-100 000	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2018/19:1

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:18 Investeringstöd för gröna städer	-100 000	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2018/19:1
1:19 Elfordonspremie	-350 000	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2018/19:1
1:20 Industriklivet	-300 000	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2018/19:1
1:21 Nationella klimatinvesteringar	1 500 000	Klimatinvesteringar såsom laddstolpar, elbussar och klimatsmart industri. Egna beräkningar

Utgiftsområde 21: Energi

Tack vare vattenkraften, kärnkraften och investeringar i vind har Sverige en säker, effektiv elproduktion med konkurrenskraftiga priser och med små utsläpp av växthusgaser. Sverige har i dag relativt låga koldioxidutsläpp per capita jämfört med andra EU-länder och en viktig orsak till detta är vår elproduktion som domineras av koldioxidfri vattenkraft och kärnkraft. De flesta av Europas länder är i stället dessvärre fortsatt beroende av kol och fossilgas. Sveriges klimatsmarta och stabila elproduktion vill Liberalerna värna och utveckla. Vårt fokus ligger på att minska utsläppen – både i Sverige och i vårt närområde – samt på att behålla en stabil elproduktion med konkurrenskraftiga priser som är till fördel för svenska hushåll och svensk industri. Vi håller oss neutrala mellan olika energislag – så länge de är fossilfria.

Sverige är ett av få länder i världen som har visat att det går att ställa om elproduktionen och eliminera utsläppen av klimatgaser. Vi menar att det finns betydligt större klimatvinster att göra genom att värna vårt klimatsmarta och stabila elsystem och satsa på åtgärder inom de sektorer som har höga klimatutsläpp, som transportsektorn, processindustrin och jordbruket.

För en mer detaljerad beskrivning av vår politik på området hänvisas till motionen Klimatsmart och stabil elproduktion.

Fossilfri elproduktion och leveranssäkerhet

Vi vill ha ett mål om ett fossilfritt elsystem med en mix av vattenkraft, kärnkraft och förnybart. Vi står därmed inte bakom Energiöverenskommelsen och dess mål om 100 procent förnybar elproduktion. För oss är det centrala att elproduktionen är fossilfri och stabil och att utbyggnaden ska drivas på av marknaden och byggas när den behövs och där den behövs.

Energiöverenskommelsen hade ett tydligt fokus på att på alla sätt öka andelen förnybar elproduktion – även om det för oss var oklart med vilket mål i sikte då svensk elproduktion har varit i det närmaste helt fri från klimatpåverkan sedan tidigt 80-tal. Självändamålet om förnybar produktion formulerades dock utan en seriös analys av vad det innebär för effektbalans och leveranssäkerheten.

Vi ser med oro på den ökade effektutmaningen till följd av mer förnybar elproduktion samtidigt som klimatsmart och stabil kärnkraft stängs ner. Det är tydligt att leveranssäkerheten sjunker vilket kommer att kunna bli tydligt för allt fler vid kalla vinterdagar. Stabil elproduktion i form av kärnkraftsel försvinner utan att tillräckliga

åtgärder vidtagits för att garantera fortsatt leveranssäkerhet. Bristande leveranssäkerhet är inte en acceptabel utveckling för ett samhälle som blir alltmer elberoende.

Liberalerna anser därför att det behövs ett leveranssäkerhetsmål.

Energimarknadsinspektionen eller Svenska Kraftnät måste få i uppdrag att ta fram ett leveranssäkerhetsmål som beaktar samhällets behov och vilka konsekvenser det valda målet har för vår konkurrenskraft som industrination liksom för klimatet.

Mer marknad i stället för subventioner

Vi vill ge mer likvärdiga villkor för koldioxidfria kraftslag. Vi är positiva till att effektskatten avskaffas och att fastighetsskatten på vattenkraft sänks. Vi är dock kritiska till utbyggnaden av elcertifikatssystemet liksom andra former av subventioner till viss elproduktion som kommer med Energiöverenskommelsen. Floran av subventioner, stöd och skatteregler behöver ses över så att förutsättningarna för de fossilfria kraftslagen blir lika. Lika förutsättningar är det mest kostnadseffektiva sättet att nå målet att eliminera utsläppen av koldioxid.

Liberalerna välkomnar all form av fossilfri elproduktion. Elproduktion som baseras på sol och vind är självklart bra men är inte helt problemfria framförallt eftersom väderberoende elproduktion inte kan garantera produktionen. Som liberaler är det självklart att utbyggnaden ska drivas på av marknaden och byggas när den behövs och där den behövs. Förnybar energi ska vara ett medel för att uppnå billig och miljövänlig elproduktion och inte vara ett mål i sig själv. Vi ser gärna olika regelförenklingar för att underlätta utvecklingen av förnybart samtidigt som rimliga avvägningar görs mot andra centrala samhällsintressen. Det kan till exempel handla om viktiga miljö- och naturintressen eller försvarets behov.

I stället för kortsiktiga, krångliga och marknadsstörande subventioner vill vi förenkla reglerna för fossilfri och småskalig elproduktion. Det är positivt att solpaneler på privata villatak nu kan sättas upp utan bygglov. Därtill vill vi titta närmare på möjligheten med ROT-avdrag för installation av solceller på villatak även vid nybyggnation. Vi vill också se över skattereglerna. Under föregående mandatperiod har den rödgröna regeringen dessvärre fört en ambivalent politik när det gäller småskalig energiproduktion. Ena stunden avskaffas skattefriheten för vissa småskaliga elproducenter. Sedan har skatten sänkts för aktörer som äger flera mindre solcellsanläggningar med en total installerad kapacitet som överstiger 255 kilowatt. Den ekonomiska bördan minskar således men kvar finns den administrativa bördan som infaller vid skattskyldighet. Att en organisation blir skattepliktig för egenproducerad el innebär också att den blir skyldig att skattedeclarera all el som förbrukas, per anläggning. Därför missgynnas fortsatt exempelvis företag, landsting och kommuner som vill installera solceller på flera anläggningar. Skattebefrielsen för solenergi som produceras för eget bruk bör gälla alla, oavsett anläggningens toppeffekt och vi anser att skatten på egenproducerad solel därmed bör avskaffas.

Regelverket har inte blivit enklare, utan tvärtom har ineffektiva subventioner och snedvridande stöd utökats. Liksom solbranschen motsätter sig Liberalerna subventioner eftersom de stoppar utvecklingen genom långa väntetider och krånglig administration. Dessutom bidrar subventionerna till att företagen slipper att pressa priserna. *På detta utgiftsområde och för år 2019 innebär det att 525 miljoner kronor minskas på anslag 1:7.*

Vidare motsätter sig Liberalerna att skattemedel läggs på stöd och subventioner till vissa energislag som planeringsstöd och marknadsintroduktion för vindkraft och informationsplattform för solenergi. *På detta utgiftsområde och för år 2019 avslås därmed anslag 1:3 och anslag 1:5 i sin helhet, vilket ger en budgetförstärkning på 10 miljoner kronor respektive 85 miljoner kronor. Vidare minskas anslag 1:1 med 5 miljoner kronor år 2019 på grund av att vi avvisar informationsplattformen som solenergi.* Därtill anser Liberalerna att anslagsnivån för Statens energimyndighet, anslag 1:1, ska återställas till utfallet för 2017. *Detta ger en budgetförstärkning på 30 miljoner kronor.*

Forskning och utveckling

Med en ökad andel förnybar energi ökar behovet av lagring och flexibilitet i energisystemet. Liberalerna anser därmed att de medel som avsätts under anslaget 1:4 Energiforskning ska ha ett tydligare fokus på just detta. Liberalerna föreslår vidare mer resurser på forskning och innovation kring energilagring och batterier. Liberalerna vill dock öka pågående arbete. På detta utgiftsområde och för 2019 innebär det att 5 miljoner kronor tillförs anslag 1:7.

FN:s klimatpanel lyfter fram kärnkraften för att minska världens utsläpp. Fler dörrar måste hållas öppna för att säkerställa ett hållbart energisystem i framtiden. Fjärde generationens kärnkraftsreaktorer har potential att sänka utsläppen av koldioxid samtidigt som avfallet kan bearbetas och användas som bränsle. För klimatets skull bör förslaget från våra ledande tekniska universitet att bygga en svensk forskningsreaktor genomföras. I samband med behandlingen av forskningspropositionen tog Liberalerna upp frågan om en forskningsreaktor.

Sveriges välfärd och tillväxt är beroende av en konkurrenskraftig industri. Samtidigt står delar av industrin för en stor del av våra koldioxidutsläpp och alla insatser för att minska utsläppen är viktiga. Det behövs forskning och utveckling för att tillsammans med industrin få fram klimatsmarta lösningar. Till exempel pågår intressanta projekt för att kraftigt minska utsläppen när järn tillverkas. Inom ramen för vår särskilda satsning för nationella klimatinvesteringar som presenteras under utgiftsområde 20 avsätter vi 350 miljoner kronor för klimatsmarta lösningar som minskar industrins utsläpp.

Övrigt

Vidare gör vi andra prioriteringar än regeringen i denna budget och anser att kommunala energi- och klimatrådgivare ska bekostas inom ramen för befintliga medel. Detsamma gäller lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat. Vi anser inte heller att skattemedel ska användas till föreslagna åtgärder för energieffektivisering och motsätter oss sekondering av personal utomlands. På detta utgiftsområde och för 2019 minskas därmed anslag 1:1 med 5 miljoner kronor, anslag 1:2 med 233 miljoner kronor och anslag 1:10 med 90 miljoner kronor.

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräkningsjusteringen justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1 och 1:6.*

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 21 Energi

Tusental kronor

Ramanslag

**Avvikelse från
regeringen (L) Kommentarer**

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Statens energimyndighet	-41 000	Prop. 2018/19:1, Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2018:1398
1:2 Insatser för energieffektivisering	-233 000	Prop. 2018/19:1
1:3 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	-10 000	Prop. 2018/19:1
1:4 Energiforskning		
1:5 Planeringsstöd för vindkraft	-85 000	Prop. 2018/19:1
1:6 Energimarknadsinspektionen	0	RUT Dnr 2018:1398
1:7 Energiteknik	-520 000	Prop 2018/19:1, egna beräkningar
1:8 Elberedskap		
1:9 Avgifter till internationella organisationer		
1:10 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	-90 000	Prop. 2018/19:1
Summa	-979 000	
1:1 Statens energimyndighet	-30 000	Återställande till utfall 2017. Prop. 2018/19:1
1:1 Statens energimyndighet	-5 000	Avvisning av infomationsplattform solenergi. Prop. 2017/18:1
1:1 Statens energimyndighet	-5 000	Avvisning av sekonderingar. Prop. 2017/18:1
1:1 Statens energimyndighet	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:2 Insatser för energieffektivisering	-233 000	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2018/19:1
1:3 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	-10 000	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2018/19:1
1:5 Planeringsstöd för vindkraft	-85 000	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2018/19:1
1:6 Energimarknadsinspektionen	0	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:7 Energiteknik	5 000	Tillämpad energilagring. Egna beräkningar
1:7 Energiteknik	-525 000	Avvisning av subventioner till solceller. Prop. 2018/19:1
1:10 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	-90 000	Avvisning av klimat- och energiomställning. Prop. 2018/19:1

Utgiftsområde 22: Kommunikationer

Välfungerande kommunikationer och modern infrastruktur är grundläggande förutsättningar för individens frihet, ett blomstrande näringsliv och en öppen marknad. Människor transporterar sig mellan skola, jobbet och hemmet. Flödet av varor och tjänster skapar hållbar tillväxt för Sverige och handeln med andra länder stärker Sveriges position i den globala ekonomin. Transportsystemet är på så sätt en grundbult för landets utveckling framåt och därför är det viktigt att infrastrukturinvesteringar analyseras långsiktigt och ur ett helhetsperspektiv. Transportpolitiska beslut kan ha stor påverkan på den lilla såväl som den stora staden eller den enskilda företagaren, både i positiv och i negativ bemärkelse.

Transportsektorn är central när det gäller att nå våra ambitiösa miljö- och klimatmål och målet om en fossilfri fordonsflotta. Bilarna står fortfarande för en mycket stor del av utsläppen av växthusgaser även om vi i dag ser en förbättring jämfört med för tio år sedan. Omställningen går dock inte tillräckligt snabbt. Bilåkandet måste minska och fler bilar måste bli klimatsmarta. Liberal miljö- och klimatpolitik utgår från försiktighetsprincipen och att förorenaren ska betala. Vi utvecklar vår gröna skatteväxling där den som smutsar ner får betala mer samtidigt som vi sänker skatten på jobb och företagande. Liberalernas satsningar för en fossilfri fordonsflotta återfinns under utgiftsområde 20.

Vi reser allt mer, vilket är positivt i en globaliserad värld. Liberalerna vill inte förhindra resandet i sig utan fokusera på att minska utsläppen. Flyget måste i ökad grad stå för sina klimatkostnader. Den nuvarande flygskatten beskattar alla flygresor lika oavsett utsläppsnivåer eller hur mycket biodrivmedel som finns i tanken. Vi vill istället öka flygbolagens incitament att minska sina utsläpp genom en avgift på flygets koldioxidutsläpp. De flyg som släpper ut mer ska helt enkelt betala mer än de som släpper ut mindre. Teknikutvecklingen går framåt och ett modernare flygplan släpper ut betydligt mindre än äldre modeller. I väntan på en europeisk skatt på flygets utsläpp vill vi att fler plan ska flyga på biobränsle. Vi vill också införa en obligatorisk klimatdeklaration vid köp av flygresor.

Under denna motions skatteavsnitt finns mer om avvisningen av nuvarande flygskatt. Som en konsekvens av att flygskatten avskaffas avvisas kompensationen för ökade driftunderskott till icke-statliga flygplatser i Norrland. *Därmed avvisas under detta utgiftsområde för 2019 85 miljoner kronor på anslag 1:6.*

Fler måste välja kollektivtrafiken där möjligheten finns, och järnvägen måste rustas upp för att möta de nationella och regionala behoven. På området kollektivtrafik föreslår Liberalerna en omläggning av reseavdraget i syfte att öka dess regionala träffsäkerhet och minska exponeringen mot felaktigheter i utnyttjandet av avdraget. Tanken är att reseavdraget ska begränsas i de regioner där det finns en fungerande kollektivtrafik.

Liberalerna motsätter sig anslaget för gratis kollektivtrafik under sommarlovet för skolungdomar och prioriterar i stället kollektivtrafik i landsbygd genom differentierade reseavdrag. Förslaget behandlas närmare under avsnittet för skattefrågor. *På detta utgiftsområde under anslag 1:1 avvisas därmed anslaget för kollektivtrafik för skolungdomar på 350 miljoner kronor för år 2019.*

Resenärerna ska enkelt kunna göra klimatsmarta val. De som fraktar gods ska kunna använda sig av klimatsmarta lösningar. Bilpooler kan bli en del av framtidens kollektivtrafik liksom delningsekonomin nya koncept för taxi. Hyrcyklar och elcyklar ska bli del av resan. Nya flexibla biljettlösningar behöver utvecklas i syfte att underlätta för resenären. Införandet av en nationell mobilitetsplan skulle kunna länka samman

samtliga transportslag genom en digital plattform och Trafikverket bör ges i uppdrag att genomföra en pilotstudie om hur en nationell mobilitetsplan kan utformas.

Sveriges vägar är viktiga för att hela landet ska fungera och många sträckor behöver rustas upp och förstärkas. Det blir särskilt tydligt nu när 74-tons lastbilar kommer att trafikera våra vägar. Det är viktigt att värna vägarna i anslutning till industri och hamnar så att de håller för tyngre lastbilar. Därför prioriterar vi förstärkning av vägar som är viktiga ur näringssynpunkt. Underhållet av vägbanor, för att inte nämna luftkvalitet och bullernivåer, påverkas av vilka däck som används på våra vägar. Möjligheten att välja dubbdäck, när vägförhållandena så kräver, är viktig. Därför är dubbdäcksförbud inte en optimal lösning. En avgift är ett alternativ till att minska dubbdäcksanvändning i regioner med mindre behov och mildare vintrar. Liberalerna vill därför införa en skatt på dubbdäck för att minska utsläppshalten av partiklar. Systemet ska vara differentierat och avgifter ska kunna tas ut för olika tidsperioder. De nettointäkter som dubbdäcksavgiften inbringar uppgår för år 2019 till 130 miljoner kronor och ska gå tillbaka till regionerna för lokala förbättringsåtgärder och underhåll. Skatten specificeras närmare under avsnittet för skattefrågor.

Allt fler väljer cykeln framför bilen och den som cyklar gör en stor insats för miljö och klimat. Dessutom minskar bullret och folkhälsan ökar. Cyklandet behöver ges bättre förutsättningar, i dag saknas exempelvis regelverk som beaktar cykeln som ett eget transportmedel. I den infrastrukturplan som presenterades föregående mandatperiod ströks flera planerade satsningar på utbyggda regionala cykelstråk. *Liberalerna prioriterar cykling och avsätter därför ytterligare 25 miljoner kronor år 2019 och framåt under anslag 1:1 till en nationell satsning på utveckling av regional cykelinfrastruktur.*

Vidare öppnar Liberalerna upp för möjligheten att använda intäkterna från trängselskatten till medfinansiering av cykelinfrastruktur. Vi avvisar dock budgetpropositionens fortsatta anslag för stadsmiljöavtal då vi anser att satsningen riskerar att komma enstaka kommuner till nytta snarare än samtliga. *Vi avvecklar därmed satsningen på stadsmiljöavtal vilket innebär en minskning av anslag 1:1 på 200 miljoner för år 2019.*

Liberalerna ser att den största miljömässiga vinsten uppnås genom att det sker en omlastning av gods som transporteras på väg till järnväg och sjöfart. De miljövänliga transportsätten måste vara attraktiva och konkurrenskraftiga för näringslivet, annars kommer mer lönsamma vägtransporter förbli det självklara valet. Sjöfarten behöver bättre förutsättningar i form av färre avgifter, nya slussar och utökad muddring vid hamnarna. Vi vill även understryka vikten av Sveriges inre vattenvägar och specifikt slussarna i Trollhättan och är oroade över hur anslagen till slussarna fördelas i Trafikverkets nationella plan.

Bostadsbyggandet kan öka om det går hand i hand med att ny infrastruktur byggs ut. Samplanering av infrastruktur och bostäder är nödvändig för att skapa förutsättningar för bostadsbyggande. Därför behövs en bättre samplanering mellan stat, landsting eller regioner, kommuner och andra intressenter. Trafikverket spelar en stor roll för hur samplanering kan utvecklas och bör därmed få i uppdrag att medverka till samplanering av infrastruktur och bostäder. Trafikverket bör ges ett tydligt uppdrag kring verkets roll i att bidra till samplaneringsåtgärder för ökat bostadsbyggande.

En fungerande postservice är en del av samhällets basservice. Utvecklingen av digitala tjänster har resulterat i minskat antal brevfrösendelser. Genom den ökade e-handeln ökar samtidigt antalet paketfrösendelser kraftigt. Denna utveckling påverkar

medborgarna i Sverige olika. Det är viktigt att garantera rimlig service även på landsbygden. Till infrastruktur hör även möjligheter att kommunicera digitalt. I dag har Sverige en stark position inom it-området, men många som bor i landsbygd har fortfarande inte tillgång till bredband. Det påverkar inte bara möjligheten att kommunicera, umgås och få tillgång till nöjen utan även möjlighet att driva företag. Mot denna bakgrund avsätter Liberalerna årligen 100 miljoner kronor för att påskynda utbyggnaden av bredband i glesbygd. Anslaget redovisas under utgiftsområde 23.

Liberalerna vill i stället för en bonus–malus för privata bilar se en omvänd miljöbilsbonus, vilket beskrivs närmare under utgiftsområde 20 i denna motion. *Detta innebär en konsekvensändring i form av en utgiftsminskning på 10 miljoner kronor under anslag 1:12.*

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräknningen justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslagen 1:1, 1:2, 1:3, 1:12 och 1:13.*

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 22 Kommunikationer

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	-596 000	Prop. 2015/16:1, Prop. 2016/17:1, Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2018:1398, egna beräkningar
1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	-59 000	RUT Dnr 2018:1398
1:3 Trafikverket	-3 000	RUT Dnr 2018:1398
1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål		
1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur		
1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser	-85 000	Prop. 2017/18:1
1:7 Trafikavtal		
1:8 Viss internationell verksamhet		
1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut		
1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk		
1:11 Trängselskatt i Stockholm		
1:12 Transportstyrelsen	-16 000	RUT Dnr 2018:1277, RUT Dnr 2018:1398
1:13 Trafikanalys	0	RUT Dnr 2018:1398
1:14 Trängselskatt i Göteborg		
1:15 Sjöfartsstöd		
2:1 Post- och telestyrelsen		
2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning		
2:3 Grundläggande betaltjänster		
2:4 Informationsteknik och telekommunikation	0	
2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation		
Summa	-759 000	

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	25 000	Nationell satsning på cykelinfrastruktur. Egna beräkningar
1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	-350 000	Avvisning av avgiftsfri kollektivtrafik för skolungdomar sommar. Prop. 2017/18:1
1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	-200 000	Avveckling av stadsmiljöavtal. Prop. 2015/16:1, Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	-71 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	-59 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:3 Trafikverket	-3 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser	-85 000	Avvisning av ökade driftunderskott vid icke-statliga flygplatser i Norrland. Prop. 2017/18:1
1:12 Transportstyrelsen	-10 000	Konsekvensändring malusystem för privata fordon. RUT Dnr 2018:1277
1:12 Transportstyrelsen	-6 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Utgiftsområde 23: Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Jordbruks- och skogsföretag är viktiga för en levande landsbygd, arbetstillfällen, den biologiska mångfalden och för att vi ska ha bra mat på bordet. För att förbättra för svenskt jord- och skogsbruk vill vi sänka skatten på jobb och företagande. De generella insatserna på nationell nivå för jobb, utbildning och för ett förbättrat företagsklimat i hela landet behöver kombineras med regionala tillväxtinsatser.

Liberalerna driver på för att jordbruks- och livsmedelspolitiken ska ha ett tydligt konsument- och hållbarhetsperspektiv. Jord- och skogsbruket ska i likhet med andra sektorer bära sina egna miljö- och klimatkostnader men ska också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård och bevarande av den biologiska mångfalden.

Under utgiftsområde 19 utvecklas vår politik för regional tillväxt. En viktig del i den regionala utvecklingen handlar om att snabbt förbättra uppkopplingen i hela landet. På detta utgiftsområde anslås därför 100 miljoner kronor 2019 för snabbare utbyggnad av bredband.

Det är konsumenters efterfrågan som ska styra vad som bör produceras, inte subventioner och snedvridande regler. Vi ser gärna ekologisk matproduktion men vi vill att konsumenterna ska styra efterfrågan, inte politiskt sätta mål.

Liberalerna står därför bakom de övergripande och strategiska målen för livsmedelsstrategin som förhandlades fram under föregående mandatperiod men vi är kritiska till de statliga produktionsmålen som innebär att 30 procent av jordbruksmarken och 60 procent av den offentliga konsumtionen ska vara ekologisk till 2030. Som liberaler menar vi att det är planekonomi i stället för marknadsekonomi. Liberalernas utgångspunkt med livsmedelsstrategin var att utifrån ett marknads- och konsumentperspektiv presentera förslag på konkreta åtgärder för att lyfta svensk jordbruksproduktion. Livsmedelsproduktionen, oavsett om den är konventionell eller ekologisk, ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av stöd, subventioner eller snedvridande regler. Vi är därför också emot olika stöd och subventioner till ekologisk odling. *På detta utgiftsområde och för 2019 avslås därmed 25 miljoner kronor på anslag 1:17.*

Ett hållbart jordbruk är en del av lösningen på dagens miljöutmaningar. Även jordbruket måste minska sin negativa påverkan på miljö och klimat och stå för sina klimatkostnader. Som en del av vår gröna skatteväxling vill vi införa en ny läckageskatt för jordbruket för att minska användningen av konstgödsel som bidrar till övergödningen i våra vatten samtidigt som skatten på jobb och företagande sänks. Detta förklaras närmare i denna motions skatteavsnitt. Vidare måste jordbruket ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård och bevarande av den biologiska mångfalden. Vi vill behålla landsbygdsprogrammet. Det kan bland annat användas till att bevara öppna ängsmarker och biologisk mångfald. Vi vill stärka programmets miljöinriktning och bredda det till att omfatta restaurering av våtmarker och andra biotoper som har stort miljömässigt värde.

Svenskt jordbruks utsläpp kommer till stor del från metan från idisslande djur, användningen av fossila bränslen och indirekt från tillverkningen av mineralgödsel och foder. Samtidigt måste vi se också se betande djurs betydelse för det öppna landskapet och den biologiska mångfalden.

Det behövs tydligare fokus på hållbart brukande, landskapsvård, miljöskydd och bevarad biologisk mångfald. Redan med nuvarande teknik skulle jord- och skogsbruket kunna vara självförsörjande på hållbar energi. Avkastningen kan öka på ett miljövänligt sätt genom att växtsorter, brukningsmetoder och näringsämnen anpassas efter lokala förhållanden. Utifrån ett klimatperspektiv kan bioteknik (GMO) spela en avgörande roll, om den används på rätt sätt, för att få fram bättre skördar och näringsinnehåll.

För att minska köttkonsumtionens klimatpåverkan behöver köttproduktionen bli bättre men köttkonsumtionen behöver också minska. Det finns i dag klimatcertifierad köttproduktion vilket innebär att gårdar har minskat den totala klimatpåverkan i köttproduktionen. Det kan handla om att djuren utfodras med gräs i stället för soja, smarta och mer hållbara energilösningar införs och djuren betar på naturbetesmarker vilket ger biologisk mångfald och öppna landskap. För att underlätta för konsumenten att välja bra mat och bra kött behövs marknadsdriven märkning och certifiering av varor. Vi är också öppna för att införa en obligatorisk klimatmärkning när det gäller vissa varor såsom visst kött.

Metan från idisslande ökar den globala uppvärmningen och ett sätt för att minska metangasutsläppen är att omvandla metangas från bland annat gödsel till el och värme. Under utgiftsområde 20 anslår Liberalerna en klimatmiljard för nationella klimatinvesteringar som bland annat kan användas till biogasanläggningar och metangasreducering inom jordbruket.

Subventioner eller skattelättnader till fossila bränslen måste successivt tas bort. Liberalerna har som enda parti under föregående mandatperiod drivit på för att ta bort skattelättnader till diesel i jordbruket. De rödgröna har i stället höjt skattelättnaderna. Flera partier vill också sänka dieselskatten för att kompensera lantbruket för sommarens torka, vilket vi anser vara helt bakvänt. Sveriges bönder behöver ett krisstöd på grund av torkan men ett långsiktigt arbete mot de klimatförändringar som leder till extremväder måste bygga på minskad användning av fossila bränslen. Genom vår gröna skatteväxling sänker vi i stället skatten på jobb och företagande. De offentligfinansiella effekterna av att ta bort skattelättnader på fossila bränslen redovisas närmare i denna motions skatteavsnitt och påverkar även utgiftsområde 2, 10, 12 och 14.

Svensk mat är klimatsmart och produceras med god djuromsorg och miljöhänsyn, och detta är en konkurrensfördel som måste värnas. Dessvärre följs inte alltid de regler man enats om på EU-nivå. Matfusket inom EU måste bekämpas och vi vill att EU:s veterinärmyndighet ska vara ”matens och märkningens FBI”. Utvecklingen av antibiotikaresistens hotar folkhälsan. Sverige ska arbeta i EU och globalt för en ansvarsfull antibiotikaanvändning, både bland människor och på djur, baserad på medicinska bedömningar. När vi handlar ska vi enkelt kunna göra bra val och då behövs tydlig och bra märkning.

Skogen är livsviktig för människor, djur och växter. Skogen renar luft och motverkar klimatförändringar. Skogen är avgörande för den biologiska mångfalden. Och skogen spelar en viktig roll för vår ekonomi. För oss är det självklart att värna skogen.

Den svenska skogspolitiken ska vila på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Skogens potential inom förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion ska tillvaratas. Miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka genom att t.ex. avverkningsmetoder kan variera.

Både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster, bevara den biologiska mångfalden och slå vakt om naturvård och miljöhänsyn. Liberalerna anser att befintliga modeller för att skydda värdefull natur bör kunna användas i större utsträckning. Till exempel ska statligt ägd skog även fortsättningsvis kunna användas som inbyte för privatägd skyddsvärd skog.

Under utgiftsområde 20 i denna motion görs särskilda insatser för att skydda värdefulla naturskogar.

EU:s jordbrukspolitik behöver reformeras i grunden. Alla direktstöd och marknadsstörande regler ska fasas ut så snart som möjligt. I stället behövs mer satsningar på landskapsvård, miljöskydd och bevarad biologisk mångfald. Att öppna marknader för handel stimulerar livsmedelsproduktion och effektiv användning av åkermark.

Liberalerna avslår satsningar på gröna jobb, då vi har andra och effektivare åtgärder för att det ska bli billigare och enklare att anställa. *På detta utgiftsområde och för 2019 avslås därmed 15 miljoner kronor på anslag 1:1 och 120 miljoner kronor på anslag 1:2.*

För att finansiera en rad andra angelägna satsningar i denna budgetmotion gör vi en rad andra prioriteringar. *På detta utgiftsområde och för 2019 minskas därmed anslag 1:2 med 147 miljoner kronor för att successivt återgå till nivån som ligger i linje med utfallet 2017. Ovan gäller även anslag 1:15 som minskas med 40 miljoner kronor år 2019. Vidare minskas anslag 1:17 med 100 miljoner avseende landsbygds politik respektive 70 miljoner kronor för statsbidrag till kommuner i glesbygd.*

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräknings justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:3, 1:4, 1:8, 1:14 och 1:23.

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Skogsstyrelsen	-16 000	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2018:1398
1:2 Insatser för skogsbruket	-267 000	Prop. 2018/19:1, Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt	0	RUT Dnr 2018:1398
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	0	RUT Dnr 2018:1398
1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder		
1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar		
1:7 Ersättningar för viltskador m.m.		
1:8 Statens jordbruksverk	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
1:9 Bekämpande av växtskadegörare		
1:10 Gårdsstöd m.m.		
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.		
1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk		
1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk		
1:14 Livsmedelsverket	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	-39 500	Prop. 2018/19:1, egna beräkningar
1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.		
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	-95 000	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur		
1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket		
1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.		
1:21 Åtgärder på fjällägenheter		
1:22 Främjande av rennäringen m.m.		
1:23 Sveriges lantbruksuniversitet	-3 000	RUT Dnr 2018:1398
1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning		
1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien		
1:26 Nedsättning av slakteriavgifter		
Summa	-422 500	

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Skogsstyrelsen	-15 000	Avvisning av grönt jobbprogram. Prop. 2017/18:1
1:1 Skogsstyrelsen	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:2 Insatser för skogsbruket	-147 000	Återställande till utfall 2017. Prop. 2018/19:1, egna beräkningar
1:2 Insatser för skogsbruket	-120 000	Avvisning av grönt jobbprogram. Prop. 2017/18:1
1:8 Statens jordbruksverk	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:14 Livsmedelsverket	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	-39 500	Återställande till utfall 2017. Prop. 2018/19:1, egna beräkningar
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	100 000	Snabbare utbyggnad av bredband. Egna beräkningar
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	-100 000	Avvisning av landsbygdspolitik. Prop. 2017/18:1
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	-70 000	Avvisning av statsbidrag kommuner i glesbygd. Prop. 2017/18:1
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	-25 000	Avvisning av ekologisk produktion och konsumtion. Prop. 2017/18:1
1:23 Sveriges lantbruksuniversitet	-3 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Utgiftsområde 24: Näringsliv

Liberalerna vill att det ska löna sig att driva företag och ta risker. Växande företag betyder fler jobb, högre tillväxt och ökade skatteintäkter, vilket finansierar vår gemensamma välfärd. I Sverige ska entreprenörer och företagare uppmuntras genom ett bra företagsklimat, konkurrenskraftiga skatteregler och väl fungerande finansiella marknader.

Globaliseringen och handel med vår omvärld främjar tillväxt och öppenhet och är grunden för en välmående ekonomi. Svensk export motsvarar nästan hälften av Sveriges BNP. Därför ska Sverige fortsätta riva handelshinder samtidigt som vi värnar konsumentskydd och miljö. Vi ska fortsätta och vara pådrivande för ambitiösa handels- och investeringsavtal med länder i hela världen. Varje ratificerat frihandelsavtal som sluts gynnar de svenska företagen och är viktiga för svenska handelsförbindelser.

Globalisering och digitalisering påverkar oss alla inklusive företagen. Utvecklingen utgör en utmaning, men framförallt finns det stor potential att stärka tjänstesektorns och industrins långsiktiga konkurrenskraft på en global marknad. Sverige är ett litet exportberoende land med en tradition av att knyta kontakter med företag och konsumenter i andra länder. Det är en god grund att stå på när en ny modern näringslivspolitik ska utvecklas för att möta globaliseringens och digitaliseringens utmaningar.

Liberalerna vill prioritera extra resurser till ökat företagande. Almi har framgångsrikt arbetat med insatser för företag i tidiga utvecklingsskeden. Dessa insatser vill Liberalerna utveckla ytterligare genom ökade anslag. Vi måste få fler små företag att växa, utvecklas och anställa fler. Liberalerna vill öka resurserna till Almi för att bland annat förstärka Almis stöd till organisationer som verkar nyföretagande och företagsrådgivning. *På detta utgiftsområde anslag 1:20 tillförs därmed 20 miljoner kronor för 2019.*

När Liberalerna var i regeringsställning drev vi på för att förbättra företagsklimatet. Sänkt bolagsskatt och införandet av RUT- och ROT-avdragen gjorde svarta jobb vita och bidrog till att fler företag växte fram. Den politik som bedrivits under den föregående mandatperioden har dessvärre stoppat den positiva utvecklingen. Det syns när det gäller RUT-branschen, där tillväxten helt stannat av på grund av försämringar avseende RUT-avdraget. Det drabbar i många fall kvinnor, ofta utrikes födda kvinnor, eftersom de i större utsträckning än män driver och verkar inom RUT-branschen.

Digitaliseringen har medfört att affärer och avtal kan ingås med blixstens hastighet med hela den fria världen som marknad. Betydelsen av företagets fysiska placering minskar, så länge internetnärvaron kan garanteras. Med en it-strategi som inkluderar hela landet gynnas entreprenörskap i Sverige som helhet. Under utgiftsområde 23 lägger vi fram en särskild satsning för att påskynda bredbandsutbyggnaden i hela landet.

På arbetsmarknaden kommer en fortsatt digitalisering att leda till stora strukturomvandlingar. Jobb inom industrin och tjänstesektorn kommer att försvinna och nya kommer att tillkomma. Denna utveckling är inte unik för vår tid och har sin motsvarighet i tidigare industriella effektiviseringsskeden.

Sverige ska vara ett attraktivt land som människor med viktig kompetens vill flytta till. Arbetskraftsinvandring handlar om Sveriges tillväxt och konkurrenskraft. Bristen på kompetens förhindrar idag många företag från att växa och bidra mer till svensk konkurrenskraft och tillväxt. Samtidigt har det blivit allt tydligare att regelverket måste förbättras då de så kallade kompetensutvisningarna fortsätter. Att ansöka om arbetstillstånd ska gå snabbt och enkelt och handläggningstiderna måste kortas. Företagens möjligheter att rekrytera och behålla viktig kompetens försvåras nu på grund av långa handläggningstider och krångliga regelverk. Det är centralt att Migrationsverket ges tillräckliga resurser och ett tydligt uppdrag att korta handläggningstiderna för arbetstillstånd. Liberalerna vill avsätta medel för att snabba på handläggningen av arbetskraftstillstånd vilket närmare redovisas under utgiftsområde 8.

För att företag ska kunna starta och växa finns behov av riskkapital. Företagsfinansiering ska ske med privat kapital, men statligt riskkapital kan behövas som komplement. Liberalerna ifrågasätter dock dagens system med statligt riskkapital då det alltför ofta tränger undan det privata riskkapitalet i stället för att vara marknadskompletterande. Det statliga riskkapitalet behöver reformeras och effektiviseras så att det i högre grad kompletterar privat riskkapital. Vi stöder den så kallade fond-i-fond-lösningen, där statligt riskkapital från början samverkar med privata

fonder för att nå mindre och växande företag. Särskilt viktigt är att stötta företag med stor tillväxtpotential i ett tidigt skede.

Liberalerna vill ha skatteregler som underlättar för nystartade och snabbväxande företag – i dag och i framtiden. Sverige står inför en mycket hård internationell konkurrens där vi inte har råd att sätta hinder i vägen för människor som bär på nya idéer. Dagens skatteregler kring personaloptioner, även efter de förändringar som gjorts, är inte tillräckligt attraktiva. För innovationsföretaget med litet kassaflöde är det svårt att betala nyckelpersoner en lön motsvarande vad de personerna kan få i andra delar av näringslivet. Liberalernas sänkta skatt vad gäller personaloptioner beskrivs närmare under denna motions skatteavsnitt.

Ett företags första tid är ofta kritisk. För att underlätta nyföretagande och ge ett nystartat företag goda förutsättningar att växa under de första fem åren bör reglerna för periodiseringsfonder förändras så att det blir lättare att skjuta upp skatten och parera dåliga år mot goda. Liberalerna föreslår förändringar av systemet med periodiseringsfonder från och med 1 januari 2020 vilket närmare framkommer i denna motions skatteavsnitt.

Under de senaste åren har många nyblivna pensionärer tagit chansen och startat företag eller valt att stanna kvar och arbeta efter 65. Den positiva utvecklingen har dock vänt under föregående mandatperiod. Den särskilda löneskatten för äldre slår inte bara mot åsrika som stannar kvar i arbetslivet som anställda, utan även mot de åsrika som står beredda att starta företag. Den särskilda löneskatten slår mot jobb och tillväxt och bör avskaffas, något som redovisas under denna motions skatteavsnitt.

Det finns mycket att göra för att förbättra förutsättningarna för Sveriges företag. Åtgärder för att halvera tiden det tar att starta ett företag samt ökat fokus på åtgärder för att underlätta för små företag är prioriterade. För att underlätta för att fler ska starta företag kan det finnas skäl att sänka kravet på aktiekapital, men lika viktigt är att hitta nya bolagsformer. I Sverige finns möjligheten att starta och driva ett antal bolagsformer som saknar aktiebolagets kapitalkrav, bland annat enskild firma och handelsbolag. Dessa bolagsformer är dock dåligt anpassade för dagens snabbväxande företagskonstellationer, där företagsoptioner fungerar som det främsta incitamentet för att locka investerare och anställda. Vi skulle därför vilja se en enklare bolagsform för småföretag t.ex. enligt den modell som finns i Tyskland, ett så kallat UG (Unternehmergeellschaft).

Företag ska drivas av entreprenörer, inte av offentliga aktörer som skapar osund konkurrens. I grunden är det fel att det offentliga driver företag. För undantag från denna huvudprincip krävs att företaget svarar för ett uppenbart samhällsintresse, som exempelvis Systembolaget. Liberalerna har i rapporten ”Rättvriden konkurrens” föreslagit en rad åtgärder för att minska den osunda konkurrensen från offentliga aktörer.

Genom att en tidigare låst offentlig sektor har öppnats för enskilda alternativ har välfärdens anställda fått möjligheten att förverkliga nyskapande verksamhetsidéer i egna företag. I stället för att utföra verksamheten i egen regi köper kommuner, regioner och landsting i allt större utsträckning verksamhet av privata utförare. Välfärdsreformerna som har genomförts har gett framförallt många kvinnor chansen att starta och driva företag inom sektorer som vård, skola och omsorg. Förslag som syftar till att begränsa vinster i välfärden hotar dessvärre dessa verksamheter och blotta hotet om en sådan lagstiftning har redan slagit hårt mot nyföretagande i välfärdssektorn.

Under föregående mandatperiod har en rad skattehöjningar på jobb och företagande införts, vilket försvårar för främst småföretag att växa. Politiken har byggts på tron på att företagande i första hand blomstrar genom politiskt tillsatta innovationsråd och nyindustrialiseringsstrategier. Vad svenska företag behöver är mindre, inte mer, inblandning av politiken och det offentliga. Det behövs långsiktiga förutsättningar för ett mer innovativt och kreativt näringsliv. Det handlar om villkoren för entreprenörskap, företagande samt forskning och utveckling. Det handlar om att kunna attrahera rätt kompetens, om skatter, en väl fungerande infrastruktur, men också förutsättningarna för en stabil och konkurrenskraftig elförsörjning som dessvärre hotas av en otillräcklig energiöverenskommelse. I konsekvens med detta resonemang och för att prioritera andra satsningar i denna budgetmotion minskas en rad anslagsposter. *Vi avvisar den utökade satsningen på strategiska innovationsområden, vilket ger en budgetförstärkning på 115 miljoner kronor under anslag 1:2. Vi avvisar likaså satsningen på statliga medel för elektrifieringen av fordonsparken samt biodrivmedel, vilket ger en budgetförstärkning på 40 miljoner kronor. Likaså avvecklas de tillfälliga medlen till miljö- och klimatteknik, vilket ger en budgetförstärkning på 23 miljoner kronor under anslag 1:2. Under anslag 1:5 avvisas satsningen på socialt företagande, vilket ger en budgetförstärkning på 50 miljoner kronor, samt den särskilda satsningen på miljö- och klimatteknik, vilket ger en budgetförstärkning på 17 miljoner kronor, satsningen på Smart City Sweden, vilket ger en budgetförstärkning på 25 miljoner kronor samt satsningen på fler kontaktytor med svensk arbetsmarknad, vilket ger en budgetförstärkning på 8 miljoner kronor. Avslutningsvis avvisas medlen till den återstående delen av regeringens så kallade exportoffensiv, vilket ger en budgetförstärkning på 65 miljoner kronor under anslag 2:3, och AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning, vilket ger en budgetförstärkning med 10 miljoner kronor under anslag 2:7.*

Liberalerna föreslår minskade förvaltningsanslag till Verket för innovationssystem, vilket ger en budgetförstärkning på 4 miljoner kronor under anslag 1:1.

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneuppräknings justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:3, 1:4, 1:8 och 1:13.

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 24 Näringsliv

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Verket för innovationssystem	-4 000	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2018:1398
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-177 500	Prop. 2015/16:1, Prop. 2016/17:1, Prop. 2017/18:1, Prop. 2018/19:1, egna beräkningar
1:3 Institutens strategiska kompetensmedel	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
1:4 Tillväxtverket	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
1:5 Näringslivsutveckling	-100 000	Prop. 2015/16:1, Prop. 2017/18:1, Prop. 2018/19:1
1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	0	RUT Dnr 2018:1398
1:7 Turistfrämjande		
1:8 Sveriges geologiska undersökning	-1 000	RUT Dnr 2018:1398

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:9 Geovetenskaplig forskning		
1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar		
1:11 Bolagsverket		
1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien		
1:13 Konkurrensverket	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
1:14 Konkurrensforskning		
1:15 Upprustning och drift av Göta kanal		
1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag		
1:17 Kapitalinsatser i statliga ägda företag		
1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer		
1:19 Finansiering av rättegångskostnader		
1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation	20 000	Egna beräkningar
1:21 Patent- och registreringsverket	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet		
2:2 Kommerskollegium	-1 000	RUT Dnr 2018:1398
2:3 Exportfrämjande verksamhet	-65 000	Prop. 2015/16:1
2:4 Investeringsfrämjande		
2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer		
2:6 Bidrag till standardiseringen		
2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning	-10 000	Prop. 2017/18:1
Summa	-342 500	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Verket för innovationssystem	-4 000	Avveckling av ökat förvaltningsanslag – nya uppdrag i forskningsprop. Prop. 2017/18:1
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-115 000	Avveckling av utökad satsning på strategiska innovationsområden. Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-40 000	Avvisning av elektrifiering av fordonsparken samt biodrivmedel. Prop. 2017/18:1
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-22 500	Avveckling av tillfälliga medel till miljö- och klimatteknik. Prop. 2015/16:1, Prop. 2018/19:1, egna beräkningar
1:3 Institutens strategiska kompetensmedel	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:4 Tillväxtverket	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:5 Näringslivsutveckling	-50 000	Avvisning av socialt företagande. Prop. 2017/18:1
1:5 Näringslivsutveckling	-25 000	Avvisning av Smart City Sweden. Prop. 2017/18:1
1:5 Näringslivsutveckling	-17 000	Avvisning av särskild satsning på miljö- och klimatteknik. Prop. 2015/16:1
1:5 Näringslivsutveckling	-8 000	Avvisning av fler kontaktytor med svensk arbetsmarknad. Prop. 2017/18:1
1:8 Sveriges geologiska undersökning	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:13 Konkurrensverket	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation	20 000	Utökade medel till Almi. Egna beräkningar
1:21 Patent- och registreringsverket	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:2 Kommerskollegium	-1 000	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2018:1398
2:3 Exportfrämjande verksamhet	-65 000	Avveckling av regeringens "exportoffensiv". Prop. 2015/16:1
2:7 AB Svensk exportkredits statsstödda exportkreditgivning	-10 000	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2018/19:1

Utgiftsområde 25: Allmänna bidrag till kommuner

Liberalerna värnar den offentliga servicen i hela landet. Oavsett bostadsort har individer rätt att få likvärdig kvalitet på vården, omsorgen, socialtjänsten och andra välfärdstjänster. De ekonomiska villkoren för kommuner och regioner behöver därför utjämnas särskilt med hänsyn till faktorer som inte går att påverka.

Liberalerna avvisar ett antal inslag i statsbidraget som syftar till att förstatliga ansvaret för uppgifter som rimligen bör skötas av kommuner, regioner eller landsting. Det behövs en diskussion om ansvarsfördelningen mellan stat, landsting, regioner och kommuner, men vi ifrågasätter ett stegvis förstatligande av uppgifter som politiker på lokal nivå inte prioriterar. *Det handlar om bidrag till tandvård för unga vuxna, 576 miljoner kronor, om avgiftsfri öppenvård för personer över 85 år, 200 miljoner kronor, cellprovsscreening, 141 miljoner kronor, samt om avgiftsfri screening mot bröstcancer, 107 miljoner kronor som samtliga avvisas för 2019 på anslag 1:1 under detta utgiftsområde. Vad gäller tandvården prioriterar vi att förstärka högkostnadsskyddet framför fri tandvård för unga vuxna. Detta innebär ökade utgifter*

på utgiftsområde 9. Vidare bör bidraget till glasögon till barn i åldern 8–19 år omvandlas till ett högkostnadsskydd för alla barn, något som dock är offentligfinansierat neutralt och därför inte föranleder några anslagsändringar.

Vi delar dock uppfattningen att det finns många angelägna behov i kommuner, landsting och regioner som det finns anledning att stödja med statsbidrag. Sådana kan göra stor nytta om de riktas till sådant som är svårt för till exempel enskilda kommuner att klara var för sig. Det kan handla om kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte och samarbete över geografiska eller organisatoriska gränser. Vidare gör vi satsningar för att underlätta för sektorn att erbjuda en bättre service till medborgarna, till exempel genom en förnyad kömiljard för att korta väntetiderna i sjukvården. Utöver vad som redovisas här nedan återfinns våra satsningar under respektive utgiftsområde.

En specialistsjuksköterska har minst en fyraårig högskoleutbildning. Enligt Socialstyrelsen är det få landsting som i dag premierar vid lönesättningen att sjuksköterskor vidareutbildar sig till specialistsjuksköterskor. Det gör att det i genomsnitt tar 20 år för en specialistsjuksköterska att tjäna ihop bara till kostnaden för sin utbildning. Så borde det inte vara. I ett första steg bör cirka 1 000 tjänster som första specialistsjuksköterskor kunna skapas genom ett nationellt statsbidrag, så att cirka fem procent av specialistsjuksköterskorna kan göra karriär. *Reformen beräknas försvaga de offentliga finanserna med 65 miljoner kronor per år från 2019 på anslag 1:1.*

Statsbidraget för insatser mot hiv/aids bör inte sänkas, vilket dessvärre gjorts från och med 2017. Vi delar förvisso uppfattningen om att det vid det här laget inte bör ses som någon extraordinär verksamhet i kommuner, regioner eller landsting. Samtidigt skiljer sig behovet av stöd på ett mycket ojämnt sätt för de olika kommunerna och landstingen. Över två tredjedelar av dem som lever med hiv/aids finns i någon av storstadsregionerna, och därutöver är det många från mindre orter som väljer att söka vård i storstäderna. *För att återställa nivån på bidraget, som ligger på utgiftsområde 9, överför vi medel från utgiftsområde 25, som därmed minskas med 70 miljoner kronor på anslag 1:1.*

Det ska löna sig att arbeta, också för den som står mycket långt från arbetsmarknaden. Vi vill sänka skatten för den som går från bidrag till jobb. Genom att den så kallade jobbstimulansen utvidgas från dagens 25 procent till 50 procent kan en person med försörjningsstöd under två år få behålla mer av en inkomstökning. *Det innebär att statsbidraget till kommunerna bör höjas med 200 miljoner kronor på anslag 1:1.*

På utgiftsområde 12 föreslås en höjning av barntillägget i bostadsbidraget om 100 kronor per barn. Det innebär att riksnormen för försörjningsstöd samtidigt bör höjas. *För att finansiera detta tillförs anslag 1:1 100 miljoner kronor.*

Nyanlända elever, särskilt de som kommer till Sverige i mellan- och högstadieåldern, kan behöva mer tid i grundskolan för att nå kunskapsmålen. Liberalerna föreslår därför att skolplikten för dessa elever förlängs. För att nyanlända elever inte ska tappa sina kunskaper i svenska under ett långt sommarlov föreslår vi också att sommarlovet förkortas för denna grupp. *Det innebär ökade utgifter på anslag 1:1 om sammanlagt 1 775 miljoner kronor.*

Antalet undervisningstimmar i grundskolan bör öka. *Därför utökas anslag 1:1 med 650 miljoner kronor.* Därutöver bör antalet undervisningstimmar i matematik på högstadiet bli fler. *För detta syfte utökas samma anslag med 245 miljoner kronor.* Satsningarna beskrivs närmare under utgiftsområde 16.

Förskolan spelar en viktig roll för barns lärande och språkutveckling och barn som gått i förskolan klarar skolan bättre. Förskolan fyller en särskilt viktig roll för de barn som inte talar svenska och som inte heller har föräldrar som är svensktalande. Dessutom kan barnens deltagande i förskolan ha en positiv effekt på nyanlända föräldrar, särskilt kvinnors, möjligheter att få jobb. Liberalerna vill därför införa en obligatorisk språkförskola, 15 timmar i veckan, från tre års ålder för alla nyanlända barn och barn till nyanlända. *Vår språkförskolereform beskrivs närmare under utgiftsområde 13 och kostar totalt 220 miljoner kronor år 2019, varav 120 miljoner kronor anvisas under detta utgiftsområde anslag 1:1.*

Liberalerna avvisar anslaget 1:5 Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet. Syftet med anslaget är att kommuner och landsting ska anställa långtidsarbetslösa personer i så kallade extratjänster. Bidraget betalas ut utifrån antalet personer anställda med extratjänster 31 december 2018 och kommer därför för sent för att kunna göra någon praktisk skillnad. Liberalerna prioriterar reformer som stärker långtidsarbetslösas möjligheter till jobb på den ordinarie arbetsmarknaden. *Liberalernas förslag innebär att budgeten förstärks med 500 miljoner kronor 2019.*

Liberalerna föreslår sänkt skatt på personaloptioner, vilket leder till ett skattebortfall som kommunsektorn ska kompenseras för. *Detta innebär ett tillskott på anslag 1:1 med 400 miljoner kronor.*

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	2 602 000	Prop. 2016/17:1, Prop. 2017/18:1, Prop. 2018/19:1, RUT Dnr 2018:430, RUT Dnr 2018:1298, RUT Dnr 2018:1320, RUT Dnr 2018:1321, RUT Dnr 2018:1346, RUT Dnr 2018:1351, RUT Dnr 2018:1400, RUT Dnr 2018:1404, egna beräkningar
1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader		
1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer		
1:4 Stöd med anledning av flyktingsituationen		
1:5 Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet	-500 000	Prop. 2018/19:1
Summa	2 102 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	1 650 000	Förlängd skolplikt för nyanlända. RUT Dnr 2018:1298, egna beräkningar
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	650 000	Fler undervisningstimmar i grundskolan. RUT Dnr 2018:1320, RUT Dnr 2018:1321, egna beräkningar
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	400 000	Konsekvensändring Sänkt skatt på personaloptioner. RUT Dnr 2018:1404

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	245 000	Fler matematiktimmor i högstadiet. RUT Dnr 2018:1320, RUT Dnr 2018:1321, egna beräkningar
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	200 000	Höjd jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet. RUT Dnr 2018:1400, egna beräkningar
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	125 000	Halverat sommarlov för nyanlända. RUT Dnr 2018:1298, egna beräkningar
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	120 000	Obligatorisk språkförskola. RUT Dnr 2018:430, egna beräkningar
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	100 000	Konsekvensändring Höjt bostadstillägg med 100 kronor per barn. RUT Dnr 2018:1351
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	65 000	Karriärtjänster specialistsjuksköterskor. RUT Dnr 2018:1346, egna beräkningar
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	-576 000	Avvisning av avgiftsfri tandvård i vissa åldersintervall. Prop. 2017/18:1
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	-200 000	Avvisning av avgiftsfri öppenvård för 85 år eller äldre. Prop. 2016/17:1
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	-107 000	Avvisning av kostnadsfri mammografi. Prop. 2016/17:1
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	-70 000	Konsekvensändring Avvisning av sänkt stöd till insatser mot hiv/aids. Prop. 2016/17:1
1:5 Bidrag för arbete med långtidsarbetslöshet	-500 000	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2018/19:1

Utgiftsområde 26: Statsskuldräntor m.m.

Det offentliga utgifter för statsskulden minskar tack vare den rådande högkonjunkturen, det globalt låga ränteläget och de varaktiga effekterna av en återhållsam finanspolitik som har gett finansmarknaderna ett starkt förtroende för statens finanser. Liberalerna menar att det finansiella sparandet i detta läge bör öka vilket kan ge möjlighet för statsskulden att minska i en snabbare takt än vad som aviseras i budgetpropositionen.

Liberalerna står fortsatt bakom det gällande målet för statsskuld förvaltningen som innebär att skulden ska förvaltas så att kostnaden för skulden långsiktigt minimeras samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Förvaltningen ska ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer.

Den långsiktiga kostnadsutvecklingen inom området avgörs av statens upplåning och av räntan på svenska statspapper. En del av statsskulden är exponerad mot utländsk

valuta, varför valutakursrörelser också påverkar kostnaderna. För realskulden påverkas kostnaderna på motsvarande sätt av hur konsumentprisindex utvecklas.

För att hålla nere kostnadsutvecklingen är det avgörande att de offentliga finanserna på både kort och lång sikt är hållbara och att marknadsaktörerna har en hög tilltro till Sveriges betalningsförmåga. Politiken inom området är därför nära kopplad till frågan om överskottsmålet och det finanspolitiska ramverket. Liberalernas resonemang avseende ramverksfrågor redovisas närmare i Liberalernas finansplan i denna motion.

För att underlätta nyföretagande föreslår Liberalerna ändrade regler för periodiseringsfonder. Vidare görs det generella systemet för periodiseringsfond enhetligt mellan bolagsformer. Förslaget, som beskrivs närmare under utgiftsområde 24, leder till utgiftsökningar på sammanlagt 39 miljoner kronor under anslag 1:1 för 2019 på detta utgiftsområde.

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)	Kommentarer
1:1 Räntor på statsskulden	39 000	RUT Dnr 2018:1307
1:2 Oförutsedda utgifter		
1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter		
Summa	39 000	
Specificering av anslagsförändringar		
1:1 Räntor på statsskulden	36 000	Likställande av periodiseringsfonder mellan bolagsformer. RUT Dnr 2018:1307
1:1 Räntor på statsskulden	3 000	Höjning av avdraget för periodiseringsfonder till 50 procent ett företags första fem verksamhetsår. RUT Dnr 2018:1307

Utgiftsområde 27: Avgiften till Europeiska unionen

I en tid av växande populism och nationalism står Liberalerna upp för samarbete över gränserna. Som liberaler vill vi att Sverige ska delta fullt ut i Europasamarbetet och sträva efter att vara en del av EU:s kärna. Samarbetet i Europa gör individen friare, Sverige rikare och vår omvärld tryggare. EU-samarbetet ger möjligheter att lösa gränsöverskridande problem, trygga demokratin, underlätta ekonomisk utveckling, förbättra miljön och bekämpa gränsöverskridande brottslighet.

Liberalerna anser att Sverige ska ha höga ambitioner för det europeiska samarbetet. Inom områden som klimat, migration, försvar, forskning, brottsbekämpning och konkurrenskraft behöver unionens samarbete fördjupas. Givet att EU:s budget reformeras och moderniseras kan det vara motiverat att skjuta till nya medel. EU:s resurser ska investeras i prioriterade områden som på sikt genererar tillväxt och välstånd för EU:s medborgare vilket minskar behovet av nationella satsningar på dessa områden.

Principerna om subsidiaritet, europeiskt mervärde, proportionalitet och sund ekonomisk förvaltning bör fortsatt vara vägledande. Liberalernas förväntning är att kostnaderna inom utgiftsområdet förblir relativt fasta under 2019 och 2020. Vi ser ingen

anledning att ifrågasätta de föreslagna prognoserna för dessa år, men är medvetna om att det kan komma att ändras. Under 2021 kommer avgiften däremot fastställas enligt de nya ramar i långtidsbudgeten för 2021–2027 som nu förhandlas. I dessa förhandlingar har den svenska ståndpunkten varit problematisk och allt för restriktiv då det aviserats att Sverige inte ska acceptera en långtidsbudget där den svenska avgiften ökas i relation till dagens situation. Då förhandlingarna är pågående saknas det dock förutsättningar för oss att uppskatta någon annan avgift under 2021 än den som föreslås i budgetpropositionen även om avgiften kommande år troligen kommer att ändras.

Anslagsförslag 2019 för utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse från regeringen (L)
1:1 Avgiften till Europeiska unionen	
Summa	0

Beräkning av statsbudgetens inkomster 2019

Tusental kronor

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1100 Direkta skatter på arbete	679 003 646	-23 939 667
1111 Statlig inkomstskatt	60 986 320	-20 708 000
1115 Kommunal inkomstskatt	753 505 825	-200 000
1120 Allmän pensionsavgift	128 702 343	+593 333
1130 Artistskatt	0	±0
1140 Skattereduktioner	-264 190 842	-3 625 000
 1200 Indirekta skatter på arbete	 607 653 447	 -1 840 000
1210 Arbetsgivaravgifter	590 840 638	+549 000
1240 Egenavgifter	13 125 974	+100 000
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	-40 845 788	-9 000
1270 Särskild löneskatt	49 838 573	-2 480 000
1280 Nedsättningar	-5 814 273	±0
1290 Tjänstegrupppliv	508 323	±0
 1300 Skatt på kapital	 271 461 659	 +4 241 000
1310 Skatt på kapital, hushåll	68 755 765	-600 000
1320 Skatt på företagsvinster	143 189 230	-259 000
1330 Kupongskatt	8 158 094	±0
1340 Avkastningsskatt	6 396 030	±0
1350 Fastighetsskatt	32 112 092	+5 100 000
1360 Stämpelskatt	12 850 448	±0
 1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	 595 936 447	 +2 113 000
1410 Mervärdesskatt, hushåll	460 758 700	+1 390 000
1420 Skatt på alkohol och tobak	27 090 665	±0
1430 Skatt på energi och miljö	52 170 422	+300 000
1440 Koldioxidskatt	23 059 691	+810 000

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1450 Övriga skatter på energi och miljö	4 171 346	+133 000
1470 Skatt på vägtrafik	22 093 901	-520 000
1480 Övriga skatter	6 591 722	±0
1500 Skatt på import	7 125 058	±0
1600 Restförda och övriga skatter	21 505 121	-370 000
1700 Avgående poster, skatter till EU	-7 125 059	±0
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	2 175 560 319	-19 795 667
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-1 038 636 295	-393 333
Statens skatteintäkter (periodiserat)	1 136 924 024	-20 189 000
1900 Periodiseringar	8 365 786	±0
1000 Statens skatteinkomster	1 145 289 810	-20 189 000
Övriga inkomster (kassamässigt)	-47 790 257	-400 000
2000 Inkomster av statens verksamhet	32 536 178	-400 000
3000 Inkomster av försäld egendom	5 000 000	±0
4000 Återbetalning av lån	716 774	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	14 194 000	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	12 521 658	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-112 758 867	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0	±0
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	1 097 499 553	-20 589 000

Förslag till utgiftsramar 2019

Tusental kronor

Utgiftsområde	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1 Rikets styrelse	14 901 645	-122 000
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	17 315 466	-174 000
3 Skatt, tull och exekution	11 402 533	+122 000
4 Rättsväsendet	46 342 859	+3 841 000
5 Internationell samverkan	2 362 277	-2 000
6 Försvar och samhällets krisberedskap	56 190 704	+4 187 000
7 Internationellt bistånd	44 945 140	±0
8 Migration	13 573 430	-113 000
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	78 122 185	+3 989 000
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	97 657 012	-5 919 000
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 450 476	-101 000
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	97 332 203	+31 000
13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	18 486 483	-257 000
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	76 814 772	-9 202 333

Utgiftsområde	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
15 Studiestöd	25 022 956	-776 000
16 Utbildning och universitetsforskning	81 347 211	+2 848 000
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	15 994 531	+387 000
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6 972 123	-3 345 860
19 Regional tillväxt	3 496 525	-75 000
20 Allmän miljö- och naturvård	11 836 248	-2 033 000
21 Energi	3 594 947	-979 000
22 Kommunikationer	59 456 655	-759 000
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	19 787 281	-422 500
24 Näringsliv	7 266 717	-342 500
25 Allmänna bidrag till kommuner	115 892 772	+2 102 000
26 Statsskuld räntor m.m.	25 155 200	+39 000
27 Avgiften till Europeiska unionen	40 913 834	±0
Summa utgiftsområden	1 026 634 185	-7 077 193
Minskning av anslagsbehållningar	-11 289 117	±0
Summa utgifter	1 015 345 068	-7 077 193
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto	3 628 408	±0
Kassamässig korrigerering	0	±0
Summa	1 018 973 476	-7 077 193

Utgiftstak för staten (L)

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2019
Takbegränsade utgifter	-7 116
Budgeteringsmarginal	+7 116
Utgiftstak för staten	±0

Statsbudgetens inkomster (L)

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2019
Direkta skatter på arbete	-23 940
Indirekta skatter på arbete	-1 840
Skatt på kapital	+4 241
Skatt på konsumtion och insatsvaror	+2 113
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	-19 796
avgår skatter från andra sektorer	-393
Statens skatteintäkter (periodiserat)	-20 189
Periodiseringar	±0
Statens skatteinkomster (kassamässigt)	-20 189
Övriga inkomster (kassamässigt)	-400

Statsbudgetens inkomster (kassamässigt) **-20 589**

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2019
Statsbudgetens inkomster	-20 589
därav inkomster av försåld egendom	±0
Statsbudgetens utgifter	-7 077
därav statsskuldsräntor	+39
Riksgäldskontorets nettoutlåning	±0
kassamässig korrigerings	±0
Statsbudgetens saldo	-13 512
Statsskuld vid årets slut	+14 217

Den offentliga sektorns finanser (L)

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2019
Offentlig sektors inkomster	-20 789
Offentlig sektors utgifter	-5 618
Finansiellt sparande i offentlig sektor	-15 171
Staten	-13 512
Ålderspensionssystemet	-1 659
Kommunsektorn	±0

Finansiellt sparande i procent av BNP (nivå) 0,9 %

Kommunsektorns finanser (L)

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2019
Kommunal inkomstskatt	-200
Kapitalinkomster och övriga inkomster	±0
Statsbidrag under utg.omr. 25	+2 102
därav ekonomiska regleringar	-106
Statsbidrag från övriga utgiftsområden	+2 928
Inkomster totalt	+4 830
Utgifter	+4 830
Finansiellt sparande i kommunsektorn	±0

Jan Björklund (L)

Tina Acketoft (L)

Gulan Avci (L)

Maria Arnholm (L)

Juno Blom (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Joar Forssell (L)

Roger Haddad (L)

Fredrik Malm (L)

Lina Nordquist (L)

Johan Pehrson (L)

Arman Teimouri (L)

Allan Widman (L)

Bengt Eliasson (L)

Helena Gellerman (L)

Robert Hannah (L)

Maria Nilsson (L)

Christer Nylander (L)

Mats Persson (L)

Barbro Westerholm (L)